

SÄÄSTVA ARENGU NÄITAJAD INDICATORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

SÄÄSTVA ARENGU NÄITAJAD
INDICATORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Koostanud Statistikaamet (Kaia Oras, tel 625 9234, e-post kaia.oras@stat.ee; Evelin Enno, tel 625 9308, e-post evelin.anno@stat.ee) koostöös Riigikantselei, Eesti Panga, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Keskkonnaagentuuri, Keskkonnaameti, Keskkonnaministeeriumi, Maanteeameti, Muinsuskaitseameti ja Sotsiaalministeeriumiga.

Compiled by Statistics Estonia (Kaia Oras, phone +372 625 9234, e-mail kaia.oras@stat.ee; Evelin Enno, phone +372 625 9308, e-mail evelin.anno@stat.ee) in cooperation with the Government Office, Eesti Pank, the Environmental Board, the Estonian Environment Agency, the Estonian Road Administration, the Ministry of Education and Research, the Ministry of the Environment, the Ministry of Justice, the Ministry of Social Affairs and the National Heritage Board of Estonia.

Toimetanud Ene Narusk ja Taimi Rosenberg
Inglise keele toimetanud Helen Loode ja Karin Sakh
Küljendanud Uku Nurges
Kaane kujundanud Irmela Klooster
Kaardid kujundanud Ülle Valgma

*Edited by Ene Narusk, Taimi Rosenberg
English edited by Helen Loode, Karin Sakh
Layout by Uku Nurges
Cover design by Irmela Klooster
Maps by Ülle Valgma*

Kirjastanud Statistikaamet, Tatari 51, 10134 Tallinn
Trükkinud Ofset OÜ, Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn

Märts 2015

*Published by Statistics Estonia, Tatari 51, 10134 Tallinn
Printed by Ofset OÜ, Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn*

March 2015

ISSN 1736-9738
ISBN 978-9985-74-580-9 (trükis / *hard copy*)
ISBN 978-9985-74-581-6 (PDF)

Autoriõigus/Copyright: Statistikaamet, 2015
Kaanefoto / *Cover photograph*: Scanpix

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale.
When using or quoting the data included in this issue, please indicate the source.

SAATEKS

Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“ on juhtinud Eesti jätkusuutlikku arengut juba kümme aastat. Strateegiaga seatud arengusuunad – kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv, sidus ühiskond, ökoloogiline tasakaal – on endiselt aktuaalsed ja hõlmavad peaaegu kõiki tegevusvaldkondi. Säästva arengu strateegiat viiakse Eestis ellu valdkondlike arengukavade ja poliitikasuundade abil. Käesolev säästva arengu näitajate kogumik ilmub regulaarselt ja selle abil on hea hinnata säästva arengu strateegias seatud eesmärkide täitmist.

Peale selle, et kogumik annab ülevaate Eesti olukorrast jätkusuutliku arengu seisukohast olulistes valdkondades ja selgitab välja saavutused võrreldes teiste Euroopa riikidega, defineerivad kogumikus esitatud näitajad selle, mida me Eesti jätkusuutliku arengu jaoks oluliseks peame. Säästva arengu näitajate valikul on olnud oluline roll kõikidel ministriumidel säästva arengu töörühma kaudu ning Eesti säästva arengu komisjonil, kes näitajate valiku kinnitas. Näitajatega on hõlmatud ka need teemad, mis küll panustavad säästva arengu strateegia eesmärkide täitmisel, kuid millel 2005. aastal kinnitatud strateegias märksõnad veel puudusid, näiteks energeetika ja kliima.

Kogumiku ilmumise ajal on säästva arengu valdkonnas aset leidmas olulised sündmused. 2015. aastal peavad riigid läbirääkimisi, et leppida ÜRO-s kokku globaalsed jätkusuutliku arengu eesmärgid, mis hakkavad kehtima kõikidele riikidele. Globaalsete jätkusuutliku arengu eesmärkide täitmist hakatakse kõikide riikide puhul ka jälgima. Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“ seiresüsteem säästva arengu näitajate kogumiku abil on hea platvorm, mida kasutada ka ÜRO säästva arengu eesmärkide täitmise jälgimiseks.

Kogumik fikseerib Eesti olukorra jätkusuutliku arengu seisukohast olulistes küsimustes, olles seega hea sisend valdkondlike poliitikate kujundamisel ja ÜRO säästva arengu eesmärkide läbirääkimistel ning peaks andma huvitavat infot kõigile Eesti jätkusuutlikust arengust huvitatutele.

Margus Sarapuu
Riigikantselei strateegiadirektor

FOREWORD

The Estonian strategy on sustainable development “Sustainable Estonia 21” has defined the framework for the sustainable development of Estonia already for 10 years. The main goals set in the strategy – the viability of the Estonian cultural space, the growth of welfare, a coherent society and ecological balance – are still valid and cover almost all areas of activity. The Estonian sustainable development strategy is implemented through different sectoral development plans and strategies. The current publication on the indicators of sustainable development is issued regularly and acts as a suitable mechanism for monitoring progress towards the goals set in the national strategy on sustainable development.

The publication gives an overview on the situation in Estonia regarding domains which are important in terms of sustainable development and charts achievements in relation to other European countries. The indicators included in the publication also define the issues that we consider important for sustainable development in Estonia. The selection of sustainable development indicators has been agreed in cooperation with all the ministries via the working group of sustainable development and with the Estonian Commission for Sustainable Development who approved the list of indicators. The list also covers topics that contribute to achieving the goals established in the strategy on sustainable development but which were not directly mentioned in the national sustainable development strategy in 2005, such as energy and climate issues.

There are essential global processes taking place during the year this issue is published. In 2015, intergovernmental negotiations are held for getting a global agreement on United Nations Sustainable Development Goals, which shall be applicable to all countries. There will also be a monitoring and review mechanism for assessing the implementation of global sustainable development goals in every country. The monitoring system of the Estonian national strategy on sustainable development via the publication on sustainable development indicators serves as a suitable platform that could also be used for monitoring the implementation of the UN sustainable development goals.

The publication charts the situation in Estonia in terms of various sustainable development issues, thus providing useful input for developing sectoral policies for negotiations on UN sustainable development goals. The publication should also give helpful information to all the readers who are interested in the sustainable development of Estonia.

*Margus Sarapuu
Strategy Director of the Government Office of Estonia*

SAATEKS

Säästval arengul on neli omavahel seotud eesmärki: saavutada inimeste heaolu kasv ja suurendada sotsiaalset sidusust nii, et säiliks Eesti kultuuriruumi elujõud ja ökoloogiline tasakaal Eestis. Nende eesmärkide täitmist seiratakse mõõdikute komplekti abil, milles on varasemaga võrreldes 26 uut näitajat. Kogumikus esitatud näitajate asjakohasuse kirjeldus seob mõõdikud tihedamalt säästva arengu kontseptsiooniga, uuendatud meetmete kirjeldused annavad aga laiemat pildi riigi sammudest jätkusuutliku arengu tagamisel: esitatud on asjakohaste arengukavade ja strateegiate eesmärgid.

Paljudes Eesti jaoks olulistest säästva arengu teemades on arengud olnud positiivsed: mitu majandusliku jõukuse ja innovatsiooni näitajat on kasvuteel, kõrgtehnoloogilise ekspordi osatähtsus on viimastel aastatel kahekordistunud, riigi rahandus on tasakaalus, tööhõive kasvab ja tööpuudus väheneb, haridusnäitajad paranevad endiselt, samuti elukvaliteedi näitajad, võimaluste kasutamisel oleme mõnevõrra võrdsemad, eluolu on turvalisem ning liigiline mitmekesisus stabiilne.

Eesti kultuuriruumi elujõulisuse säilimine on üks säästva arengu põhivaldkond, kuid osa selle valdkonna näitajaid peegeldab negatiivseid suundumusi – iive, mis iseloomustab kultuurikandjate arvukust ja kaudselt inimkapitali taastootmist, on pärast vahepealset paranemist taas languses. Teiseigi rahvastikuprotsessidest tuleneva, kuid riigivalitsemise seisukohast olulise näitaja trend on negatiivne – vanadussõltuvusmäär on pikka aega kasvanud. Siiski on kultuuri jätkusuutlikkuse puhul ka positiivseid trende – kultuuritarbimine ja kultuurivaldkonna hõive on kasvanud.

Kui vaadata Eestit Euroopa Liidu kontekstis, selgub, et ka meie jaoks positiivsete arengutega valdkondades oleme koos teiste Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega madalal positsioonil – ka jõudsalt paranenud näitajate puhul, nagu SKP, tootlikkus, teadus- ja arenduskulutuste osatähtsus, kõrgtehnoloogiliste toodete eksport ning hõive keskkõrg- ja kõrgtehnoloogilises tööstuses, oleme endiselt allpool ELi keskmist. Siiski on mahajäämus keskmisest mitme näitaja korral vähenenud: oleme järele jõudmas teadus- ja arendustegevuse kulutuste, taastuvenergiast toodetava elektri osatähtsuse, aga ka näiteks naiste oodatava eluea puhul.

Haridusvaldkonna näitajad on Eestis ajalooliselt tugevad – tiptasemel teadmiste ja oskustega õppurite osatähtsus jääb maha vaid Euroopa Liidu parimatest, kolmanda taseme haridusega isikute osatähtsuse poolest oleme samuti pigem edukate hulgas.

Mitme olulise heaolu ja elukvaliteedi eesmärgi poole oleme liikumas: tootlikkuse arengueesmärgist (80% ELi tasemest) on puudu 9 protsendipunkti, teadus- ja arendustegevuse kulutuste eesmärgist (3% SKP-st) aga 1,26 protsendipunkti. Innovaatika valdkonna areng ei küüni ekspordi ja hõive, tehnikaalade kõrgtasemel õpetamise, elukestva õppe ja ka elukvaliteedi mitme näitaja puhul praegu veel seatud eesmärkide tasemeni.

Samal ajal on mitme eesmärgi soovitud sihttase saavutatud või jäädakse kindlaksmääratud taseme piiridesse. Jõutud on taastuvenergia 25%-se osatähtsuseni energia lõpptarbimises ja taastuvenergiast toodetud elektri 15%-se osatähtsuseni elektri kogutarbimises. Samuti on saavutatud eesmärgiks seatud kõrgharitude 40%-ne osatähtsus 30–34-aastaste hulgas. Majanduse energiamahukuse, metsavaru ja põlevkivi kaevandamise piirmäär on jäänud allapoole seatud piirtaset – nii ei ole ületatud põlevkivi aastast kaevandamismahtu ega optimaalset raiemahtu metsavaru kasutamisel.

Kogumikus esitatud näitajate abil saab lugeja ülevaate säästva arengu strateegia rakendamisest ja seatud sihtmärkide poole liikumisest.

Kaia Oras

Statistikaameti majandus- ja keskkonnastatistika osakonna juhataja asetäitja

FOREWORD

Sustainable development has four interlinked goals: to achieve welfare growth and social cohesion while maintaining the viability of the Estonian cultural space and ecological balance in Estonia. The achievement of these goals is monitored with a set of indicators containing 26 new indicators compared to the previous set. The descriptions of the relevance of the indicators presented in the publication bind the indicators more closely with the concept of sustainable development, while the updated descriptions of measures provide a broader view of the efforts made by the state to ensure sustainable development: the targets of relevant development plans and strategies are given.

The progress has been positive in many key areas of sustainable development: several indicators of economic welfare and innovation are rising, the exports of high-technology products have doubled in recent years, public finances are in balance, employment is increasing and unemployment is decreasing, education indicators are showing continuous improvement and so are life quality indicators, we are using opportunities somewhat more equally, life is more secure and biodiversity is stable.

Preserving the viability of the Estonian cultural space is one of the main domains of sustainable development, but some of the indicators in this domain indicate negative development trends: natural increase, which reflects the magnitude of culture carriers and indirectly the reproduction of human capital, are in continued decline after a short recovery. Another indicator, resulting from demographic processes but also essential from the perspective of governing the state: the old-age dependency ratio has been on an uptrend for a long time. Still, there are positive developments in cultural sustainability as well: cultural consumption and employment in the cultural field have increased.

In the context of the European Union countries, we can see that, also in areas with positive developments, Estonia has stayed on a historically low position together with other Central and Eastern European countries – even in the case of well-improved indicators, such as the GDP, productivity, R&D expenditures, exports of high-technology products, employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors, we are still below the EU average. Nevertheless, for several indicators the gap between the EU average has decreased: we are catching up in research and development expenditures, in the share of electricity generated from renewable sources but also in women's life expectancy.

Education indicators are historically high in Estonia: the share of top-performing students was one of the highest ones among EU countries and according to the share of persons with tertiary education we are also rather successful.

We are moving towards several targets of welfare and quality of life: we are 9 percentage points away from the productivity target (80% of the EU level); 1.26 percentage points away from the target of R&D expenditures (3% of the GDP). The targets levels for the exports of high-technology products, employment in innovation, higher education in technology, life-long learning but also several targets for the quality of life are still out of reach at the moment.

However, several target levels have been met or we are within the set limits. The 25% share of renewable energy in gross final energy consumption and the 15% share of electricity generated from renewable resources have been met. Also, the 40% target share of persons with tertiary education among 30–34-year-olds has been achieved. The levels of energy intensity, use of forest resources and oil shale mining have remained below the set limit – thus, the annual volume of oil shale mining and the optimum felling volume in the utilisation of forest stock have not been exceeded.

The indicators presented in the publication give an overview on the implementation of the Sustainable Development Strategy and progress towards the set targets.

Kaia Oras

Deputy Head of Economic and Environmental Statistics Department of Statistics Estonia

SISUKORD

EESTI KULTUURIRUUMI ELUJÕULISUS

Kultuuris osalemine

Kultuuriasutustes käimine	12
Kultuuri tööhõive	14
Kultuuriharrastajad	16
Raamatute trükiarv aastas	18
Tähtsamate loomemajanduse tegevusalade toodang	20
Eesti keele kõnelejad	22
Kasutuses olevad ehitismälestised	24

Eesti rahva säilimine

Loomuliku iibe kordaja	26
Summaarne sündimuskordaja	28
Surмага lõppenud õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad	30

HEAOLU KASV

Majanduslik jõukus

Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta	32
Tootlikkus	34

Innovatsioon ühiskonnas

Kulutused teadus- ja arendustegevusele	36
Hõive kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises tööstuses	38
Kõrgtehnoloogiliste toodete eksport	40
Keskonnajuhtimissüsteemide rakendamine	42

Riigi rahanduse jätkusuutlikkus

Valitsemissektori koondeelarve tasakaal	44
Valitsemissektori võlg	46
Vanadussõltuvusmäär	48
Kokkupuude korrupsiooniga	50

Majanduse jätkusuutlikkus

Eestisse tehtud välisinvesteeringud	52
Eesti koguvälisvõlg	54
Jooksevkonto saldo	56

Tööhõive

Tööhõive määr	58
Töötuse määr	60

Haridus

Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaalade lõpetajad	62
Elukestvas õppes osalemine	64
Kolmanda taseme haridus	66
Tiiptasemel teadmiste ja oskustega õpilased	68

Elukvaliteet	
Oodatav eluiga	70
Tervena elada jäänud aastad	72
Uued HIV-nakkuse juhud	74
Pikaajaline haigus või terviseprobleem	76
Alkoholiga seotud surmajuhud	78
SIDUS ÜHISKOND	
Võrdsed võimalused	
Sissetulekute ebavõrdsus	80
Pikaajaline töötus	82
Ravikindlustusega kaetus.....	84
Vaesuses või tõrjutuses elavad inimesed.....	86
Noored, kes ei õpi ega tööta	88
Interneti levik	
Interneti kasutamise määr	90
Turvalisus	
Ründe tagajärjel hukkunud.....	92
Varavastased kuriteod.....	94
Alaealiste kuritegevus	96
Kuriteo ohvriks langenud elanikud	98
ÖKOLOOGILINE TASAKAAL	
Loodusressursside kasutamine	
Metsaraie	100
Põlevkivi kaevandamine.....	102
Ehitusmaavarade kaevandamine	104
Kodumaine materjalitootlikkus.....	106
Jätkusuutlik energeetika	
Majanduse energiamahukus	108
Taastuenergia osatähtsus energia lõpptarbimises	110
Taastuenergiast toodetud elekter	112
Energiasõltuvuse määr.....	114
Keskkonnasõbralik transport	
Uute sõiduautode keskmine CO ₂ tase	116
Ühistranspordiga, jalgrattaga või jalgsi tööl käijad.....	118
Energia lõpptarbimine transpordisektoris	120
Keskkonna saastamine	
Kasvuhoonegaaside emissioon.....	122
Heitvee lämmastiku reostuskoormus.....	124
Heitvee fosfori reostuskoormus	126
Ühiskanalisatsiooni kasutamine	128
Happevihma põhjustavate gaaside emissioon	130

Pinnavee seisund	132
Peenosakesed PM ₁₀ ja PM _{2,5} välisõhus	134
Taimekaitsevahendite kasutamine	136
Jäätmete ja jäätmekäitlus	
Jäätmete taaskasutus	138
Jäätmete ladestamine	140
Jäätmete	142
Liigiline koosseis	
Hooldatud poollooduslike koosluste pindala	144
Kaitstavate loodusobjektide pindala	146
Kaitstav metsamaa	148
Allikad	150

CONTENTS

VIABILITY OF THE ESTONIAN CULTURAL SPACE

Cultural participation

<i>Attendance of cultural institutions</i>	12
<i>Total cultural employment</i>	14
<i>Participation in cultural activities</i>	16
<i>Annual print run of books</i>	18
<i>Output of major cultural industries</i>	20
<i>Speakers of Estonian</i>	22
<i>Architectural monuments in use</i>	24

Preservation of the Estonian population

<i>Rate of natural increase</i>	26
<i>Total fertility rate</i>	28
<i>Deaths due to external causes of morbidity and mortality</i>	30

GROWTH OF WELFARE

Economic welfare

<i>Gross domestic product per capita</i>	32
<i>Productivity</i>	34

Innovation in the society

<i>Research and development expenditures</i>	36
<i>Employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors</i>	38
<i>Exports of high-technology products</i>	40
<i>Implementation of environmental management systems</i>	42

Sustainability of public finance

<i>Balance of general government's consolidated budget</i>	44
<i>General government debt</i>	46

<i>Old-age dependency ratio</i>	48
<i>Personal experience of corruption</i>	50
Economic sustainability	
<i>Foreign direct investments in Estonia</i>	52
<i>Gross external debt of Estonia</i>	54
<i>Current account balance</i>	56
Employment	
<i>Employment rate</i>	58
<i>Unemployment rate</i>	60
Education	
<i>Graduates in mathematics, science and technology</i>	62
<i>Participation in lifelong learning</i>	64
<i>Tertiary education</i>	66
<i>Top performers</i>	68
Quality of life	
<i>Life expectancy</i>	70
<i>Healthy life years</i>	72
<i>New cases of HIV infection</i>	74
<i>Long-term illness or health problem</i>	76
<i>Alcohol-related deaths</i>	78
COHERENT SOCIETY	
Equal opportunities	
<i>Income inequality</i>	80
<i>Long-term unemployment</i>	82
<i>Health insurance coverage</i>	84
<i>Persons at risk of poverty or social exclusion</i>	86
<i>Young people not in education, employment or training</i>	88
Availability of Internet connection	
<i>Rate of Internet use</i>	90
Security	
<i>Deaths due to assault</i>	92
<i>Criminal offences against property</i>	94
<i>Juvenile delinquency</i>	96
<i>Share of crime victims</i>	98
ECOLOGICAL BALANCE	
Use of natural resources	
<i>Forest felling</i>	100
<i>Oil shale mining</i>	102
<i>Mining of construction minerals</i>	104
<i>Domestic resource productivity</i>	106

Sustainable energy	
Intensity of energy consumption.....	108
Share of renewable energy in gross final energy consumption	110
Electricity generated from renewable sources.....	112
Energy dependency	114
Environmentally friendly transport	
Average CO ₂ level of new passenger cars	116
People commuting to work by public transport, by bicycle or on foot.....	118
Energy consumption of transport	120
Pollution of the environment	
Emission of greenhouse gases	122
Pollution load of total nitrogen in discharged wastewater.....	124
Pollution load of total phosphorus in discharged wastewater.....	126
Use of public sewerage	128
Emission of acidifying pollutants	130
Surface water status.....	132
Fine particles PM ₁₀ and PM _{2.5} in ambient air.....	134
Use of pesticides.....	136
Generation and treatment of waste	
Recovery of waste.....	138
Landfilled waste	140
Generation of waste	142
Biodiversity	
Area of managed semi-natural communities	144
Area of protected natural objects	146
Protected forest land area	148
Sources.....	150

KULTUURIASUTUSTES KÄIMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab teatris, kontserdil, muuseumis, raamatukogus ja kinos käivate elanike osatähtsust 20–64-aastaste seas, rahvusvahelise võrdluse puhul on vanuserühmaks vähemalt 15-aastased.
Asjakohasus	Eesti kultuuri tuum on rahvuskeelne haridus ja rahvuskeelel põhinev kultuuriloom (sh teadus). Eesti kultuuri elujõulisus ja jätkusuutlikkus oleneb Eesti elanikest, selle kultuuri kandjatest. Kultuuriasutustes käimine väljendab Eesti kultuuriruumi elujõulisust selle vastuvõtjate kaudu. Kultuuriasutustes käijate arv näitab elanikkonna aktiivsust ja võimalusi kultuuri tarbida, samuti elanikkonna juurdepääsu kultuuriasutustele ja -sündmustele.
Olukord Eestis	2013. aastal käis 20–64-aastastest elanikest 66% osa saamas esituskunstidest või külastas muuseumi. Niisiis olid 2013. aastal Eestis kõige populaarsemad esituskunstid (st teatri-, ooperi- ja tantsuetendused ning kontserdid) ja muuseumid (sh kunstigaleriide ja kultuuripaikadega). Kui majanduslanguse aastatel kultuurielus osalejate osatähtsus 20–64-aastaste seas pigem vähenes, siis 2013. aastast alates võib täheldada taas aktiivsemat kultuuritarbimist. Kultuuriasutuste ja sündmuste külastajate osatähtsus ei kahanenud ainsana muuseumikülastajate puhul. Selle põhjuseks oletatakse muuseumide üldist madalamat piletihinda, aga ka näitusi, mis valmistati ette enne majanduskriisi tulekut ning mis sellele järgnevatel aastatel külastajaid kogusid. Kui enne majanduskriisi oli Eestis selgelt populaarseim kultuuriasutus teater, siis nüüdseks on muuseumid jõudnud teatriga samale tasemele.
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis käiakse kultuuriasutustes küllaltki palju – 2013. aastal käis vähemalt ühes kultuuriasutuses 82% vähemalt 15-aastastest. EL-i kõrgeim näitaja oli Rootsis (97%), Eestit edestasid ka Soome (86%) ja Läti (84%). Väikseim oli kultuuritarbimine Portugalis (45%), Rumeenias ja Kreekas (mõlemal 49%).
Meetmed	Kultuuritarbimise alalhoidmiseks ja edendamiseks tuleb toetada valdkonna riiklike institutsioonide põhitegevust ja projekte, kolmanda sektori organisatsioonide projekte ning kultuuriobjektide ehitamist ja renoveerimist. Edendatakse laste ja noorte kultuurikasvatust. Kultuuriasutustes käimist soodustavad meetmed on kirjeldatud Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukavas 2015–2018. Oluline on investeerida etendusasutuste tegevuskeskkonda ja taristusse, täpsustada nende rahastamise alused ning töötada välja programm, et noored jõuaksid teatrisse. Oluline on laiendada kunstide valdkondlikku toetusprogrammi, arendamaks moodsa kunsti eksponeerimise võimalusi maakondades. Aktuaalne on kultuurivaldkonna asutuste juriidilise vormi ühtlustamine, et avarada nende tegutsemisvõimalusi. Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 toovad välja kultuuriasutuste olulise rolli haridusprogrammide ja -tegevuste elluviimisel, mistõttu peab riik oluliseks kultuuriasutuste kaasamist õppekavade ettevalmistamisse ja täitmisse.

ATTENDANCE OF CULTURAL INSTITUTIONS

Definition	<i>The indicator shows the share of 20–64-year-olds who go to the theatre, cinema, library, museums and concerts. The international comparison refers to the population aged 15+.</i>
Relevance	<i>Education provided in the national language and cultural activities (incl. research) based on the national language form the core of the Estonian culture. The viability and sustainable development of the Estonian culture depend on the people living in Estonia, as they are the carriers of the culture. The level of cultural participation reflects the viability of the Estonian cultural space. The attendance of cultural institutions shows how active the population is and what possibilities they have for cultural participation, but it also illustrates the access to cultural institutions and activities.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, 66% of 20–64-year-olds went to live performances or visited museums. Thus, the performing arts (theatre, opera, dance and concerts) and museums (incl. art galleries and cultural sites) were the most popular in Estonia in 2013. During the economic crisis, the share of 20–64-year-olds participating in culture mostly decreased, whereas since 2013 this share has shown an upward trend. Among cultural institutions and events, museums were the only one where attendance did not decrease during the recession. A possible reason is the generally lower cost of admission, but also the fact that there were some exhibitions which had been planned before the crisis and which attracted visitors in the following years. Before the economic crisis, theatres were the most popular cultural institution in Estonia, but now museums and theatres are on the same level.</i>
International comparison	<i>In Estonia, the level of cultural participation is quite high: 82% of persons aged 15+ visited at least one cultural institution or venue in 2013. Among EU countries, this share was the highest in Sweden (97%), with Finland (86%) and Latvia (84%) also ranking ahead of Estonia. The level of cultural participation was the lowest in Portugal (45%), Romania (49%) and Greece (49%).</i>

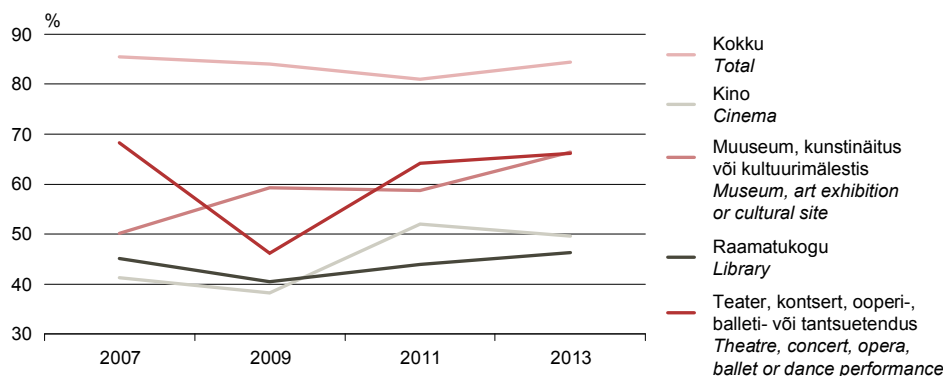
Measures

In order to maintain and increase the level of cultural participation, it is essential to support the activities and projects of state-owned cultural institutions and third-sector organisations, and the construction and renovation of cultural facilities. Attention has to be paid to the cultural education of children and young people. The Ministry of Culture's General Development Programme 2015–2018 describes the measures to support cultural participation. It is necessary to invest in the infrastructure and facilities of performing arts institutions, to define the financing principles and to develop a programme for supporting theatre attendance among young people. The targeted financing of the arts should be expanded, so as to offer more possibilities for the display of modern art in counties. An ongoing reform concerns changing the legal form of cultural institutions, as a way to open up new opportunities for them. The Fundamentals of Cultural Policy Until 2020 highlight the crucial role of cultural institutions in the provision of educational programmes and activities – that is why it is important to include these institutions in the preparation and implementation of curricula.

Kõige populaarsemad kultuuriasutused on Eestis muuseumid ja teatrid.

Museums and theatres are the most popular cultural institutions in Estonia.

Kultuuriasutustes ja -sündmustel käijaid 20–64-aastaste seas, 2007–2013
Attendance of cultural institutions and events among 20–64-year-olds, 2007–2013

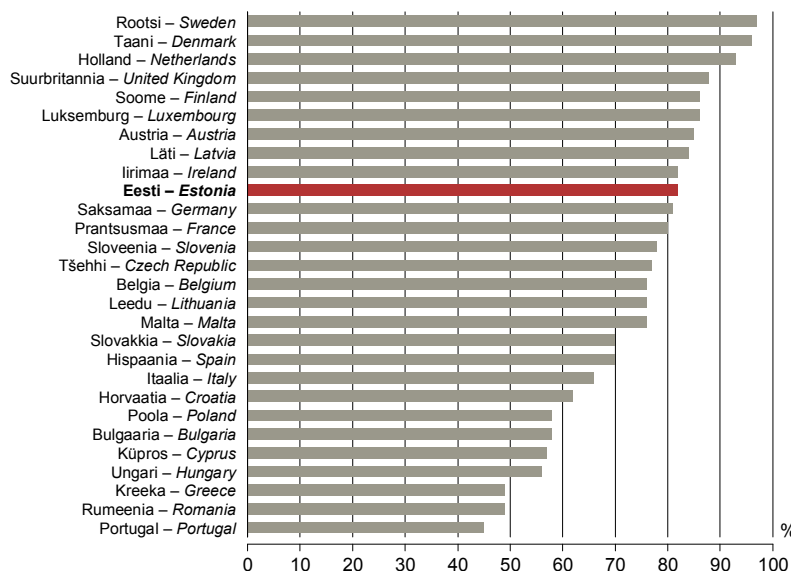
Allikad: Statistikaamet; Eurobaromeeter 399
Sources: Statistics Estonia; Eurobarometer 399

Viimase 12 kuu jooksul vähemalt korra mõnd kultuuriasutust külastanud vähemalt 15-aastased, 2013^a

Population aged 15+ who attended at least one cultural institution in the previous 12 months, 2013^a

2013. aastal käis Eestis vähemalt ühes kultuuriasutuses 82% vähemalt 15-aastastest.

82% of the population aged 15+ in Estonia attended at least one cultural institution in 2013.

^a Saksamaa andmed on hinnangulised.
^a The data for Germany are estimated.

Allikas: Eurobaromeeter 399
Source: Eurobarometer 399

KULTUURI TÖÖHÕIVE

Definitsioon	Näitaja väljendab nende vähemalt 15-aastaste arvu, kes töötasid uuringunädalal kultuuri-sektoris või tegid kultuuritööd väljaspool seda (töötasid mõnel kultuuriametil väljaspool kultuurisektorit) vähemalt ühe tunni ja said selle eest tasu palgatöötaja, ettevõtja või vabakutselisena, töötasid kultuuri alal tasuta pereettevõttes või oma talus või kellel oli töökoht kultuurisektoris või mõnel kultuurialal väljaspool kultuurisektorit, kuid kes ajutiselt ei töötanud. Nende hulka ei arvestata inimesi, kes teevad kultuuritööd põhitöö kõrvalt. Kultuuri tööhõive jaguneb kultuurisektori tööhõiveks ja kultuuritöötajate tööhõiveks, mis osaliselt kattuvad.
Asjakohasus	Kultuurisektoril on oluline roll ühiskonna väärtuste kujundamisel ja rahvuskultuuri alalhoidmisel. Kultuurisektor seob ja arendab majandustegevusalasid nii sees- kui ka väljaspool kultuurisektorit. Samuti elavdab kultuurisektor regionaalarengut ja majanduslikku aktiivsust, aidates luua töökohti ja tuua noori maapiirkondadesse. Kultuurisektoril on positiivne mõju ka lõimumispoliitikale. Rahvuskultuuri jätkusuutlikkuse vaatepunktist on oluline, et kultuuri tegevusalad ja kultuurivaldkonnas töötavate inimeste arv ei langeks alla kriitilise piiri, mis ohustaks kultuuri elujõudu.
Olukord Eestis	Aastatel 2000–2013 kasvas kultuurisektori töötajate arv 26 000-st ligi 30 000-ni. Samal ajal kasvas ka kultuuritöötajate arv väljaspool kultuurisektorit 34 000-st ligi 45 000 inimeseni. Kõrgharidusega kultuuritöötajate osatähtsus on kultuurisektoris suurenenud 56%-st aastal 2000 kuni 67%-ni aastal 2013 ning meeste osatähtsus on samal perioodil kasvanud 34%-st 39%-ni. Perioodil 2000–2013 kasvas kultuuri tööhõive osatähtsus kogu tööhõives 5,8%-st 7,2%-ni. Majanduslanguse aastatel näitas kultuuri tööhõive langustrendi ja jõudis madalaimale tasemele 2009. aastal, mil hõivatute arv kahanes 32 000-ni ja osatähtsus kogu tööhõivest oli vaid 5,4%. See oli ka aastate 2000–2013 suurim langus. Kultuuri tööhõive osatähtsus teenindussektoris on jäänud väikeste kõikumistega 17% tasemele.
Meetmed	Kultuuritöötajate hea kvalifikatsioon ja piisav juurdekasv tagab kultuuri säilimise ja arenemise ning aitab kaasa kultuuritarbimise kasvule. Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 toovad ühe olulise kultuuripoliitika kujundamise põhimõttena välja kultuuritöötajate kutseoskuste täiendamise, tagamaks kultuuritöötajate vastavuse infoühiskonna pidevalt uuenevatele nõudmistele. Seejuures peab kultuuritöötajate töötasu olema Eesti töturul konkurentsivõimeline, et kindlustada spetsialistide järelkasv. Riigi eesmärgiks on seatud tõsta riigiga töösuhetes olevate kultuuritöötajate töötasu Eesti keskmise palga tasemele.

TOTAL CULTURAL EMPLOYMENT

Definition	<i>Total cultural employment expresses the number of persons aged 15 and over who, during the reference week, worked at least one hour for pay, profit or family gain, or were not at work but had a job or business in the cultural sector or were engaged in any cultural occupation outside the cultural sector from which they were temporarily absent. This does not include persons engaged in cultural work in addition to their principal job.</i>
Relevance	<i>Cultural employment is divided into the employment of the cultural sector and the employment of cultural workers, which partly overlap. The cultural sector has an important role in shaping the values of the society and preserving national culture. The cultural sector connects and develops various economic activities both within and outside the cultural sector. The cultural sector also promotes regional development and economic activity, helping to create jobs and facilitating the return of young people to rural areas. The cultural sector has a positive impact on integration policy, too. From the point of view of the sustainability of national culture, it is important that the areas of activities and number of employees in the cultural sector do not fall below the critical level, which could threaten the viability of culture.</i>
Situation in Estonia	<i>In the period of 2000–2013, the number of employees in the cultural sector increased from 26,000 to approximately 30,000. At the same time, also the number of cultural employees outside the cultural sector increased from 34,000 to nearly 45,000 persons. The share of highly-educated cultural workers in the cultural sector has increased from 56% in 2000 to 67% in 2013. In the same period, the share of men in the cultural sector increased from 34% to 39%.</i>

In the period of 2000–2013, the share of cultural employment in total employment increased from 5.8% to 7.2%. During the economic crisis, cultural employment was on a downtrend and reached its minimum in 2009 when the number of employees dropped to 32,000 and the share of cultural employment in total employment was only 5.4%. That was the biggest decrease of the period of 2000–2013. With minor fluctuations, the share of cultural employment in the service sector has remained on the level of 17%.

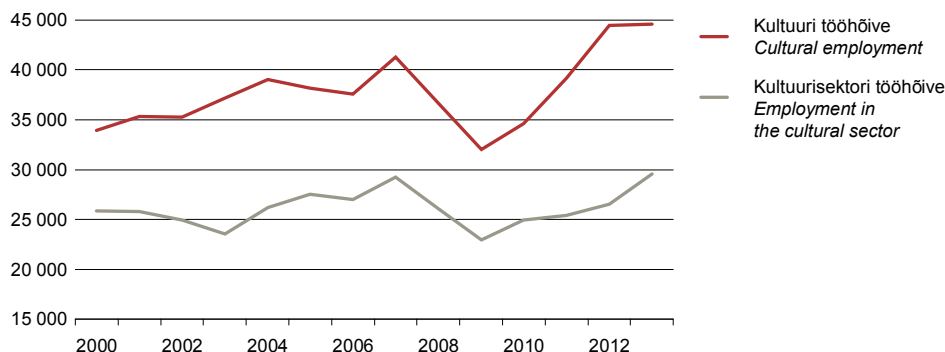
Measures

A sufficient number of qualified cultural workers guarantees the preservation and development of culture and facilitates the growth of cultural consumption. As a principle of shaping the cultural policy, the Fundamentals of Cultural Policy until 2020 highlight developing the professional skills of cultural workers to ensure that their skills meet the constantly changing needs of the information society. In addition, the remuneration of cultural workers needs to be competitive on the Estonian labour market to ensure a succession of specialists as well. The aim of the country is to raise the pay of cultural workers employed by the state to the level of average wages in Estonia.

Viimastel aastatel on suurenenud nii kultuurisektori töötajate kui ka kogu kultuuritöötajate arv.

In recent years, both the number of persons employed in the cultural sector and the total number of cultural workers have increased.

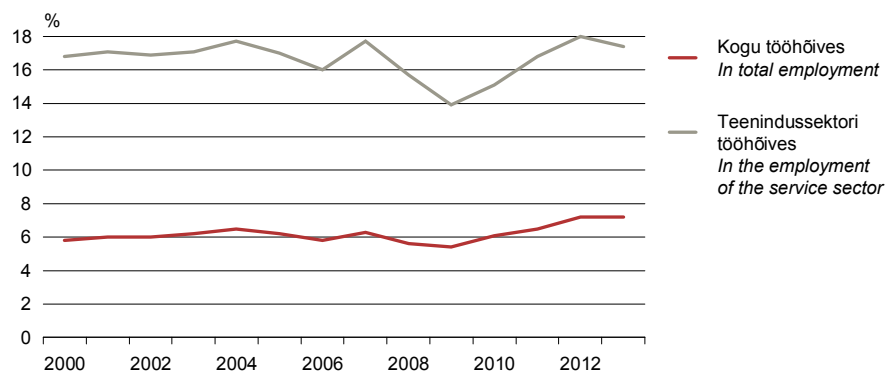
Kultuuri tööhõive, 2000–2013
Cultural employment, 2000–2013

Kultuuritööhõive osatähtsus kogu tööhõives ja teenindussektori tööhõives, 2000–2013
Share of cultural employment in total employment and in the employment of the service sector, 2000–2013

Kultuuritööhõive osatähtsus kogu tööhõives oli väiksem 2009. aastal.

The share of cultural employment in total employment was the lowest in 2009.

KULTUURIHARRASTAJAD

Definitsioon	Näitaja väljendab viimase 12 kuu jooksul vähemalt ühe kultuuriharrastusega tegelejad 20–64-aastaste elanike arvu. Kultuuriharrastused on näitlemine, kirjutamine (luuletused, jutud vms), pillimäng, fotode või filmi tegemine (maalimine, skulptuur, veebigraafika vms), laulmine, tantsimine. Kultuuritegevuses osalenute arv ei võrdu alajaotuste summaga, sest üks inimene võib tegelda mitme harrastusega.
Asjakohasus	Kultuuritegevuste harrastamine aitab säilitada kultuurimälu ja tagab ajalise järjepidevuse. Kultuuriharrastajate arv on sotsiaal-kultuurilise arengu näitaja, mis iseloomustab elanike aktiivsust ja vaba aja veetmise viiside positiivset mõju inimese heaolule üldiselt. Ajalooliselt on harrastuskultuurist kasvanud välja kogu professionaalne kultuur.
Olukord Eestis	2013. aastal tegeles Eurobaromeetri uuringu kohaselt Eestis kõige rohkem inimesi tantsimise (176 000), laulmise (116 000) ja kunstidega (111 000). Vähem oli neid, kes tegelesid pillimängu (74 000), loovkirjutamise (ligikaudu 53 000) ja näitlemisega (ligikaudu 27 000). Statistikaameti andmetel on kultuuriharrastajate arv alates 2007. aastast langustrendis – 2007. aastal oli 20–64-aastaseid kultuuriharrastajaid ligi 505 000, kuid 2010. aastal 485 000, mis tähendab ka osatähtsuse kahanemist 62%-st 60%-ni. Langustrendi jätkumist näitasid ka 2013. aasta Eurobaromeetri andmed, mille kohaselt oli 20–64-aastaseid kultuuriharrastajaid 382 000 ehk 47% vanuserühmast.
Rahvusvaheline võrdlus	Eurobaromeetri andmetel tegeles 2013. aastal 20–64-aastastest Taani elanikest vähemalt ühe kultuuriharrastusega 75%, järgnesid Rootsi (68%) ja Soome (64%). Eesti oli 47%-ga EL-i riikide hulgas kaheksandal kohal. Väikseim oli kultuuriharrastajate osatähtsus 20–64-aastaste seas Bulgaarias (14%) ja Maltal (17%).
Meetmed	Kultuuriharrastajate arvu suurenemine on oluline, sest see loob võimaluse kultuuri-professionaalide järelkasvuks ja innustab inimesi aktiivselt kultuuris osalema. Kultuuri-poliitika põhialused sätestavad, et riik toetab vaimse kultuuripärandi kogumist, säilitamist ja kättesaadavaks tegemist riigi kesksete mäluasutuste kaudu. Samuti toetab riik valdkondlikke tugistruktuure ja olulisemate sündmuste korraldajaid, mis tagab muu hulgas laulu- ja tantsupeo traditsiooni järjepidevuse ja tantsupeole kindla toimumispaiga leidmise. Oluline on soodustada pärimuskultuuri innovaatilist sidumist loomemajanduse ja ettevõtlusega.

PARTICIPATION IN CULTURAL ACTIVITIES

Definition	<i>The indicator expresses the number of persons aged 20–64 who have participated in at least one cultural activity in the last 12 months. Cultural activities include acting, writing (poetry, short stories, etc.), playing a musical instrument, taking photos or making films, fine art (painting, sculpture, web graphics, etc.), singing and dancing. The number of persons having participated in cultural activities does not equal the sum of the subcategories, as one person can engage in several cultural activities.</i>
Relevance	<i>Participation in cultural activities helps to preserve cultural memory and ensures the continuity of cultural practices. The number of participants in cultural activities is an indicator of socio-cultural development, reflecting the rate of participation and the positive impact of leisure activities on people's wellbeing in general. Historically, vernacular culture has been the source of the entire professional culture.</i>
Situation in Estonia	<i>According to the Eurobarometer survey, in 2013 in Estonia, the greatest number of people engaged in dancing (176,000), singing (116,000) and arts (111,000). There were less people engaging in playing a musical instrument (74,000), creative writing (approximately 53,000) and acting (approximately 27,000). According to Statistics Estonia, the number of people participating in cultural activities has been on a downtrend since 2007: the total number of participants (aged 20-64) in cultural activities was approximately 505,000 in 2007, but in 2010 there were 485,000 such persons, meaning that the share dropped from 62% to 60%. A continuous downtrend was also indicated by the data of the Eurobarometer 2013, according to which the number of persons aged 20–64 who participated in cultural activities was 382,000, i.e. 47% of the age group.</i>

International comparison

According to the Eurobarometer survey, in 2013, 75% of persons aged 20–64 engaged in at least one cultural activity in Denmark, followed by Sweden (68%) and Finland (64%). Estonia with its indicator value of 47% ranked 8th among the EU countries. The share of persons engaging in cultural activities was the lowest among 20–64-year-olds in Bulgaria (14%) and Malta (17%).

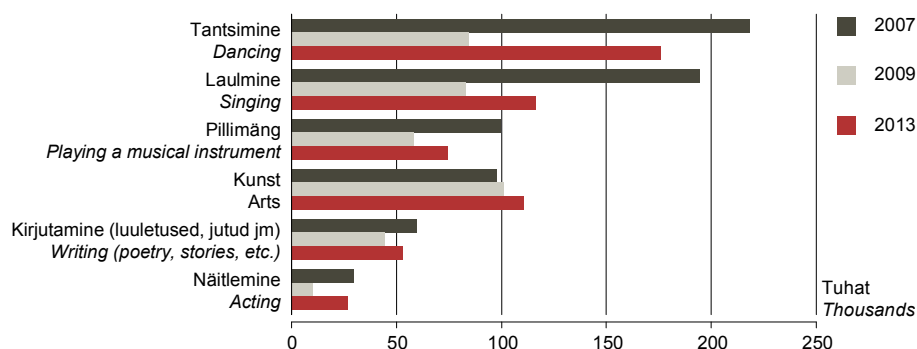
Measures

Increasing the participation in cultural activities is important because it creates opportunities for a succession of culture professionals and enthruses people with active cultural participation. The Fundamentals of Cultural Policy stipulate that the state supports collecting, storing and making intangible cultural heritage available through the state's central memory institutions. The state also endorses sectional support structures and the organisers of important events, which – among other things – ensures that the tradition of song and dance festivals continues and that a suitable permanent venue is found for holding dance festivals. It is important to support the innovative connection of heritage culture with creative industries and entrepreneurship.

2013. aastal oli 20–64-aastaste seas kõige populaarsem kultuuriharrastus tantsimine.

In 2013, the most popular cultural activity among persons aged 20–64 was dancing.

20–64-aastased kultuuriharrastajad kultuuriharrastuse järgi, 2007, 2009, 2013
20–64-year-olds participating in culture by cultural activity, 2007, 2009, 2013

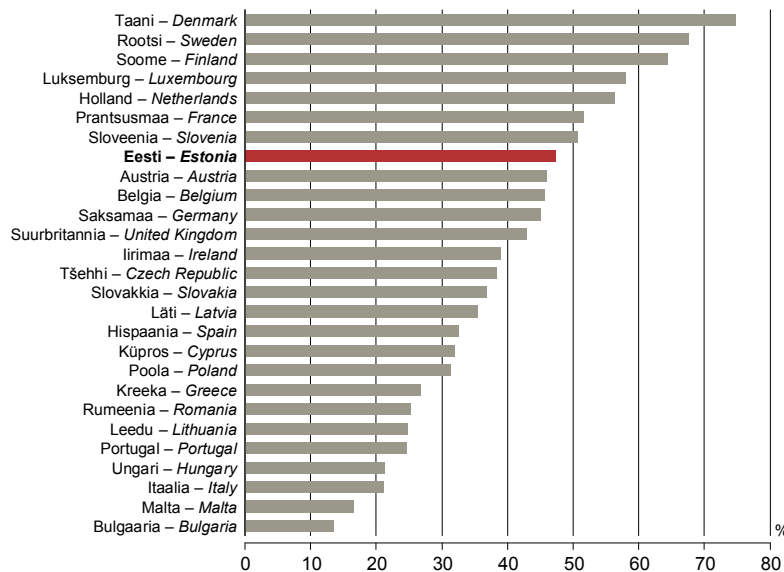
Allikas: Statistikaamet; Eurobaromeeter 399
Source: Statistics Estonia; Special Eurobarometer 399

Vähemalt ühe kultuuriharrastusega inimeste osatähtsus 20–64-aastaste seas Euroopa Liidus, 2013^a

Share of persons engaging in at least one cultural activity among the population aged 20–64 in the European Union, 2013^a

2013. aastal osales vähemalt ühes kultuuritegevuses 47% 20–64-aastastest Eesti elanikest.

In 2013, 47% of the population of Estonia (aged 20–64) engaged in at least one cultural activity.

^a Saksamaa andmed on hinnangulised.
^a The data for Germany are estimated.

Allikas: Eurobaromeeter 399
Source: Special Eurobarometer 399

RAAMATUTE TRÜKIARV AASTAS

Definitsioon	Näitaja väljendab raamatute (sh lastekirjandus ja kooliõpikud) nimetuste koguarvu ja aastatrükiarvu miljonites eksemplarides.
Asjakohasus	Eesti kirjasõna avaldamine ja selle tõlkimine teistesse keeltesse on oluline eesti keele püsimise ja kultuuri säilimise tegur. Eestikeelse kirjanduse olemasolu, mitmekesisus ja loetavus on otseses seoses eesti keele arengu ja püsijäämisega. Raamatute tõlkimine teistesse keeltesse aitab tutvustada eesti kultuuri väljaspool Eestit.
Olukord Eestis	<p>2013. aastal oli raamatute aastatrükiarv 4,8 miljonit eksemplari, sh eestikeelseid 4,1 miljonit eksemplari. Alates 2007. aastast on raamatute aastatrükiarv (8,9 miljonit eksemplari) vähenenud ja 2011. aastal oli see juba alla 5 miljoni eksemplari. Eestikeelsete raamatute kogutrükiarv on jäänud pidama ligi 4 miljoni eksemplari juurde. Kuigi raamatute kirjastamise tulud on paaril viimasel aastal püsinud samal tasemel ja raamatute jaemüügi käive on suurenemas, võib trükitud raamatute tiraaži vähenemise ühe põhjusena välja tuua e-raamatute pealetuleku. Kuigi e-raamatute ja teavikute kohta veel statistikat ei tehta, võib oletada, et nende populaarsus kasvab.</p> <p>Peale trükiarvu on oluline välja tuua ka avaldatud raamatute nimetuste statistika. 2013. aastal avaldati 3887 nimetust raamatuid, sh eestikeelseid 3030. Nimetuste, sh eestikeelsete nimetuste arv kasvas kuni 2008. aastani ja kahanes seejärel kahe järgmise aasta jooksul peaaegu 2003. aasta tasemele. Alates 2010. aastast on avaldatud raamatute nimetuste arv püsinud küllaltki stabiilsena 3700 ja 4000 vahel (sh eestikeelsed 2900 ja 3800 vahel).</p>
Meetmed	Et inimeste lugemisharjumused muutuvad kiiresti, peab lugemisharjumuse kujundamine algama varajases eas. Seetõttu seab Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2015–2018 prioriteediks omamaise laste- ja noortekirjanduse arendamise noore lugeja kasvatamise eesmärgil. Jätkatakse Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevuse toetamist. Uute teoste loomise ja kättesaadavaks tegemise tagab programm „Eesti kirjandus“. Samuti on oluline tagada Eesti autoritele, autoriõiguse omajatele ja kirjastajatele õiglane hüvitis teoste laenutamise ja reprodutseerimise eest. Sel eesmärgil on plaanis muuta autoriõiguse seadust.

ANNUAL PRINT RUN OF BOOKS

Definition	<i>The indicator shows the total annual print run of books (millions of copies) and the total number of titles published, including children's books and school textbooks.</i>
Relevance	<i>An important factor in the preservation of the Estonian language and culture is the release of printed publications in Estonian and the translation of these titles into other languages. The existence, variety and popularity of literature in Estonian are the basis for the development and preservation of the Estonian language. Translations of works by Estonian authors into other languages help to promote the Estonian culture abroad.</i>
Situation in Estonia	<p><i>In 2013, the annual print run of books was 4.8 million copies, including 4.1 million copies in the Estonian language. Since 2007 (8.9 million copies) the annual print run of books has decreased and in 2011 it was already below 5 million copies per year. The annual print run of books in Estonian has remained at about 4 million copies. The income from book publishing has remained on the same level over the past few years and the retail sales of books are rising, but one of the reasons for the decrease in the print run of books might be the growing popularity of e-books. Although there are currently no statistics on e-books, it is likely that their popularity is increasing.</i></p> <p><i>In addition to the annual print run, it is important to monitor the number of titles published in a year. In 2013, the number of book titles published was 3,887, of which 3,030 were in the Estonian language. The number of titles, including titles in Estonian, grew until 2008 and then dropped in the two following years (almost to the level of 2003). Since 2010, the number of book titles published in a year has remained stable, ranging from 3,700 to 4,000 (the number of titles in the Estonian language has ranged between 2,900 and 3,800).</i></p>

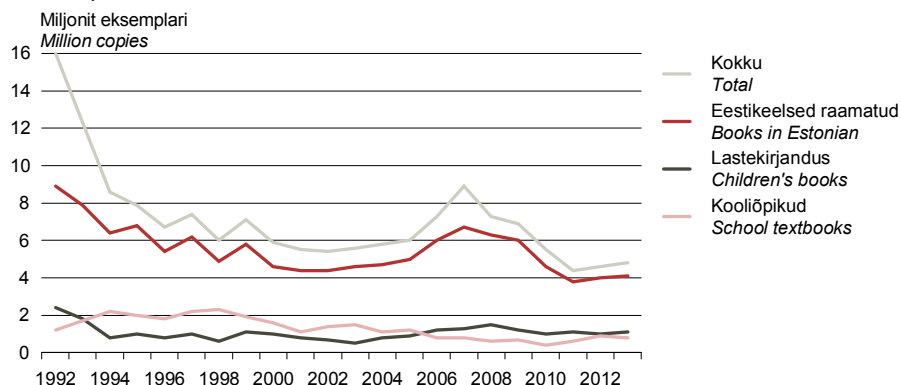
Measures

People’s reading habits change fast, which is why it is important to shape reading habits from an early age. The Ministry of Culture’s General Development Programme 2015–2018 prioritises the development of Estonian children’s and youth literature in order to cultivate reading habits in children. The Estonian Children’s Literature Centre will continue to receive support. The creation and availability of new works of literature is guaranteed by the programme “Estonian Literature”. It is also crucial to ensure that the authors, copyright holders and publishers receive fair compensation for the lending and reproduction of their works. To guarantee this, the government plans to amend the Copyright Act.

Alates 1992. aastast on raamatute aastatrükiarv olnud valdavalt langustrendis.

Since 1992, the annual print run of books has mostly been in decline.

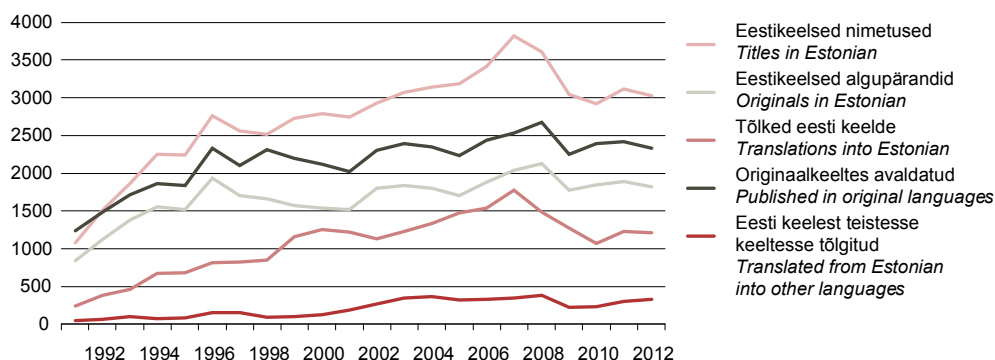
Raamatute aastatrükiarv, 1992–2013
Annual print run of books, 1992–2013

Alates 2010. aastast on avaldatud raamatute nimetuste arv püsinud stabiilsena.

Since 2010, the number of book titles published has been stable.

Avaldatud raamatute nimetuste arv, 1992–2013
Number of book titles published, 1992–2013

TÄHTSAMATE LOOMEMAJANDUSE TEGEVUSALADE TOODANG

Definitsioon	Näitaja väljendab kirjastamise (EMTAK 58), audiovisuaalse ja multimeedia (EMTAK 59–60), reklaaminduse (EMTAK 73) ning loome-, kunsti- ja meelelahutustegevuse (sh raamatukogud, muuseumid) (EMTAK 90–91) ^a tegevusalade toodangut aheldatud väärtuses (referentsaasta 2010).
Asjakohasus	Loomemajanduse arendamine on oluline nii eesti kultuuri järjepidevuse kui ka majandusliku heaolu kontekstis. Loomemajandus on majandussektor, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel, mille abil on võimalik luua otsesest majanduslikku tulu. Loomemajanduse tegevusalade toodang näitab selle sektori konkurentsivõimet.
Olukord Eestis	Ajavahemikus 2000–2013 on kirjastuse, audiovisuaalse ja multimeedia, reklaaminduse ning loome-, kunsti- ja meelelahutustegevuse toodang suurenenud 463 miljonist 630 miljoni euroni. Suurimat kasvu näitas loome-, kunsti- ja meelelahutusvaldkond, kus toodang kasvas 2000. aastaga võrreldes 2,8 korda ehk ligikaudu 50 miljonist 137 miljoni euroni. Sarnaselt kogu majandusega langes majandussurutise aastatel ka kultuuritegevusalade toodang. Suurim toodangu langus leidis aset kirjastuses ja reklaaminduses – 2007. aastaga võrreldes kahanes toodang 2010. aastaks kirjastuses 37% ja reklaaminduses 34%. Seevastu loome-, kunsti- ja meelelahutustegevuste toodang majanduskriisi aastatel märgatavat langustrendi ei näidanud – 2011. aastal ületas toodangu väärtus juba 2008. aasta taset. Neljast tegevusalast ainsana on endiselt languses kirjastuse toodang – 2013. aastal langes see madalamale ka 2000. aasta tasemest ehk 111 miljoni euroni.
Meetmed	Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020 meetmete ja tegevuste eesmärk on siduda kultuuri- ja loomevaldkondade potentsiaal ettevõtlusega, et soodustada uute konkurentsivõimeliste ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, suurendada ekspordivõimekust ning luua teistele majandussektoritele loomemajanduse kaudu lisaväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel.

OUTPUT OF MAJOR CULTURAL INDUSTRIES

Definition	<i>The indicator expresses the output of major cultural industries in chain-linked volume (reference year 2010): publishing (NACE 58), audiovisual and multimedia activities (NACE 59–60), advertising (NACE 73) and arts, entertainment and recreation (incl. libraries and museums) (NACE 90–91)^a.</i>
Relevance	<i>The development of the cultural industries is important, both for the preservation of the Estonian culture and for economic wellbeing. Cultural industries form an economic sector which is based on individual and collective creativity, skills and talent, which are used to produce direct economic gain. The output of cultural industries indicates the competitiveness of the sector.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2000–2013, the output of publishing, audiovisual and multimedia, advertising, creative, arts and entertainment activities has increased from 463 million to 630 million euros. The output of creative, arts and entertainment activities showed the biggest increase: compared to 2000, the output increased 2.8 times, i.e. from 50 million to 137 million euros. Similarly to the entire economy, the output of cultural activities also decreased during the economic crisis. The biggest decrease of output occurred in publishing and advertising: compared to 2007, the output of publishing fell 37% and that of advertising 34% by 2010. However, the output of creative, arts and entertainment activities did not show a remarkable downward trend: in 2011, the output already exceeded the level of 2008. Out of four activities, the output of publishing is the only one still on a downtrend: in 2013, the output fell below the level of 2000, i.e. to 111 million euros.</i>
Measures	<i>The aim of the measures and activities of the Estonian Entrepreneurship Growth Strategy 2014–2020 is to connect the potential of cultural industries with entrepreneurship in order to facilitate the establishment of new enterprises with competitive business models, to increase export potential and to generate added value for other economic sectors through cultural industries in developing business models, products and services, and sales and marketing.</i>

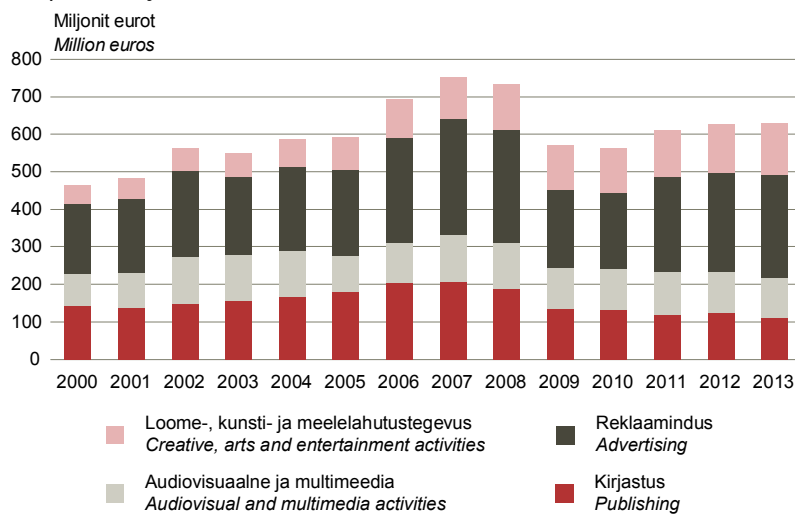
^a EMTAK 91 hõlmab ka botaanika, loomaaedade ja looduskaitsse tegevust, mis ei kuulu loomemajanduse alla.

^a NACE 91 includes botanical and zoological gardens and nature reserves activities, which are not considered cultural activities.

2013. aastal jõudis nelja tähtsama loomemajanduse tegevusala toodang ligikaudu majanduslanguse eelsele tasemele.

In 2013, the output of four major cultural industries reached the pre-recession level.

Tähtsamate loomemajanduse tegevusalade toodang, 2000–2013^a Output of major cultural industries, 2000–2013^a

^a Aheldatud väärtuses, referentsaasta 2010.

^a Chain-linked volume, reference year 2010.

EESTI KEELE KÕNELEJAD

Definitsioon	Näitaja väljendab eesti keelt esimese koduse keelena kõnelejate osatähtsust 15–74-aastaste Eesti elanike seas.
Asjakohasus	Eesti keelt kõnelevate inimeste arv peegeldab eesti kultuuri elujõulisust. Keel on üks kultuuri väljendusviise ja aitab lahti mõtestada rahvusele omaseid väärtusi, kombeid ja uskumusi, olles osa rahvuse identiteedist ja ühtsustundest. Samuti on eesti keel riigikeelena Eesti riigi lahutamatu osa. Sisserännanute eesti keele kasutamine soodustab eesti rahvuskultuuri väärtuste omaksvõttu ja ühiskonna sidususe suurenemist. Eesti keele kõnelejate hulka mõjutavad sisse- ja väljaränne, loomulik iive, aga ka sisserännanud elanike lõimumine.
Olukord Eestis	<p>Aastatel 2004–2013 jäi eesti keele kõnelejate osatähtsus peaaegu samale tasemele (alates 2004. aastast on see tõusnud 67%-st 68%-ni), kuid kõnelejate absoluutarv on vähenenud 706 000-st 675 000-ni ehk 31 000 võrra.</p> <p>Loomulik iive on Eestis olnud negatiivne peaaegu kogu taasiseseisvuse aja, välja arvatud aasta 2010, mil see tõusis veidi nullist ülespoole. Pikaajaline negatiivne iive tähendab, et potentsiaalseid eesti keele kõnelejaid jääb vähemaks. Peale loomuliku iibe mõjutab eesti keele kõnelejate arvu vähenemist väljaränne. Aastatel 2004–2013 kasvas väljaränne umbes 3000 inimesest ligi 7000 inimeseni aastas. Eesti keele kõnelejate arvu muutuse ise-loomustamiseks summeeritakse väljaränne ja loomulik iive. Viimase kümne aasta jooksul on väljarände ja loomuliku iibe summa suurenenud 6600-st ligi 8500-ni, mis näitab ka eesti keele kõnelejate arvu vähenemist. Siinjuures on aga oluline, et nii väljarände kui ka loomuliku iibe moodustavad nii eestlased kui ka mitte-eestlased. Seetõttu ei ole loomuliku iibe ja väljarände summa otseselt võrdne eesti keele kõnelejate arvu vähenemisega.</p> <p>Eesti keele kõnelejate arv näitab langustrendi ja seda mõjutavad tegurid osutavad trendi jätkumisele lähikümnenditel. Kui suure rahvaarvuga riikide puhul ei pruugi emakeele kõnelejate vähenemine mõne tuhande võrra olla veel tähenduslik, siis Eesti-suuruse väikeriigi puhul võib see pikemas perspektiivis tähendada keele ja ühes sellega ka kultuuri ja rahvusriigi vaikset hääbumist.</p>
Meetmed	Meetmetest on oluline nii võõrkeelse elanikkonna lõimimine ühiskonda kui ka väljarände vähendamine, aga samuti väljarännanud elanike tagasitõmbamine Eestisse. Olgugi, et eesti kultuur elab tihti edasi ka Eestist väljarännanutes, jääb Eesti rahvuskultuuri keskmeks ka neile, kes elavad välismaal, seega on oluline, et see kese säiliks ja annaks põhjust kodumaale naasta. Väljarännanud lõimitakse teistesse rahvustesse ja mõne põlvkonna jooksul kaotavad nad oma sideme Eestiga peaaegu täielikult.

SPEAKERS OF ESTONIAN

Definition	<i>The indicator expresses the share of persons speaking Estonian as their first domestic language among the inhabitants of Estonia aged 15–74.</i>
Relevance	<i>The number of people speaking Estonian indicates the viability of the Estonian culture. Language is one of the vehicles for culture and helps to convey the common values, traditions and beliefs of a nation, being a part of the national identity and sense of unity. As the official language, Estonian is an integral part of the state. The more immigrants use Estonian, the better the adoption of the values of the Estonian culture and the higher the level of social cohesion. The number of Estonian speakers is affected by immigration and emigration, natural increase, but also the integration of the immigrant population.</i>
Situation in Estonia	<p><i>In 2004–2013, the share of Estonian speakers remained almost on the same level (since 2004, it has increased from 67% to 68%), but the absolute number of speakers has declined from 706,000 to 675,000, i.e. by 31,000.</i></p> <p><i>Natural increase has been negative in Estonia almost the entire time since the restoration of independence, except for 2010 when natural increase was slightly above zero. Long-term negative natural increase means that there are fewer potential Estonian speakers. In addition to natural increase, the decline in the number of Estonian speakers is also affected by emigration. In the period of 2004–2013, emigration increased from 3,000 persons to nearly 7,000 persons per year. To characterise the change in the number of Estonian speakers, emigration and natural increase are summarised. Over the past ten years, the sum of natural increase and emigration has increased from</i></p>

6,600 to 8,500, which also shows a drop in the number of Estonian speakers. However, it is important to notice here that emigration and natural increase are a combination of Estonians and non-Estonians. Thus, the sum of natural increase and emigration is not equal to the decline in the number of Estonian speakers.

The number of Estonian speakers is on a downtrend and the factors influencing it indicate that the trend will continue in the coming decades. While a decline in the number of mother-tongue speakers by a few thousand may not affect countries with a bigger population, then for a small country like Estonia, it may mean that in the long run the language will gradually disappear, and together with it the culture and nation state as well.

Measures

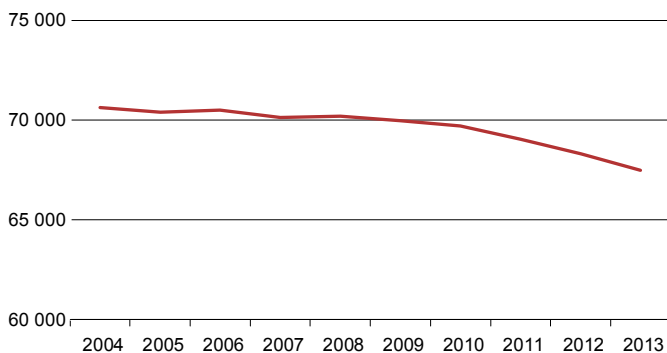
Important measures include both integrating the foreign-language speaking population and reducing emigration, but also attracting emigrated inhabitants back to Estonia. Although the Estonian culture often lives on also in persons who have emigrated from Estonia, Estonia will remain the centre of national culture also for those living abroad, so it is important to preserve this centre and provide a reason for returning to the homeland. Those who have emigrated will be integrated into other nations and, in a few generations' time, they will completely lose their contact with Estonia.

15–74-aastased eesti keelt esimese koduse keelena kõnelevad Eesti elanikud, 2004–2013

Inhabitants of Estonia aged 15–74 who speak Estonian as their first domestic language, 2004–2013

Eesti keelt esimese koduse keelena kõnelevate 15–74-aastaste Eesti elanike arv on langustrendis.

The number of persons aged 15–74 who speak Estonian as their first domestic language is on a downtrend.

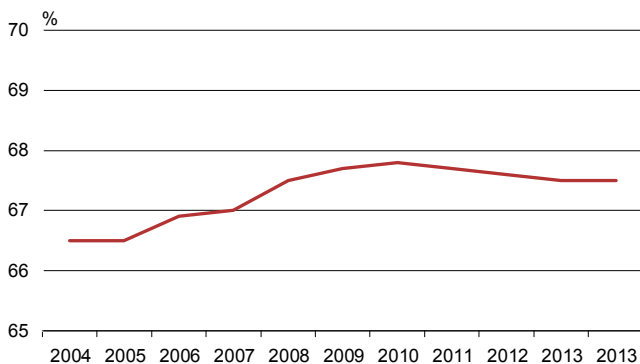

Eesti keelt esimese koduse keelena kõnelejate osatähtsus 15–74-aastaste seas, 2004–2013

Share of persons who speak Estonian as their first domestic language among the population aged 15–74, 2004–2013

Eesti keelt esimese koduse keelena kõnelejate osatähtsus 15–74-aastaste Eesti elanike seas on püsinud peaaegu samal tasemel.

The share of persons speaking Estonian as their mother tongue among the inhabitants of Estonia aged 15–74 has remained more or less on the same level.

KASUTUSES OLEVAD EHITISMÄLESTISED

Definitsioon	Näitaja väljendab kasutuses olevate ehitismälestiste osatähtsust kõikide ehitismälestiste seas.
Asjakohasus	Eesti kultuuripärandi olukord näitab eesti kultuuri jätkusuutlikkust. Eesti mälestised on osa Euroopa kultuurimälestistest ja nende säilitamine on oluline mitte ainult Eesti, vaid ka Euroopa ja maailma kultuuri kontekstis. Mida rohkem ehitismälestisi korda tehakse ja kasutuses on, seda paremas seisukorras on riigi aineiline kultuuripärand.
Olukord Eestis	<p>2013. aasta seisuga oli Eesti kultuurimälestiste riiklikus registris 5259 ehitismälestist, millest kasutuses oli 3752 ehk 71%. Ehitismälestiste arv võib näida suur, kuid Eestis on ühte tervikusse kuuluvad objektid tihti kaitse all mitme mälestisena.</p> <p>Enim kasutuses olevaid ehitismälestisi oli 2013. aasta seisuga Tartu ja Järva maakonnas (vastavalt 89% ja 81% ehitismälestistest), väikseim oli kasutuses ehitismälestiste osatähtsus aga Raplamaal (54%). Eestile on iseloomulik, et märkimisväärne osa kasutuseta ehitismälestisi asub maapiirkondades ja väikelinnades, kus on vähe inimesi ja ressursi. Näiteks Harju maakonna puhul on kasutuses ehitismälestiste osatähtsus Tallinnas oluliselt suurem (82%) kui ülejäänud maakonnas (59%).</p> <p>Ehitismälestiste koguarv oli 2013. aastal suurim Harju maakonnas (1271) ning üle poole neist (786) asus Tallinnas. Kõige vähem oli registrisse kantud ehitismälestisi Võru maakonnas (108), järgnesid Järva ja Põlva maakond (mõlemal 212 ehitismälestist).</p> <p>Enamik ehitismälestisi on kasutuses elu-, äri-, kultuuri- või haldushooneks, samuti turismiobjektina. On ka mälestisi, mis meenutavad ajalugu ja kujundavad keskkonda, kuid millel otsest kasutust enam olla ei saagi (nt tegevuse lõpetanud vabrikute korsten, veetorn või raudteelõik). Seetõttu ei saa kunagi olla kasutuses kõik ehitismälestised, kuid eesmärk on kasutuses olevate ehitismälestiste osatähtsust siiski suurendada.</p>
Meetmed	Ehitismälestiste kasutuselevõttu soodustavad mälestiste omanikele muinsuskaitseaduse alusel jagatavad riigieelarvelised toetused. Luua tuleb ka võimalus kultuurimälestisi tutvustada, et parandada ühiskonna teadlikkust muinsuskaitsest. Muinsuskaitse eesmärkide seadmisel ja elluviimisel on vaja suurendada sidusust eri valdkondade (sh muuseumid, keskkonnakaitse, ruumiline planeerimine) ja asjaomaste ministereeriumide ning asutuste vahel (kultuuripoliitika põhialused aastani 2020).

ARCHITECTURAL MONUMENTS IN USE

Definition	<i>The indicator expresses the share of architectural monuments in use among all architectural monuments.</i>
Relevance	<i>The condition of the cultural heritage of Estonia shows the sustainability of the Estonian culture. Estonian cultural heritage forms a part of the European cultural heritage and the preservation thereof is important not only in the Estonian but also in the European and global context. The more the condition of architectural monuments is improved and the more they are in use, the better is the condition of the material cultural heritage of the country.</i>
Situation in Estonia	<p><i>As at 2013, there are 5,259 architectural monuments registered in the National Registry of Cultural Monuments. Out of them, 3,752 monuments were in use, which is 71% of the total number of architectural monuments. The total number of architectural monuments may seem large but it is typical for Estonia that objects which belong to one complex are under protection as separate monuments.</i></p> <p><i>As at 2013, the share of architectural monuments in use was the largest in Tartu and Järva counties (respectively, 89% and 81% of all architectural monuments) and the smallest in Rapla county (54%). It is characteristic of Estonia that a remarkable share of unused architectural monuments is located in rural areas and small cities where there are less people and resources. In the case of Harju county, for example, the share of architectural monuments in use is significantly bigger in Tallinn (82%) than in the rest of Harju county (59%).</i></p> <p><i>In 2013, the total number of architectural monuments was the greatest in Harju county (1,271) and more than a half of them were located in Tallinn (786). The smallest number of</i></p>

architectural monuments was recorded in Võru county (108), followed by Järva and Põlva counties (212 architectural monuments in both counties).

Most of the architectural monuments are used as dwellings, offices, cultural or administrative buildings but also as tourism objects. There are also some monuments which remind us of history and shape the environment but cannot be in real use anymore (factory funnel, water tower, a section of railway line). Therefore, it will never be possible for all architectural monuments to be taken into use, but the aim is still to increase the share of architectural monuments in use.

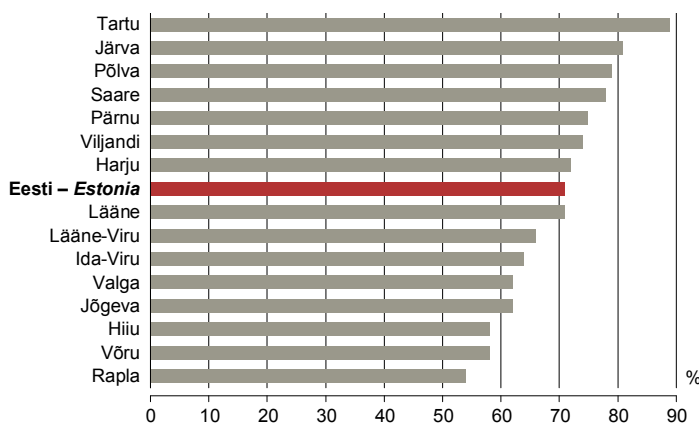
Measures

Taking architectural monuments into use is facilitated by budgetary support given to the owners of monuments pursuant to the Heritage Conservation Act. An option must also be created for presenting cultural monuments in order to increase the society's awareness of heritage conservation. Setting and accomplishing the aims of heritage conservation requires increased cohesion between different domains (including museums, environmental protection, spatial planning) and the corresponding ministries and institutions (Fundamentals of Cultural Policy until 2020).

2013. aastal oli kasutuses 71% ehitismälestistest.

In 2013, 71% of architectural monuments were in use.

Kasutuses ehitismälestiste osatähtsus maakonna järgi, 2013
Share of architectural monuments in use by county, 2013

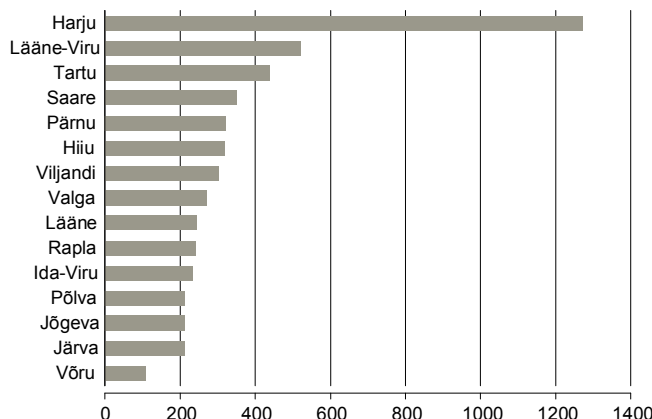

Allikas: Muinsuskaitseamet
Source: National Heritage Board

Kõige rohkem ehitismälestisi asub Harju maakonnas.

The greatest number of architectural monuments is located in Harju county.

Ehitismälestised maakonna järgi, 2013
Architectural monuments by county, 2013

Allikas: Muinsuskaitseamet
Source: National Heritage Board

LOOMULIKU IIBE KORDAJA

Definitsioon	Loomuliku iibe kordaja on sündimuse üldkordaja ja suremuse üldkordaja vahe ning väljendab rahvaarvu aastast muutust 1000 elaniku kohta migratsiooni arvestamata.
Asjakohasus	Jätkusuutliku arengu eeldus on inimkapitali taastootmine. Eesti iibe suurus mõjutab nii eesti kultuuri kandjate arvu kui ka majanduse aluseks olevat inimkapitali. Loomuliku iibe kordaja iseloomustab rahvastiku taastootmise võimet. Rahvastiku iive on rahvastikutaaste kahe peamise komponendi – sündimuse ja suremuse – aastane muutus. Kui sündide arv ületab surmade oma, on loomulik iive positiivne, kui aga surmasid on rohkem kui sünde, on loomulik iive negatiivne. Loomuliku iibe kordajat mõjutavad ka rahvastiku vanuskoosseisu muutused, mida tuleb arvestada ajaliste, ruumiliste ja riikidevaheliste võrdluste puhul.
Olukord Eestis	2013. aastal oli loomuliku iibe kordaja negatiivne, –1,3 (absoluutarvudes kogurahvastik –1713, eestlased –384, mitte-eestlased –1329). Loomuliku iibe kordaja oli Eestis positiivne nõukogude ajal kuni aastani 1990. 1990. aastate algul muutus rahvastiku loomulik iive kiiresti negatiivseks ja suremus ületas sündimust nelja aasta pärast enam kui 8000 sündmusega. Alates 2002. aastast hakkas loomulik iive kasvama, jõudes 2010. aastaks 35 inimesega positiivseks. Kolm viimast aastat on loomulik iive jälle langustrendis. Maakondade loomuliku iibe kordaja kajastab peale sündimuse ja suremuse ka elanike vanuskoosseisu erinevusi. Peamiselt just vanuskoosseisu erinevuste tõttu on loomuliku iibe kordaja olnud Tartumaal alates 2004. aastast ja Harjumaal alates 2005. aastast positiivne (2013. aastal vastavalt 2,2 ja 2,0).
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli loomuliku iibe kordaja 2013. aastal keskmiselt 0,2, negatiivne oli see näitaja kolmeteistkümnes EL-i riigis. Suurim oli loomuliku iibe kordaja Iirimaa (8,5), Küprosel (4,7) ja Luksemburgis (4,2), väikseim Bulgaarias (–5,2), Lätis (–4,0) ja Leedus (–3,9).
Meetmed	Eesti rahvastiku kahanemise ja vananemise tõttu on rahvastiku kasv riigi prioriteet. Rahvaarvude avaldavad mõju eelkõige sündimus ja seda mõjutav perepoliitika, suremus ja seda mõjutav tervisepoliitika ning välisränne. Sündimuse suurenemist toetavate meetmetena tõhustatakse lastekaitseüsteemi, toetatakse positiivset vanemlust, pakutakse peredele tuge majandusliku olukorra parandamiseks ning luuakse võimalusi töö-, pere- ja eraelu paremaks ühitamiseks. Positiivset loomulikku iivet toetavad ka tõhus sotsiaalkaitse, krooniliste haiguste ärahoidmine ja varajane avastamine, kvaliteetsete tervishoiuteenuste kättesaadavus, eakate sotsiaalse kaasatuse soodustamine jms.

RATE OF NATURAL INCREASE

Definition	<i>The rate of natural increase is the difference between the crude birth rate and the crude death rate and reflects the annual change in the population number per 1,000 inhabitants, excluding the effects of migration.</i>
Relevance	<i>The reproduction of human capital is a prerequisite for sustainable development. The rate of natural increase of Estonia affects both the number of persons carrying the Estonian culture and also the human capital which is the basis for economic development. The rate of natural increase characterises the replacement ability of a population. The natural increase of a population is the annual change in the two main components of population replacement: birth rate and death rate. If the number of births exceeds that of deaths, the natural increase of the population is positive. If there are more deaths than births, however, natural increase is negative. The rate of natural increase is also affected by changes in the age structure of the population that must be considered in the evaluation of changes in time and space and in comparisons between countries.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, the value of the rate of natural increase was negative: –1.3 (in absolute figures: total population –1,713, Estonians –384, non-Estonians –1,329). In Estonia, the rate of natural increase was positive during the Soviet times until 1990. In the early 1990s, the natural increase of the population quickly became negative, and four years later the number of deaths exceeded that of births by more than 8,000 events. Since 2002, the rate of natural increase began to rise and in 2010 it was positive: 35. For the last three years, natural increase has been on a downtrend again. On the county level, the rate of natural increase reflects, besides the levels of fertility and mortality, also the differences in the age structure of the population. It is mainly due to the changes in the age structure that the rate of natural increase has remained positive in Tartu county since 2004 and in Harju county since 2005 (in 2013, it was 2.2 and 2.0, respectively).</i>
International comparison	<i>In the European Union, the average rate of natural increase was 0.2 in 2013; the indicator had a negative value in thirteen EU countries. The rate of natural increase was the highest</i>

in Ireland (8.5), Cyprus (4.7) and Luxembourg (4.2), and the lowest in Bulgaria (-5.2), Latvia (-4.0), and Lithuania (-3.9).

Measures

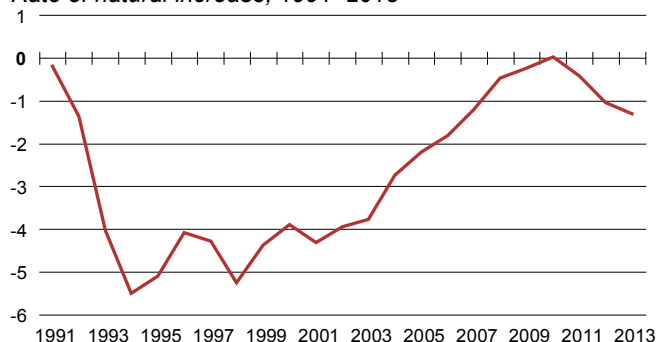
Since the population of Estonia is declining and ageing, population growth is one of the priorities of the country. The population number is first and foremost affected by the birth rate and family policy (which influences the birth rate), the death rate and health policy (which influences the death rate) and migration. Measures which are supported as a way of increasing the birth rate include improving the efficiency of the child protection system, promoting positive parenting, providing support for families in improving their economic situation, and creating options for better alignment between work, family and private life. Positive natural increase is also facilitated by efficient social protection, the prevention and early detection of chronic diseases, the availability of high-quality health services, encouraging the social inclusion of the elderly, etc.

Alates 2010. aastast on loomulik iive langustrendis.

Since 2010, natural increase has been on a downtrend.

Loomuliku iibe kordaja, 1991–2013

Rate of natural increase, 1991–2013

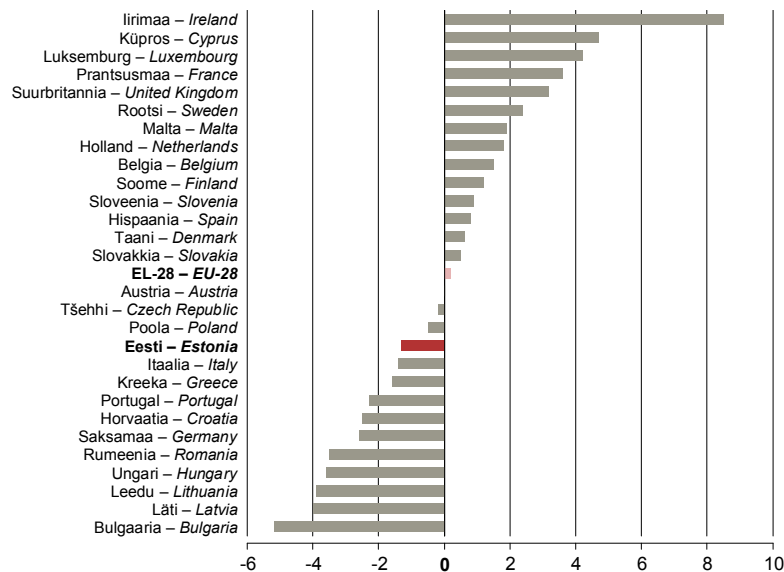

Loomuliku iibe kordaja Euroopa Liidus, 2013

Rate of natural increase in the European Union, 2013

2013. aastal oli loomuliku iibe kordaja negatiivne peaaegu pooltes EL-i riikides.

In 2013, the rate of natural increase was negative in nearly half of the EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

SUMMAARNE SÜNDIMUSKORDAJA

Definitsioon	Summaarne sündimuskordaja näitab keskmist laste arvu naise kohta, kui kogu viljakusea jooksul jääb sündimus samaks kui sellel aastal, mille kohta kordaja on arvutatud.
Asjakohasus	Summaarset sündimuskordajat saab lihtsustatult tõlgendada kui viljakusea lõpuks sündinud laste keskmist arvu naise kohta. Summaarne sündimuskordaja iseloomustab rahvastiku-taaste taset Eestis.
Olukord Eestis	2013. aastal oli summaarne sündimuskordaja Eestis 1,52. Pikemat ajavahemikku vaadeldes on näha, et summaarne sündimuskordaja on kasvanud 1,29-st 1998. aastal 1,72-ni 2010. aastal. Kolm viimast aastat on see näitaja langenud. Samal ajal tuleb arvestada, et laste sünni nihkumine hilisemasse vanusesse laseb sündimuse perioodnäitajatel paista tegelikust mõnevõrra väiksemana. Summaarne sündimuskordaja on üle 20 aasta olnud väiksem, kui on vaja rahvastikukao vältimiseks pikemas perspektiivis. Et rahvastik põlv-kondade vaheldumisega püsima jääks, peaks summaarne sündimuskordaja olema üle 2,1.
Rahvusvaheline võrdlus	Kõikides Euroopa Liidu riikides oli 2012. aastal sündimus allpool taastetasest. Taastetaseme lähedal on Iirimaa ja Prantsusmaa (2,01). EL-i keskmine summaarne sündimuskordaja oli 1,58. Seega oli Eesti näitaja Euroopa Liidu keskmisest natuke madalam. Rohkem kui pooltel riikidel oli 2012. aastal sündimus väiksem kui Eestis. Ida-Euroopa riikidest oli Eestist kõrgem sündimus vaid Sloveenias ja Leedus. Summaarne sündimuskordaja Euroopa Liidus kasvas kuni 2008. aastani, 2011. ja 2012. aastal aga langes natuke.
Meetmed	Uuringute kohaselt nähakse sündimuse suurendamisel olulist rolli sobiva, st lapse kasvatamist toetava keskkonna loomisel, mis aitab soovitud lastel sündida. Nii on riikides, kus lastehoiuks, vanemapuhkuseks ja paindlikuks töökorralduseks on loodud paremad tingimused, ka kõrgem sündimus. On täheldatud, et vanemahüvitis on avaldanud sündimus-käitumisele positiivset mõju – vanemahüvitise võimalikku mõju näitab kõrgharidusega ja varem hõivatud olnud naiste osatähtsuse suurenemine sünnitajate seas ning teiste ja kolmandate laste sündide arv. Peale rahaliste toetuste töö- ja pereelu ühitamiseks tuleb peredele tagada vajalike teenuste kättesaadavus (nt laste tervishoid, haridus, lastehoid).

TOTAL FERTILITY RATE

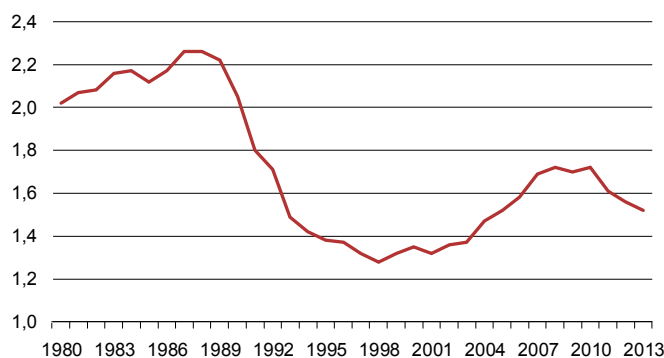
Definition	<i>The total fertility rate shows the average number of children that would be born alive to a woman during her lifetime, if she passed through all her childbearing years conforming to the age-specific fertility rates of a given year.</i>
Relevance	<i>In simplified terms, the total fertility rate may be interpreted as the average number of children born to a woman by the end of her reproductive period. The total fertility rate shows the level of population reproduction in Estonia.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, the total fertility rate was 1.52 in Estonia. A review of the indicator over a longer period shows that it has increased from 1.29 in 1998 to 1.72 in 2010. The indicator has been declining for the last three years. At the same time, considering that women are increasingly postponing childbearing until a later age, the fertility indicators of some periods may seem to have somewhat smaller values. For more than 20 years, the total fertility rate has been below the level required to prevent population decline in the long term. For the survival of the population in the process of one generation replacing the previous one, the total fertility rate must be over 2.1.</i>
International comparison	<i>In 2012, fertility was below the reproduction level in all EU countries. Ireland and France (2.01) have come close to the reproduction level. The average total fertility rate of the European Union was 1.58. Thus, the total fertility rate of Estonia was slightly below the EU average. In more than a half of the Member States, the fertility rate was lower than in Estonia in 2012. Among Eastern European countries, only Slovenia and Lithuania had a higher fertility rate than Estonia. In the EU, the total fertility rate increased until 2008 but decreased slightly in 2011 and 2012.</i>
Measures	<i>According to various surveys, an increased fertility rate is greatly facilitated by a suitable environment, i.e. one which supports raising a child, as this helps parents decide in favour of having children. Thus, countries where better options have been created for childcare,</i>

parental leave and flexible working arrangements also have a higher fertility rate. It has been noticed that parental benefit has had a positive effect on fertility behaviour – the potential effect of parental benefit is shown by the increase in the share of women with higher education and that of previously employed women among women giving birth and by the number of second and third children being born. In addition to financial support for aligning work and family life, the availability of necessary services (e.g. healthcare for children, education, and organised childcare) to families should be ensured.

Summaarne sündimuskordaja, 1980–2013
Total fertility rate, 1980–2013

Aastatel 2000–2010 suurenes summaarne sündimuskordaja 1,35-st 1,72-ni, kuid langes järgmise kolme aastaga 0,2 punkti.

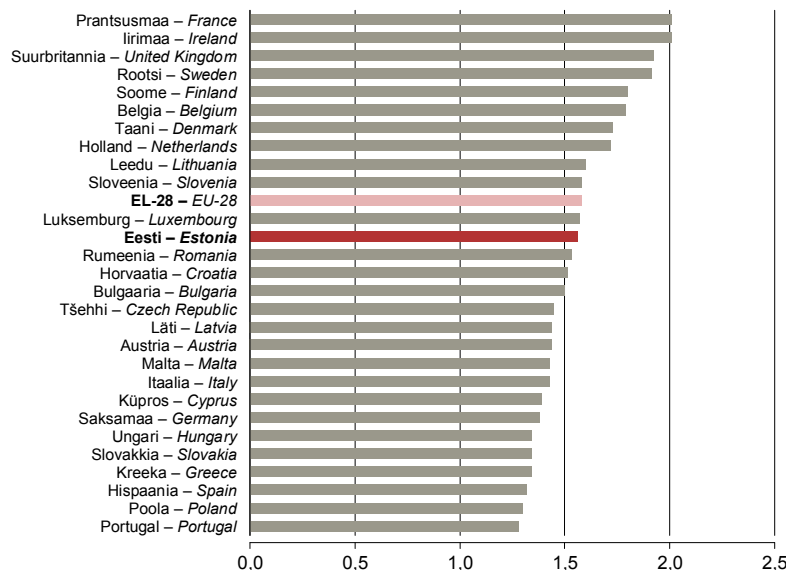
In 2000–2010, the total fertility rate rose from 1.35 to 1.72, but decreased 0.2 points in the following three years.

Summaarne sündimuskordaja Euroopa Liidus, 2012
Total fertility rate in the European Union, 2012

Eesti summaarne sündimuskordaja jääb napilt alla EL-i keskmisele.

The total fertility rate of Estonia is slightly below the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

SURMAGA LÕPPENUD ÕNNETUSJUHTUMID, MÜRGISTUSED JA TRAUMAD

Definitsioon	Näitaja väljendab surmaga lõppenud õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade (surma välispõhjuste) arvu absoluutarvuna või suuremuskordajana, mis näitab surmade arvu 100 000 elaniku kohta. Surmapõhjused kuuluvad rahvusvahelise haiguste klassifikaatori RHK-10 järgi koodivahemikku V01–Y89. Rahvusvahelises võrdluses kasutatakse vanuse järgi standarditud (Euroopa standardrahvastik) suuremuskordajat 100 000 elaniku kohta soo järgi.
Asjakohasus	Jätksuutlik ühiskond väärtustab inimelu. Õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad (sh liiklusõnnetused, tulesurmad, uppumised ja enesetapud) tabavad tihti noori, eeskätt mehi. Need on välditavad surmad. Seetõttu on oluline rakendada meetmeid, mis tagavad juhuslike surmajuhtumite vähenemise. Mida vähem on surmi õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade tõttu, seda rohkem on töövõimelisi elanikke, kes suudavad panustada majanduse ja kultuuri arengusse.
Olukord Eestis	2013. aastal suri õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade tõttu Eestis 958 inimest – 725 meest ja 233 naist. 100 000 elaniku kohta teeb see suuremuskordajaks 72,7 – meestel 117,8 ja naistel 33,2. Aastatel 2004–2013 on tegemist langeva trendiga, seda eriti meeste hulgas. Õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade mõttes oli 2013 meestele väga hea aasta, mil nende suuremuskordaja oli 47% väiksem kui 2004. aastal ja 19% väiksem kui eelmisel, 2012. aastal. Naistel oli viimase kümne aasta suurim suremus õnnetustesse 2005. ja 2006. aastal ning naiste 2013. aasta suuremuskordaja oli nimetatud aastate omast 33% väiksem.
Rahvusvaheline võrdlus	Viimased andmed EL-i riikide kohta on aastast 2010. EL-28-s oli surmaga lõppenud õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade standarditud suuremuskordaja 2010. aastal 48,4 – meestel 70,1 ja naistel 29,3 (esialgsed andmed). Kogurahvastiku puhul on EL-i esikolmikus Hispaania, Kreeka ja Malta (31,1–33,3). Eestist (85,5) vahetult ees on Sloveenia (81,5) ning tagapool vaid Läti (101,7) ja Leedu (133,3). Kui Eesti naiste standarditud suuremuskordaja 34,9 on suhteliselt lähedal EL-i keskmisele ning edestab nt Prantsusmaad ja Soomet, siis Eesti meestel (149,1) on see EL-i keskmisest üle kahe korra suurem. Nagu kogurahvastiku puhul, nii on ka meeste suremuse korral vahetult meie ees Sloveenia (122,7) ning tagapool Läti (180,8) ja Leedu (233,5).
Meetmed	Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020 näeb ette järgmised meetmed riskikäitumise, vigastussurmade ja vigastushaigestumuse vähendamiseks: suurendada teadlikkust (nt õppekavade täiendamine, teavituskampaaniad, ennetustöö koolides ja laiemale elanikkonnale jm), piirata sõltuvust tekitavate ainete reklaami, tõhustada järelevalvet sõltuvusainete käitlemist ja tarvitamist reguleerivate seaduste täitmise üle, tagada kvaliteetse sõltuvusnõustamise, sõltuvusravi ja rehabilitatsiooniteenuste kättesaadavus. Alkoholi ja uimastite tarvitamisest tingitud surmade ja vigastuste vähendamiseks on meetmed koondatud valitsuse kinnitatud alkoholipoliitika rohelisse raamatusse ning uimastitarvitamise vähendamise valgesse raamatusse.

DEATHS DUE TO EXTERNAL CAUSES OF MORBIDITY AND MORTALITY

Definition	<i>The indicator expresses the number of deaths due to external causes of morbidity and mortality, expressed in absolute figures or as the mortality rate which indicates the number of deaths per 100,000 inhabitants. The causes of death belong to the code range V01–Y89 of the International Classification of Diseases (ICD-10). In international comparison, the age-standardised mortality rate (European standard population) per 100,000 inhabitants by sex is used.</i>
Relevance	<i>A sustainable society values human life. Deaths due to external causes of morbidity and mortality, such as accidents, poisonings and injuries (including transport accidents, fire deaths, drowning and suicides) often occur with young people, especially men. These are preventable deaths. Therefore, it is important to implement measures which ensure a reduction of accidental deaths. The less there are deaths due to external causes of morbidity and mortality, the more there are working people who are able to contribute to the economic and cultural development of the country.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, 958 persons died due to external causes of morbidity and mortality, 725 were males and 233 females. Thus, three-quarters of the deceased were men. The mortality rate per 100,000 inhabitants was 72.7 – 117.8 for males and 33.2 for females. In 2004–2013, the mortality rate was on a downtrend, especially among men. Considering the number of deaths due to external causes of morbidity and mortality, the year 2013 was a very good year for males, as their mortality rate was 47% lower than in 2004 and 19% lower than in the previous year, 2012. For females, the highest death rate in accidents in the last ten years was in 2005 and 2006, and the mortality rate for females in 2013 was 33% lower than that of the above-mentioned years.</i>

International comparison

The latest available data for the EU countries are from 2010. In the EU-28, the standardised death rate of deaths due to external causes of morbidity and mortality in 2010 was 48.4, 70.1 for males and 29.3 for females (preliminary data). For the total population, the top three of the EU includes Spain, Greece and Malta (31.1–33.3). Just ahead of Estonia (85.5) is Slovenia (81.5), and Estonia is followed only by Latvia (101.7) and Lithuania (133.3). While the standardised mortality rate for females in Estonia (34.9) is relatively close to the EU average and exceeds countries like France and Finland, then the rate for males in Estonia (149.1) is more than two times higher than the EU average. Just like for the total population, in the case of the mortality rate of males we are also preceded by Slovenia (122.7), and followed by Latvia (180.8) and Lithuania (233.5).

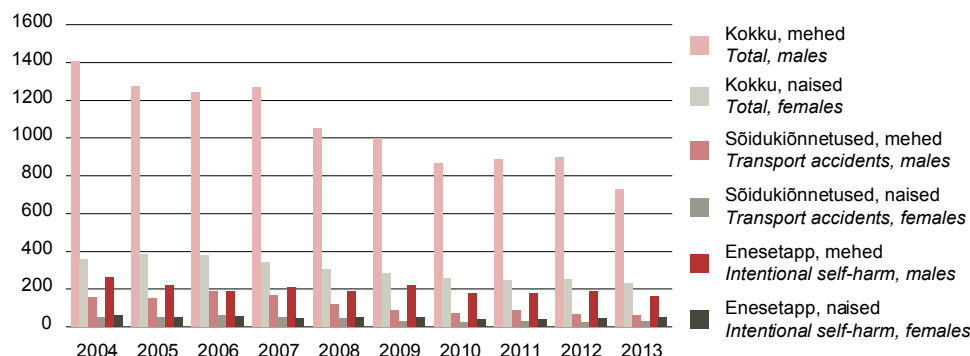
Measures

The National Health Plan 2009–2020 introduces the following measures to reduce risk behaviour, injury deaths and injury morbidity: to raise awareness (e.g. supplemented curricula, awareness campaigns, prevention work involving schools and the general public etc.), to limit advertising for addictive substances, to intensify supervision over compliance with legislation regarding the handling and use of addictive substances, to ensure the availability of high-quality addiction counselling, addiction treatment, and rehabilitation services. The measures for reducing the number of deaths caused by alcohol consumption and drug use have been gathered in the Green Paper on alcohol policy and in the White Paper on the reduction of drug use.

Õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade tõttu hukkunute arv on langustrendis.

The number of deaths due to external causes of morbidity and mortality is on a downtrend.

Surmaga lõppenud õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad, 2004–2013
Deaths due to external causes of morbidity and mortality, 2004-2013

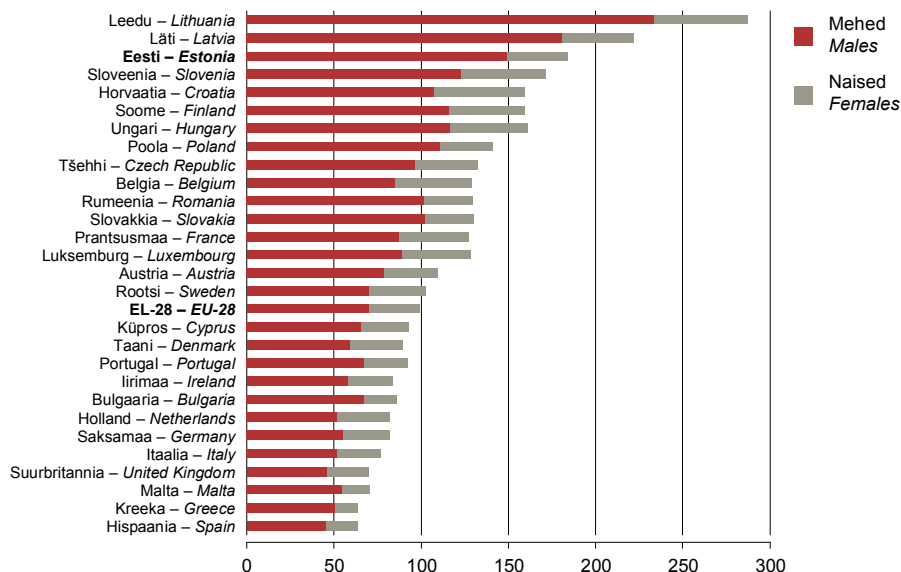

Surmaga lõppenud õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad Euroopa Liidus (standarditud suremuskordaja), 2010^a

Deaths due to external causes of morbidity and mortality in the European Union (standardised death rate), 2010^a

2010. aastal oli Eesti surmaga lõppenud õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade poolest EL-is tagant kolmandal kohal.

In 2010, Estonia ranked third last in the EU for deaths due to external causes of morbidity and mortality.

^a Taani andmed on 2009. aasta kohta.
^a 2009 data for Denmark.

Allikas/Source: Eurostat

SISEMAJANDUSE KOGUPRODUKT ELANIKU KOHTA

Definitsioon	Sisemajanduse koguprodukt (SKP) on residentide toodetud lisandväärtuste summa kogurahvamajanduse ulatuses, millele on lisatud netotootemaksud. SKP ostujõu standardi (OJS) alusel on leitud riikide hinnatasemetes erinevuste kõrvaldamise tulemusel.
Asjakohasus	Jätksuutlikku ühiskonda iseloomustab sotsiaalne sidusus ning inimeste heaolu ja elukvaliteedi jätkuv kasv. Selle eeldus on teadmispõhine ja efektiivse ressursikasutusega innovaatiline majandus. SKP elaniku kohta on majandusnäitaja, mis iseloomustab kaudselt nii riigi majanduse edukust kui ka inimeste elatustaset. Mida suurem on SKP elaniku kohta, seda rohkem on võimalusi investeerida sellistesse valdkondadesse nagu sotsiaalne heaolu, keskkonnakaitse ja rahvusvaheline areng.
Olukord Eestis	2013. aastal oli Eesti SKP elaniku kohta 14 218 eurot. Aastatel 2004–2013 kasvas Eesti reaalne SKP elaniku kohta kumulatiivselt 28% ja jooksevhindades SKP elaniku kohta 100%. Pärast 2008.–2009. aasta majanduslangust on 2010. aastast alates see näitaja pidevalt kasvanud. Suurima panuse Eesti SKP kasvu andis 2013. aastal kaubandus, mille lisandväärtus suurenes peamiselt sisenõudluse toel. Samuti on pärast 2008.–2009. aasta majanduslangust suurenenud Eesti sisemajanduse nõudlus. 2013. aastal see kasvas, moodustades 97% SKP-st. See tähendab, et toodetud SKP oli lõpptarbimiskulutuste, investeeringute ja varude kogusummast suurem. Üle poole SKP-st loodi Harju maakonnas (61%), järgnesid Tartu ja Ida-Viru maakond (vastavalt 10% ja 8%).
Rahvusvaheline võrdlus	SKP elaniku kohta Euroopa Liidu riikides oli 2013. aastal OJS-i alusel keskmiselt 26 600 eurot. Kõige suurem oli SKP elaniku kohta Luksemburgis (68 500 eurot), Hollandis (34 900 eurot), Iirimaa (34 500 eurot) ja Austrias (34 000 eurot). Väiksem oli SKP elaniku kohta OJS-i alusel Bulgaarias (11 900 eurot) ja Rumeenias (14 500 eurot). Läti ja Leedu SKP elaniku kohta oli vastavalt 17 000 ja 19 400 eurot ning Eesti oma 19 500 eurot.
Meetmed	Peamine eeldus, et SKP elaniku kohta saaks kasvada, on suurem majanduse tootlikkus ja innovaatilisus ning suurem tööhõive. Selleks on valitsus seadnud eesmärgiks, et tootlikkus hõivatu kohta peab suurenema. Eesti SKP kasvu toetab ekspordi muutumine laiapõhjalisemaks, suurema lisandväärtusega toodete ja teenuste osatähtsuse kasv ning sisetarbimise areng. Selleks jätkatakse jätksuutlikku ja makromajandust tasakaalustava eelarvepoliitikaga, toetatakse soodsat ja ettevõtjasõbralikku ettevõtluskeskkonda, langetatakse tööjõu maksukoormust ning vähendatakse halduskoormust.

GROSS DOMESTIC PRODUCT PER CAPITA

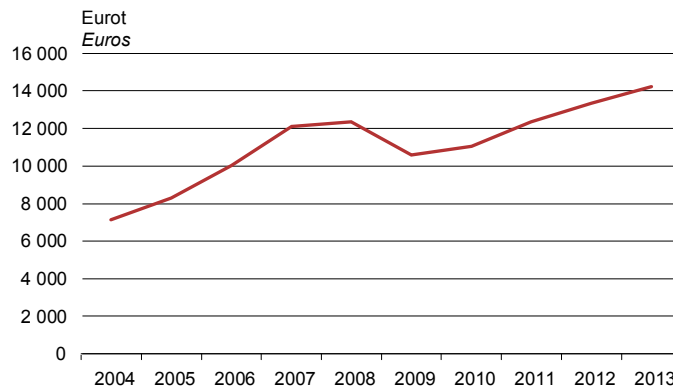
Definition	<i>Gross domestic product (GDP) is the sum of the values added produced by residents of the gross national economy, plus net taxes on products. The GDP in purchasing power standards (PPS) is found by eliminating the effect of price level differences across countries.</i>
Relevance	<i>Social cohesion and the continuous growth of welfare and the quality of life are the characteristics of a sustainable society. A precondition for these characteristics is an innovative and knowledge-based economy with the efficient use of resources. The GDP per capita is an economic indicator, which indirectly describes both the success of the economy and the standard of living of the people. The higher the GDP per capita, the more there are options to invest in areas like social welfare, environmental protection and international development.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, the GDP per capita of Estonia was 14,218 euros. In 2004–2013, the real GDP per capita in Estonia increased cumulatively by 28% and the GDP at current prices by 100%. Since 2010, after the economic recession of 2008–2009, the GDP has grown continuously. In 2013, the biggest contribution to the growth of the Estonian GDP was made in trade, the value added of which grew mainly through the growth of domestic demand. After the recession of 2008–2009, there was also an increase in domestic demand. In 2013, it grew and accounted for 97% of the GDP. This means that the produced GDP was exceeded the sum of final consumption expenditure, investments and inventories. More than half of the GDP was produced in Harju county (61%), followed by Tartu and Ida-Viru counties (10% and 8%, respectively).</i>
International comparison	<i>In 2013, the average value of the GDP per capita in PPS in the European Union countries was 26,600 euros. The highest GDP per capita was recorded in Luxembourg (68,500 euros), followed by the Netherlands (34,900 euros), Ireland (34,500 euros) and Austria (34,000 euros). Bulgaria (11,900 euros) and Romania (14,500 euros) had the lowest GDP per capita in PPS. The GDP per capita in Lithuania and Latvia was, respectively, 17,000 and 19,400 euros, and in Estonia – 19,500 euros.</i>
Measures	<i>The main prerequisite for GDP growth is the greater productivity and level of innovation of the economy, and a higher employment rate. In order to achieve this, the government has established an objective that productivity per person employed needs to increase. The growth of the Estonian GDP is facilitated by exports becoming broader,</i>

by the increased share of products and services with a greater value added, and by the development of domestic consumption. For this, the government will continue a sustainable budgetary policy which balances macro-economy, support a favourable and entrepreneur-friendly business environment, and reduce both the tax burden of the workforce and the administrative burden.

2013. aastal suurenes SKP elaniku kohta endiselt.

In 2013, the GDP per capita continued to grow.

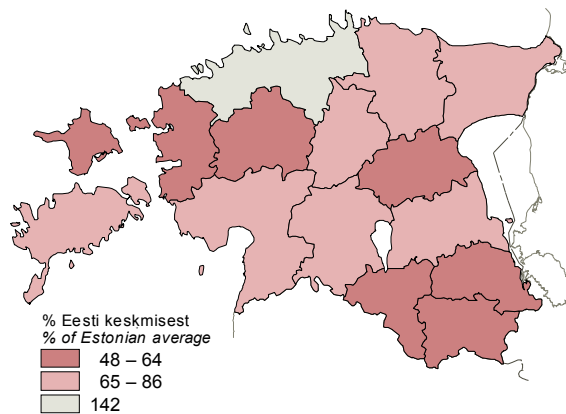
SKP elaniku kohta, 2004–2013
GDP per capita, 2004–2013

2013. aastal oli SKP elaniku kohta Harju maakonnas kolm korda suurem kui Põlva maakonnas.

In 2013, the GDP per capita was three times higher in Harju county than in Põlva county.

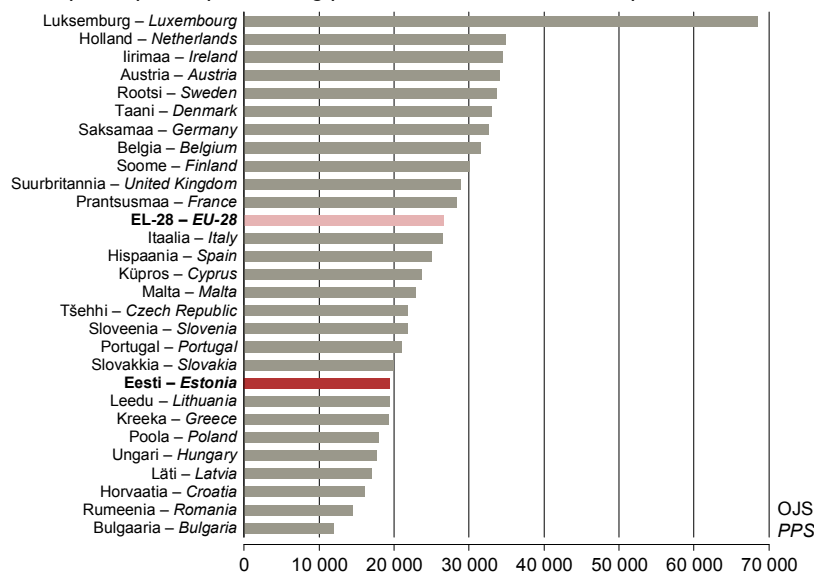
SKP elaniku kohta, 2013
GDP per capita, 2013

SKP elaniku kohta ostujõu standardi alusel Euroopa Liidus, 2013
GDP per capita in purchasing power standards in the European Union, 2013

2013. aastal oli SKP elaniku kohta ostujõu standardi alusel Luksemburgis kaks korda suurem kui Hollandis ja kolm korda suurem kui Eestis.

In 2013, the GDP per capita in PPS in Luxembourg was twice as high as in the Netherlands and three times higher than in Estonia.

Allikas/Source: Eurostat

TOOTLIKKUS

Definitsioon	Töõjõu tootlikkus näitab tööjõu ühiku panust lisandväärtuse tootmisel. Töõjõu tootlikkust mõõdetakse SKP suhtarvuna töötatud tunni kohta. Rahvusvahelises võrdluses väljendatakse tootlikkust SKP suhtarvuna (EL-28 = 100) töötaja kohta ostujõu standardi järgi.
Asjakohasus	Töõjõu tootlikkusega mõõdetakse majandustegevuse efektiivsust. Suurema tootlikkusega on need tegevusalad, kus luuakse rohkem lisandväärtust väiksema arvu töötatud tundide ja töötajatega. Kaudselt iseloomustab suurem tööjõu tootlikkus riigi majanduse konkurentsivõimet, viidates sageli tegevuse innovaatsusele ja tööjõu paremale kvalifikatsioonile. Seega on suurem tootlikkus üks ühiskonna jätkusuutlikkuse tunnuseid.
Olukord Eestis	2013. aastal oli tööjõu tootlikkus Eestis 16,7 eurot tunnis. Aastatel 2004–2013 suurenes see näitaja stabiilselt.
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal oli tootlikkus töötaja kohta suurim Luksemburgis, kus see ületas EL-i keskmist 61 protsendipunktiga. Iirimaa oli tootlikkus töötaja kohta EL-i keskmisest 40 ja Belgias 28 protsendipunkti suurem. Väikseima tootlikkusega riigid olid 2013. aastal Bulgaaria (42% EL-i keskmisest) ja Rumeenia (56%), seejärel Läti, kus tootlikkus hõivatu kohta oli 64% ning Ungari ja Eesti (vastavalt 70,8% ja 71% EL-i keskmisest).
Meetmed	Tootlikkuse suurendamise panustavad arengukavade „Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonistrateegia 2014–2020“ ja „Ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020“ meetmed ja tegevused. Põhifookuses on ettevõtete protsesside efektiivsuse suurendamine, energia-tõhusus ning tootlikkust suurendavate investeeringute toetamine. Toetatakse ka ettevõtja teadmiste ja oskuste arendamist ning rahvusvahelistumist. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on 2020. aastaks püstitatud tootlikkuse eesmärk 80% EL-i keskmisest.

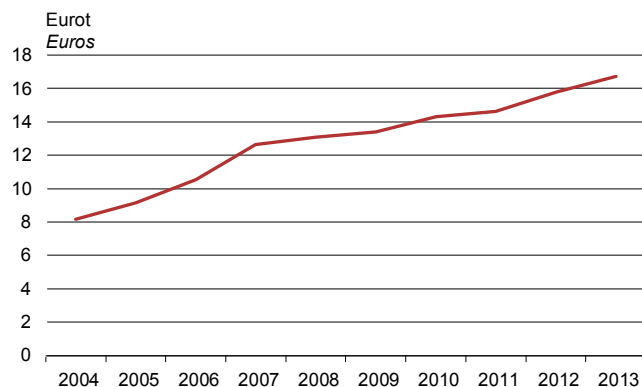
PRODUCTIVITY

Definition	<i>Labour productivity shows the input of a labour unit into the production of value added. Labour productivity is measured as GDP per hour worked. In international comparison, labour productivity is expressed as the ratio of the GDP (EU-28 = 100) per person employed according to the purchasing power standard.</i>
Relevance	<i>Labour productivity measures the efficiency of economic activities. Productivity is greater in these activities where more value added is generated with a smaller number of hours worked and a smaller number of employees. Higher labour productivity indirectly characterises the competitiveness of a country's economy, often indicating the innovativeness of the activity and the higher qualification of the labour force. Therefore, higher productivity is one of the characteristics of sustainability in the society.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, labour productivity per hour worked was 16.7 euros in Estonia. The indicator increased steadily in 2004–2013.</i>
International comparison	<i>In 2013, the highest labour productivity per person employed was recorded in Luxembourg, where productivity exceeded the EU average by 61 percentage points. In Ireland, productivity per person employed was 40 percentage points and in Belgium 28 percentage points higher than the EU average. The countries with the lowest productivity were Bulgaria (42% of the EU average) and Romania (56%); followed by Latvia where productivity per person employed was 64% of the EU average, Hungary and Estonia (respectively, 70.8% and 71% of the EU average).</i>
Measures	<i>Increasing productivity is facilitated by the measures and activities established in the Estonian Research and Development and Innovation Strategy 2014–2020 and in the Estonian Entrepreneurship Growth Strategy 2014–2020. The main focus is on boosting the efficiency of the processes of entrepreneurs, energy efficiency and supporting investments that increase productivity. Improving the knowledge and skills of entrepreneurs and internationalisation are also encouraged. The Estonian competitiveness strategy “Estonia 2020” sets the target of increasing productivity to 80% of the EU average by 2020.</i>

Töötajate tootlikkus töötatud tunni kohta, 2004–2013
Labour productivity per hour worked, 2004–2013

Aastatel 2004–2013 Eesti töötajate tootlikkus tunnis suurenes.

In 2004–2013, labour productivity per hour worked increased in Estonia.

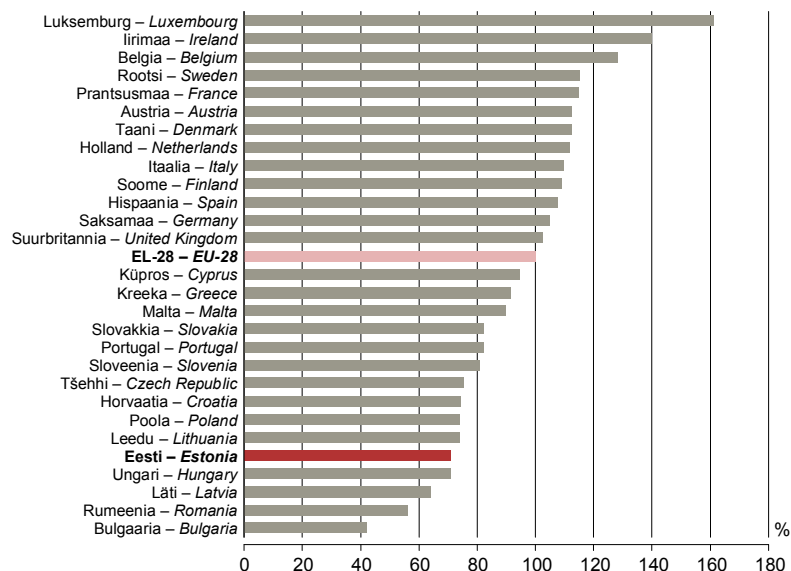

Tootlikkus töötaja kohta ostujõu standardi alusel Euroopa Liidus, 2013
Productivity per person employed in purchasing power standard in the European Union, 2013

(EL-28 / EU-28 = 100)

2013. aastal oli tootlikkus töötaja kohta Eestis 71% Euroopa Liidu keskmisest.

In 2013, labour productivity per person employed was 71% of the EU average in Estonia.

Allikas/Source: Eurostat

KULUTUSED TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSELE

Definitsioon	Näitaja väljendab teadus- ja arendustegevusele (T&A) tehtud kulutusi võrreldes SKP-ga ehk T&A kulutuste intensiivsust, seejuures võib kulutusi jälgida institutsionaalsete sektorite kaupa. T&A on süstemaatiline loominguiline tegevus, mille eesmärk on suurendada teadmiste hulka ja kasutada neid teadmisi uute rakenduste väljatöötamiseks. Arvestatakse kõiki riigi territooriumil T&A-le tehtud kulutusi olenemata rahastamisallikast.
Asjakohasus	T&A kulutused on olulised Eesti jätkusuutliku arengu ja Eesti majanduse konkurentsivõime tagamiseks. T&A on ressursipõhiselt majanduselt teadmispõhisele majandusele ülemineku alus. Näitaja iseloomustab innovatsiooni väärtustamist. Teadmispõhises ühiskonnas peaks kõigi, sh poliitiliste otsuste langetamine põhinema asjatundlikul analüüsil.
Olukord Eestis	Ajavahemikus 2002–2008 Eesti T&A kulutused peaaegu neljakordistunud, kasvades 56 miljonist 208 miljoni euroni. Aastatel 2010–2012 tehti Eesti õlitööstuses mahukaid investeeringuid uude tehnoloogiasse, maksimumi saavutasid need 2011. aastal, mil Eesti T&A intensiivsus kerkis 2,4%-ni. 2013. aastal jõuti õlitööstuses uue tehase ehitusel tootmisfaasi, uusi investeeringuid tehti palju väiksemas mahus ja see langetas T&A intensiivsuse 1,7%-le. Oluline on, et nende investeeringute varjus toimus samal ajal märkimisväärne T&A kulutuste kasv teistel tegevusaladel ettevõtlussektoris ja kasumitaotluseta sektorites. Seejuures kasvas riigi rahastuse maht pidevalt, suurenedes 2013. aastal eelmise aastaga võrreldes 8 miljoni euro ehk 6% võrra. Valitsemissektori kogukuludest hõlmas T&A rahastamine 2013. aastal aga enam kui kunagi varem – 2,13%. Ettevõtlussektori T&A kulutuste poolel on riigi osatähtsus rahastajana küll alla kümnendiku, kuid ka seal ulatus aastatel 2011–2013 riigi rahastamine 16–20 miljoni euroni, seda ennekõike Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) väikeettevõtete toetuste ja arenduskeskuste rahastamise kujul.
Rahvusvaheline võrdlus	EL-i kulutused T&A-le ületasid 2009. aastal 2% piiri SKP-st ja jõudsid 2013. aastal 2,02%-ni. Lissaboni strateegias seatud eesmärgi suutsid täita vaid kolm liikmesriiki: Soome (3,32% SKP-st), Rootsi (3,21%) ja Taani (3,05%), eesmärgile oli lähedal Saksamaa – 2,94% SKP-st. Seevastu kümnel riigil oli T&A intensiivsus alla 1%, madalaim Rumeenial – 0,39%. Eestil oli see näitaja 2013. aastal 1,74%, kusjuures ettevõtlussektori T&A osatähtsus ulatus 47%-ni.
Meetmed	Teadus- ja arendustegevus peab toimima majanduse ja ühiskonna huvides, majanduse struktuur peab muutuma teadmistemahukamaks. Eesti teadus peaks muutuma rahvusvahelisemaks ja teaduskeskkond olema avatum. Seepärast toetatakse teadusasutuste arendamist, teadlaskarjääri, teaduse tippkeskuseid, osalemist rahvusvahelises koostöös, suurendatakse teadlaste mobiilsust, valitsemisalade vastutust oma valdkonna teadus- ja arendustegevuse eestvedamise eest, populariseeritakse teadust üldiselt ning soodustatakse ettevõtjate ja teadusasutuste koostööd.

RESEARCH AND DEVELOPMENT EXPENDITURES

Definition	<i>The indicator expresses research and development (R&D) expenditures compared to the GDP, i.e. the intensity of R&D expenditures, with the option of following expenditures by different institutional sectors. Research and development is defined as creative work undertaken on a systematic basis to increase the stock of knowledge and to use this stock to devise new applications. Expenditure data include research expenditure on the national territory, regardless of the source of funds.</i>
Relevance	<i>R&D expenditures are important in ensuring sustainable development in Estonia and the competitiveness of the Estonian economy. Research and development activities form the basis for switching from a resource-based economy to a knowledge-based economy. The indicator reflects the valuation of innovation. At the same time, in a knowledge-based society, all decisions (including political ones) should be based on a competent analysis.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the R&D expenditures nearly quadrupled in 2002–2008, increasing from 56 million to 208 million euros. In 2010–2012, the Estonian oil industry made huge investments into new technologies, with the expenditures peaking in 2011 when Estonian R&D intensity reached 2.4%. In 2013, the oil industry reached the production phase in the construction of a pilot factory and the amount of new investments plummeted, making R&D intensity drop to 1.7%. It is important that next to those investments, a remarkable rise of R&D expenditures took place for other economic activities both in the business enterprise sector and in non-profit sectors. At the same time, the volume of government financing has</i>

shown constant growth and in 2013 increased by 8 million euros or 6% compared to the previous year. In 2013, the share of R&D financing in general government expenditure was higher than ever – 2.13%. The share of public financing for R&D in the business enterprise sector is less than one-tenth, but even there public financing amounted to 16–20 million euros in 2011–2013, mainly due to the support for small enterprises and financing for research centres provided by Enterprise Estonia.

International comparison

In 2009, R&D expenditures in the EU exceeded 2% of the GDP and reached 2.07% in 2013. Only three Member States achieved the goal set by the Lisbon strategy: Finland (3.32%), Sweden (3.21%) and Denmark (3.05%). Germany was close to the goal with 2.94%. In ten countries, however, R&D intensity remained under 1%, the lowest value being recorded in Romania (0.39%). In Estonia, the value of the respective indicator was 1.74% in 2013 and the share of R&D in the business enterprise sector reached 47%.

Measures

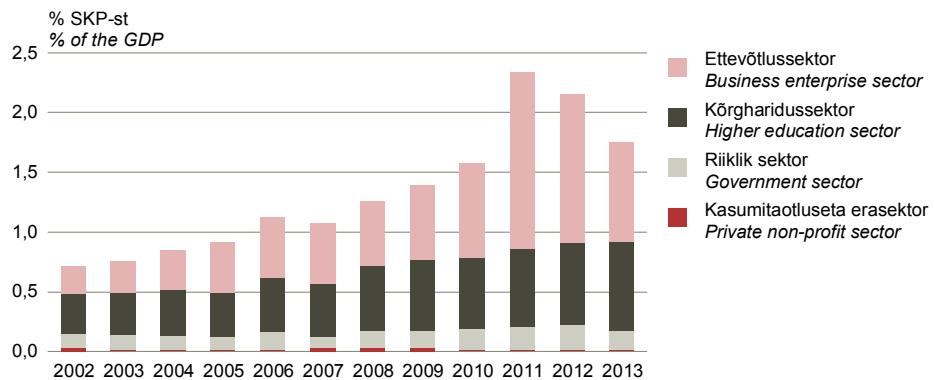
Research and development needs to serve the interests of the economy and society; the structure of the economy needs to become more knowledge-intensive. Estonian research should become more international and the research environment more open. For these purposes, the development of research institutions, research career, centres of excellence in research, participation in international co-operation are all favoured; the mobility of researchers and the responsibility of different areas of government for leading R&D in their area is increased, research is promoted in general, and the co-operation between entrepreneurs and research institutions is encouraged.

Ettevõtlussektori osatähtsust T&A kulutustes iseloomustab pikaajaline kasvutrend.

The share of the business sector in R&D expenditures is characterised by long-term growth.

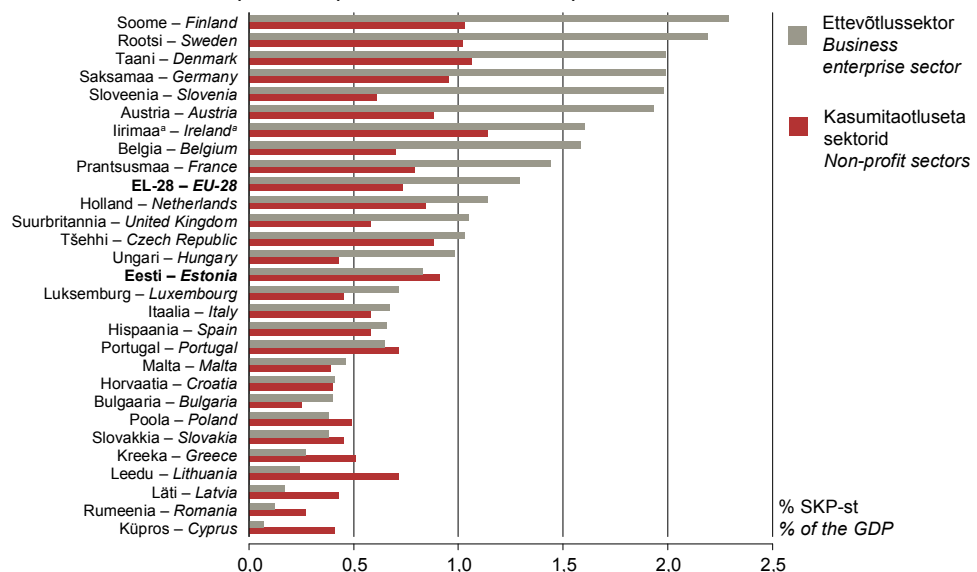
Kulutused teadus- ja arendustegevusele, 2002–2013

Research and development expenditures, 2002–2013

Kulutused teadus- ja arendustegevusele Euroopa Liidus, 2013^a

Research and development expenditures in the European Union, 2013^a

2013. aastal oli Eesti teadus- ja arendustegevusele tehtud kulutuste osatähtsust SKP-s väiksem kui Euroopa Liidus keskmiselt.

In 2013, the share of R&D expenditures in the GDP was below the EU average in Estonia.

^a Iirimaa andmed on 2012. aasta kohta; EL-28 on Eurostati hinnang.

^b 2012 data for Ireland; EU-28 is a Eurostat estimate.

Allikas/Source: Eurostat

HÕIVE KÕRG- JA KESKKÕRGTEHNOLOOGILISES TÖÖSTUSES

Definitsioon	Näitaja väljendab kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilise töötleva tööstuse hõive osatähtsust koguhõives. Andmed saadakse tööjõu-uuringust, kus majanduse tegevusala on määratud EMTAK-i kahekohalise koodi tasemel, mistõttu Eurostat piirdub kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilise töötleva tööstuse lihtsustatud definitsiooniga: kemikaalide ja keemiatoodete tootmine; põhifarmaatsiatoodete ja ravimpreparaatide tootmine; arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmine; elektriseadmete tootmine; mujal liigitamata masinate ja seadmete tootmine; mootorsõidukite, haagiste ja poolhaagiste ning muude transpordivahendite tootmine. Tuleb arvestada, et alates 2008. aastast avaldatakse andmed EMTAK-i uue versiooni põhjal, mistõttu ei ole võrreldavus varasemate aastatega täielik.
Asjakohasus	Jätksuutlikku ühiskonda iseloomustab hea elukvaliteet, s.t elanike materiaalsete, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldatus. Elukvaliteedi paranemise eeldus on majandusliku lisandväärtuse kasv. Eeldatavalt loob suurimat lisandväärtust uuenduslik ettevõtlus, mis rakendab oma toodetes ja teenustes edukalt teadmisi, tehnoloogiaid ja professionaalset disaini. Suurem tööhõive kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses näitab, et riigi majandus on orienteeritud kõrgtehnoloogia kasutamisele. Viimase iseloomulik tunnus on ressursside efektiivsem kasutamine, mis on oluline nii majandusliku heaolu kui ka jätkusuutlikkuse saavutamiseks. Et kompetentne inimressurss on teadmiste kandja, väljendab näitaja kaudselt ka juurdepääsu haridusele ja teadmiste väärtustamist. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia aastateks 2014–2020 „Teadmispõhine Eesti“ seab eesmärgiks saavutada 2020. aastaks kõrg- ja keskkõrgtehnoloogiliste sektorite hõiveks 9% koguhõivest.
Olukord Eestis	Aastatel 2005–2012 püsis hõive Eesti kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses vahemikus 3–5%, seejuures viimasel kahel aastal ületas näitaja 4%.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilise töötleva tööstuse hõive määr 2012. aastal keskmiselt 5,6% ehk 0,3 protsendipunkti väiksem kui 2008. aastal. 2012. aastal ületas näitaja väärtus 10% ainult Tšehhis ja Slovakkias, alla 1% jäi seevastu Küprosel ja Luksemburgis ning vahemikku 1–2% Kreekas, Lätis ja Leedus. Eesti näitaja – 4,2% – oli kõrgem kui Suurbritannias ja pisut madalam kui Rootsis või Prantsusmaal. Näitaja muutuste interpreteerimisel tuleb arvestada, et nii väikeste suuruste mõõtmisel ei anna tööjõu-uuring küllaldast täpsust.
Meetmed	Kõrg- ja keskkõrgtehnoloogiliste sektorite hõive osatähtsuse kasvu aitavad tagada peamiselt arengukavade „Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020“ (TAI) ja „Ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020“ meetmed ja tegevused. Põhifookuses on nutika spetsialiseerumise meetodil valitud ja juhitud TAI investeeringud, mis soodustavad kasvualdkondade kiiret arengut.

EMPLOYMENT IN HIGH- AND MEDIUM-HIGH-TECHNOLOGY MANUFACTURING SECTORS

Definition	<i>The indicator expresses employment in high- and medium-high-technology manufacturing industries as a percentage of total employment. The data are taken from the Labour Force Survey (LFS) where an economic activity is defined only on the NACE 2-digit level. Therefore, Eurostat is limited to using the simplified definition of high- and medium-high-technology manufacturing as: the manufacture of chemicals and chemical products, basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations, computer, electronic and optical products, electrical equipment, manufacture of machinery and equipment n.e.c., motor vehicles, trailers and semi-trailers and of other transport equipment. It needs to be considered that, since 2008, a new version of the NACE classification is in use. Therefore, comparability with earlier data is not absolute.</i>
Relevance	<i>A sustainable society is characterised by a high quality of life, i.e. the satisfaction of the material, social and cultural needs of individuals. The growth of the economic value added is a prerequisite for improved welfare. Presumably, the highest value added is created by innovative entrepreneurship, where knowledge, new technologies and professional design are successfully implemented. A higher employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing sectors indicates that the country's economy is oriented towards using high technology. This kind of economy is characterised by a more effective use of resources, which is important for achieving both economic welfare and sustainability. Qualified human resources are a carrier of knowledge; therefore, this indicator also indirectly reflects the availability of education and the valuation of knowledge.</i>

The Estonian Research and Development and Innovation Strategy for 2014–2020 “Knowledge-based Estonia” sets the target of increasing the employment in high- and medium-high-technology sectors to 9% of total employment by 2020.

Situation in Estonia

In Estonia, the employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing sectors remained between 3–5% in 2005–2012, exceeding 4% in the last two years.

International comparison

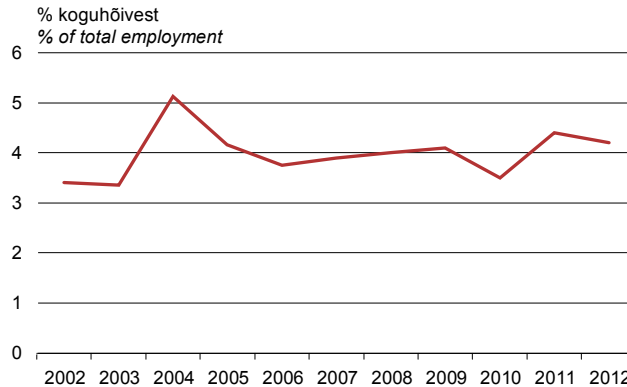
In 2012, in the European Union, the employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing sectors was, on average, 5.6%, or 0.3 percentage points lower than in 2008. In 2012, the indicator value was above 10% only in the Czech Republic and Slovakia, lower than 1% in Cyprus and Luxembourg, and in the range of 1–2% in Greece, Latvia and Lithuania. The Estonian indicator value – 4.2% – was higher than that of the United Kingdom and somewhat lower than the indicator value of Sweden or France. When interpreting changes in the value of this indicator, it must be taken into account that the measurement accuracy of the LFS is not sufficient for such small values.

Measures

The growth of the employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing is mainly guaranteed by the measures and activities stipulated in the Estonian Research and Development and Innovation Strategy 2014–2020 (RDI) and in the Estonian Entrepreneurship Growth Strategy 2014–2020. The main focus is on RDI investments which have been selected and managed according to the smart specialisation approach and which promote the fast development of key growth areas.

Hõive kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses, 2002–2012
Employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors in Estonia, 2002–2012

Eestis on kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilise töötleva tööstuse hõive püsinud viimastel aastatel 4% juures.

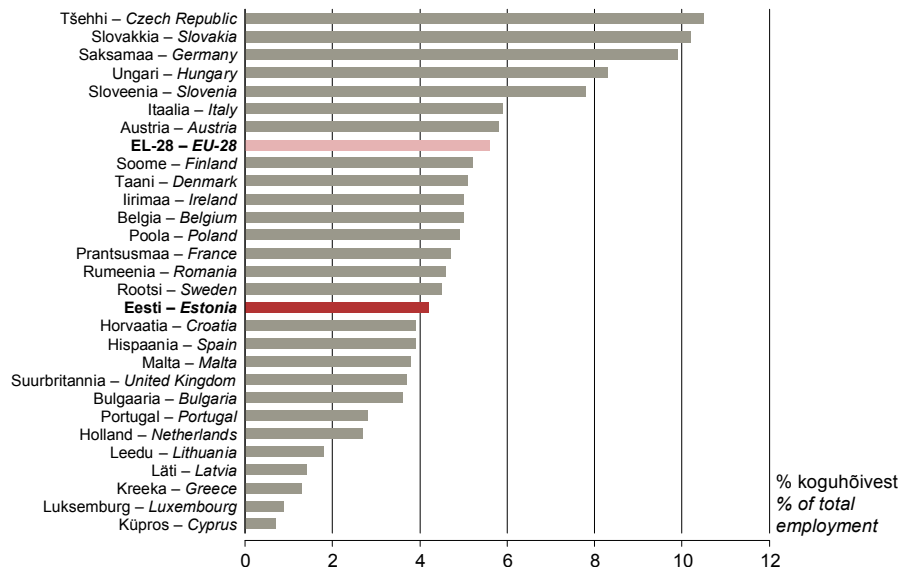

Allikas/Source: Eurostat

In Estonia, the employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing has remained at 4% in recent years.

Hõive kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses Euroopa Liidus, 2012^a
Employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors in the European Union, 2012^a

2012. aastal oli Eesti kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilise töötleva tööstuse hõive poolest EL-i keskmike hulgas.

In 2012, the employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing placed Estonia in the middle group in the EU.

^a Suurbritannia ja EL-28 andmed on 2011. aasta kohta.

^a 2011 data for the United Kingdom and EU-28.

Allikas/Source: Eurostat

KÕRGTEHNOLOOGILISTE TOODETE EKSPORT

Definitsioon	Näitaja väljendab kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsust koguekspordis. OECD ja Eurostati definitsiooni kohaselt on kõrgtehnoloogilised tooted lennu- ja kosmosetehnika, arvutid ja nendega ühenduvad kontorimasinad, elektroonika- ja telekommunikatsioonikaubad, ravimid, teadusinstrumentid, elektrimasinad, keemiakaubad, mitteelektrilised masinad ning relvastus. Nende toodete tootmisel on teadus- ja arendustegevuse intensiivsus kõige suurem. Tasub tähele panna, et kõrgtehnoloogiliste toodete eksport sisaldab re-eksporti, mis mõne riigi korral võib osatähtsust suurendada. Samuti tuleb arvestada, et alates 2007. aastast avaldatakse andmeid standardse väliskaubanduse klassifikaatori (SITC) uue versiooni põhjal, mistõttu võrreldavus varasematega ei ole täielik.
Asjakohasus	Kõrgtehnoloogiline tööstustoodang eeldab üldjuhul suuremat tootlikkust ja on seotud ka suurema lisandväärtuse loomisega. Mõlemad eeldused on iseloomulikud ka jätkusuutlikule majandusele. Kõnealune näitaja väljendab teadmispõhise majanduse ulatust Eestis ja majanduse konkurentsivõimet teiste riikidega võrreldes. Kõrgtehnoloogiline tootmine eeldab tööjõu paremat kvalifikatsiooni ja uusimate tehnoloogiasaavutuste rakendamist, seega kajastab näitaja kaudselt ka hariduse ning teadus- ja arendustegevuse taset. Samuti näitab kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsust koguekspordis ettevõtete innovaatilisuse ulatust.
Olukord Eestis	Kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsust koguekspordis oli aastatel 2005–2009 langustrendis – 2005. aastal oli see 10,3%, kuid langes 2009. aastaks 6,9%-ni. Majandus-surutise tingimustes otsisid ettevõtted edukalt võimalusi ekspordi suurendada. Aastatel 2008–2011 eksport ligikaudu kahekordistus, kuid kõrgtehnoloogiliste toodete eksport peaaegu neljakordistus, mis viis viimase osatähtsuse koguekspordis EL-i keskmise lähedale. Kõrgtehnoloogiliste toodete eksport kasvas eelkõige elektroonika- ja telekommunikatsioonitoodete arvel.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal hõlmas EL-i riikide kõrgtehnoloogiliste toodete eksport koguekspordist 15,6%. Suurim oli see näitaja väikeriikides – Maltal 31,8% ja Luksemburgis 26,8%. Veel kuuel riigil jäi see EL-i keskmisest kõrgemana 16–20% vahemikku, sealhulgas ka Tšehhil ja Ungaril. Madalaimad, vahemikus 3–5%, olid näitajad Portugalis, Kreekas, Bulgaarias ja Hispaanias. Eesti oma 14,1%-ga edestas võrdluses nii Saksamaad, Rootsit kui ka Austriat. Tunduvalt madalam oli näitaja naaberriikides – Soomes 7,3%, Lätis 6,3% ja Leedus 5,8%.
Meetmed	Kõrgtehnoloogiliste toodete ja teenuste osatähtsuse kasvu ekspordis aitavad tagada peamiselt arengukavade „Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020“ (TAI) ja „Ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020“ meetmed ja tegevused. Põhifookuses on nutika spetsialiseerumise meetodil valitud ja juhitud TAI investeeringud, mis soodustavad kasvuvaldkondade kiiret arengut.

EXPORTS OF HIGH-TECHNOLOGY PRODUCTS

Definition	<i>The indicator expresses the share of exports of high-technology products in total exports. According to the OECD and Eurostat definition, high-technology products fall into the following groups: aerospace, computer-office machines, electronics-telecommunication, pharmacy, scientific instruments, electrical machinery, chemistry, non-electrical machinery and armament. In the production process of those products, R&D intensity is the highest. Notice that high-tech exports include re-exports, which can for some countries increase the share. It also needs to be taken into account that since 2007 a new version of the Standard International Trade Classification (SITC) is in use; therefore, comparability with earlier data is not absolute.</i>
Relevance	<i>High-technology industrial production generally requires higher productivity and is also connected with higher value added. Both of these prerequisites are also characteristics of a sustainable economy. This indicator reflects the extent of knowledge-based economy in Estonia and the competitiveness of the Estonian economy compared to other countries. High-technology production requires more highly qualified labour and the application of the newest achievements in technology, therefore the indicator also indirectly reflects the level of education and research and development. Also, the share of exports of high-technology products in total exports indicates the extent of innovation in enterprises.</i>
Situation in Estonia	<i>In the period of 2005–2009, the share of high-technology products in total exports was on a downtrend, dropping from 10.3% in 2005 to 6.9% by 2009. In the conditions of the economic recession, enterprises were successfully seeking opportunities for increasing</i>

exports. In 2008–2001, the figures of total exports nearly doubled but those of the exports of high-technology products almost quadrupled; hence, their share in total exports came close to the EU average. The exports of high-technology products increased mainly due to electronics and telecommunications products.

International comparison

High-technology products made up 15.6% of the total EU exports in 2012. The indicator had the highest value in small states – 31.8% in Malta and 26.8% in Luxembourg. For another six countries, including the Czech Republic and Hungary, it was in the range of 16–20% and exceeded the EU average. The lowest values within the range of 3–5% were measured in Portugal, Greece, Bulgaria and Spain. The Estonian indicator value equalled 14.1% and outranked those of Germany, Sweden and Austria. The indicator value was noticeably lower in our neighbouring countries: Finland (7.3%), Latvia (6.3%) and Lithuania (5.8%).

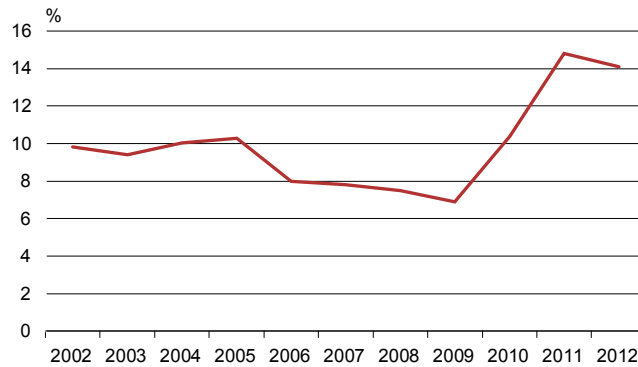
Measures

The growth of the share of high-technology products and services in exports is mainly guaranteed by the measures and activities stipulated in the Estonian Research and Development and Innovation Strategy 2014–2020 (RDI) and in the Estonian Entrepreneurship Growth Strategy 2014–2020. The main focus is on RDI investments which have been selected and managed according to the smart specialisation approach and which promote the fast development of growth areas.

Kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsus koguekspordis, 2002–2012
Share of exports of high-technology products in total exports, 2002–2012

Aastatel 2009–2011
Eesti kõrgtehnoloogiliste toodete osatähtsus koguekspordis kahekordistus.

In 2009–2011, the share of high-technology products in total exports doubled in Estonia.

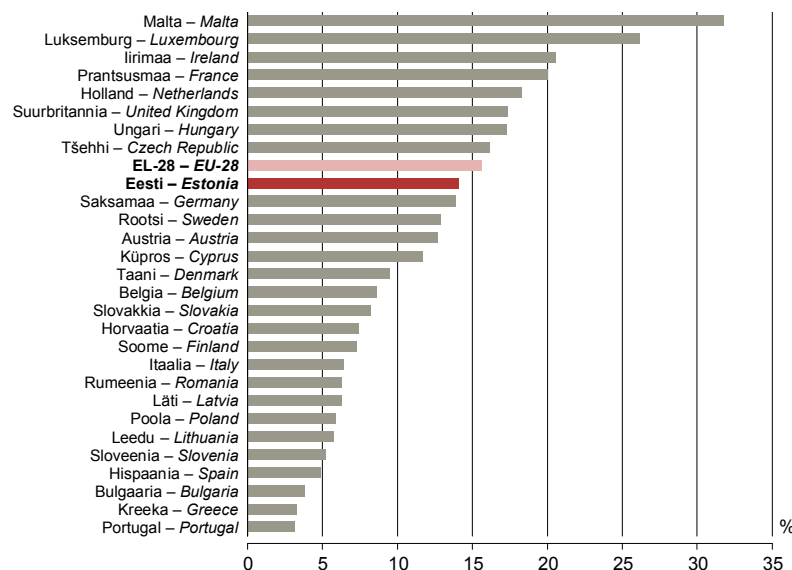

Allikas/Source: Eurostat

Kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsus koguekspordis Euroopa Liidus, 2012
Share of exports of high-technology products in total exports in the European Union, 2012

2012. aastal oli Eesti kõrgtehnoloogiliste toodete osatähtsus koguekspordis lähedal EL-i keskmisele.

In 2012, Estonia's share of high-technology products in total exports was near the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

KESKKONNAJUHTIMISSÜSTEEMIDE RAKENDAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab keskkonnajuhtimissüsteemide rahvusvahelise standardi ISO 14001:2004 kohaselt sertifitseeritud ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1221/2009 keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemi (EMAS) kohaselt registreeritud era- või avaliku sektori organisatsioonide arvu.
Asjakohasus	Keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamine näitab ühelt poolt asutuste ja ettevõtete head tahet, teiselt poolt aga keskkonnavalaste juhtimisstandardite levikut. Keskkonnajuhtimissüsteem on osa organisatsiooni juhtimissüsteemist ning kujutab organisatsiooni tegevusest tuleneva keskkonnamõju kontrollimist, vähendamist ja ennetamist ning seeläbi organisatsiooni konkurentsivõime parandamist. Keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine aitab ressursse kokku hoida, negatiivseid keskkonnamõjusid vähendada ja keskkonnaprobleeme ennetada. Samuti võib see kaasa tuua uusi hoiakuid ja ideid, näiteks innovaatiliste lahenduste kasutamist tootmistehnoloogias ja toote- või teenusearenduses.
Olukord Eestis	Üha enam Eesti organisatsioone rakendab keskkonnajuhtimise põhimõtteid. Esimene EMAS-i registreering väljastati Eestis 2005. aastal. 2013. aasta seisuga oli Eestis EMAS-i järgi registreeritud viis organisatsiooni, seejuures lisandus 2013. aastal kaks EMAS-i registreeringuga avaliku sektori organisatsiooni. ISO 14001 sertifikaate on Eestis väljastatud mitu korda rohkem kui EMAS-i registreeringuid. Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni (ISO) uuringu alusel oli Eestis 2012. aasta seisuga ISO 14001 sertifikaat väljastatud 394 organisatsioonile. EMAS-i ja ISO 14001 eesmärgid ja põhimõtted on sarnased. Suurimad erinevused kahe süsteemi vahel tulenevad EMAS-i lisanõuetest. Nimelt eeldab EMAS organisatsioonidelt keskkonnategevuse arendamisel ja väljapoole näitamisel suuremat avatust ja usaldusväarsust kui ISO 14001.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal oli EL-is kokku 4452 EMAS-i registreeringuga organisatsiooni. Enim oli neid Hispaanias, Itaalias, Saksamaal ja Austrias. Lähinaabritega võrreldes paistab Eesti silma väikese, kuid stabiilse EMAS-i registreeringute arvu kasvuga. Lätis ja Soomes on registreeringute arv viimastel aastatel vähenenud. ISO 14001 sertifikaate on EL-is väljastatud märksa enam kui EMAS-i registreeringuid. 2012. aasta seisuga oli EL-is väljastatud 105 470 ISO 14001 sertifikaati. Enim oli neid väljastatud Itaalias (19 705). Peale Itaalia on edukad ISO 14001 sertifitseerijad veel Hispaania, Suurbritannia, Rumeenia ja Prantsusmaa. ISO uuringust selgub, et aastate jooksul on ISO 14001 sertifikaatide arv Eestis pidevalt ja stabiilselt kasvanud, samas kui lähinaabrite (Soome ja Läti) vastav statistika on olnud pisut hüplikum.
Meetmed	Keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine ettevõtetes ja avaliku sektori asutustes on vabatahtlik. Rakendamisele üleminekut soodustavad juhendmaterjalid ja koolitused ning keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamisest tuleva kasu teadvustamine.

IMPLEMENTATION OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT SYSTEMS

Definition	<i>The indicator expresses the number of private and public organisations certified in accordance with the international standard of environmental management systems, ISO 14001:2004, and registered in accordance with the European Parliament and Council Regulation No. 1221/2009 Eco-Management and Audit Scheme (EMAS).</i>
Relevance	<i>The implementation of environmental management systems is a sign of the good will of an enterprise or organisation, but also reflects the spread of environmental management standards. An environmental management system is a part of an organisation's management system. Its purpose is to monitor, reduce and prevent the environmental impact arising from the organisation's activities and thereby to boost the organisation's competitiveness. Implementing an environmental management system helps to save resources, reduce the negative environmental impact and prevent environmental problems. It can also lead to new attitudes and ideas, such as the use of innovative solutions in production technology or product and service design.</i>
Situation in Estonia	<i>More and more Estonian organisations implement environmental management principles. The first EMAS registration in Estonia was issued in 2005. As at 2013, five organisations had obtained an EMAS registration, and in 2013 two public sector organisations with an EMAS registration have been added.</i> <i>In Estonia, several times more ISO 14001 certificates have been issued than EMAS registrations. According to the International Organization for Standardization's (ISO) annual survey, as at 2012, ISO 14001 certificates have been issued to 394 organisations in Estonia. The objectives and principles of EMAS and ISO 14001 are similar. The biggest differences result from the additional demands on the EMAS regulation. EMAS requires more openness and credibility from organisations in their environmental performance development than ISO 14001 does.</i>

International comparison

As at 2012, there were a total of 4,452 organisations with an EMAS registration in the EU. The countries with the highest number of EMAS registrations were Spain, Italy, Germany and Austria. Compared to Estonia's closest neighbours, Estonia has shown small but stable growth in the number of EMAS registrations. The number of EMAS registrations in Latvia and Finland, on the other hand, has been decreasing in recent years.

The number of ISO 14001 certificates issued in the EU is considerably higher than the number of EMAS registrations. As at 2012, 105,470 ISO 14001 certificates had been issued. The highest number of certificates had been issued in Italy (19,705). Successful ISO 14001 certifiers were also Spain, the United Kingdom, Romania, and France. The ISO survey shows that the number of ISO certificates in Estonia has been growing steadily, while the corresponding statistics have been more erratic in Latvia and Finland.

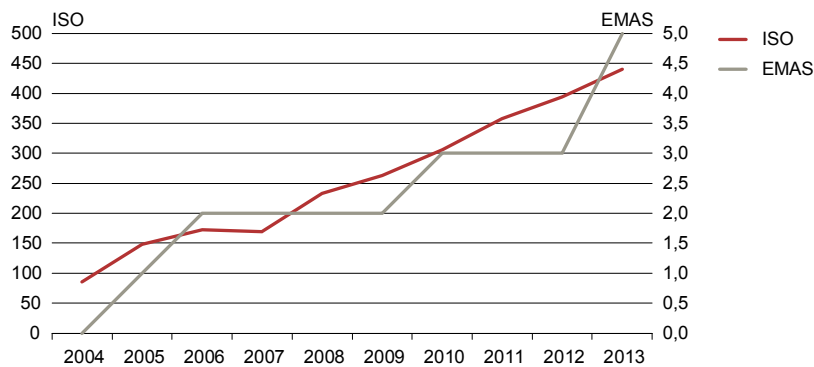
Measures

The implementation of environmental management systems is voluntary in enterprises and public organisations. Launching environmental management systems is facilitated by instructional materials and trainings, and acknowledging the gains brought by the implementation of environmental management systems.

Keskonnajuhtimissüsteemi rakendavad ettevõtted ja asutused, 2004–2013
Organisations implementing environmental management systems, 2004–2013

Viimastel aastatel on avaliku sektori organisatsioonid hakanud üha rohkem huvituma keskkonnajuhtimissüsteemidest.

In recent years, more and more public sector organisations have taken an interest in environmental management systems.

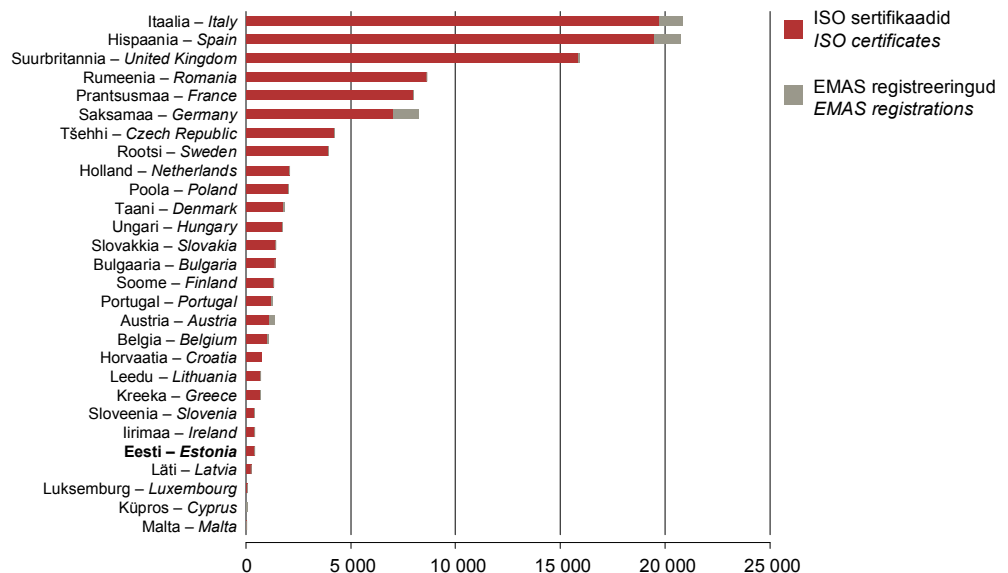

Allikad: Keskkonnaagentuur, Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon
Sources: Estonian Environment Agency, International Organization for Standardization

Keskonnajuhtimissüsteemi rakendavad ettevõtted ja asutused Euroopa Liidus, 2012
Organisations implementing environmental management systems in the European Union, 2012

Euroopa Liidus on EMAS-i registreeringute arv olnud aastate jooksul küllaltki stabiilne ning ISO sertifikaatide arv näitab püsivat kasvutrendi.

In Europe, the number of EMAS registrations has been quite stable over the years and the number of ISO certificates shows a continuous growth trend.

Allikad: Eurostat, Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon
Sources: Eurostat, International Organization for Standardization

VALITSEMISSEKTORI KOONDEELARVE TASAKAAL

Definitsioon	Rahvamajanduse arvepidamises on valitsemissektori koondeelarve tasakaal defineeritud kui valitsemissektori netolaenuandmine või -võtmine ehk tulude ja toetuste summa, millest on maha arvatud kulud ja antud netolaenu. Kui tulud on kuludest suuremad, on koondeelarve ülejäägis (netolaenuandmine), vastupidisel juhul aga puudujäägis (netolaenuvõtmine). Valitsemissektori konsolideeritud ehk koondeelarve on valitsemissektori allsektorite eelarvete tulude ja kulude koond, millest on lahutatud allsektoritevahelised siirded. Riigi rahanduse jätkusuutlikkuse näitaja on valitsemissektori koondeelarve üle- või puudujäägi osatähtsus SKP-s.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas peaks valitsemissektori koondeelarve olema tasakaalus. See tähendab, et valitsemissektori kulutused ei saa pikema aja jooksul maksudest ja varadelt saadavaid tulusid eriti palju ületada. Euroopa rahaliidu liikmena peab Eesti täitma Maastrichti lepingus nimetatud konvergenstkriteeriumeid ja hoidma valitsemissektori koondeelarve puudujääki 3% piires SKP-st, riigi võlataseme alla 60% SKP-st ning inflatsiooni- ja intressimäära taseme madalana.
Olukord Eestis	2013. aastal oli valitsemissektori eelarve puudujääk 88,6 miljonit eurot ehk 0,5% SKP-st. Valitsemissektori kulud suurenesid 3,06 miljardist eurost 2003. aastal 7,29 miljardi euroni 2013. aastal. Tulud kasvasid samal ajavahemikul 3,21 miljardist eurost 7,2 miljardi euroni. Aastatel 2003–2007 oli Eesti valitsemissektori koondeelarve ülejäägis, 2008. ja 2009. aastal, majanduse madalseisu ajal, aga puudujäägis. 2010. ja 2011. aastal oli eelarve uuesti ülejäägis, kuid seejärel langes taas puudujääki. Viimase nelja aasta näitajaid mõjutas Kyoto protokollist tulenev saastekvootide müük, millest saadi tulusid kahel eelarve ülejäägiga aastal, kuid mille alusel kulutusi hakati tegema hiljem.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli valitsemissektori eelarve defitsiit 2013. aastal keskmiselt 3,2%. Luksemburg ja Saksamaa olid ainukesed liikmesriigid, kus valitsemissektori eelarve oli ülejäägis. Suurim eelarve puudujääk oli Sloveenial (–14,6%) ja Kreekal (–12,2%).
Meetmed	Valitsemissektori koondeelarve tasakaal on riigi jätkusuutlikkuse aspektist oluline ja seda tuleb silmas pidada riiki ja ühiskonda puudutavate poliitiliste otsuste tegemisel. Eesti eristub oma jätkusuutliku ja makromajandust tasakaalustava eelarvepoliitikaga selgelt teistest Euroopa riikidest. Eesti on seadnud eelarvepoliitikas keskpika perioodi eesmärgiks vähemalt valitsemissektori eelarve struktuurse tasakaalu. 2015. aastaks on eesmärk saavutada valitsemissektori eelarve struktuurne ülejääk 0,2% SKP-st, see tähendab ülejääki ilma majandustsükli ning ajutise mõjuga kulutusi ja sissetulekuid arvestamata. Tasakaalu saavutamist toetab näiteks kütuseaktsiisi teehoiukuludest lahtisidumine, et suurendada eelarve paindlikkust, ning erimärgistatud kütuse soodusaktsiisi asendamine toetustega, et vähendada maksuerandeid.

BALANCE OF GENERAL GOVERNMENT'S CONSOLIDATED BUDGET

Definition	<i>In national accounts, the balance of the general government's consolidated budget is defined as the general government's net lending/net borrowing – revenue and grants less expenditure and net lending. The excess of revenue over expenditure means surplus (net lending) and the excess of expenditure over revenue means deficit (net borrowing). The general government's consolidated budget is the summary of revenues and expenditures of the general government sub-sectors, from which the intergovernmental transfers have been eliminated. The surplus/deficit of the general government's consolidated budget as the share of the GDP is monitored as an indicator of the sustainability of public finance.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the general government's consolidated budget should be balanced. This means that in the long run, the government sector's expenditures cannot substantially exceed income from taxes and property. As a member of the European Monetary Union, Estonia must meet the convergence criteria laid down in the Maastricht Treaty and keep the deficit of the general government's consolidated budget within the limits of 3% of the GDP, the government debt level below 60% of the GDP and the inflation and interest rates at a low level.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, the general government's budget deficit amounted to 88.6 million euros, which was 0.5% of the GDP. Expenditures of the government sector increased from 3.06 billion euros in 2003 to 7.29 billion euros in 2013. During the same period, revenues increased from 3.21 billion euros to 7.2 billion euros. In 2003–2007, the Estonian general government's consolidated budget was in surplus but during the economic recession in 2008 and 2009</i>

there was a budget deficit. In 2010 and 2011, surplus was reached, but then the budget fell in deficit again. The indicators of the last four years were affected by the sale of the Assigned Amount Units under the Kyoto Protocol, from which revenues were received in 2010 and 2011, but the expenditures were made mostly in later years.

International comparison

In 2013, the average general government's budget deficit in the European Union was 3.2%. The only Member States with a budget surplus were Luxembourg and Germany. The highest general government deficit was recorded in Slovenia (-14.6%) and Greece (-12.2%).

Measures

The balance of the general government's consolidated budget is important from the point of view of the sustainability of a country and it should be taken into consideration when making political decisions concerning the state and the society. Estonia stands out clearly from other European countries with a budgetary policy which is sustainable and provides macroeconomic balance. In its budgetary policy, Estonia has set a medium-term objective of at least maintaining a structural budget balance. The aim for 2015 regarding the general government's budget is to achieve a structural surplus of 0.2% of the GDP, which means a surplus regardless of the point in the economic cycle and expenses and revenues with a temporary effect. Achieving balance is facilitated, for example, by the decoupling of the fuel excise duty from road management costs to increase the flexibility of the budget, and the replacement of the reduced excise rate on fiscal-marked fuel with benefits in order to reduce tax exemptions.

2013. aastal oli valitsemissektori eelarve puudujääk 88,6 miljonit eurot ehk 0,5% SKP-st.

In 2013, the general government budget's deficit amounted to 88.6 million euros or 0.5% of the GDP.

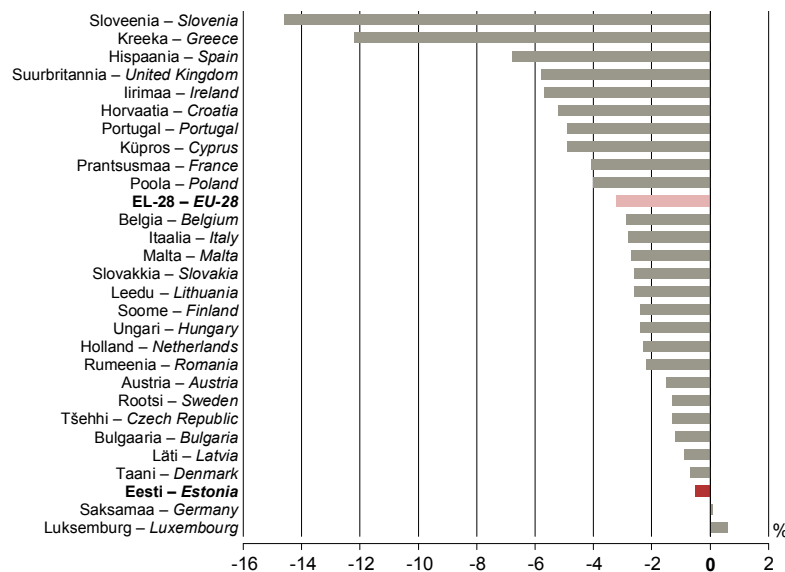
Valitsemissektori eelarve üle-/puudujäägi osatähtsus SKP-s, 2003–2013
General government surplus/deficit as a percentage of the GDP, 2003–2013

2013. aastal ei olnud Euroopa Liidu riikide seas valitsemissektori eelarve puudujäägis ainult Luksemburgis ja Saksamaal.

In 2013, among the EU countries, only Luxembourg and Germany did not have a deficit of the general government budget.

Valitsemissektori eelarve üle-/puudujäägi osatähtsus SKP-s Euroopa Liidus, 2013
General government surplus/deficit as a percentage of the GDP in the European Union, 2013

Allikas/Source: Eurostat

VALITSEMISSEKTORI VÕLG

Definitsioon	Näitaja väljendab valitsemissektori konsolideeritud võla osatähtsust SKP-s. Valitsemissektori konsolideeritud võlg (ka Maastrichti võlg) on defineeritud kui valitsemissektori koguvõlg nimiväärtuses perioodi lõpu seisuga, konsolideerituna valitsemissektorite vahel ja sektorite sees. Valitsemissektori võlg koosneb valitsemissektori kohustuste seisust perioodi lõpus järgmiste finantsvarade kaupa: sularaha ja hoiused (ESA 2010 süsteemis AF.2), väärtpaberid peale aktsiate (AF.3), ja laenud (AF.4).
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas peaks valitsemissektori eelarve pikas perspektiivis tasakaalus olema. Valitsemissektori kulud ei saa maksudest saadud tulu pikema aja jooksul eriti palju ületada. Valitsemissektori võla osatähtsuse suurenemine SKP-s viitab sellele, et valitsemissektori rahastamine ei ole säästlik, samal ajal kui valitsemissektori võla väike osatähtsus SKP-s näitab üldjuhul riigi rahanduse suuremat jätkusuutlikkust.
Olukord Eestis	2013. aastal oli valitsemissektori võlg 1887,5 miljonit eurot ehk 10,1% SKP-st, mis oli perioodi 2004–2013 suurim. Väikseim võlatase oli 2007. aastal – 3,7% SKP-st. Eesti valitsemissektori võlg kasvas majanduskriisi aastatel vähem kui paljudes teistes Euroopa Liidu riikides, sest eelarvedefitsiit suudeti hoida kontrolli all. Samuti võimaldasid kriisiaastatel eelarvepuudujääki osaliselt finantseerida varasemate aastate eelarveülejääkidest moodustatud reservid. Seetõttu ei olnud tarvidust uusi laene võtta ning oli võimalik seniseid laene graafiku järgi tagasi maksta.
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal oli EL-i valitsemissektori võlg keskmiselt 85,4% SKP-st. Suurima valitsemissektori võlaga riigid olid Kreeka (174,9% SKP-st), Portugal (128% SKP-st), Itaalia (127,9% SKP-st), Iirimaa (123,3% SKP-st) ja Belgia (104,5% SKP-st). Väikseim valitsemissektori võlg oli 2013. aastal Eestil – 10,1% SKP-st. Väiksuselt teisel kohal oleval Bulgaarial oli valitsemissektori võlg juba 18,3% SKP-st ja kolmandal kohal oleval Luksemburgil 23,6% SKP-st.
Meetmed	Valitsuse eesmärk hoida eelarve keskpikal perioodil tasakaalus ja võimaluse korral ülejäägiga väljendub madalas võlakooormuse tasemes. Aastatel, mil eelarve on ülejäägis, moodustatakse reservid, mida osaliselt kasutatakse siis, kui eelarve on puudujäägis. Riigi eelarvestrateegia 2015–2018 järgi rahastatakse keskvalitsuse negatiivset rahavoogu reservide arvelt, uusi laene ei võeta ning samal ajal makstakse tagasi vanu laene. Kohalike omavalitsuste eelarvete puudujääk kaetakse võõrvahenditest ning nende nominaalne võlg suureneb. Kokkuvõttes on plaanis valitsemissektori võlga ka järgmistel aastatel vähendada.

GENERAL GOVERNMENT DEBT

Definition	<i>The indicator expresses the share of general government consolidated debt in the GDP. The general government consolidated debt (also referred to as the Maastricht debt) is defined as the general government gross debt at nominal value outstanding at the end of the period, consolidated between and within the sectors of general government. The general government debt is equal to the sum of liabilities of the general government sector at the end of the period in the following categories: currency and deposits (AF.2 in the ESA 2010 system); securities other than shares (AF.3); and loans (AF.4).</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the general government budget should be balanced in the long run. The public sector expenditures cannot substantially exceed the income from taxes for a long period. The increase in the share of public sector debt in the GDP indicates that the financing of the public sector is not sustainable. At the same time, a small share of general government debt in the GDP indicates a country's better potential sustainability.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, the government debt in Estonia was 1,887.5 million euros or 10.1% of the GDP, which was the highest debt in the period of 2004–2013. The level of government debt was the lowest in 2007 – 3.7% of the GDP. In the years of the economic crisis, the general government debt grew less in Estonia than in other EU countries, because the budgetary deficit was kept under control. Also, the reserves created from the budget surplus of earlier years have partly allowed financing the budget deficit during the crisis. Therefore, there was no need to take new loans and it was possible to repay the existing loans on schedule.</i>

International comparison

In 2013, the general government debt of the EU was, on average, 85.4% of the GDP. The countries with the biggest general government debt were Greece (174.9% of the GDP), Portugal (128% of the GDP), Italy (127.9% of the GDP), Ireland (123.3% of the GDP) and Belgium (104.5% of the GDP). In 2013, Estonia had the lowest general government debt (10.1% of the GDP), next up was Bulgaria with a government debt as much as 18.3% of the GDP and Luxembourg ranked third with a government debt of 23.6% of the GDP.

Measures

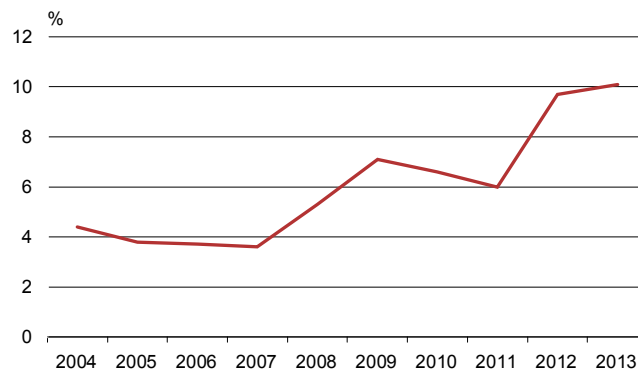
The medium-term objective of the government to keep the budget in balance and in surplus if possible is expressed by the low level of debt. In years when the budget is in surplus, reserves are created, which are partly used when there is a budget deficit. According to the State Budget Strategy 2015–2018, the central government’s negative cash flow will be funded from reserves, no new loans will be taken and at the same time, old loans will be repaid. The deficit of local governments will be covered from external funds and the nominal amount of their debt will increase. In summary, it is planned to decrease the general government debt in the following years as well.

Kõige rohkem – 3,7 protsendipunkti – muutus võlakooormus aastail 2011–2012

Debt burden changed the most – 3.7 percentage points – in 2012–2011.

Valitsemissektori võla osatähtsus SKP-s, 2004–2013

General government debt as a percentage of the GDP, 2004–2013

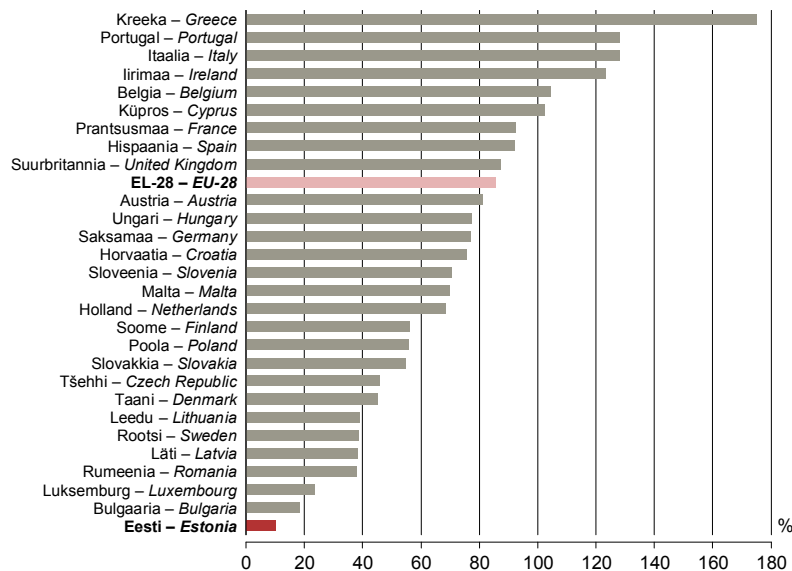

Valitsemissektori võla osatähtsus SKP-s Euroopa Liidus, 2013

General government debt as a percentage of the GDP in the European Union, 2013

2013. aastal oli Eesti valitsemissektori võlg Euroopa Liidu liikmesriikide seas väikseim.

In 2013, the general government debt of Estonia was the smallest among the EU Member States.

Allikas/Source: Eurostat

VANADUSSÖLTUVUSMÄÄR

Definitsioon	Vanadussõltuvusmäär näitab pensioniealiste (vähemalt 65-aastased) suhet tööealisesse elanikkonda (15–64-aastased).
Asjakohasus	Vanadussõltuvusmäär on seotud riigi rahanduse jätkusuutlikkusega ja näitab tööealise elanikkonna vähenemisest tingitud maksu- ja tulubaasi võimalikku kahanemist tulevikus.
Olukord Eestis	Vanadussõltuvusmäär on alates 1988. aastast ühtlaselt tõusnud, mis tähendab, et pensioniealiste hulk on tööealistega võrreldes pidevalt suurenenud. Kui 1988. aastal moodustasid pensioniealised 17,0% tööealistest (ligi kuue tööealise kohta üks pensionär), siis 2013. aastal oli vastav suhe 27,2%, mis tähendab kahte pensionäri seitsme tööealise kohta. Osa vanadussõltuvusmäära tõusust on seletatav inimeste eluea pikenemisega, kuid olulist mõju avaldavad ka 1990. aastate sündnõlvkondade väikus ja noorte väljaränne. Eestis erineb vanadussõltuvusmäär maakonniti üsna palju. Kõige madalam oli see 2013. aastal Harju (23,7%) ja Tartu (24,2%) maakonnas ning kõige kõrgem Valga (34,8%) ja Jõgeva (33,9%) maakonnas. 1990. aastal oli vanadussõltuvusmäär kõige madalam Ida-Virumaal, kus seoses maakonda suunatud tööjõu sisserändega oli suhteliselt rohkem nooremas tööeas inimesi. Seoses 1990-ndatel toimunud poliitiliste ja majanduslike muutustega läks suur osa noori tagasi kodumaale või mujale Eestisse, kus oli töökohti. Selle tulemusel tõusis 2013. aastaks Ida-Viru maakonna vanadussõltuvusmäär 14,0%-st 30,0%-ni. Viimase kümne aasta jooksul on vanadussõltuvusmäär kõige rohkem tõusnud Jõgeva, Järva ja Lääne maakonnas.
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal oli EL-riikide keskmine vanadussõltuvusmäär 27,5%. Riikidevaheline erinevus oli kuni 14%. Kõige madalam oli see määr Slovakkias (18,3%), Iirimaa (18,6%) ja Poolas (18,8%). Kõige rohkem pensioniealisi ühe tööealise kohta oli Itaalias (vanadussõltuvusmäär 32,7%) ja Saksamaal (31,3%). Eesti oma 27,2% jäi õige pisut alla EL-i keskmise ja oli riikide järjestuses 17. kohal. Üldiselt on kõrgema vanadussõltuvusmääraga just kõrgema elatustasemega EL-i riigid ning tööealiste osatähtsus on suurem Ida-Euroopa riikides. Erandi moodustavad lasterikaste peredega Iirimaa ja tööealiste lühiajalise rände sihtkohariik Luksemburg.
Meetmed	Näitaja on oluline riigi eelarvepoliitika seisukohalt. Prognoosi kohaselt vanadussõltuvusmäär järgmise kümne aasta jooksul tõuseb ning tööturult lahkub rohkem inimesi kui sinna siseneb. Et tagada riigieelarve jätkusuutlikkust kõrge vanadussõltuvusmäära korral, on riik seadnud arvukalt eesmärgi perepoliitikas. Vanadussõltuvusmäära alandamisele aitab kaasa enamik laste ja perede arengukava 2012–2020 meetmeid, mis peaksid tagama sündimuse ja iibe kasvu. Vanadussõltuvusmäära mõju riigi rahandusele aitavad tasakaalustada töötute aktiveerimisele suunatud tegevused tööturupoliitikas.

OLD-AGE DEPENDENCY RATIO

Definition	<i>The indicator expresses the ratio between the total number of elderly persons of an age when they are generally economically inactive (aged 65 and over) and the number of persons of working age (from 15 to 64).</i>
Relevance	<i>The old-age dependency ratio is related to a country's financial sustainability and shows the potential future decrease in the tax and revenue base due to a decline in the working-age population.</i>
Situation in Estonia	<i>The old-age dependency ratio has been gradually increasing since 1988, which means that the number of retirement-age persons has increased steadily compared with the number of working-age persons. While in 1988 the number of retirement-age persons accounted for 17.0% of the working-age population (approximately 6 working-age persons per one pensioner), then in 2013 the ratio was 27.2%, which means two pensioners per seven working-age persons. A part of this increase can be explained by increased life expectancy, but the small birth cohorts of the 1990s and the emigration of young people have also had a significant impact. In Estonia, the old-age dependency ratio differs quite substantially by county. In 2013, it was the lowest in Harju (23.7%) and Tartu counties (24.2%), and the highest in Valga (34.8%) and Järva counties (33.9%). In 1990, the old-age dependency ratio was the lowest in Ida-Viru county, where the number of younger working-age people was higher due to the immigration of labour that was directed to the county. Political and economical changes, which took place in the 1990s, affected a large share of young people who went back to</i>

their home countries or elsewhere in Estonia where there were more job opportunities. As a result, the old-age dependency ratio of Ida-Viru county rose from 14.0% to 30.0% by 2013. Over the past decade, the old-age dependency ratio has increased the most in Jõgeva, Järva and Lääne counties.

International comparison

In 2013, the old-age dependency ratio in the EU was 27.5%. The difference between countries was up to 14%. The ratio was the lowest in Slovakia (18.3%), Ireland (18.6%) and Poland (18.8%). The number of pensioners per one working-age person was the highest in Italy (32.7%) and Germany (31.3%). Estonia had a slightly below-average ratio (27.2%) and placed 17th in the EU. Generally, in the EU, the old-age dependency ratio is higher in countries with a higher standard of living and the share of the working-age population is bigger in Eastern European countries. The exceptions here are Ireland, where families have many children, and Luxembourg, which is a destination country for short-term migration to working-age people.

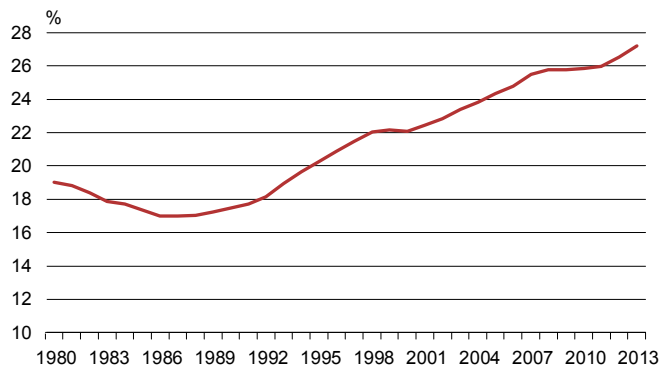
Measures

The indicator is important with regard to the country's budgetary policy. According to predictions, the old-age dependency ratio will increase in the next ten years, and more people will leave the job market than will enter it. To guarantee the sustainability of the state budget, the country has set a number of objectives in its family policy. A lower old-age dependency ratio will be achieved with the help of most of the measures in the Development Plan for Children and Families 2012–2020, which should support a high birth rate and natural increase rate. What will help to counterbalance the impact of the old-age dependency ratio on the state's finances are the actions in the labour-market policy which aim at engaging the unemployed.

Vanadussõltuvusmäär on endiselt tõusvas trendis.

The old-age dependency ratio continues to increase.

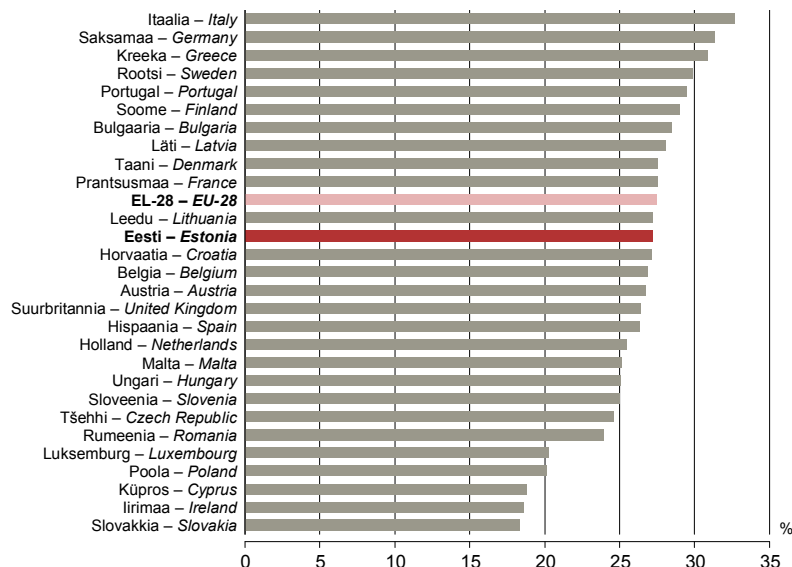
Vanadussõltuvusmäär, 1980–2013
Old-age dependency ratio, 1980–2013

Eesti vanadussõltuvusmäär on Euroopa Liidu keskmisega üsna võrdne.

The old-age dependency ratio of Estonia is virtually equal to the EU average.

Vanadussõltuvusmäär Euroopa Liidus, 2013
Old-age dependency ratio in the European Union, 2013

Allikas/Source: Eurostat

KOKKUPUUDE KORRUPTSIOONIGA

Definitsioon	Näitaja väljendab viimase 12 kuu jooksul korruptsiooniga kokku puutunute osatähtsust elanikkonnas. Korruptsioon on ametikohast tuleneva võimu ärakasutamine isikliku kasusaamise eesmärgil. Korruptsioon laiemas tähenduses on ametikohaga kaasneva usalduse kuritarvitamine. ^a
Asjakohasus	Korruptsiooni tase näitab avaliku, era- ja vabasektori toimimise, otsuste ja tegevuse ausust, läbipaistvust, erapooletust ja usaldusväärsust. Jätkusuutlikus ühiskonnas peab riigivalitsemine olema aus (kehtivatele seadustele ja reeglitele vastav), objektiivne, läbipaistev, kaasav ja mitte kellegi kitsast erahuvist lähtuv. Samuti kahandab korruptsioon majanduskeskkonna usaldust investorite silmis ja riigivõimu legitiimsust kodanike silmis.
Olukord Eestis	Korruptsiooniuuringu andmeil puutusid Eesti inimesed 2013. aastal korruptsiooniga kõige rohkem kokku tehnöülevaatusel (11% on kogenud altkäemaksu küsimist), suheldes arstide (9%), politsei (8%) ning lasteaia (5%), kooli ja ülikooliga (5%). Ka ettevõtjad on korruptsiooniga enim kokku puutunud tehnöülevaatusel (5%), ent ka riigihangete asjus (4%). Uuring näitab, et üldiselt on inimesed hakanud korruptsiooni taunivamalt suhtuma. Siiski eristuvad mitte-estlased: nende korruptsiooniteadlikkus on väiksem, nad taunivad seda vähem ning on altimad korruptiivselt käituma. Siinjuures on oluline märkida, et 2013. aastal kasvas korruptsioonikuritegude arv oluliselt. Kui 2012. aastal registreeriti 161 kuritegu, siis 2013. aastal 322 – selline kasv on selgitatav korduvate kuritegude suure arvuga.
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal küsiti Euroopa Liidus altkäemaksu keskmiselt 4% elanikelt. Eesti vastav näitaja oli võrdne Euroopa Liidu keskmisega (samuti 4%). Uutes EL-i riikides oli korruptsiooniga kokku puutunud 15%, vanades aga 2% elanikest. Seega on Eesti olukord sarnane pigem vana Euroopa olukorraga. Altkäemaksu on kõige vähem nõutud inglasest (näitaja 0%) ning enim on seda küsitud Leedu elanikelt (29%).
Meetmed	Et vähendada elanike kokkupuuteid korruptsiooniga ning suurendada nende oskust korruptsiooni ära tunda ja sellele reageerida, on valitsus heaks kiitnud korruptsioonivastase strateegia 2013–2020, mille eesmärk on suurendada inimeste teadlikkust korruptsioonist, otsuste ja tegevuste läbipaistvust, arendada uurimisasutuste uurimisvõimekust ning hoida ära julgeolekut ohustavat korruptsiooni. Korruptsiooniteadlikkuse suurendamisel keskendutakse n-ö tavainimesele, sh venekeelsele elanikkonnale, ning avalikule ja erasektorile. Seega toetab strateegia korruptsiooni ennetavat kultuuri ja hoiakuid. Strateegia lähtuvalt viiakse ellu tegevusi, mis aitavad suurendada õigusloome ja poliitilise otsustusprotsessi, omavalitsuste finantstehingute ja töökorralduse, riigiasutuste tegevuse, riigihangete ja toetuste andmise otsuste ning tervishoiu valdkonna läbipaistvust.

PERSONAL EXPERIENCE OF CORRUPTION

Definition	<i>The indicator expresses the share of the population who have had personal experience of corruption in the last 12 months. Corruption is the misuse of office for personal gain. Corruption in its wider meaning is the abuse of position-related trust.^a</i>
Relevance	<i>The level of corruption reflects the integrity, transparency, fairness and trustworthiness of the actions and decisions in the public, private and non-profit sectors. In a sustainable society, government processes have to be lawful (following current laws and regulations), objective, transparent, inclusive and not partial to any private interests. The level of corruption also determines how much investors trust the business environment and whether citizens trust in the authorities and their legitimacy.</i>
Situation in Estonia	<i>According to the Corruption Survey, Estonian residents have encountered the most corruption upon taking roadworthiness tests (11% have been asked for a bribe), upon communicating with physicians (9%), the police (8%) and kindergartens (5%), with schools and universities (5%). Entrepreneurs have also encountered the most corruption upon taking roadworthiness tests (5%), but also regarding public procurements (4%). The survey indicates that people's general attitude towards corruption has become more condemning. Still, non-Estonians clearly differ here: their corruption-awareness is lower, they are less condemning towards it and they are more prone to corrupt behaviour. It is important to point out here that the number of corruption crimes increased substantially in 2013. While 161 corruption crimes were registered in 2012, then in 2013 registered corruption crimes numbered 322 – such an increase is explicable by the large number of repeated crimes.</i>

^a Sutherland, E. (1940). White-Collar Criminality. American Sociological Review, Vol. 5, No 1: 2–10.

International comparison

In 2013, an average of 4% of the population had been asked for a bribe in the European Union. The respective figure for Estonia was equal to the EU average (also 4%). In new Member States, 15% of the population had experienced corruption, while in old Member States the value of this indicator was 2%. Therefore, the situation in Estonia is more similar to that of old European Union countries. The smallest number of bribes has been asked or expected from British people (indicator value 0%) and the highest from Lithuanians (29%).

Measures

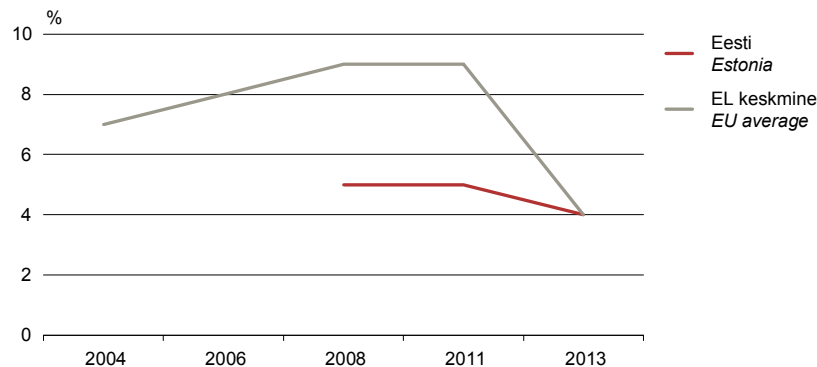
To reduce people's experience of corruption and to improve their skills of recognising corruption and reacting to it, the government has approved the Anti-Corruption Strategy 2013–2020, the aim of which is to promote people's corruption awareness, improve the transparency of decisions and actions, and to develop the investigative capabilities of investigative bodies and prevent corruption that could jeopardise national security. The promotion of corruption awareness focuses on so-called ordinary people, including the Russian-speaking population, and the public and private sectors. Thus, the strategy supports a culture and attitudes that prevent corruption. According to the strategy, various actions are carried out to help increase transparency in legislative drafting and the political decision-making process, in the financial transactions and work procedures of local governments, in state authorities, public procurements, benefit-granting decisions and in healthcare.

Eestis on elanike kokkupuude korruptsiooniga püsinud aastate jooksul stabiilne.

In Estonia, people's personal experience of corruption has remained stable over the years.

Viimase 12 kuu jooksul korruptsiooniga kokku puutunute osatähtsus elanikkonnas, 2008–2013

Share of population with personal experience of corruption in the last 12 months, 2008–2013

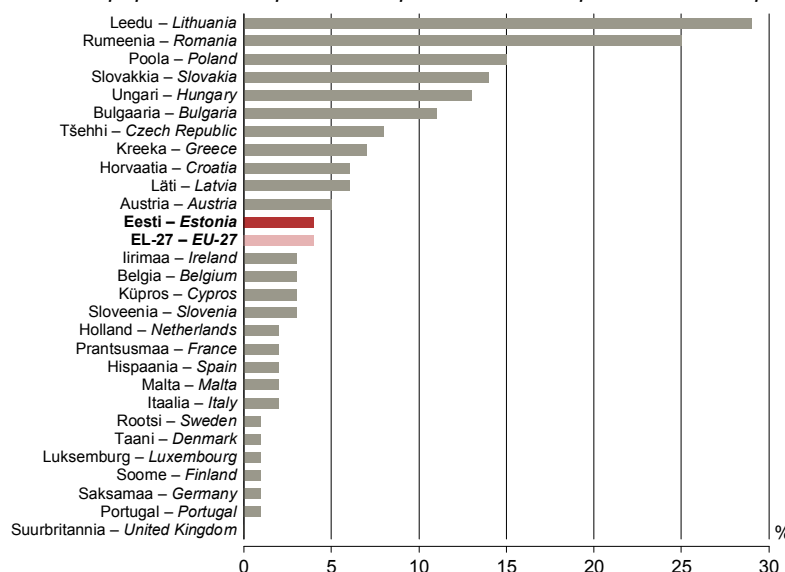

Allikad: Justiitsministeerium; Eurobaromeeter 397
Sources: Ministry of Justice; Special Eurobarometer 397

Eesti sarnaneb korruptsiooninäitaja poolest pigem vana Euroopa kui uute liikmesriikidega.

By the corruption indicator, Estonia resembles the old Member States more than the new ones.

Korruptsiooniga kokku puutunute osatähtsus elanikkonnas Euroopa Liidus, 2013^a
Share of population with personal experience of corruption in the European Union, 2013^a

^a EL-27 ilma Horvaatiata.
^a EU-27 without Croatia.

Allikas: Eurobaromeeter 397
Source: Special Eurobarometer 397

EESTISSE TEHTUD VÄLISINVESTEERINGUD

Definitsioon	Näitaja väljendab välismaiste otseinvesteeringute osatähtsust riigi SKP-s. Otseinvesteeringuna käsitletakse Eesti maksebilansis investeeringut, millega kaasneb investori oluline, vähemalt 10% hääleõigust andev osalus investeeringuettevõtte aktsia- või osakapitalis. Rahvusvaheliste standardite kohaselt kajastatakse otseinvesteeringuna ka laenu-suhteid ja muid rahapaigutusi ettevõtte ja selles olulist osalust omavate investorite vahel (v.a finantsvahendajad, kelle puhul kajastatakse otseinvesteeringuna üksnes allutatud laenud).
Asjakohasus	Välismaiste otseinvesteeringute osatähtsus SKP-s näitab Eesti atraktiivsust väliskapitalile, samuti majanduskasvuks oluliste eelduste täitmist. Otsesed välisinvesteeringud on riigi majandusliku arengu eelduseks, sest toovad sihtriiki lisaressursse (uued tehnoloogiad, kvaliteetne tööjõud, lisakapital majandusse) ja võimaldavad luua töökohti. Jätkusuutliku ühiskonna arengu eesmärk on tagada majanduse konkurentsivõime ja atraktiivsus rahvusvahelises mõtmes.
Olukord Eestis	Eestisse tehtud välismaiste otseinvesteeringute osatähtsus SKP-s oli suurim 2005. aasta lõpus – 84%. Viimastel aastatel (2009–2013) on välismaiste otseinvesteeringute osatähtsus püsinud ca 80% SKP-st. 2013. aasta lõpuks oli Eestisse tehtud otseinvesteeringute maht jõudnud 15,2 miljardi euroni, mis on 4% rohkem kui eelnenud aasta lõpus. Enim välisvahendeid oli finantsvahenduse (3,5 mld eurot), kinnisvara (2,7 mld eurot) ja hulgikaubanduse (1,5 mld eurot) tegevusalas. Suuremad otseinvesteeringud pärinesid Rootsist (4,1 mld eurot), Soomest (3,4 mld eurot) ja Hollandist (1,7 mld eurot).
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal oli suurim otseinvesteeringute osatähtsus SKP-s Luksemburgis: sealne otseinvesteeringute positsioon ületas SKP-d 51 korda. Selle rahvusvahelisi valdusfirmasid võõrustava riigi tulemusega võrreldava tasemeni ei küündinud ükski teine Euroopa Liidu riik. 2013. aastal oli otseinvesteeringute positsioon SKP-st suurem ka Iirimaa ja Belgias. Eestis oli otseinvesteeringute osatähtsus SKP-s teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes suur. Eestiga võrreldav oli see näitaja Ungaris, Hollandis, Küprosel ja Bulgaarias.
Meetmed	Välisinvesteeringute kasvule aitavad peamiselt kaasa teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 ja ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020 meetmed ja tegevused. Põhitähelepanu pööratakse kapitaliturgude arendamisele, kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamisele, välisinvesteeringute kaasamisele, Eesti rahvusvahelise kuvandi arendamisele ja ettevõtluskeskkonna parandamisele.

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN ESTONIA

Definition	<i>The indicator expresses the share of foreign direct investments in the GDP of the state. A direct investment in Estonia's balance of payments refers to an investment that involves a qualifying holding, which amounts to at least 10% of the equity capital of the investment company. Based on international standards, lending and other investments between a company and an investor with a qualifying holding are also reflected as direct investment (except for financial intermediaries, in the case of who only subordinated debt is recorded as direct investment).</i>
Relevance	<i>The share of foreign direct investments in the GDP indicates how attractive Estonia is for foreign capital and whether there are good conditions for economic growth. Foreign direct investments are a prerequisite for the development of the national economy because they are a source of extra resources (e.g. new technologies, qualified labour, and additional capital for the economy) and allow the creation of new jobs. One of the goals of sustainable development is to ensure that the economy is competitive and attractive on the international scale.</i>
Situation in Estonia	<i>The highest share of foreign direct investments in Estonia as a percentage of the GDP was recorded in 2005 – 84%. In recent years (2009–2013) the share of foreign direct investments has remained around 80% of the GDP. Foreign investors made a total of 15.2 billion euros of direct investments in Estonia by the end of 2013, which was 4% more than in the preceding year. The biggest direct investments were made in financial intermediation (3.5 billion euros), real estate (2.7 billion euros), and wholesale (1.5 billion</i>

euros) activities. The largest direct investments originated from Sweden (4.1 billion euros), Finland (3.4 billion euros) and the Netherlands (1.7 billion euros)

International comparison

In 2013, the share of foreign direct investments (FDI) in the GDP was the highest in Luxembourg, where the FDI position exceeded the GDP 51 times. There is no other European Union country which compares to this host of global holding companies. In 2013, the FDI stocks of Ireland and Belgium were larger than the GDPs of those countries. The share of foreign direct investments in Estonia is relatively big in comparison with those of the European Union countries. In Hungary, the Netherlands, Cyprus and Bulgaria, the indicator value was almost on the same level as in Estonia.

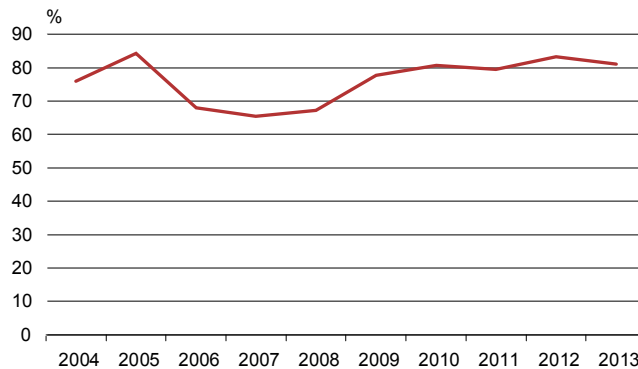
Measures

Increasing foreign direct investments is mainly facilitated by the measures and activities stipulated in the Research and Development and Innovation Strategy 2014–2020 and in the Estonian Entrepreneurship Growth Strategy 2014–2020. The main focus is on developing capital markets, increasing the supply of qualified labour, involving foreign investors, developing Estonia’s international image and improving the business environment.

Eestisse tehtud välisinvesteeringute osatähtsus SKP-s, 2004–2013
Share of foreign direct investments in Estonia in the GDP, 2004–2013

Eestisse tehtud välisinvesteeringute osatähtsus SKP-s on viimastel aastatel olnud stabiilne.

The share of foreign direct investments into Estonia in the GDP has remained stable over the past years.

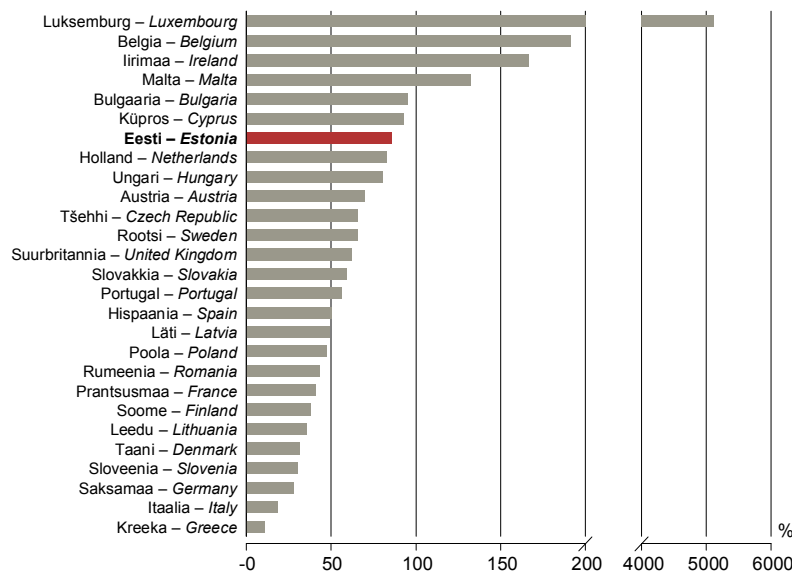

Allikas/Source: Eesti Pank

Välisinvesteeringute osatähtsus SKP-s Euroopa Liidus, 2013^a
Share of foreign direct investments in the GDP in the European Union, 2013^a

Eestis on välisinvesteeringute osatähtsus SKP-s Euroopa Liidu keskmisest suurem.

In Estonia, the share of foreign direct investments in the GDP exceeds the EU average.

^a Rahvusvaheline võrdlus on arutatud lähtuvalt BPM5-st (maksebilansi koostamine käsiraamatu 5. versioon) ja ESA 95-st (Euroopa rahvamajanduse ja regionaalse arvepidamise süsteem 95). Prantsusmaa kohta 2012. aasta andmed.

^a The international comparison has been calculated using BPM5 (the fifth edition of the Balance of Payments Manual) and ESA95 (European System of National and Regional Accounts 95). 2012 data for France.

Allikas/Source: Eurostat

EESTI KOGUVÄLISVÕLG

Definitsioon	Näitaja väljendab Eesti kõigi institutsionaalsete sektorite välisvõla osatähtsust SKP-s.
Asjakohasus	Mida väiksem on kogumajanduse võlakooormus, seda paindlikum on riik võimalike majanduslike tagasilöökidega ning uute võimaluste suhtes. Seetõttu on koguvälisvõla suurus majanduse jätkusuutlikkuse hindamisel oluline näitaja.
Olukord Eestis	Eesti koguvälisvõla osatähtsust SKP-s oli kõige suurem 2009. aastal – 122%. Järgnenud aastatel on see pidevalt vähenenud ning 2013. aasta lõpus oli koguvälisvõlg 17,5 miljardit eurot, moodustades 94% SKP-st. Kui majandusbuumi aastatel (2006–2008) oli kõige suurem välisvõlg krediidiasutustel (kuni 70% SKP-st), siis nüüdseks on krediidiasutuste välisvõlg vähenenud üle kahe korra. 2013. aasta lõpus hõlmas suurema osa koguvälisvõlast – ligi 50% SKP-st – muude sektorite (mittefinantsettevõtted, muud finantsvahendajad, kodumajapidamised, kodumajapidamisi teenindavad kasumitaotluseta institutsioonid) välisvõlg, valitsemissektori välisvõlg oli vaid ligi 8% SKP-st. Välisvõlakohustusi (koguvälisvõlg) analüüsid tuleb arvesse võtta ka välisvõlanõudeid (välismaailma võlg Eesti riigi ees). Välisvõlakohustuste ja välisvõlanõuete vahet nimetatakse netovälisvõlaks ja aastatel 2012–2013 oli välismaailm Eestile rohkem võlgu kui Eesti välismaailmale (2013. aasta lõpus ligi 1 miljardi euro ulatuses).
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal oli suurim koguvälisvõlg suhtena SKP-sse Iirimaa (936% SKP-st), järgnesid Malta (467%), Küpros (436%), Suurbritannia (336%). Koguvälisvõlg oli väiksem Tšehhis ja Rumeenias (vastavalt 63% ja 68% SKP-st), Poolas ja Leedus (mõlemas 70% SKP-st). EL-i koguvälisvõlg oli 2013. aasta lõpus 84% SKP-st.
Meetmed	Riigi koguvälisvõla suurus näitab ühelt poolt konkurentsivõimet (st riiki on investeeritud ja talle on antud laene), teiselt poolt kätkeb suur välisvõlg endas ohtu riigi majanduslikule stabiilsusele. Eelkõige on see seotud lühiajaliste laenudega, kui võlad kasvavad liiga suureks ja neid ei suudeta tasuda või refinantseerida. Et Eesti ei kavatse võlakooormust suurendada, ei ole plaanis ka välisvõlga märkimisväärselt kasvatada ning selle osatähtsust SKP-s hoitakse stabiilsena.

GROSS EXTERNAL DEBT OF ESTONIA

Definition	<i>The indicator expresses the share of gross external debt in gross domestic product (GDP) for all institutional sectors of Estonia.</i>
Relevance	<i>The lower the debt burden of the total economy, the more flexible the respective country with regard to potential economic downturns and new possibilities. Therefore the size of gross external debt is an important indicator in assessing the sustainability of economy.</i>
Situation in Estonia	<i>The share of gross external debt in the GDP of Estonia was the largest in 2009 (122%). In the following years, gross external debt has been decreasing steadily and at the end of 2013 amounted to 17.5 billion euros, accounting for 94% of the GDP. While during the economic boom (2006–2008), the highest external debt was recorded in credit institutions (up to 70% of the GDP), then by now the external debt of credit institutions has decreased more than two times. At the end of 2013, the external debt of other sectors (non-financial corporations, other financial intermediaries, households, non-profit institutions serving households) accounted for the biggest share of gross external debt – approximately 50% of the GDP, and the external debt of the general government was only about 8% of the GDP. <i>While analysing external debt liabilities (gross external debt), it is important to also take into account external debt claims (the debt of foreign countries to Estonia). The difference between external debt liabilities and external debt claims is called net external debt. In 2012–2013, foreign countries owed more to Estonia than Estonia to foreign countries (at the end of 2013, the amount of net external debt was about plus 1 billion euros).</i></i>
International comparison	<i>In 2013, the highest gross external debt-to-GDP ratio was recorded in Ireland (936% of the GDP), followed by Malta (467%), Cyprus (436%) and the United Kingdom (336%). Gross external debt was the lowest in the following countries: the Czech Republic and</i>

Romania (respectively, 63% and 68% of the GDP), Poland and Lithuania (both 70% of the GDP). At the end of 2013, the gross external debt of the European Union was 84% of the GDP.

Measures

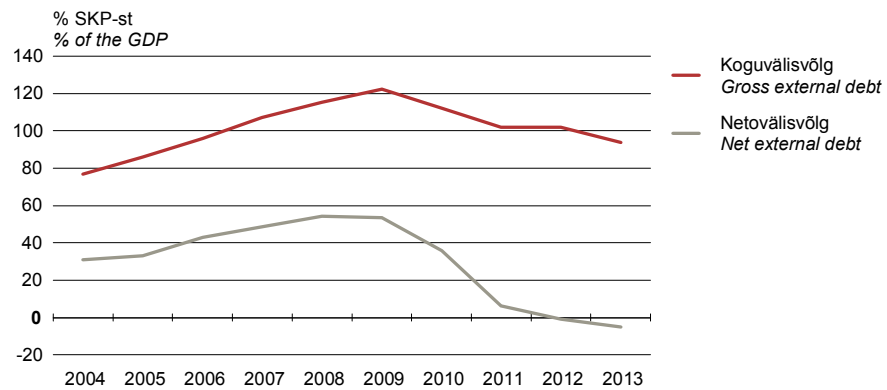
On the one hand, the size of a country's gross external debt indicates competitiveness (i.e. investments have been made into the country and it has been granted loans); on the other hand, high external debt poses a threat to the country's economic stability. This is mostly related to short-term loans when debts grow too high and they cannot be paid or refinanced. Since Estonia does not intend to increase its debt burden, there are no plans to considerably increase the external debt and the share of external debt in the GDP is maintained on a stable level.

2013. aastal oli koguvälisvõlg veidi väiksem kui SKP.

In 2013, gross external debt was slightly lower than the GDP.

Eesti koguvälisvõlg ja netovälisvõlg SKP suhtes, 2004–2013

Gross external debt ratio and net external debt to the GDP in Estonia, 2004–2013

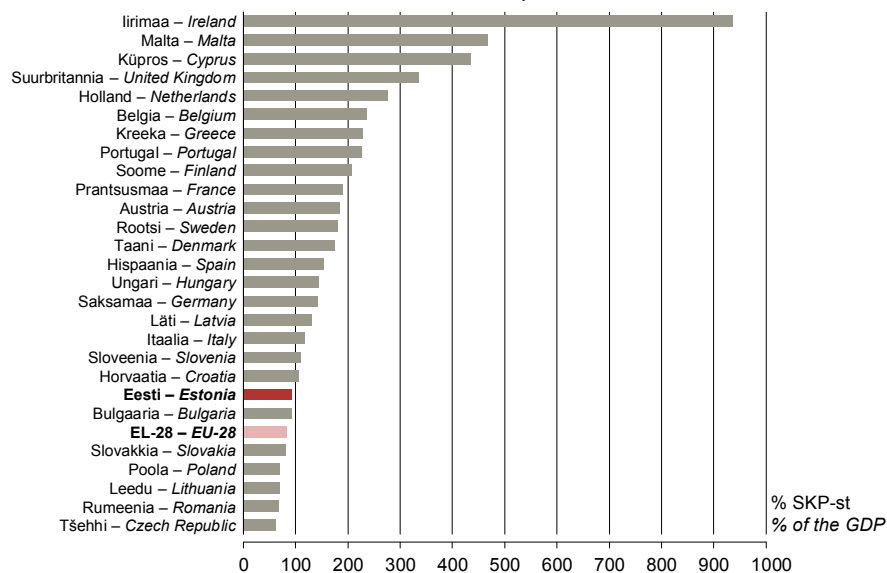
Allikas/Source: Eesti Pank

Eesti koguvälisvõlg oli 2013. aastal Euroopa Liidu väiksemaid.

In 2013, the gross external debt of Estonia was one of the smallest ones in the European Union.

Koguvälisvõlg SKP suhtes Euroopa Liidus, 2013

Gross external debt ratio to the GDP in the European Union, 2013

Allikad: Maailmapank, Eurostat
Sources: World Bank, Eurostat

JOOKSEVKONTO SALDO

Definitsioon	Näitaja kajastab riigi välismajanduse tegevusest (kaupade ja teenuste eksport ja import, esmaste ja teiseste tulude sisse- ja väljavool) saadavate tulude kujunemist.
Asjakohasus	Jooksevkonto saldo on riigi välismajanduse positsiooni jätkusuutlikkuse mõõt. Negatiivne saldo näitab, et riik kulutab välismaal rohkem, kui teenib, olles seega välismaailma suhtes võlgnik. Püsiv jooksevkonto defitsiit on rahvusvahelise konkurentsivõimetuse märk. Pikaajaline negatiivne jooksevkonto saldo vähendab riigi jätkusuutlikkust, vähendades ka võimalust pikemas perspektiivis ise hakkama saada. Kui aga riik on asunud majandust ümber struktureerima, võib ta endale lubada jooksevkonto defitsiiti ka pikema perioodi vältel eeldusel, et hiljem võlad tasutakse. Samas ei ole ka pikaajaline jooksevkonto suur ülejääk hea, sest annab tunnistust sellest, et riik ei suuda ressursse otstarbekalt kasutada.
Olukord Eestis	Jooksevkonto saldo on olnud negatiivne pikema perioodi vältel, põhjusteks majanduse ümberstruktureerimine ning majandusbuum aastatel 2006–2008. Jooksevkonto puudujäägi olulisim põhjus on kaupade konto defitsiit – importkaubad on mitmel moel sisendiks toodetavatele kaupadele ning vajalikud majanduse rekonstrueerimiseks ja infrastruktuuri arendamiseks. Teine oluline jooksevkonto defitsiidi põhjus on esmase tulu konto puudujääk. Kuna Eestis ei maksustata ettevõtete jaotamata kasumit, siis eelistavad välismaised investeerijad oma Eestisse tehtud otseinvesteeringute tulu taasinvesteerida, põhjustades nii esmase tulu konto märkimisväärse puudujäägi. Aastatel 2009–2013 on jooksevkonto olnud tasakaalu lähedal. 2013. aastal oli jooksevkonto puudujääk 1,4% SKP suhtes ^a .
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal oli kolmandikul Euroopa Liidu liikmesriikidel jooksevkonto saldo negatiivne. Suurima defitsiidiga oli Suurbritannia (4,4% SKP-st), järgnesid Küpros (1,9% SKP-st), Belgia (1,6% SKP-st), väikseim negatiivne saldo oli Lätil (0,8% SKP-st). Suurima positiivse saldoga oli Holland (10,4% SKP-st), aga positiivne oli saldo ka Saksamaal (7,5% SKP-st) ja Taanil (7,3% SKP-st). Euroopa Liidu (EL-28) jooksevkonto saldo tervikuna oli positiivne (1,2% EL-i SKP-st). Tuleb aga arvestada, et kui EL-i koondnäitaja puhul võetakse arvesse ainult EL-i väline majandussuhtlus, siis liikmesriikide jooksevkonto saldode puhul arvestatakse nii EL-i välist kui ka liikmesriikide omavahelist suhtlust.
Meetmed	Jooksevkonto tasakaalustamiseks tuleb eelkõige luua soodsad tingimused eksportivale sektorile. See tähendab ühelt poolt tegevusi, mis on suunatud eksportkaupade ja -teenuste konkurentsivõime parandamisele. Teiselt poolt rakendatakse Eesti välisinvesteeringute ja ekspordi tegevuskava aastateks 2014–2017 „Made in Estonia 3.0“ kaudu ka otseselt toetavaid meetmeid. Tegevuskava sisaldab nõustamist sihtturgude leidmisel ja kontaktide otsingul, samuti pakutakse Kredexi kaudu ekspordilaenu ja selle kindlustamist ning ekspordikrediidikindlustust.

CURRENT ACCOUNT BALANCE

Definition	<i>The indicator reflects a country's income formation from external economic activity (exports and imports of goods and services; inflow and outflow of primary and secondary income).</i>
Relevance	<i>The current account balance is a measure of the sustainability of the external position of a country. A negative current account balance shows that a country is spending more abroad than it is earning and is therefore a debtor towards the rest of the world. A permanent current account deficit is an indication of the inability of a country to compete on the international market. A long-term current account deficit reduces a country's sustainability, decreasing the chance of managing on its own in the long run. If, however, the state has started to restructure its economy, it can afford a current account deficit for a longer period on the condition that the debts will be paid back later. At the same time, it is not favourable to have a large current account surplus for a longer period of time because it shows that the country is not able to use its resources effectively.</i>
Situation in Estonia	<i>The current account balance has been negative for a longer period, the reasons being the restructuring of the economy and the economic boom in 2006–2008. The most important reason for the current account deficit is the deficit of the goods account – in many ways, imported goods provide an input for output goods and are necessary for reconstructing the economy and developing the infrastructure. The second important cause for the current account deficit is the deficit in the primary income account. As Estonia does not tax the retained earnings of enterprises, foreign investors prefer to reinvest the profit earned from their direct investments in Estonia, causing a sizable deficit in the primary income account. In 2009–2013, the current account was close to being in balance. In 2013, the current account deficit was 1.4% of the GDP^a.</i>

^a Maksebilansi koostamise uue meetodika (BPM6) järgi.

^a According to the new Balance of Payments Manual (BPM6).

International comparison

In 2013, the current account balance was negative in one-third of the European Union countries. The biggest deficit was recorded in the United Kingdom (4.4% of the GDP), followed by Cyprus (1.9% of the GDP), Belgium (1.6% of the GDP); the negative balance was the smallest in Latvia (0.8% of the GDP). The most positive current account balance was recorded in the Netherlands (10.4% of the GDP), but the balance was positive also in Germany (7.5% of the GDP) and Denmark (7.3% of the GDP). The overall current account balance of the European Union (EU-28) was positive (1.2% of the EU's GDP). It should be noted, however, that while the EU's aggregate indicator includes only economic relationships outside the EU, then the current account balances for individual Member States include both relationships between Member States as well as with non-community countries.

Measures

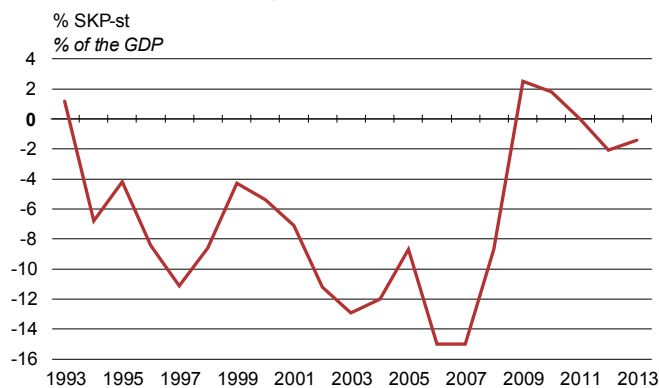
Balancing the current account requires first and foremost the creation of favourable conditions for the exporting sector. This entails, on the one hand, activities aimed at improving the competitiveness of export goods and services. On the other hand, supportive measures are also directly implemented through "Made in Estonia 3.0", Estonia's foreign investments and export action plan for 2014–2017. The action plan includes consultations on finding target markets and searching contacts; additionally, export loans and insurance thereof as well as export credit insurance via KredEx (a financing institution).

2013. aastal oli jooksevkonto saldo väikeses defitsiidis.

In 2013, there was a small deficit in the current account balance.

Jooksevkonto saldo, 2004–2013

Current account balance, 2004–2013

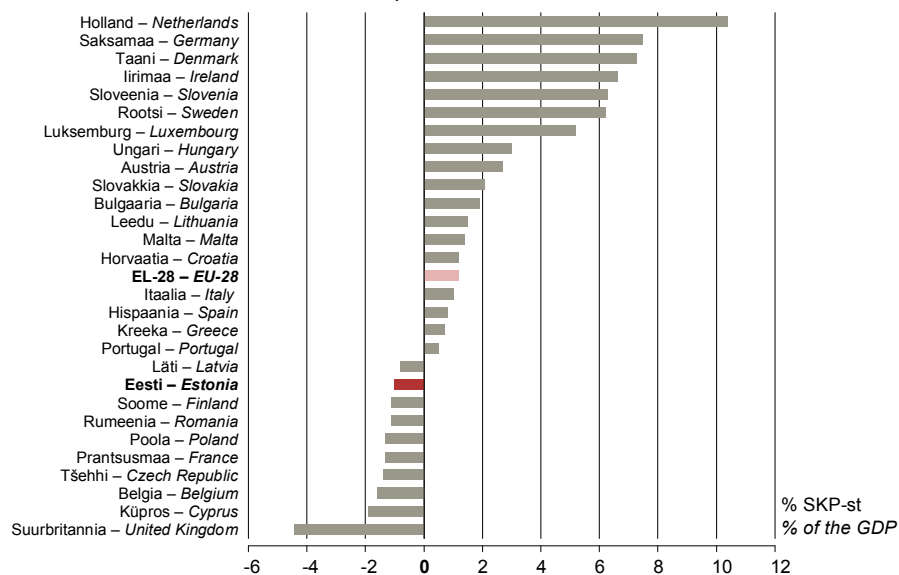
Allikas/Source: Eesti Pank

2013. aastal oli jooksevkonto saldo positiivne kolmandikus Euroopa Liidu riikides.

In 2013, one-third of the European Union countries had a positive current account balance.

Jooksevkonto saldo Euroopa Liidus, 2013^a

Current account balance in the European Union, 2013^a

^a Rahvusvaheline võrdlus on arvatatud lähtuvalt BPM5-st (maksebilansi koostamine käsiraamatu 5. versioon) ja ESA 95-st (Euroopa rahvamajanduse ja regionaalse arvepidamise süsteem 95).

^a The international comparison has been calculated using BPM5 (the fifth edition of the Balance of Payments Manual) and ESA95 (European System of National and Regional Accounts 95).

Allikas/Source: Eurostat

TÖÖHÕIVE MÄÄR

Definitsioon	Näitaja väljendab 20–64-aastaste hõivatute osatähtsust samas vanuserühmas.
Asjakohasus	Tööhõive määr näitab inimekapitali kasutamise jätkusuutlikkust. Suurema tööhõive korral on ühtlasi suurem elanikkonna see osa, kes aitab kaasa ühiskonna jõukuse kasvule. Seega on inimeste võimalikult suur tööga hõivatus ühiskonna eduka arengu eeldus.
Olukord Eestis	2013. aastal oli tööhõive määr Eestis 73,0%. Tööhõivet mõjutab tugevalt majanduse käekäik: majanduskriisi ajal langes hõivemäär järsult, seevastu enne seda buumi ajal oli tööhõive määr kõrgeim. Viimase kümne aasta (2003–2013) üldine tööhõive määra trend on olnud siiski tõusev. 2011.–2013. aasta keskmine tööhõive määr oli kõrgeim Harju maakonnas (76,5%), madalaim Valga maakonnas (60,0%). Meeste tööhõive määr on naiste omast mõnevõrra kõrgem ning viimastel aastatel on sooline hõivelõhe pigem kasvanud. Päris noorte, alla 25-aastaste töötajate puhul on erinevus naiste ja meeste tööhõive määras kahanenud minimaalseks tänu noorte naiste hõivemäära märgatavale tõusule.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu keskmine tööhõive määr oli 2013. aastal 68,4% ehk madalam kui Eestis samal ajal (73%). EL-is on seatud eesmärgiks saavutada 2020. aastaks tööhõive määraks 75%. Viis liikmesriiki – Rootsi (tööhõive määr 79,8% ehk EL-i kõrgeim), Holland, Saksamaa, Austria ja Taani – saavutasid eesmärgi juba 2013. aastal. EL-i madalaim tööhõive määr oli 2013. aastal Kreekas (53,2%) ja Horvaatias (53,9%).
Meetmed	Tööhõive edendamine põhineb tööturuteenuste- ja toetuste seadusele, mille eesmärk on töörealise elanikkonna võimalikult suur tööhõive ning pikaajalise töötuse ja tööturult tõrjutuse ennetamine tööturuteenuste osutamise ja tööturutoetuste maksmise kaudu. Tööturu edendamiseks on valitsus kehtestanud tööhõiveprogrammi 2014–2015, mille üldeesmärk on ennetada töötust ja lühendada töötuse kestust ning aidata tööle isikud, kelle töölesaamine on raskendatud pikaajalise töötuse, puude või pikaajalise tervisehäire või muude takistuste tõttu. Tööhõivet aitab suurendada inimestele paindlike töötingimuste (näiteks osalise ajaga või kodus töötamine) võimaldamine. Oluline on võimaldada inimestele elukestvat õpet, ümberõpet või kutseoskuste parandamist. Samuti on oluline sotsiaalteenuste, näiteks lastesõimede ja -aedade olemasolu.

EMPLOYMENT RATE

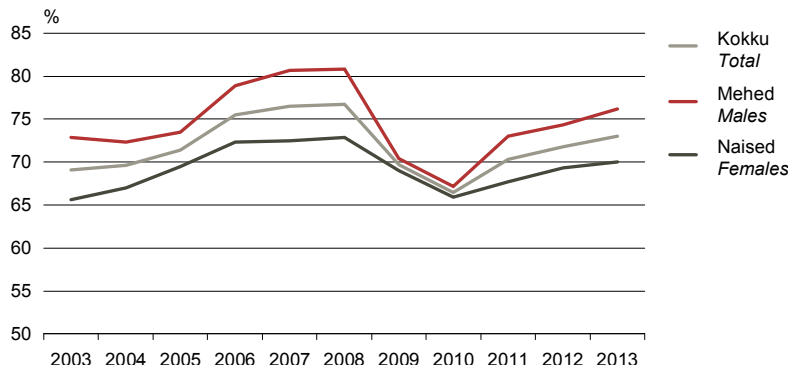
Definition	<i>The indicator expresses the share of employed persons aged 20–64 in the same age group.</i>
Relevance	<i>Employment rate expresses the sustainability of the use of human resources. In the case of a higher employment rate, the share of the population who are contributing to the growth of welfare in the society is also bigger. Thus, the employment of the labour force to the maximum possible extent is a prerequisite to the successful development of the society.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, the employment rate in Estonia was 73.0%. The employment rate is highly affected by economic cycles: during the economic recession, the employment rate plummeted, whereas before that, during the boom a few years earlier, the employment rate achieved its highest level. Nevertheless, in the last ten years (2003–2013), the general trend of the employment rate has been an upward one. The average employment rate of the period of 2011–2013 was the highest in Harju county (76.5%) and the lowest in Valga county (60.0%). The employment rate of males is slightly higher than that of females and in recent years there has been an increase in the employment gap between sexes. In contrast, for young people (under 25) the employment gap has narrowed down thanks to a noticeable increase in the employment rate of females.</i>
International comparison	<i>In 2013, the average employment rate of the European Union was 68.4%, i.e. lower than in Estonia (73%) in the same period. The European Union has set the target of raising the employment rate to 75% by 2020. Five European Union countries – Sweden (employment rate 79.8%, highest rate in the EU), the Netherlands, Germany, Austria and Denmark – achieved this target already in 2013. The lowest employment rate among the EU countries in 2013 was reported in Greece (53.2%) and Croatia (53.9%).</i>
Measures	<i>In order to improve the employment rate, Estonia has adopted the Labour Market Services and Benefits Act, the purpose of which is, through the provision of labour market services and payment of labour market benefits, to achieve maximum possible employment rates among the working population, and to prevent their long-term unemployment and exclusion from the labour market. In order to promote the labour market, the government has approved the Employment Programme 2014–2015, the aim of which is to prevent unemployment, and shorten the duration of unemployment and to provide help in finding work for persons who struggle to find employment due to long-term unemployment, a disability or long-term health problem or other hindrances. Flexible working conditions (like the possibility to work part-time or work at home) assist in increasing the employment rate. The opportunities to participate in lifelong learning, retrain for a new profession or improve</i>

professional skills are also important for people. The availability of social services, such as the existence of nurseries and kindergartens, plays a significant role, too.

20–64-aastaste tööhõive määr, 2003–2013
Employment rate of persons aged 20–64, 2003–2013

Majanduskriisi järel on tööhõive järk-järgult taastunud.

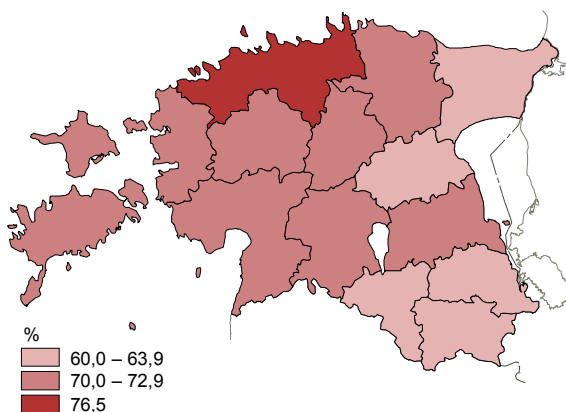
The employment rate has gradually recovered after the economic crisis.

20–64-aastaste keskmine tööhõive määr maakonna järgi, 2011–2013
Average employment rate of persons aged 20–64 by county, 2011–2013

2011.–2013. aasta keskmine tööhõive määr oli madalaim Valga ja kõrgeim Harju maakonnas.

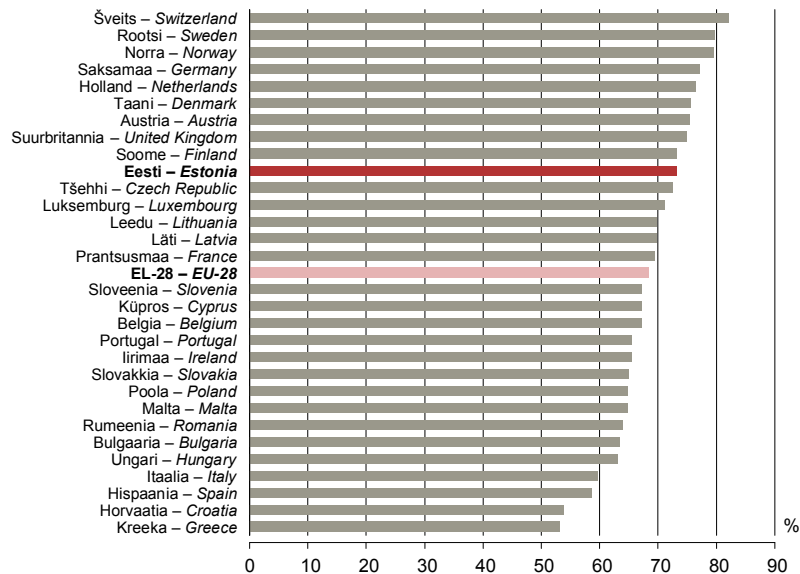
The average employment rate of 2011–2013 was the lowest in Valga county and the highest in Harju county.

20–64-aastaste tööhõive määr Euroopas^a, 2013
Employment rate of persons aged 20–64 in Europe^a, 2013

2013. aastal oli tööhõive määr Eestis Euroopa Liidu riikide keskmisest kõrgem.

In 2013, the employment rate of Estonia was higher than the average of the EU countries.

^a Norra ja Šveits ei kuulu Euroopa Liitu.
^a Norway and Switzerland do not belong to the European Union.

Allikas/Source: Eurostat

TÖÖTUSE MÄÄR

Definitsioon	Näitaja väljendab töötute osatähtsust tööjõus (15–74-aastaste töötajate ja töötute koguarvus). Töötu on isik, kelle puhul on korraga täidetud kolm tingimust: ta on ilma tööta, otsib aktiivselt tööd ning oleks valmis töö leidmisel kohe (kahe nädala jooksul) tööle asuma.
Asjakohasus	Kõrge töötuse määr avaldab ühiskonna jätkusuutlikkusele negatiivset mõju. Näitaja kajastab sotsiaal-majandusliku heaolu kasvu või kahanemist. Töötus on vaesuse peamine põhjus suure ja keskmise sissetulekuga riikides ning kõrgharidusega inimeste hulgas väikese sissetulekuga riikides. Töötute olemasolu avaldab survet sotsiaalhoolekandele ja tekitab ühiskonnas pingeid. Kõrge töötuse määr muudab kogukonna heaolu ja toimetuleku küsitavaks, madal töötuse määr aga hoiab majanduse tervena.
Olukord Eestis	Eestis on töötuse määr pärast 2010. aasta kõrget taset (16,7%) jõudsalt langenud – 2013. aastal oli see 8,6%. Meeste tööpuudus on naiste omast pisut suurem, kuid võrreldes kriisiaegse suure hõivelõhuga on töötuse sooline erinevus vähenenud. Olulisemad on erinevused vanuserühma, piirkonna ning keeleoskuse järgi. Maakonniti erineb töötuse määr suuresti: 2011.–2013. aasta keskmisena oli see Ida-Virumaal ligi kaks korda kõrgem kui enamikus maakondades.
Rahvusvaheline võrdlus	Kui Euroopa Liidus järgnes tööpuuduse kasvu esimesele lainele (aastad 2008–2010) alates 2011. aasta keskpäevast veel teinegi laine (töötus hakkas pisut vähenema alles 2013. aastal), siis Balti riikides on tööpuudus alates 2010. aastast vähenenud. Eestis langes töötuse määr alla Euroopa Liidu keskmist 2012. aastal ning oli sellest madalam ka 2013. aastal. Liikmesriigiti erineb töötuse määr üle viie korra, kõige kõrgem oli see 2013. aastal Kreekas (27,3%) ja Hispaanias (26,4%) ning madalaim Austrias (4,9%) ja Saksamaal (5,3%).
Meetmed	Tööhõive edendamine põhineb tööturuteenuste- ja toetuste seadusele, mille eesmärk on tööealise elanikkonna võimalikult suure tööhõive saavutamine ning pikaajalise töötuse ja tööturult tõrjutuse ennetamine tööturuteenuste osutamise ja tööturutoetuste maksmise kaudu. Valitsus on kehtestanud tööhõiveprogrammi 2014–2015, mille üldeesmärgiks on ennetada töötust, lühendada selle kestust ja aidata tööle isikud, kelle töölesaamine on raskendatud pikaajalise töötuse, puude või pikaajalise tervisehäire või muude takistuste tõttu. Tööhõivet aitavad suurendada paindlikud töötingimused, elukestva õppe, ümberõppe või kutseoskuste parandamise võimaldamine, aga ka sotsiaalteenuste, näiteks lastesõime ja -aia olemasolu.

UNEMPLOYMENT RATE

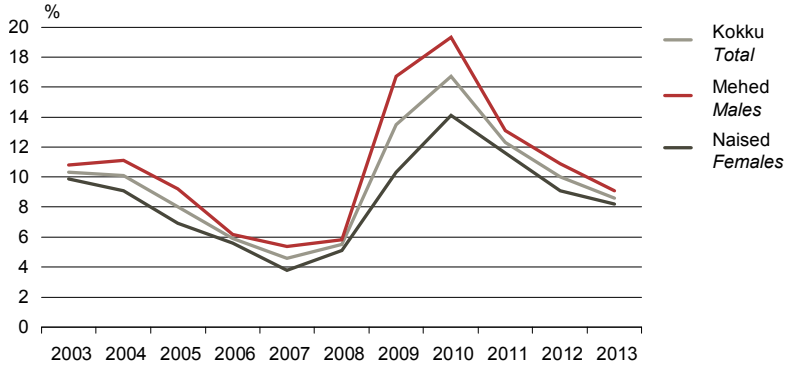
Definition	<i>The indicator expresses the share of unemployed persons in the labour force (in the total number of employed and unemployed persons aged 15–74). An unemployed person is a person who fulfils the following three conditions: he or she is without work, he or she is currently available for work if there should be work and he or she is actively seeking work.</i>
Relevance	<i>A high unemployment rate has a negative impact on the sustainability of society. The indicator reflects the growth or decline in socio-economic welfare. Unemployment is the main reason for poverty in countries with a high or medium income level and among persons with higher education in countries with a low income level. The existence of the unemployed puts social welfare under pressure and builds tension in the society. A high unemployment rate puts the welfare and coping of a community at stake, whereas a low level of unemployment keeps the economy sound.</i>
Situation in Estonia	<i>After the peak (16.7%) of 2010, the unemployment rate has declined remarkably – it was 8.6% in 2013. Unemployment is to some extent higher among men than women, but compared to the huge gender gap during the recession the gap has narrowed down. Differences in unemployment are more evident between age groups, regions and language groups. Unemployment varies considerably by county: as an average of 2011–2013, the indicator of Ida-Viru county exceeded that of most other counties almost twice.</i>
International comparison	<i>While the first wave of unemployment growth (in 2008–2010) in the EU was followed by another wave since mid-2011 (unemployment started falling only in 2013), then in the Baltic countries unemployment has been decreasing since 2010. In Estonia, the unemployment rate fell below the EU average in 2012 and remained so also in 2013. The unemployment rates in the Member States differ more than five-fold – in 2013, it was the highest in Greece (27.3%) and Spain (26.4%) and the lowest in Austria (4.9%) and Germany (5.3%).</i>
Measures	<i>Boosting employment is based on the Labour Market Services and Benefits Act, the purpose of which is, through the provision of labour market services and payment of labour market benefits, to achieve maximum possible employment rates among the working population, and to prevent their long-term unemployment and exclusion from the labour market. The government has approved the Employment Programme 2014–2015, the aim of which is to prevent unemployment, shorten its duration and to provide help in finding work for</i>

persons who struggle to find employment due to long-term unemployment, a disability or long-term health problem or other hindrances. Employment is increased with the help of flexible working conditions, opportunities for lifelong learning, retraining or improving professional skills, but also the availability of social services, like nurseries and kindergartens.

15–74-aastaste töötuse määr soo järgi, 2003–2013
Unemployment rate of persons aged 15–74 by sex, 2003–2013

Tööpuudus on viimase kolme aasta jooksul vähenenud.

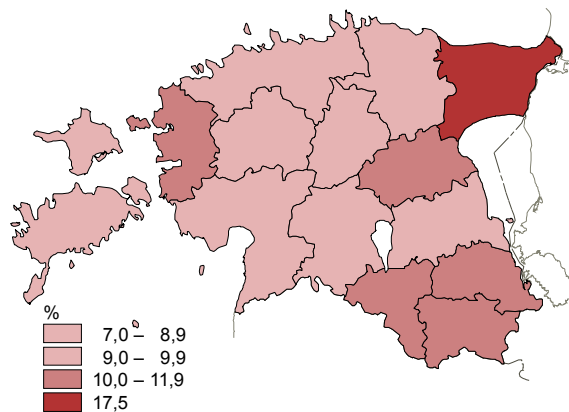
Unemployment has been declining for the last three years.

15–74-aastaste keskmine töötuse määr maakonna järgi, 2011–2013
Average unemployment rate of persons aged 15–74 by county, 2011–2013

2011.–2013. aasta keskmine töötuse määr oli Ida-Virumaal (17,5%) üle kahe korra kõrgem kui Hiiumaal (7,1%).

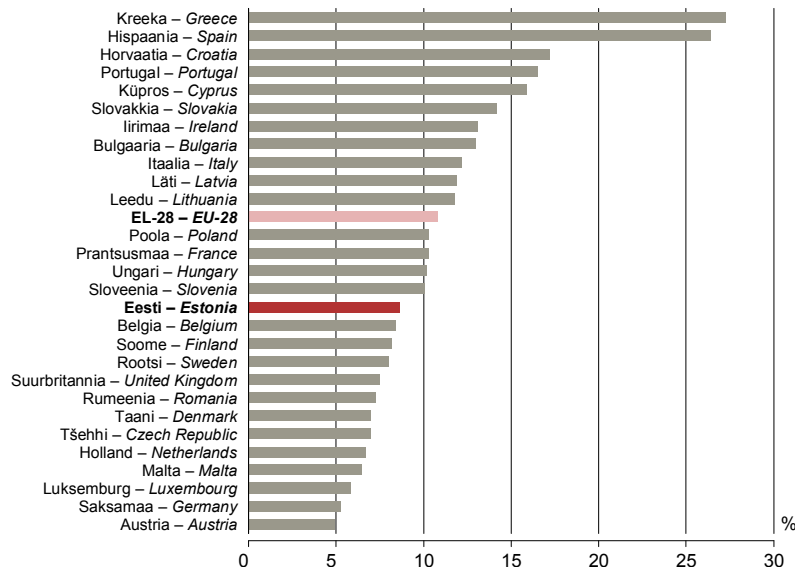
The average unemployment rate of 2011–2013 in Ida-Viru county (17.5%) exceeded that of Hiiumaa county (7.1%) more than twice.

15–74-aastaste töötuse määr Euroopa Liidus, 2013
Unemployment rate of persons aged 15–74 in the European Union, 2013

2013. aastal oli töötuse määr Eestis Euroopa Liidu keskmisest madalam.

In 2013, the unemployment rate in Estonia was below the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

LOODUS- JA TÄPPISTEADUSTE NING TEHNIKAALADE LÕPETAJAD

Definitsioon	Näitaja väljendab loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetajate, bakalaureuse, magistri- ja doktorikraadi omandanute arvu tuhande 20–29-aastase elaniku kohta.
Asjakohasus	Jätksuutlikus teadmispõhises ühiskonnas suureneb loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaalade osatähtsus ja see eeldab ka nende valdkondade spetsialistide suuremat arvu. Tegemist on valdkondadega, mis on uuendusliku majanduse kujunemise alus. Seega eeldab uuenduslik majandus kvaliteetse hariduse kättesaadavust loodus- ja täppisteaduste ja tehnika valdkonnas ning nendel erialadel kõrghariduse omandanute piisavat arvu. Loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse eriala lõpetanud on loodus- ja tehnikateaduste potentsiaalsed edasivijad ning uuenduslike rakenduste loojad.
Olukord Eestis	2012. aastal oli loodus- ja täppisteaduste ning tehnika valdkonna erialade lõpetanute osatähtsus kõigi kõrghariduse omandanute seas 22%. Noorte huvi nende õppevaldkondade vastu on suurenenud. Kõige populaarsem loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaalade valdkond on arvutiteadused, mida 2012. aastal asus õppima 1613 üliõpilast.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal oli Euroopa Liidus keskmiselt 17 loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaeriala lõpetanut tuhande 20–29-aastase elaniku kohta. Eesti jäi EL-i keskmisele alla (13 lõpetanut tuhande 20–29-aastase kohta). Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta oli 2012. aastal suurim Leedus (23), Iirimaa (22) ja Soomes (22), väikseim aga Luksemburgis (3), Küprosel (9) ja Ungaris (9).
Meetmed	Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute senisest suurema osatähtsuse saavutamiseks on vaja ühelt poolt märkimisväärselt parandada loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade õpetamise kvaliteeti, mis omakorda parandaks Eesti kõrghariduse mainet ja konkurentsivõimet. Teiselt poolt tuleks suurendada nende erialade populaarsust põhi- ja keskkooliõpilaste hulgas. Noorte seas tuleks teha teavitustööd, et nad hakkaksid nägema reaali- ja loodusteaduseid ning tehnoloogiat kui valdkonda, milles õppides avaneb edasises elus suur hulk võimalusi. Samal ajal tuleb edendada ettevõtlussektori uuenduslikkust ning ettevõtete ja teadusasutuste koostööd, mis suurendab ka nõudlust loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute järele.

GRADUATES IN MATHEMATICS, SCIENCE AND TECHNOLOGY

Definition	<i>The indicator expresses the share of the graduates (completed Bachelor's, Master's or Doctor's degree) of mathematics, science and technology per 1,000 inhabitants aged 20–29.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the importance of mathematics, science and technology is growing. This also requires a larger number of specialists in these specialities. These areas are the basis for the development of an innovative economy. Therefore, the availability of high-quality education in mathematics, science and technology and a sufficient number of higher education graduates in the respective fields of study is required for an innovative economy. Graduates in mathematics, science, technology, manufacturing and construction will be a potential driving force in natural sciences and engineering and the creators of innovative applications.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2012, the share of the graduates of mathematics, science and technology was 22% of all graduates. There has been an increased interest in young people towards these fields of study. The most popular field of study in mathematics, science and technology is computer sciences, which 1,613 students began to study in 2012.</i>
International comparison	<i>In 2012, in the European Union, there were an average of 17 graduates in mathematics, science and technology per 1,000 inhabitants aged 20–29. In Estonia, the indicator was below the EU average (13 graduates per 1,000 20–29-year-olds). The number of mathematics, science and technology graduates per 1,000 inhabitants aged 20–29 was the largest in Lithuania (23), Ireland (22) and Finland (22), and the smallest in Luxembourg (3), Cyprus (9) and Hungary (9).</i>
Measures	<i>In order to increase the share of graduates in mathematics, science and technology, it is necessary, on the one hand, to significantly enhance the teaching quality in mathematics, science and technology, which would increase the reputation and competitiveness of higher education in Estonia. On the other hand, the popularity of these specialties should be increased among the basic and secondary school students. It is crucial for the youth to understand that education attained in mathematics, science or technology opens a lot of opportunities in their future life. At the same time, business innovation as well as co-operation between businesses and research institutions should be promoted, which will furthermore increase the demand for graduates in mathematics, science and technology.</i>

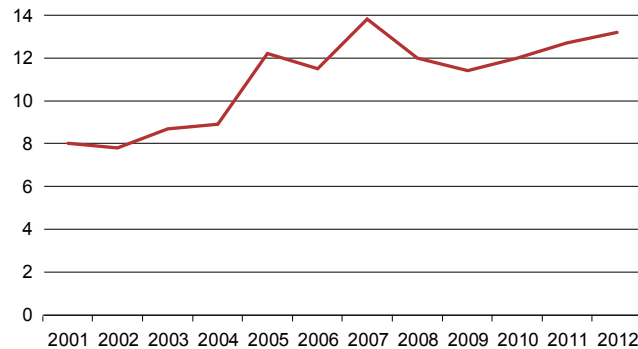

Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta, 2001–2012

Graduates in mathematics, science and technology per 1,000 inhabitants aged 20–29, 2001–2012

Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta on Eestis alates 2009. aastast suurenenud.

The number of graduates in mathematics, science and technology per 1,000 inhabitants aged 20–29 has been increasing in Estonia since 2009.

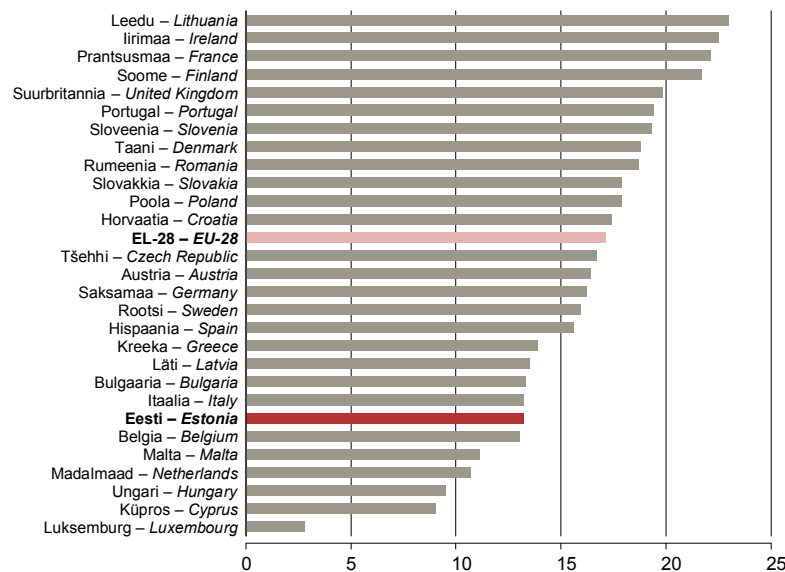
Allikas: Eurostat
Source: Eurostat

Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta Euroopa Liidus, 2012^a

Graduates in mathematics, science and technology per 1,000 inhabitants aged 20–29 in the European Union, 2012^a

Eestis oli 2012. aastal loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta üks Euroopa Liidu väiksemaid.

In Estonia, the number of graduates in mathematics, science and technology per 1,000 inhabitants aged 20–29 was one of the smallest ones among the EU countries in 2012.

^a Prantsusmaa andmed on 2011. aasta kohta.

^a 2011 data for France.

Allikas/Source: Eurostat

ELUKESTVAS ÕPPES OSALEMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab nende 25–64-aastaste tööjõu-uuringus osalenud elanike osatähtsust, kes olid uuringule eelnenud nelja nädala jooksul osalenud õppes või koolitusel. Kaasatud on kõik formaalsed ja informaalset õppetöö ja koolituse vormid, v.a enesetäiendamine ehk iseseisev õppimine ja interneti teel toimunud õpe.
Asjakohasus	Jätkusuutlik teadmistepõhine majandus ja ühiskond eeldab inimestelt kõrget kvalifikatsiooni. Tööjõu konkurentsivõime tagamiseks ei piisa ainult kvaliteetsest tasemeõppes. Ülimalt oluline on hoida ja täiustada ametioskusi ning omandada ja arendada uusi ka pärast erialast väljaõpet. Inimeste ulatuslik osalemine elukestvas õppes võimaldab reageerida tööturu vajadustele paindlikumalt ning säilitada ja suurendada konkurentsivõimet tööturul.
Olukord Eestis	Kümme aasta jooksul on elukestvas õppes osalenute osatähtsus märkimisväärselt suurenenud. Kui 2003. aastal osales koolitustel või õppis formaalharidussüsteemis 6,8% 25–64-aastastest, siis 2013. aastal juba 12,6%. Täienduskoolitusega tegelevad rohkem naised. 2012. aastal osales elukestvas õppes ligi 15% naistest ja veidi üle 10% meestest.
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal oli 25–64-aastaste elukestvas õppes osalenute määr Eestis 2,1% võrra üle Euroopa Liidu keskmise (10,5%). Euroopa Liidu keskmine näitaja oli võrreldes 2012. aastaga kasvanud 1,5%. Samal ajal olid liikmesriikide vahel suured erinevused: kui Taanis ja Rootsis osales elukestvas õppes kolmandik ning Soomes neljandik, siis Bulgaarias ja Rumeenias kõigest ligi 2% riigi 25–64-aastastest elanikest.
Meetmed	Meetmed ja tegevused elukestva õppe eesmärkide saavutamiseks pakub eelkõige Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020. Põhifookuses on muutunud õpikäsitlus, elukestva õppe võimaluste ja tööturu vajaduste vahel parema kooskõla saavutamine, õppekeskkondade ja õppevahendite digitaliseerimine ning võrdsemate võimaluste loomine elukestvas õppeks.

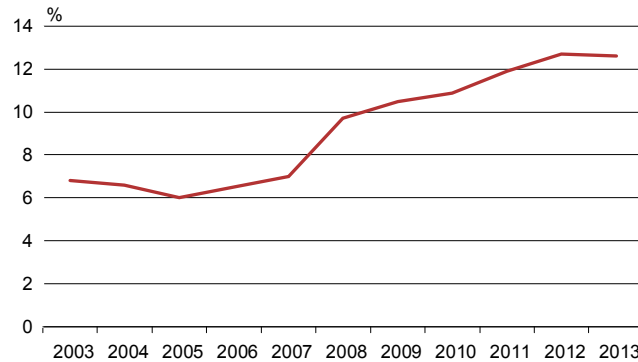
PARTICIPATION IN LIFELONG LEARNING

Definition	<i>Lifelong learning refers to the proportion of persons aged 25–64 and covered by the Labour Force Survey who received education or training during the four weeks preceding the survey. All formal and non-formal forms of education and training are covered, excluding self-development activities and learning via the Internet.</i>
Relevance	<i>A sustainable and knowledge-based economy and society require high professional qualifications from people. High-quality formal education is not enough to ensure the competitiveness of the labour force. It is extremely important for individuals to maintain and improve their professional skills and to obtain and develop new skills even after finishing professional studies. Widespread participation in lifelong learning offers individuals an opportunity to follow the needs of the labour market more flexibly and to sustain and improve their professional competitiveness.</i>
Situation in Estonia	<i>In ten years, the share of people who have participated in lifelong learning has made a huge leap. While in 2003, 6.8% of persons aged 25–64 participated in non-formal or formal education, then in 2013 already 12.6%. Women are more active in adult learning. In 2012, 15% of women and slightly more than 10% of men participated in lifelong learning.</i>
International comparison	<i>In Estonia, the participation rate in lifelong learning among persons aged 25–64 increased 2.1% above the EU average (10.5%) in 2013. The EU average has risen 1.5% compared to 2012. At the same time, there were big differences between the Member States: while one-third of persons aged 25–64 participated in lifelong learning in Denmark and Sweden, and a quarter in Finland, then only approximately 2% of the respective age group did so in Bulgaria and Romania.</i>
Measures	<i>The measures and activities for achieving this target are mainly provided by the Estonian Lifelong Learning Strategy 2014–2020. The main focus is on the changed learning approach, better harmony between lifelong learning opportunities and labour market needs, the digitalisation of the learning environment and equipment, and on creating more equal opportunities for lifelong learning.</i>

Elukestvas õppes osalenute osatähtsus 25–64-aastaste seas, 2003–2013
 Share of persons participating in lifelong learning among persons aged 25–64, 2003–2013

Elukestvas õppes osalemise määr on Eestis 2003. aastast alates pidevalt tõusnud.

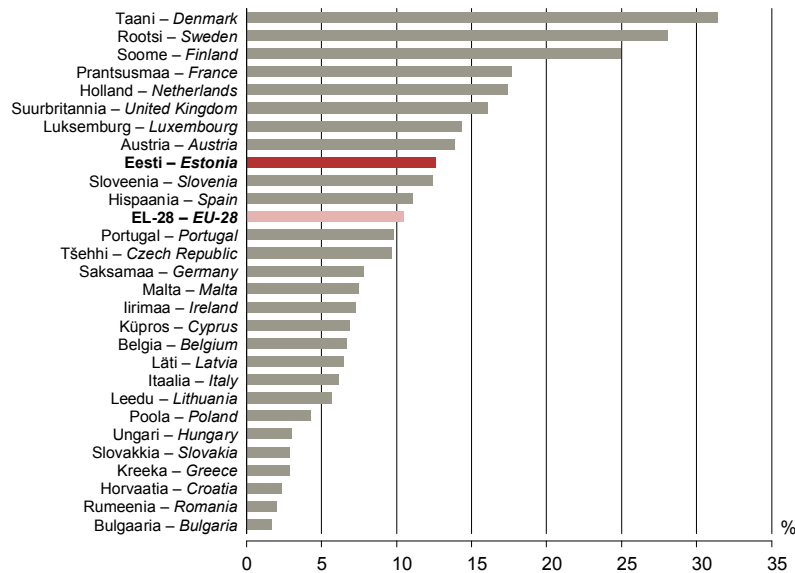
Since 2003, the participation rate in lifelong learning has been growing steadily in Estonia.

Elukestvas õppes osalenute osatähtsus 25–64-aastaste seas Euroopa Liidus, 2013
 Share of persons participating in lifelong learning among persons aged 25–64 in the European Union, 2013

Elukestvas õppes osalenute määr Euroopa Liidu riikides erineb suuresti. Eestis on see mitu aastat olnud EL-i keskmisest kõrgem.

There are large differences in the participation rates in lifelong learning in the EU Member States. In Estonia, this indicator has been above the EU average for years.

Allikas/Source: Eurostat

KOLMANDA TASEME HARIDUS

Definitsioon	Näitaja väljendab kõrghariduse või sellega samaväärse hariduse (kolmanda taseme hariduse) saanud isikute osatähtsust 30–34-aastaste seas.
Asjakohasus	Kõrgharidusega inimeste suhteliselt suur osatähtsus on vajalik teadmusbaasi loomiseks, mis on jätkusuutliku ühiskonnani jõudmise oluline eeldus. Inimeste kõrgem haridustase kiirendab sotsiaalset, kultuurilist ja majanduslikku arengut. Kõrgharidusega inimeste osatähtsus näitab tööjõu kvaliteeti, teadmispõhiseks ühiskonnaks kujunemise potentsiaali ja haridussüsteemi võimet pakkuda majanduse eri vajadustele vastavat haridust.
Olukord Eestis	2013. aastaks oli 43,7% Eesti 30–34-aastastest inimestest kolmanda taseme haridusega. See näitaja on viimase kümne aasta suurim, kuigi juba alates 2010. aastast on kolmanda taseme haridusega inimeste osatähtsus olnud 40% piiril. Eestis on kõrgharitud naised rohkem kui mehi: 30–34-aastaste naiste seas on kolmanda taseme hariduse saanud 54,9%, meeste hulgas aga 33,1%.
Rahvusvaheline võrdlus	Eesti on teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes kolmanda taseme haridusega isikute osatähtsuse poolest pigem edukate seas. Siiski on kolm riiki, kus 2013. aastaks olid enam kui pooled 30–34-aastased kolmanda taseme haridusega: Lirimaa (52,6%), Luksemburg (52,5%) ja Leedu (51,3%). Kõige kehvas olukorras olid 2013. aastal Itaalia ja Rumeenia, kus kolmanda taseme haridusega isikuid oli 30–34-aastaste seas alla veerandi, vastavalt 22,4% ja 22,8%.
Meetmed	Inimeste kõrgema haridustaseme saavutamist aitavad tagada eelkõige Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020 meetmed ja tegevused. Põhifookuses on kvaliteetse ning tööturu vajadustele vastava kõrghariduse kättesaadavuse tagamine, elukestvas õppes osalejate kindlustamine tugiteenustega ja tingimuste loomine, et nõrgema konkurentsivõimega inimesed saaksid õppes osaleda.

TERTIARY EDUCATION

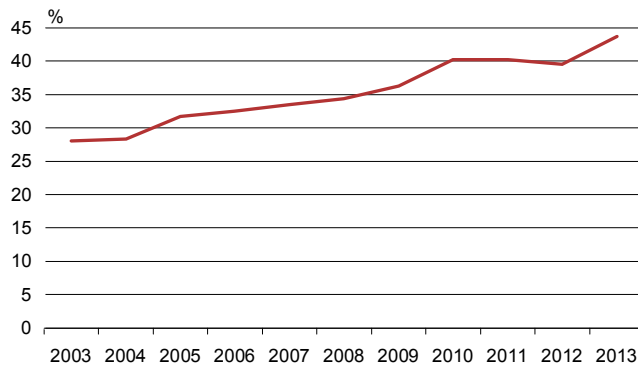
Definition	<i>The indicator expresses the share of the population having completed tertiary or equivalent education among persons aged 30–34.</i>
Relevance	<i>The share of people with higher education should be relatively high in order to create a knowledge base, which is a vital prerequisite for a sustainable society. People's higher level of education supports social, cultural and economic development. The share of people with higher education reflects the quality of the labour force, the potential for developing into a knowledge-based society and the ability of the education system to provide education that meets specific economic needs.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, the share of the population aged 30–34 having completed tertiary education was 43.7%. This is the highest percentage in the past 10 years, although the share of people with tertiary education has been near 40% already since 2010. In Estonia, there are more highly-educated women than men – the share of the population aged 30–34 having completed tertiary education is 54.9 among women, but 33.1% among men.</i>
International comparison	<i>Compared to other EU countries, Estonia is rather successful considering the share of population with tertiary education. Still, there are three countries, where the share of persons with tertiary education was over 50% by 2013: Ireland (52.6%), Luxembourg (52.5%) and Lithuania (51.3%). In 2013, the share of population with tertiary education was the lowest in Italy and Romania, where less than a quarter of the population aged 30–34 had completed tertiary education – 22.4% and 22.8%, respectively.</i>
Measures	<i>Achieving a higher level of education among the population is mainly guaranteed by the measures and activities of the Estonian Lifelong Learning Strategy 2014–2020. The main focus is on ensuring access to high-quality education that addresses the needs of the labour market, on ensuring support services to participants in lifelong learning and on creating conditions for people with weaker competitiveness to participate in learning.</i>

Eesti saavutas 2013. aastaks „Eesti 2020“ ja elukestva õppe strateegia 2020. aasta eesmärgi – kolmanda taseme haridusega inimesi oli 30–34-aastaste seas üle 40%.

In 2013, Estonia achieved the goal set in the “Estonia 2020” and in the Lifelong Learning Strategy – the share of people with tertiary education was over 40% among persons aged 30–34.

Kolmanda taseme haridusega inimeste osatähtsus 30–34-aastaste seas, 2003–2013

Share of the population with tertiary education among persons aged 30–34, 2003–2013

Allikas/Source: Eurostat

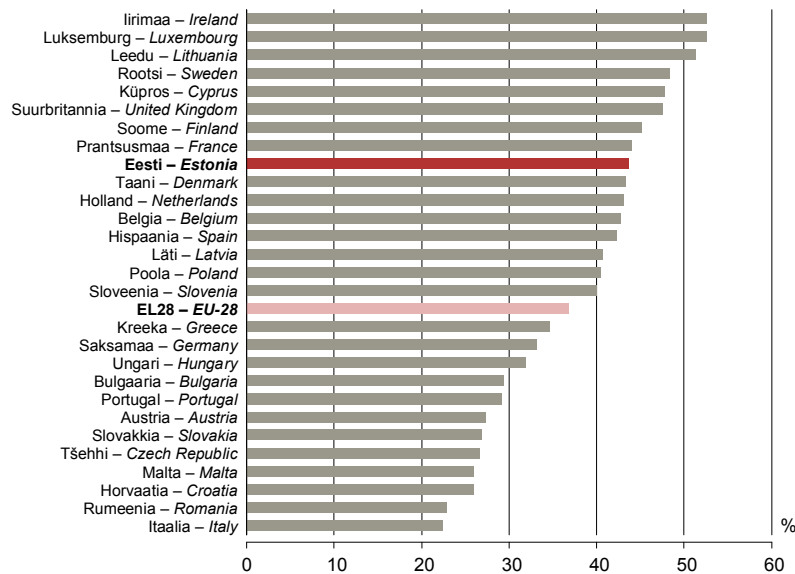
Kolmanda taseme haridusega inimeste osatähtsus 30–34-aastaste seas Euroopa Liidus, 2013

Share of the population with tertiary education among persons aged 30–34 in the European Union, 2013

Share of the population with tertiary education among persons aged 30–34 in the European Union, 2013

Võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega on Eesti kolmanda taseme haridusega isikute osatähtsuse poolest pigem edukate hulgas.

Compared to other EU countries, Estonia is rather successful considering the share of population with tertiary education.

Allikas/Source: Eurostat

TIPPTASEMEL TEADMISTE JA OSKUSTEGA ÕPILASED

Definitsioon	Näitaja väljendab OECD PISA (<i>Programme for International Student Assessment</i>) testis lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes vastamisel 5. või 6. taseme saavutanud 15-aastaste õpilaste osatähtsust kõigi testi sooritanute hulgas. PISA võrdleb ülemaailmselt haridussüsteeme, mõõtes 15-aastaste õpilaste teadmisi ning oskusi ja nende rakendamist elulistest situatsioonides. Õpilasi hinnatakse saavutustaseme järgi, kus 5. ja 6. tase on kõige kõrgemad.
Asjakohasus	Ühiskonna jätkusuutlikkust toetab haridussüsteemi areng. Oluline on luua teadmiste ja oskustele tugev alus juba haridussüsteemi madalamatel astmetel. PISA testi 5. ja 6. taseme saavutanud õpilased suudavad lahendada kompleksseid probleeme, luua seoseid, valida strateegiaid, rakendada teadmisi ja oskusi uutes olukordades. Mida rohkem on õpilasi, kes sooritavad PISA testi tipptasemel, seda rohkem on tulevikus neid, kes edendavad innovatsiooni, majandust, teadust ja tehnoloogiat.
Olukord Eestis	Kolme järjestikuse PISA testi võrdluses oli tippude osatähtsus 2009. aastal võrreldes 2006. aastaga vähenenud mõõtmisvea piires, kuid oli 2012. aastal kasvanud oluliselt kõigis kolmes valdkonnas: matemaatikas oli 5. või 6 taseme saavutanute osatähtsus siis 14,6%, loodusteadustes 12,8% ja funktsionaalses lugemises 8,4%.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal oli Eesti kõigis kolmes valdkonnas PISA testis osalenud 65 riigi seas esimese viiendiku hulgas ja EL-i riikide seas esikümnes. EL-i riikide võrdluses oli Eesti tippude osatähtsuse poolest loodusteadustes kõrgel teisel kohal, matemaatikas oli Eesti kuuendal ning lugemises kümnendal kohal. Samal ajal olid Eesti õpilaste tulemused loodusteadustes ja matemaatikas nii PISA kui ka EL-i riikide keskmisest paremad. EL-i riikide seas oli tippude osatähtsus matemaatikas kõige suurem Belgias ja Hollandis (vastavalt 19,5% ja 19,3% testi sooritanutest) ning loodusteadustes Soomes (17,1%). Lugemises oli parimal kohal samuti Soome – kõrgeima taseme saavutas 14,1% testi sooritanud õpilastest. Järgnesid Prantsusmaa (13,5%), Belgia (12,3%) ja Iirimaa (12,1%). Tippude tagasihoidlikku osatähtsust näitas täiskasvanute oskuste uuring PIAAC (<i>Programme for the International Assessment of Adult Competencies</i>) 2011–2012, mis mõõtis 16–65-aastaste funktsionaalset lugemisoskust, matemaatilist kirjaoskust ning oskust lahendada probleeme tehnoloogilises keskkonnas. Kõige kõrgema taseme saavutas vaid 6,7% Eestis vastanutest. Soomes oli aga tippe 13,9%, Rootsis 13,6% ja Hollandis 12,5% vastanutest.
Meetmed	Väga heade teadmiste ja oskuste omandamist aitavad tagada eelkõige Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020 meetmed ja tegevused. Põhifookuses on muutunud õpikäsitlus, koolijuhtide ja õpetajate pädevuse ja motivatsiooni suurendamine, elukestva õppe võimaluste ja tööturu vajaduste parema kooskõla saavutamine, õppekeskkondade digitaliseerimine ning võrdsemate võimaluste loomine elukestvakaks õppeks. Tuleb välja töötada õppematerjalid ja hindamisvahendid, mis võimaldavad kõrgema taseme oskuste arendamist ja väärtustamist.

TOP PERFORMERS

Definition	<i>The indicator expresses the share of the students having achieved Level 5 or 6 among the total number of students (aged 15) who participated in OECD's PISA (Programme for International Student Assessment) test in mathematics, reading and science. PISA aims to evaluate education systems worldwide by testing 15-year-old students' skills and knowledge and their implementation in real-life situations. Students are assessed by level of proficiency, with Levels 5 and 6 being the highest.</i>
Relevance	<i>The development of the education system supports the sustainability of society. It is essential to lay a strong foundation for knowledge and skills already at the lower levels of the education system. Students at levels 5 and 6 of the PISA test are able to identify and resolve complex problems, create links, pick strategies, and apply their knowledge and skills to novel situations. The bigger the share of students with high PISA test scores, the more there are those who will contribute to innovation and economic, scientific and technological development in the future.</i>
Situation in Estonia	<i>In the comparison of three consecutive PISA tests, the decline in the share of top performers in 2009 compared with 2006 was within observational error, but in 2012 the share had increased significantly in all three domains: the share of students having achieved Level 5 or 6 was 14.6% in mathematics, 12.8% in science and 8.4% in functional reading.</i>
International comparison	<i>In 2012, in all three domains, Estonia was in the first fifth among all 65 countries having participated in the PISA test and in the top ten among EU countries. In the comparison of EU countries, Estonia ranked second with the share of top performers in science, 6th in</i>

mathematics and 10th in reading. Nevertheless, the results of students from Estonia in science and mathematics were better than both the PISA average and the EU average. Among EU countries, the share of top performers in mathematics was the highest in Belgium and the Netherlands (respectively 19.5% and 19.3% of the persons having taken the test), in science – Finland (17.1%). The highest results in reading were also scored in Finland (14.1%), followed by France (13.5%), Belgium (12.3%) and Ireland (12.1%).

A low share of top performers was shown in the PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) Survey of Adult Skills 2011–2012, which measured the proficiency of persons aged 16–65 in literacy and numeracy and their ability to solve problems in technology-rich environments. Only 6.7% of the respondents of Estonia scored top results. For comparison: the share of top performers was 13.9% in Finland, 13.6% in Sweden and 12.5% in Holland.

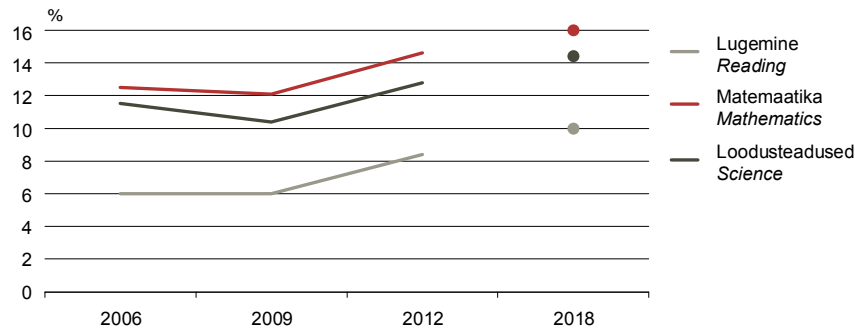
Measures

Acquiring excellent knowledge and skills is mainly facilitated by the measures and activities of the Estonian Lifelong Learning Strategy 2014–2020. The main focus is on a changed approach to learning, increasing the competence and motivation of school leadership and teachers, accordance between lifelong learning opportunities and labour market needs, the digitalisation of learning environments, and creating more equal opportunities for lifelong learning. Learning materials and assessment tools need to be developed that would enable the development and valorisation of high-level skills.

PISA matemaatika, lugemise ja loodusteaduste testi 5. või 6. tasemel sooritanud õpilaste osatähtsus, 2006–2012 ja elukestva õppe strateegia eesmärk 2018. aastaks
Share of students having achieved Level 5 or 6 in the PISA test in mathematics, reading and science, 2006–2012 and target of the Lifelong Learning Strategy for 2018

Tiip tasemel teadmiste ja oskustega õpilaste osatähtsus on kasvanud.

The share of top performers has increased.

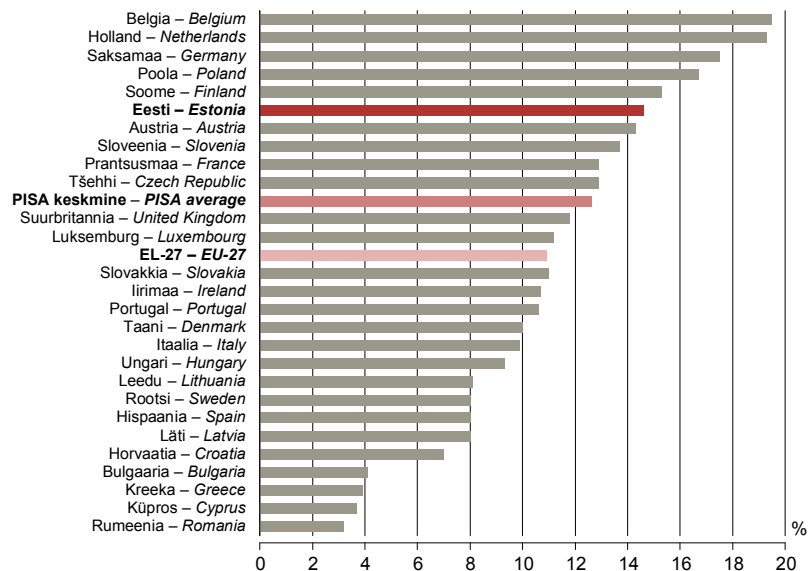
Allikas: Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon
Source: Organisation for Economic Co-operation and Development

PISA matemaatika testi 5. või 6. tasemel sooritanud õpilaste osatähtsus Euroopa Liidus, 2012

Share of students having received Level 5 or 6 in the PISA test in mathematics, reading and science in the European Union, 2012

Eestis jääb tiip tasemel testi sooritanute osatähtsus maha vaid Euroopa Liidu parimatest.

In Estonia, the share of top performers is keeping pace with the highest-ranking EU countries.

Allikas: Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon
Source: Organisation for Economic Co-operation and Development

OODATAV ELUIGA

Definitsioon	Oodatav eluiga on keskmine vanus, milleni vastsündinu eeldatavalt elab, kui ajavahemikule iseloomulikud suremuse näitajad ei muutu.
Asjakohasus	Jätksuutlikus ühiskonnas elab inimene kaua ja tervena, mis omakorda viitab kõrgemale elukvaliteedile ja heaolule. Rahvastiku jätkusuutlikkust ei taga see, kui keskendutakse üksnes sündimuse suurenemisele, tähtis on ka kvaliteetne elukeskkond, mis on pika eluea eeldus. Näitaja kajastab elukvaliteeti ja inimese elu väärtustamist nii üksikisiku kui ka riigi tasandil.
Olukord Eestis	Ajavahemikus 2004–2013 pikenes oodatav eluiga sünnihetkel 72,4 aastast 77,3-ni. Oodatav eluiga on soost sõltuv näitaja: 2013. aastal oli naiste oodatav eluiga (81,3 aastat) 8,6 aastat pikem kui meeste oma (72,7 aastat). Veel 2007. aastal oli see erinevus 11,3 aastat. Alates 2008. aastast on meeste oodatav eluiga pikenenud kiiremini kui naiste oma. Viimase 10 aasta jooksul on oodatav eluiga pikenenud meestel 5,9 aastat, naistel 3,3 aastat. Kui oodatav eluiga on igal aastal pikenenud keskmiselt ligi poole aasta võrra, siis meestel on see viimasel kümnendil pikenenud kiiremini – 0,6 aastat aastas (naistel 0,4 aastat aastas). Maakonniti on võrreldud kolme suuremat – Harju, Tartu ja Ida-Viru maakonda. Suurema rahvaarvuga maakondade andmed on usaldusväärsemad, ühtlasi tuleb neis esile peamine erinevus Eesti piirkondade vahel: kui Tartu ja Harju maakonna näitajad on mõlemas soorühmas umbes aasta võrra keskmisest suuremad, siis Ida-Virumaa naised elavad kaks ja mehed lausa viis aastat vähem kui naised ja mehed Eestis keskmiselt. Olukord on viimasel ajal hakanud paranema: Ida-Viru maakonnas on naiste ja meeste eluea erinevus vähenenud kiiremini kui Harju ja Tartu maakonnas.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal oli oodatav eluiga sünnihetkel Eestis lühem kui enamikus Euroopa Liidu riikides. Meeste näitaja oli kõige väiksem Leedus ja Lätis (vastavalt 68,4 ja 68,9 aastat), Eesti oli selle näitaja poolest 28 EL-i riigi hulgas 24. kohal. Kõige pikem oli meeste oodatav eluiga Rootsis (79,9 aastat). Eesti naiste oodatav eluiga oli 2012. aastal teiste EL-i kuuluvate Ida-Euroopa riikide hulgas pikim. Kõige lühema oodatava elueaga olid Bulgaaria ja Rumeenia naised (vastavalt 77,9 ja 78,1 aastat). Kõige kauem elavad naised Hispaanias ja Prantsusmaal (vastavalt 85,5 ja 85,4 aastat). 2012. aastal oli meeste ja naiste oodatava eluea vahe kõige suurem Leedus (11,2 aastat), Eesti oli 10,1 aastaga kohe järgmine. Kõige väiksem oli see vahe Hollandis, Rootsis ja Suurbritannias (3,7 aastat).
Meetmed	Pikk ja tervena elatud elu on seotud inimese teadlikkuse ja motivatsiooniga toituda ja liikuda tervislikult, vältida haigusi, hoida tervist ja saada vajaduse korral õigel ajal kvaliteetset arstiabi. Oluline on liikuda stressivabana ja turvalisema elukeskkonna poole. Eesmärkide saavutamiseks nähakse ette meetmed viies strateegilises valdkonnas: sotsiaalne sidusus ja võrdsed tervishoiuvõimalused, laste ja noorte turvaline areng, tervislik elu-, töö- ja õpikeskkond, tervislik eluviis ning tervishoiusüsteemi areng. Peale selle on riigi seisukohalt tähtis vähendada inimeste riskikäitumist ja ebaloomulikul teel hukkunute arvu.

LIFE EXPECTANCY

Definition	<i>Life expectancy is the average number of years that a newborn is expected to live, provided that the rate of mortality of the given period remains unchanged.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, people lead a long and healthy life, which in turn refers to a higher quality of life and welfare. Focusing on the increase of the birth rate only does not guarantee the sustainability of the population. The quality of the human environment which serves as a prerequisite for ensuring a long lifetime is also important. The indicator shows the quality of life and the valuation of human life both at the individual and state level.</i>
Situation in Estonia	<i>In the period of 2004–2013, life expectancy at birth increased from 72.4 to 77.3 years. Life expectancy depends on sex: in 2013, the life expectancy of females (81.3 years) was 8.6 years longer than that of males (72.7 years). Yet as recently as 2007 the difference was 11.3 years. Since 2008, the life expectancy of males has increased faster than that of females. Over the last 10 years, the life expectancy of males has increased 5.9 years and that of females – 3.3 years. While life expectancy has increased, on average, by about half a year each year, then for males it has increased faster over the past decade – 0.6 years per year (for females – 0.4 years per year). Three bigger counties have been selected for comparison: Harju, Tartu and Ida-Viru counties. The data for counties with a bigger population are more reliable and present the</i>

main difference between the regions in Estonia: while in Tartu and Harju counties the values for both sexes exceed the average by about one year, then in Ida-Viru county females live two years and males even five years less than women and men do on average in Estonia. The situation has started to improve lately – the difference in the life expectancy of females and males has decreased faster in Ida-Viru county than in Harju and Tartu counties.

International comparison

In 2012, life expectancy at birth was shorter in Estonia than in most European Union countries. The life expectancy at birth for males was the shortest in Lithuania and Latvia (68.4 and 68.9 years, respectively), and Estonia ranked 24th among 28 EU countries. The life expectancy of males was the longest in Sweden (79.9 years). In 2012, the life expectancy of females in Estonia was the longest among other Eastern-European countries which are part of the EU. The life expectancy of females is the shortest in Bulgaria and Romania (77.9 years and 78.1 years, respectively). Females live the longest in Spain and France (85.5 and 85.4 years, respectively). In 2012, the gap between the life expectancy of males and females was the biggest in Lithuania (11.2 years), followed by Estonia with 10.1 years. The gap was the smallest in the Netherlands, Sweden and the United Kingdom (3.7 years).

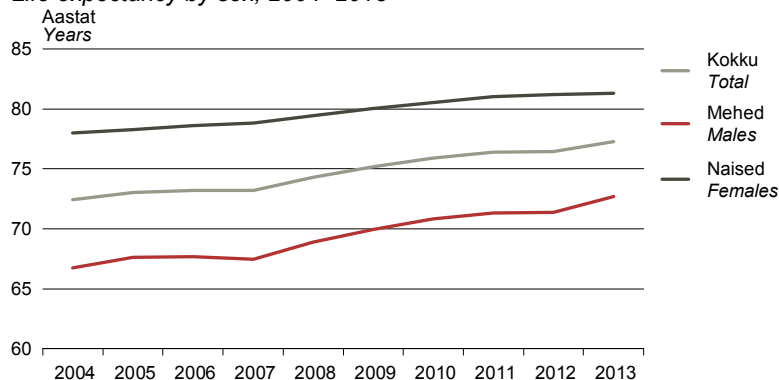
Measures

A long and healthy life depends on a person's awareness and motivation in relation to sticking to a healthy diet and lifestyle, preventing illnesses, caring for health and, whenever necessary, getting good-quality health care at the right time. It is also important to move towards a more stress-free and safer human environment. To achieve these aims, measures have been adopted in five strategic domains: social cohesion and equal health opportunities, safe development for children and the youth, a healthy living, working and learning environment, a healthy lifestyle and the development of the healthcare system. Additionally, it is important from the point of view of the state to decrease people's risk behaviour and the number of unnatural deaths.

Ajavahemikus 2004–2013 pikenes meeste oodatav eluiga 66,7 aastast 72,7-ni ja naiste oma 78-st 81,3-ni.

In 2004–2013, the life expectancy of males grew from 66.7 to 72.7 years and that of females from 78 to 81.3 years.

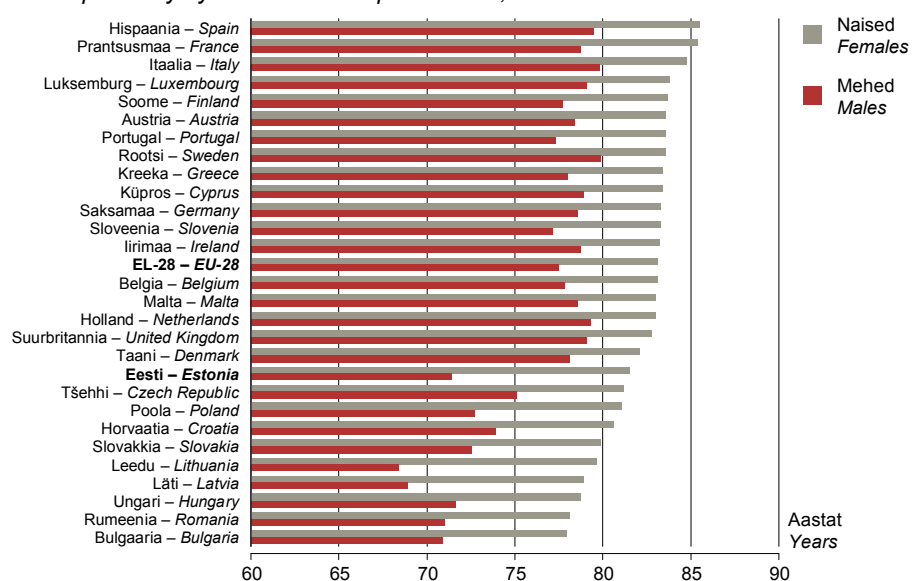
Oodatav eluiga soo järgi, 2004–2013
Life expectancy by sex, 2004–2013

Eesti elanike oodatav eluiga on lühem kui enamiku Euroopa Liidu riikide elanikel.

The life expectancy of the inhabitants of Estonia is shorter than that of the inhabitants of most EU countries.

Oodatav eluiga soo järgi Euroopa Liidus, 2012
Life expectancy by sex in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

TERVENA ELADA JÄÄNUD AASTAD

Definitsioon	Tervena elada jäänud aastaid väljendab keskmine aastate arv, kui kaua mingis vanuses inimene tõenäoliselt elab igapäevategevuste piiranguteta, kui suremus ja rahvastiku tervise näitajad jääksid samaks.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas on keskmine oodatav eluiga sünnihetkel pikk ja tervena elada jäänud aastate arv läheneb keskmisele oodatavale elueale. See tähendab, et jätkusuutlikus ühiskonnas elab inimene kaua ja tervena. Tervena elatud pikk elu tähendab ka head elukvaliteeti ja heaolu. Ühelt poolt kajastab näitaja väärtushinnanguid ja tervise tähtsustamist, teiselt poolt tervise hoidmise võimalusi ning arstiabi kättesaadavust. Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2009–2020 on seatud eesmärgiks, et tervena elatud eluiga on 2020. aastaks pikenenud Eesti meestel keskmiselt 60 ja naistel 65 eluaastani, mis tähendab, et mehed elaksid siis keskmiselt kuus ja naised kaheksa aastat kauem kui 2013. aastal.
Olukord Eestis	2013. aastal sündinud Eesti mees elab tervena eeldatavalt 53,7 ja naine 56,7 aastat. Kui oodatav eluiga sünnihetkel ehk keskmine eluiga on nii meestel kui ka naistel juba pikka aega pidevalt pikenenud, siis eluea kvaliteeti näitav tervena elatud aastate arv ei ole kogu aeg suurenenud: aastatel 2005–2009 kasvas näitaja nii meeste kui ka naiste puhul üsna kiires tempos, pärast seda aga on mõnevõrra vähenenud ja stabiliseerunud. Selle vähenemise üheks põhjuseks peetakse 2008. aastal Eestisse jõudnud majanduskriisi.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal oli Eesti meeste tervena elatud aastate arv sünnimomendil Euroopa Liidu riikide väikseim – 53,1 aastat, mis oli üle 8 aasta vähem kui EL-i keskmine (61,5 aastat). Eestist vaid veidi parem olukord oli Slovakkias, Lätis, Sloveenias ja Leedus. 2012. aastal sündinud Eesti naised elavad eeldatavalt tervena 57,2 aastat (EL-i keskmine 62,1), lühem on see aeg vaid Soome, Sloveenia ja Slovakkia naistel. Kõige kauem elavad nii mehed kui ka naised tervena Maltal (mehed 71,5 ja naised 72,2 aastat) ja Rootsis (mehed 70,8 ja naised 70,6 aastat). Kui 2012. aastal sündinud Eesti mees elab keskmiselt 74% ja naine 70% oma elueast tervena, siis Malta mees elab oma elueast tervena 91% ja naine 87%.
Meetmed	Tervena elatud elu pikkus on seotud inimese teadlikkuse ja motivatsiooniga toituda tervislikult ja liikuda piisavalt, vältida haigusi, hoida tervist ning vajaduse korral saada õigel ajal kvaliteetset arstiabi. Samuti on oluline, et heaoluühiskonnas liigutaks stressivabamate elutingimuste ja turvalisema elukeskkonna poole. Eesmärkide saavutamiseks nähakse ette meetmed viies strateegilises valdkonnas: sotsiaalne sidusus ja võrdsed tervishoiuvõimalused, laste ja noorte turvaline areng, tervislik elu-, töö- ja õpikeskkond, tervislik eluviis ning tervishoiusüsteemi areng.

HEALTHY LIFE YEARS

Definition	<i>The number of healthy life years (disability-free life expectancy) is the number of remaining years that a person of a specific age is expected to live without any severe or moderate health problems if current patterns of mortality and disability continue to apply.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the average life expectancy at birth is long and the number of healthy life years converges on the average life expectancy. This means that in a sustainable society a person leads a long and healthy life. A long and disability-free life also entails a better quality of life and welfare. The indicator shows people's value judgements and valuation of health on the one hand, and the opportunities for taking care of one's health and the availability of health services and medical aid on the other. The National Health Plan for 2009–2020 aims to increase the healthy life years to an average of 60 years for males and 65 years for females by 2020, meaning that, on average, men would then live 6 and women 8 years longer than in 2013.</i>
Situation in Estonia	<i>A man born in Estonia in 2013 is expected to live healthy for an average of 53.7 years and a woman – 56.7. While the life expectancy at birth of both males and females has increased steadily for a long time, then the number of healthy life years, indicating the quality of a lifespan – has not always been increasing: in 2005–2009, the indicator value grew at a relatively fast pace for both men and women, but afterwards it fell slightly and stabilised.</i>

One of the reasons for this decline is considered to be the economic crisis which arrived in Estonia in 2008.

International comparison

In 2012, the number of healthy life years at birth for males in Estonia was the smallest among EU countries – 53.1 years – which was over 8 years less than the EU average (61.5 years). The situation is only slightly better in Slovakia, Latvia, Slovenia and Lithuania. Females born in Estonia in 2012 are expected to live healthy for an average of 57.2 years (the EU average is 62.1), the indicator value is lower only in Finland, Slovenia and Slovakia. Men and women are expected to live a healthy life the longest in Malta (males 71.5 and females 72.2 years) and Sweden (males 70.8 and females 70.6 years). While a man born in Estonia in 2012 will live an average of 74% of his lifespan healthy, and a woman – 70%, then a Maltese man will live 91% of his lifespan healthy and a woman – 87%.

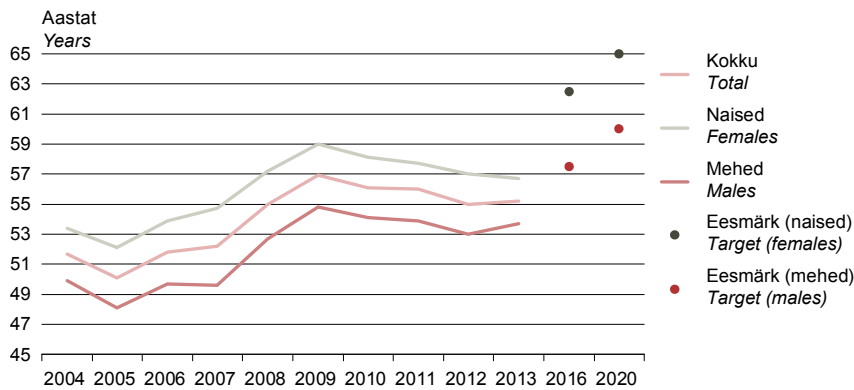
Measures

The number of healthy life years depends on a person's awareness and motivation in relation to sticking to a healthy diet and lifestyle, preventing illnesses, caring for health and, whenever necessary, getting good-quality medical aid at the right time. It is also important that people in a welfare society are oriented towards more stress-free living conditions and a safer human environment. To achieve these goals, measures have been set in five strategic domains: social cohesion and equal health opportunities, safe development for children and the youth, a healthy living, working and learning environment, a healthy lifestyle and the development of the healthcare system.

Praegune olukord on tervena elada jäänud aastate arvu poolest eesmärkidest veel kaugel.

Regarding healthy life years, the current situation is still far from the targets set.

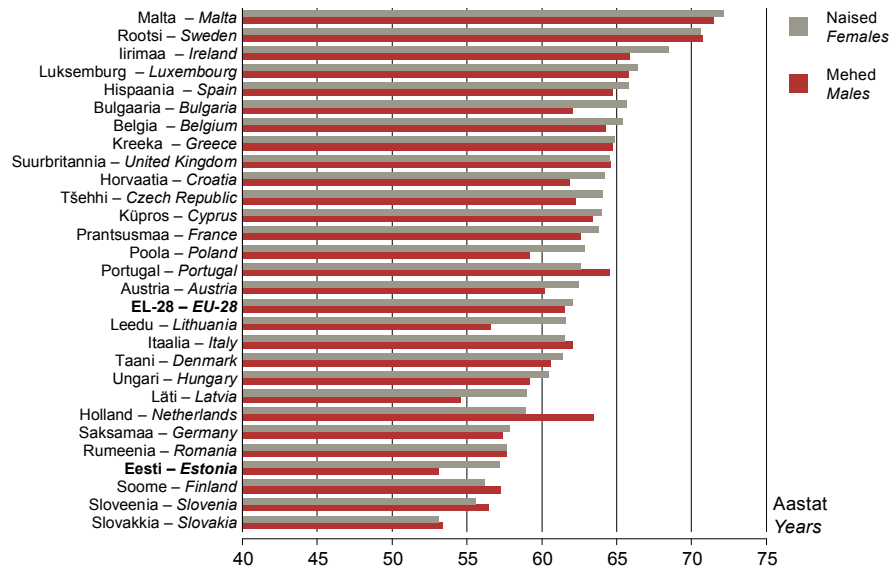
Tervena elada jäänud aastad, 2004–2013 ning eesmärk 2016. ja 2020. aastaks
Healthy life years, 2004–2013 and the targets for 2016 and 2020

Eesti elanikud elavad tervena vähem aastaid kui enamiku Euroopa Liidu riikide omad.

People in Estonia live healthy lives for fewer years than people do in most EU countries.

Tervena elada jäänud aastad soo järgi Euroopa Liidus, 2012
Healthy life years by sex in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

UUED HIV-NAKKUSE JUHUD

Definitsioon	Näitaja väljendab uute HIV-nakkuse juhtude arvu 100 000 elaniku kohta.
Asjakohasus	Eestis on üks jätkusuutliku arengu eesmäärke saavutada HIV-i leviku püsiv langustendents. Näitaja kajastab riigi ja ühiskonna suutlikkust lahendada tervishoiuprobleeme, kaasates kõiki riigi tasandeid ja sektoreid ning pannes sellega piiri HIV-i levikule. Teisalt kajastab näitaja riigi suutlikkust ohjeldada ja/või vähendada sotsiaalprobleeme (narkomaania, prostitutsioon jne).
Olukord Eestis	<p>2013. aastal registreeriti Eestis 325 uut HIV-nakkuse juhtu, neist 200 meestel ja 125 naistel. Uusi HIV-i juhtusid 100 000 elaniku kohta oli samal aastal 24,7. Näitaja on pärast 2001. aastat olnud valdavalt kahanevas trendis, kuid viimastel aastatel on kahanemine oluliselt aeglustunud ning 2013. aastal näitaja isegi veidi suurenes. Noorte seas on uute nakkusjuhtude arv ja osatähtsus märgatavalt vähenenud: 2001. aastal diagnoositi 15–24-aastaste seas üle 1100 uue HIV-i juhtu (76% kõigist uutest nakatanutest), 2013. aastal oli selles vanuses vaid 46 uut nakatanut (14% uutest nakatanutest). Seevastu 25–49-aastaste osatähtsus kõigi uute nakatanute seas on kasvanud 21%-st 2001. aastal 73%-ni 2013. aastal. Aastatel 2000–2013 registreeriti Eestis kokku 8606 uut HIV-nakkuse juhtu, neist ligi kolmandik (32,7%) naistel. Aastatega on naiste osatähtsus nakatanute hulgas suurenenud, ulatudes 2013. aastal 38,5%-ni.</p> <p>HIV on Eestis levinud peamiselt Ida-Virumaal ja Tallinnas. 2013. aastal registreeriti neis kahes piirkonnas 95% uutest nakkusjuhtudest: Tallinnas tuvastati 185 uut juhtu (45 juhtu 100 000 elaniku kohta) ja Ida-Virumaal 123 juhtu (82 juhtu 100 000 elaniku kohta).</p>
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal oli Eesti HIV-i esinemissageduselt Euroopa Liidu riikide hulgas jätkuvalt esikohal: Eestis oli 2012. aastal 23,8 uut HIV-i juhtu 100 000 elaniku kohta, EL-is keskmiselt 5,8. See näitaja oli üle 10 veel Lätis (16,7), Luksemburgis (15,6), Belgias (11), Kreekas (10,7) ja Suurbritannias (10,1).
Meetmed	HIV-i levik on suures osas seotud riskikäitumisega ehk narkootikumide tarbimise, prostitutsiooni, homoseksualismi, kinnipeetavate käitumisega ning noorte teadlikkuse ja väärtushinnangutega. Riiklik HIV-i ja AIDS-i strateegia aastateks 2006–2015 seab üldeesmärgiks HIV-nakkuse leviku püsiva vähenemise, et aastaks 2015 ei ületaks uute nakkusjuhtude arv 20. Olulisemad meetmed eesmärgi saavutamiseks hõlmavad ennetustegevust süstivate narkomaanide, noorte, prostitutsiooni kaasatud isikute ja kinnipeetute seas ning kogu elanikkonna teavitust. Samuti on oluline ennetada HIV-i levikut emalt lapsele.

NEW CASES OF HIV INFECTION

Definition	<i>The indicator expresses the number of new cases of HIV infection per 100,000 inhabitants.</i>
Relevance	<i>Achieving a persistent declining trend in HIV prevalence is one of the aims of sustainable development in Estonia. The indicator reflects the ability of the state and society to solve health problems, by involving all national levels and sectors and setting a limit to the prevalence of HIV. On the other hand, the indicator reflects the ability of the state to control and/or mitigate social problems (drug use, prostitution, etc.).</i>
Situation in Estonia	<p><i>In 2013, 325 new cases of HIV infection were registered in Estonia, 200 of them were among males and 125 among females. The incidence of HIV per 100,000 inhabitants was 24.7. This indicator has been mainly in decline since 2001, but in recent years, the decline has slowed down considerably, and there was even a small increase in the indicator in 2013. The number and proportion of new cases of HIV infection among young people has decreased significantly. While in 2001, more than 1,100 new cases were diagnosed among persons aged 15–24 (this is 76% of all new cases), then in 2013, there were only 46 new cases of HIV infection in this age group (14% of all new cases). However, the share of persons aged 25–49 among all infected persons has increased from 21% in 2001 to 73% in 2013. In the period of 2000–2013, a total of 8,606 new cases of HIV infection were diagnosed in Estonia, nearly one-third of them (32.7%) among females. Over the years, the share of HIV cases among females has increased, reaching 38.5% in 2013.</i></p> <p><i>In Estonia, HIV has spread mainly in Ida-Viru county and Tallinn. In 2013, 95% of all new cases were diagnosed in these two regions: 185 new cases were registered in Tallinn (45 cases per 100,000 inhabitants) and 123 cases in Ida-Viru county (82 cases per 100,000 inhabitants).</i></p>

International comparison

In 2012, the prevalence of HIV in Estonia was continuously the highest among the European Union countries: 23.8 new cases of HIV infection per 100,000 inhabitants were recorded in Estonia that year, the EU average was 5.8. The indicator was above 10 also in Latvia (16.7), Luxembourg (15.6), Belgium (11), Greece (10.7) and the UK (10.1).

Measures

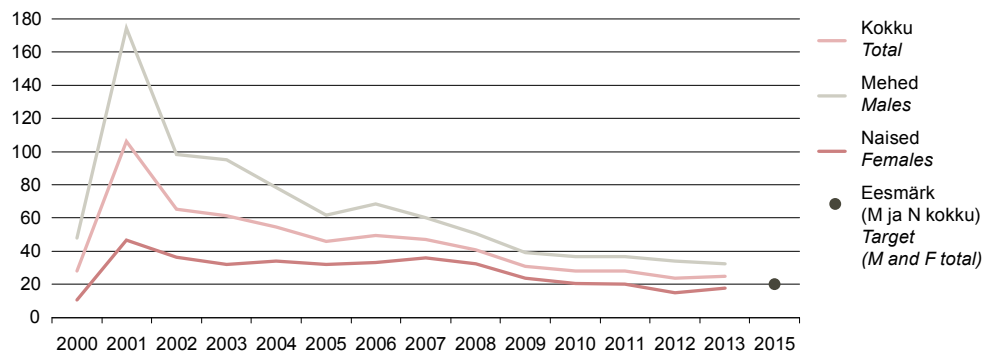
The spread of the HIV infection is largely connected to the so-called risk behaviour, i.e. the use of drugs, prostitution, homosexuality, behaviour of prisoners and to the awareness and values of youngsters. The Estonian National HIV and AIDS Strategy for 2006-2015 sets the broad objective of a persistent decline in the spread of HIV infection, so that, by 2015, the number of new cases would not be over 20. The main measures for achieving this aim entail preventive action among injecting drug users, youngsters, persons involved in prostitution and among imprisoned persons, but also campaigns among the general population. It is also vital to prevent the transmission of the HIV infection from mother to child.

Viimastel aastatel on HIV-i leviku vähenemine pidurdunud.

In recent years, the decline in the prevalence of HIV has slowed down.

Uute HIV-juhtude arv 100 000 elaniku kohta soo järgi, 2000–2013 ja eesmärk 2015. aastaks

Number of new cases of HIV infection per 100,000 inhabitants by sex, 2000–2013 and the target for 2015

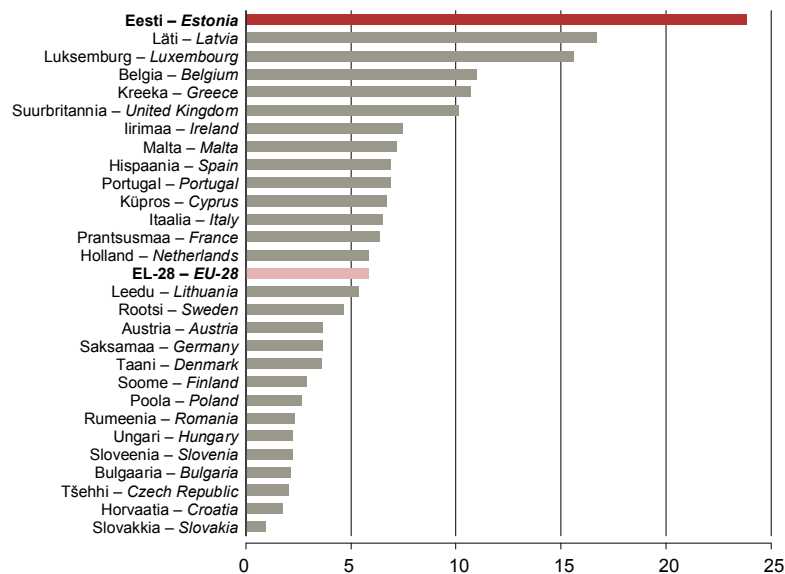

Allikas: Tervise Arengu Instituut
Source: National Institute for Health Development

2012. aastal oli uute HIV-juhtude arv 100 000 elaniku kohta Eestis Euroopa Liidu keskmisest neli korda suurem.

In 2012, the rate of new HIV infections per 100,000 inhabitants in Estonia exceeded the EU average by four times.

Uute HIV-juhtude arv 100 000 elaniku kohta Euroopa Liidus, 2012
Number of new cases of HIV infection per 100,000 inhabitants in the European Union, 2012

Allikas: Maailma Tervishoiuorganisatsiooni Euroopa regionaalbüroo
Source: World Health Organization's Regional Office for Europe

PIKAAJALINE HAIGUS VÕI TERVISEPROBLEEM

Definitsioon	Näitaja väljendab enese hinnangul pikaajalist haigust või terviseprobleemi omavate inimeste osatähtsust vähemalt 16-aastaste hulgas. Pikaajaline on haigus või terviseprobleem, mis on kestnud või eeldatavasti kestab üle kuue kuu. Kroonilised haigused loetakse samuti pikaajalisteks. Arvesse lähevad ka hooajalised või korduvad terviseprobleemid (allergia, heinanohu jm).
Asjakohasus	Pikaajalist haigust põdevate inimeste osatähtsus näitab elanike üldist tervise seisundit. Mida tervem on elanikkond, seda jätkusuutlikum ta on. Üksikisiku tasandil mõjutavad haigused negatiivselt elukvaliteeti ja heaolu üldiselt. Ühiskonna tasandil suurendavad pikaajalised haigused sotsiaalkaitse- ja tervishoiusüsteemi koormust.
Olukord Eestis	2013. aastal oli inimeste endi hinnangul pikaajaline haigus või terviseprobleem 44,3%-l vähemalt 16-aastastest elanikest (40,6%-l meestest ja 47,4%-l naistest). Kui 16–24-aastaste vanuserühmas oli pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga inimeste osatähtsus 15,7%, siis vähemalt 65-aastaste seas ulatus see juba 81,9%-ni. Pärast 2008. aastat on näitaja olnud valdavalt kasvutrendis, eriti kiiresti suurenes pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga inimeste osatähtsus aastatel 2009–2011, s.o majanduskriisi kõrgpunktis ja kriisi taandumise ajal.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal oli Euroopa Liidu vähemalt 16-aastaste rahvastiku hulgas pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga inimesi keskmiselt 31,5%, Eestis oli niisuguste inimeste osatähtsus samal aastal üks EL-i suuremaid (43,7%), jäädes alla vaid Soomele (46,7%). Sarnaselt Eestiga on paljudes EL-i riikides majanduskriisi ajal see näitaja suurenenud, kuid enamasti siiski vähem kui Eestis.
Meetmed	Üldine eluea pikenemine ja mitmed muud tegurid kasvatavad pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga inimeste osatähtsust rahvastikus. Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020 näeb ette prioriteetidid krooniliste haiguste levikut mõjutavates valdkondades. Nendest olulisimad on tervisliku ja turvalise arengu tagamine lastele ja noortele ning töhuga ja patsiendikeskse tervishoiusüsteemi olemasolu. Krooniliste haigete osatähtsuse vähenemiseks on tähtis ennetada kroonilisi haigusi ja nende riskitegureid laste ja noorte seas.

LONG-TERM ILLNESS OR HEALTH PROBLEM

Definition	<i>The indicator expresses the share of persons aged 16 and over with a self-perceived long-term illness or health problem. Long-term illnesses or health problems are those which have lasted or are expected to last for at least six months. Chronic diseases are also considered as long-term illnesses. This also includes recurrent and seasonal health problems (allergy, hay-fever, etc.).</i>
Relevance	<i>The share of persons with a long-term illness indicates the overall health status of the population. A healthier population means a higher level of sustainability. On the level of individuals, illnesses have a negative impact on the quality of life and general well-being. On a wider scale, long-term illnesses increase the burden for the social protection and health care systems.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, 44.3% of persons aged 16 and over (40.6% of males and 47.4% of females) had a self-perceived long-term illness or health problem. While among persons aged 16–24, the share of persons with a long-term illness or health problem was 15.7%, then among persons aged 65 and over it reached already 81.9%. This indicator has mainly been on an uptrend since 2008; the growth was particularly rapid in 2009–2011, i.e. at the height of the economic crisis and after the crisis subsided.</i>
International comparison	<i>In 2012, an average of 31.5% of persons aged 16 and over in the European Union had a long-term illness or health problem. In Estonia, this indicator was one of the highest ones (43.7%) in Europe, the value was higher only in Finland (46.7%). Similarly to Estonia, this indicator increased in many EU countries during the economic crisis; however, the increase was usually smaller than in Estonia.</i>
Measures	<i>The general lengthening of the lifespan and several other factors increase the share of persons with a long-term illness or health problem in the population. The National Health</i>

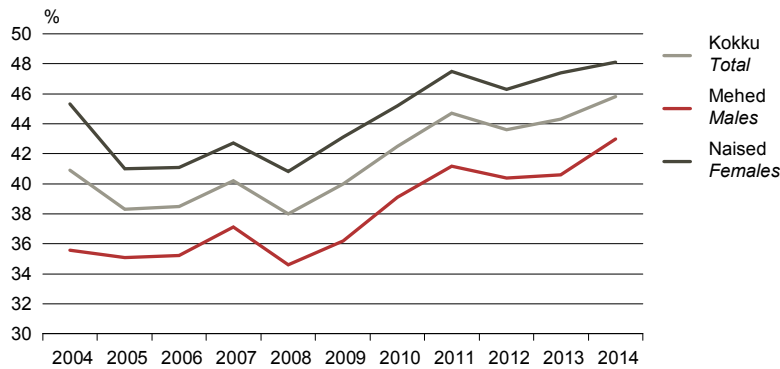
Plan 2009–2020 determines priorities in domains affecting the spread of chronic illnesses. The most important priorities include ensuring the safe development of children and the youth and the existence of an efficient and patient-centred health care system. In order to decrease the share of chronically ill persons, it is vital to prevent chronic illnesses and their risk factors among children and the youth.

Pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga inimeste osatähtsus vähemalt 16-aastaste seas, 2004–2014

Share of persons with a long-term illness or health problem among persons aged 16+, 2004–2014

Pärast 2008. aastat on pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga inimeste osatähtsus olnud valdavalt tõusutrendis.

Since 2008, the share of persons with a long-term illness or health problem has mainly been on an uptrend.

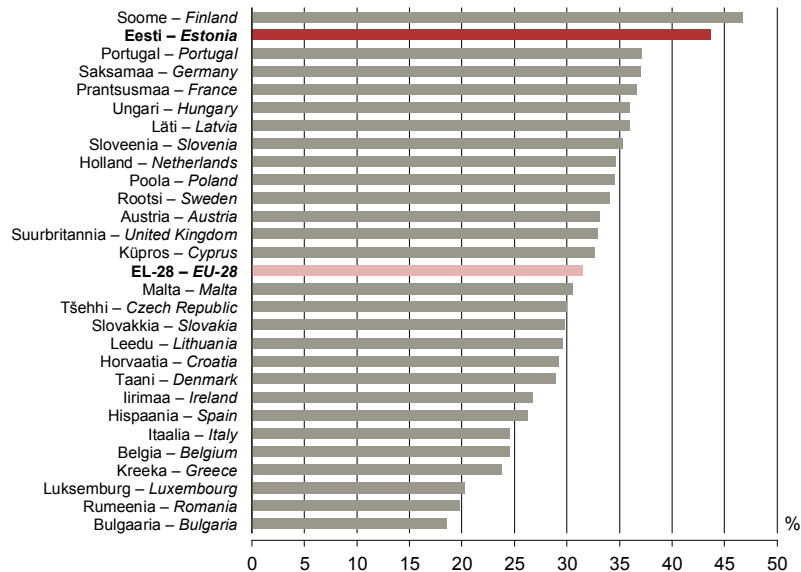

Pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga inimeste osatähtsus vähemalt 16-aastaste seas Euroopa Liidus, 2012

Share of persons with a long-term illness or health problem among persons aged 16+ in the European Union, 2012

Eestis on pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga inimeste osatähtsus Euroopa Liidu suurimaid.

The share of persons with a long-term illness or health problem in Estonia is one of the highest ones in the EU.

Allikas/Source: Eurostat

ALKOHOLIGA SEOTUD SURMAJUHUD

Definitsioon	Näitaja väljendab valitud surmajuhte, mille põhjuste puhul on teadusuuringutele tuginedes leitud seos alkoholi tarbimisega. Tegemist ei ole alkoholist põhjustatud surmadega, vaid surmapõhjustega, mille puhul on leitud tugev seos alkoholitarbimisega ning iga üksiku surmajuhtumi puhul ei ole eraldi vaadatud, kas see oli tingitud konkreetset alkoholi tarbimisest või mitte. Surmadeks, mille põhjus on alkoholiga seotud, loetakse kõik surmad pahaloomulistesse söögitoru ja kõri kasvajatesse, alkoholi tarvitamisest tingitud psüühika- ja käitumishäiretesse, maksa alkoholitõvesse, kroonilisse hepatiiti, maksafibroosi ja -tsirroosi, muudesse maksahaigustesse ning samuti vigastustesse või välispõhjuste tõttu. Näitajat esitatakse Euroopa rahvastiku vanuskoosseisu järgi standarditud suremusekordajana ehk surmade arvuna 100 000 elaniku kohta.
Asjakohasus	Jätkusuutliku arengu üks näitajaid on ärahoitavate surmade arvu vähenemine. Alkoholi liigtarbimine on üks olulisemaid terviseriske, sest suurendab haiguskoormust (nt maksatsirroos) ja vigastuste ohtu (nt kukkumised, liiklusõnnetused). Seetõttu on alkoholi liigtarbimine paljude enneaegsete surmade põhjus. Kõigel sellel on negatiivne mõju rahvatervisele, majanduse toimimisele ja sotsiaalsele kindlustundele.
Olukord Eestis	Alates 2001. aastast on Eestis alkoholiga seotud valitud surmajuhtude standarditud suremuskordaja vähenenud nii meeste kui ka naiste hulgas ligi 1,9 korda (2007. aastal näitaja siiski pisut kasvas). Sellest hoolimata on meeste näitaja naiste omast ligi 4,5 korda suurem: meeste standarditud suremuskordaja oli 2011. aastal 184,8 ja naiste oma 41,3.
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis oli alkoholiga seotud surmajuhtude suremuskordaja 2011. aastal Euroopa Liidu keskmisest ligi 1,9 korda suurem, kusjuures meeste puhul 2,1 ja naiste puhul 1,4 korda suurem. Veel rohkem vastavaid surmasid 100 000 elaniku kohta oli vaid Lätis, Leedus ja Rumeenias. Meeste vastav näitaja oli Eesti omast suurem ainult Lätis ja Leedus ning naiste oma Ungaris, Lätis, Leedus, Rumeenias ja Sloveenias. Erinevus Euroopa Liidu keskmise ja Eesti näitaja vahel on aastate jooksul vähenenud: 2000. aastal oli alkoholiga seotud surmajuhtude suremuskordaja Eestis Euroopa Liidu keskmisest 2,4 korda, 2011. aastal 1,9 korda suurem.
Meetmed	Alkoholi liigtarvitamine on paljude haiguste tekkepõhjuseks, soodustab vigastuste teket ja suurendab riskikäitumist. Alkoholipoliitika roheline raamat seab eesmärgiks alkoholitarbimise vähendamise, alkoholitarbimisest tingitud kuritegevuse, sotsiaalsete probleemide ja tervisekahjude kahandamise ning ravi- ja rehabilitatsiooniteenuste arendamise alkoholisõltuvusega isikutele. Sisuliselt panustavad kõik eesmärgid alkoholiga seotud surmade, sh vigastussurmade vähendamisse. Meetmetena nähakse ette alkoholi kättesaadavuse ja alkoholsete jookide reklaami piiramine, hinna- ja maksupoliitika tõhustamine, vähendamaks alkoholi kättesaadavust, salaalkoholi leviku tõkestamine, alkoholitarvitamise ja joobe kahjude vähendamine, joobes juhtimise ennetamine, teadlikkuse suurendamine, ravi ja nõustamine ning kohaliku omavalitsuse tegevused alkoholi liigtarbimise ennetamiseks ja vähendamiseks.

ALCOHOL-RELATED DEATHS

Definition	<i>The indicator expresses selected causes of death which are known from scientific literature to be related to alcohol consumption. It is not the estimate of alcohol-attributable mortality but deals with causes of death in the case of which a strong connection with alcohol has been found. The specific cause of each death case is not observed to see whether it was specifically alcohol consumption or not. The list of alcohol-related deaths includes: cancer of the oesophagus and larynx; alcohol dependence syndrome; chronic liver disease and cirrhosis; all external causes. The indicator is expressed as a standardised death rate adjusted according to the age structure of the population of Europe, i.e. as the number of deaths per 100,000 inhabitants.</i>
Relevance	<i>One of the characteristics of sustainable development is the decreasing number of preventable deaths. Excessive alcohol consumption is one of the most considerable health risks, as it increases the disease burden (e.g. liver cirrhosis) and the risk for injuries (e.g. falls, transport accidents). Therefore, excessive alcohol consumption is the cause for many premature deaths. All this has a negative effect on public health, social security and economic performance.</i>
Situation in Estonia	<i>Since 2001, the standardised death rate for selected alcohol-related deaths in Estonia has decreased 1.9 times among both males and females (in 2007, however, there was a slight increase). Nevertheless, the respective indicator is still nearly 4.5 times higher for males than for females: in 2011, the standardised death rate for males was 184.8 and for females – 41.3.</i>
International comparison	<i>In 2011, the Estonian standardised death rate for selected alcohol-related deaths was 1.9 times higher than the European Union average: among males it was 2.1 times higher and among females – 1.4 times. Even more such deaths per 100,000 inhabitants occurred</i>

only in Latvia, Lithuania and Romania. The respective indicator for males was higher than that of Estonia only in Latvia and Lithuania and for females in Hungary, Latvia, Lithuania, Romania and Slovenia. The difference between the European Union average and the Estonian indicator has decreased over the years: in 2000, the standardised death rate for alcohol-related deaths in Estonia was 2.4 times higher than the European Union average, in 2011 – 1.9 times higher.

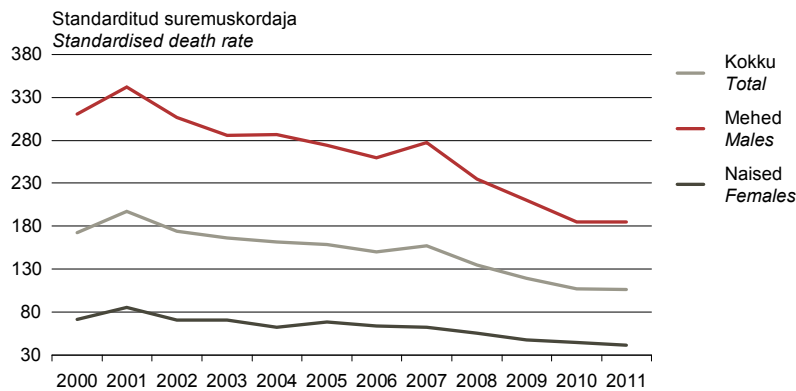
Measures

Excessive alcohol consumption is the cause for several illnesses, facilitates the occurrence of injuries and increases risk behaviour. The Green Book of alcohol policy sets the objective of decreasing alcohol consumption and crimes, social problems and health damage caused by alcohol consumption, and developing health and rehabilitation services for persons with alcohol dependence. Essentially, all these objectives contribute to decreasing the number of alcohol-related deaths, incl. deaths from injuries. The adopted measures include limiting the availability of alcohol and advertising for alcoholic beverages; effective price and tax policy to reduce the availability of alcohol; preventing the distribution of illegal alcohol; decreasing alcohol consumption and damage from intoxication; preventing driving while intoxicated; increasing awareness; treatment and counselling; and activities of the local government in order to prevent and decrease excessive alcohol consumption.

Võrreldes 2000. aastaga oli nii meeste kui ka naiste näitaja 2011. aastal ligi 1,9 korda väiksem.

Compared to 2000, the indicator value for both males and females was 1.9 times smaller in 2011.

Alkoholiga seotud valitud surmajuhud soo järgi, 2000–2011.
Selected alcohol-related deaths by sex, 2000–2011

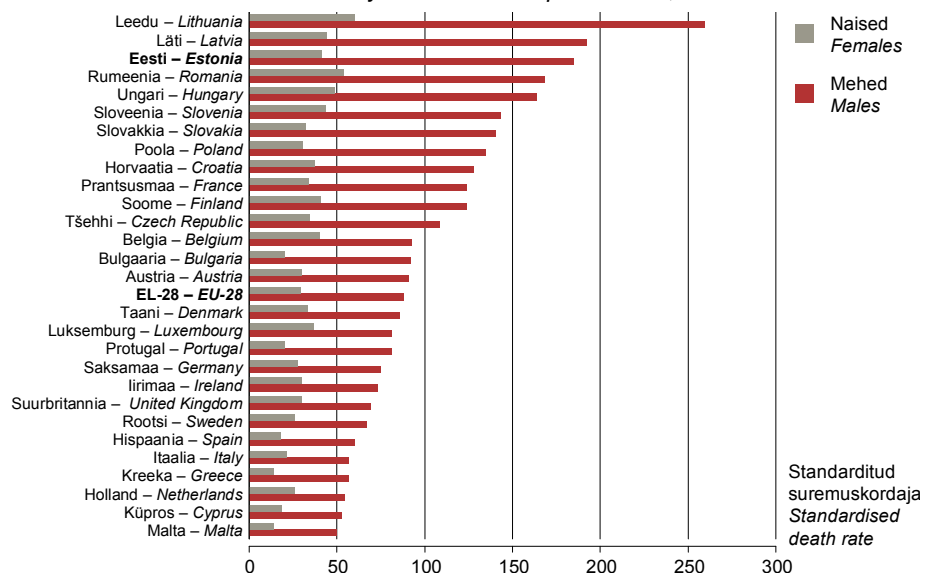

Allikas: Maailma Terviseorganisatsioon
Source: World Health Organization

Eesti näitaja on Euroopa Liidu keskmisest ligi 1,9 korda suurem.

The Estonian indicator value is nearly 1.9 times higher than the EU average.

Alkoholiga seotud valitud surmajuhud soo järgi Euroopa Liidus, 2011^a
Selected alcohol-related deaths by sex in the European Union, 2011^a

^a Itaalia, Rootsi, Suurbritannia, Iirimaa, Belgia, Prantsusmaa, Slovakkia, Sloveenia, Rumeenia ja Leedu andmed on 2010 aasta kohta

^a 2010 data for Italy, Sweden, the United Kingdom, Ireland, Belgium, France, Slovakia, Slovenia, Romania and Lithuania.

Allikas: Maailma Terviseorganisatsioon
Source: World Health Organization

SISSETULEKUTE EBAVÕRDSUS

Definitsioon	Näitaja väljendab 20% kõrgeima sissetulekuga (kõrgeim kvintil) isikute summaarse aasta ekvivalentnetosissetuleku ja 20% madalaima sissetulekuga isikute (madalaim kvintil) summaarse aasta ekvivalentnetosissetuleku jagatist.
Asjakohasus	Sissetulekute ebavõrdsus näitab, mitu korda ületavad kõige rikkamate inimeste sissetulekud kõige vaesemate omasid ehk milline on majandusliku ebavõrdsuse tase ühiskonnas: mida suurem on sissetulekute jagatise arvvaartus, seda suurem on ühiskonnaliikmete majanduslik ebavõrdsus. Näitaja trend kajastab sotsiaalpoliitika tõhusust riigis ehk seda, kas ja millisel määral suudavad sotsiaaltoetused vähendada vabast turust tingitud ebavõrdsust. Suur majanduslik ebavõrdsus avaldab negatiivset mõju majanduse arengule ja majanduskasvule ning tekitab ka sotsiaalset ja poliitilist ebastabiilsust ja rahulolematust. Sissetulekute suur ebavõrdsus tekitab ühelt poolt pingeid inimeste vahel, teiselt poolt aga sotsiaalseid probleeme ühiskonnas tervikuna ja viitab suuremale vajadusele sotsiaaltoetuste järele.
Olukord Eestis	Eestis on 20% madalaima sissetulekuga ja 20% kõrgeima sissetulekuga elanike sissetulekute erinevus viimastel aastatel taas suurenenud. 2012. aastal (sissetulekuaasta) oli elanikkonna vaeseima ja rikkaima kvintili sissetulekute erinevus viie ja poole kordne, 2009. aastal ületas kõrgeimasse kvintili kuuluvate inimeste sissetulek madalaima kvintili inimeste oma viis korda. Meeste puhul on kvintilide suhte kordaja suurem kui naistel (vastavalt 5,8 ja 5,3). Kõige suurem on sissetulekute erinevus Tartu maakonnas (6,3 korda) ja kõige madalam Saare maakonnas (4 korda).
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikides keskmiselt oli 2012. aastal (uuringuaasta) kõrgeimasse ja madalaimasse sissetulekukvintili kuuluvate elanike summaarse aasta ekvivalentnetosissetuleku suhe 5,1. Suurim sissetulekute ebavõrdsus oli Hispaanias (7,2 korda), väiksem Sloveenias (3,4) ja Tšehhis (3,5). Eestis oli see näitaja 5,4 ehk EL-i riikide keskmisest veidi suurem.
Meetmed	Vaesuse leevendamiseks ja majandusliku ebavõrdsuse vähendamiseks tuleb tõsta inimeste haridustaset ja suurendada tööhõivet, samuti on oluline roll sotsiaalsel siiretel. Majandusliku ebavõrdsuse vähenemine saavutatakse peamiselt tööhõive suurendamise (eesmärk suurendada töajõu osalemise määra, vähendada pikaajalist ning noorte töötust) ja inimeste üldise haridustaseme tõstmise kaudu. Eraldi tähelepanu pööratakse laste vaesusele ja madalama sissetulekuga lastega perede toimetuleku parandamisele sihipäraste sotsiaalpoliitika meetmete abil, nagu lapsetoetuse ja vajaduspõhise peretoetuse suurendamine ning laste suurem tähtsustamine toimetulekutoetuse määramisel.

INCOME INEQUALITY

Definition	<i>The indicator shows the ratio of the total equalised yearly disposable income received by 20% of the population with the highest income (the highest quintile) to the total equalised yearly disposable income received by 20% of the population with the lowest income (the lowest quintile).</i>
Relevance	<i>Income inequality shows how many times the income of the wealthiest population exceeds the income of the poorest population. This indicates the level of economic inequality in the society: the higher the numerical value of the quotient of incomes, the bigger the economic inequality. The trend of this indicator reflects the efficiency of social policy – in other words, whether and to what extent social benefits contribute to the reduction of inequality arising from free-market conditions. Substantial economic inequality has a negative impact on both economic growth and economic development; it also generates social and political instability and discontentment. On the one hand, marked inequality between incomes causes tensions between people. On the other hand, it generates social problems in the society as a whole and increases the need for social benefits.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the difference between the incomes received by 20% of the population with the highest income and 20% of the population with the lowest income has grown again in recent years. In 2012 (the income year), the income of the richest quintile was 5.5 times higher than the income of the poorest quintile. In 2009, the income of the population of the highest quintile exceeded the income of the population of the lowest quintile 5 times. Thus, income inequality has increased. The quintile share ratio for males is higher than for females (5.8 and 5.3, respectively). The ratio of income inequality is the highest in Tartu county (6.3) and the lowest in Saare county (4).</i>
International comparison	<i>In 2012 (the reference year), the ratio of the total equalised yearly disposable income of the highest income quintile to the total equalised yearly disposable income of the lowest income quintile was 5.1 in the European Union as a whole. Income inequality was the highest in Spain (7.2) and the lowest in Slovenia (3.4) and the Czech Republic (3.5). In Estonia, this ratio was 5.4, which is slightly higher than the EU average.</i>

Measures

In order to alleviate poverty and reduce economic inequality, it is necessary to improve the general level of education and increase employment. Social transfers also play an important role. In terms of employment, it is crucial to raise the labour force participation rate and reduce long-term and youth unemployment. Specific social policy measures are planned to reduce child poverty and improve the coping ability of low-income families with children – e.g. raising the child allowance and the needs-based family benefit; giving greater consideration for children in the review of applications for the subsistence benefit.

20% madalaima ja 20% kõrgeima sissetulekuga elanike sissetulekute erinevus on taas suurenenud.

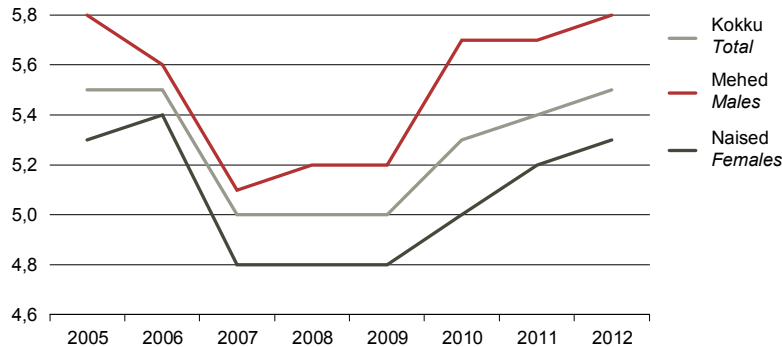
The difference between the incomes of 20% of the population with the lowest income and 20% of the population with the highest income has increased again.

Suurim sissetulekute ebavõrdsus oli 2012. aastal Tartu ja väikseim Saare maakonnas.

In 2012, income inequality was the highest in Tartu county and the lowest in Saare county.

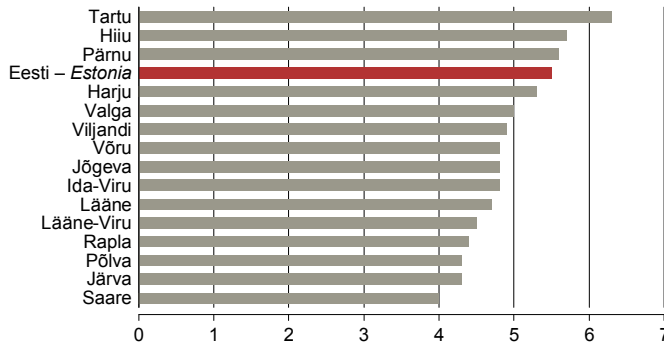
Kvintilide suhte kordaja, 2005–2012

Quintile share ratio, 2005–2012

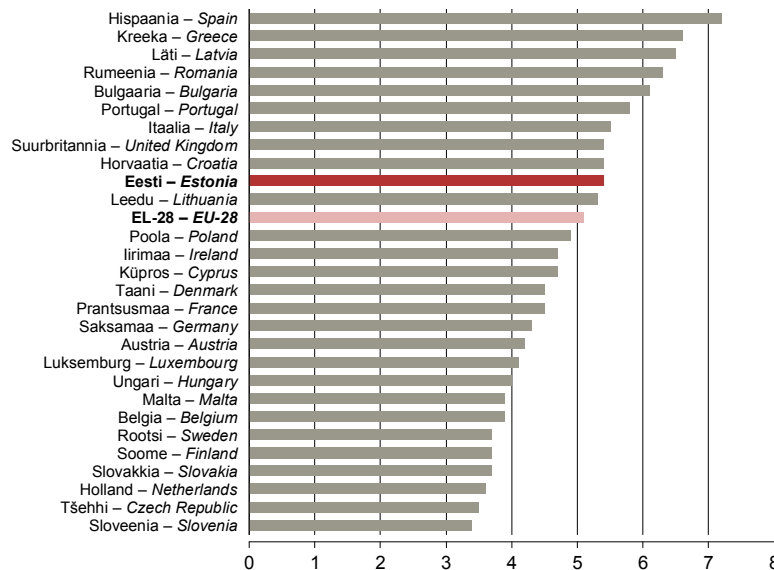
Kvintilide suhte kordaja maakonna järgi, 2012

Quintile share ratio by county, 2012

Kvintilide suhte kordaja Euroopa Liidus, 2012

Quintile share ratio in the European Union, 2012

2012. aastal oli Euroopa Liidus kõrgeimasse sissetulekukvintili kuuluvate elanike sissetulek keskmiselt umbes viis korda suurem kui madalaimasse sissetulekukvintili kuuluvate elanike oma.

In the EU in 2012, the income of the highest quintile was, on average, about five times higher than the income of the lowest quintile.

Allikas/Source: Eurostat

PIKAAJALINE TÖÖTUS

Definitsioon	Näitaja väljendab pikaajaliste (vähemalt 12 kuud) töötute osatähtsust tööjões (15–74-aastaste töötajate ja töötute koguarvus).
Asjakohasus	Kõrge pikaajalise töötuse määr mõjub ühiskonna jätkusuutlikkusele negatiivselt. Vähenevad sotsiaalne sidusus ja majanduskasv, sest osa tööjõust ei leia rakendust. Pikaajaliste töötute osatähtsus näitab nende inimeste hulka, kes soovivad tööturule siseneda ja on valmis seda tegema, kuid mitmesugustel põhjustel pole siiski suutnud seda teha. Pikaajaline töötus avaldab negatiivset mõju peale töötut enda ka tema perele ja kogu ühiskonnale. Pikaajaline töötuse jooksul halvenevad inimese töösused ja -harjumused, langeb enesehinnang ja elukvaliteet. Tekivad toimetulekuraskused, mis omakorda mõjutavad peresuhteid ja tervist. Et pikaajalisel töötul on suurem risk vaesusesse sattuda ja tõrjutud olla, on tal potentsiaalne oht muutuda mitteaktiivseks ja heitunuks. Pikaajalised töötud on need, kelle kvalifikatsioon ei vasta tööturu nõuetele ja kelle jaoks ei ole piisavalt sobivaid töökohti.
Olukord Eestis	2013. aastal oli Eestis hinnanguliselt 26 000 pikaajalist töötut ning pikaajalise töötuse määr oli 3,8%. Võrreldes 2010. aasta kõrgtasemega on pikaajalisi töötuid poole vähemaks jäänud. Siiski hakkas majanduskriisi taandudes esmalt kahanema lühiajaline ning alles seejärel pikaajaline töötus. 2013. aastal väheneski tööpuudus ennekõike pikaajaliste töötute arvelt. Meeste hulgas on pikaajaline tööpuudus suurem kui naiste hulgas: meeste pikaajalise töötuse määr oli 2013. aastal 4,2%, naiste oma 3,4%. Kuna mitte-eestlaste hulgas on pikaajaliste töötute osatähtsus suurem kui eestlaste seas ning Kirde-Eesti elanikest suur osa on mitte-eestlased, siis on seal ka teistest piirkondadest tunduvalt kõrgem pikaajalise töötuse määr. Aasta või kauem tööd otsinuid on enam ka vanemaealiste ning madalama haridustasemega inimeste hulgas.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikide keskmine pikaajalise töötuse määr oli 2013. aastal kõrgem kui Eestis – 5,1%. Kõige rohkem oli pikaajalisi töötuid Kreekas (18,6%) ja kõige vähem Austrias (1,2%).
Meetmed	Pikaajalise töötuse vähendamiseks tuleb tõhustada töötute aktiveerimisele suunatud meetmeid ja muuta tööturupoliitikat aktiivsemaks. Pikaajaliste töötute puhul on olulised individuaalsed ja sihipärased meetmed ja tegevused, mis aitavad inimestel naasta tööharjumuste ja tööelu juurde. Töötuse, sealhulgas pikaajalise töötuse leevendamiseks on vajalik tõhus koostöö võimalike tööandjate ja Eesti Töötukassa vahel.

LONG-TERM UNEMPLOYMENT

Definition	<i>The indicator expresses the share of the long-term (over 12 months) unemployed in the labour force (in the total number of employed and unemployed persons aged 15–74).</i>
Relevance	<i>A high long-term unemployment rate has a negative impact on the sustainability of the society. Long-term unemployment limits social cohesion and economic growth, as a part of the labour resources is not deployed. The long-term unemployed are persons who are looking for a job and wish to enter the labour market, but for various reasons have not succeeded in doing so. Long-term unemployment has a negative impact not only on the unemployed person himself/herself but also on his/her family and the whole society. Professional skills, working habits, self-esteem and the quality of life decrease during a long period of unemployment. The emerging subsistence problems, in turn, affect family relationships and health. As the long-term unemployed have a bigger risk of poverty and exclusion, they are in potential danger of becoming inactive and discouraged. Long-term unemployment indicates that the qualifications of these people do not correspond to the labour market demands and that there are not enough suitable jobs available for them.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the estimated number of the long-term unemployed in 2013 was 26,000 and the rate of long-term unemployment was 3.8%. Compared to the peak of 2010, the number of the long-term unemployed has decreased by a half. Still, as the economic crisis eased, short-term unemployment started to decline first and long-term unemployment only after that. In 2013, the decrease in unemployment was driven by a decline in the number of the long-term unemployed. Long-term unemployment rates are higher among males than females. In 2013, the rate of long-term unemployment among males reached 4.2%, and among females – 3.4%. Since the share of the long-term unemployed is higher among non-Estonians and a large proportion of the population of North-Eastern Estonia are non-Estonians, then the long-term unemployment rate was also considerably higher there than in other regions. Long-term unemployment was also higher among the elderly and persons with a lower level of education.</i>
International comparison	<i>In 2013, the average long-term unemployment rate of the European Union countries was higher than that of Estonia – 5.1%. The share of the long-term unemployed was the largest in Greece (18.6%) and the smallest in Austria (1.2%).</i>

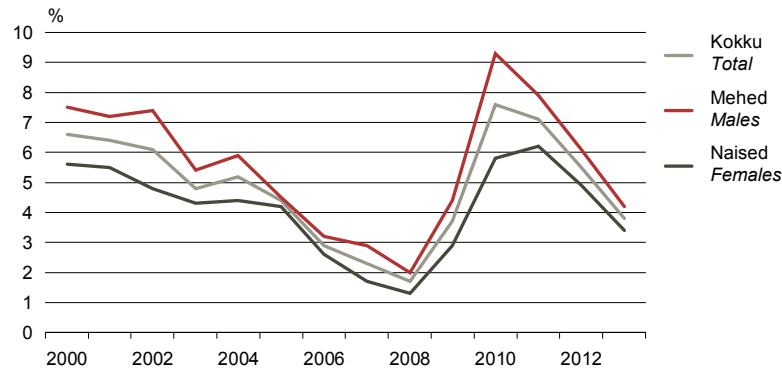
Measures

In order to reduce long-term unemployment, the measures aimed at activating the unemployed need to be made more efficient, and the labour market policy needs to be made more active. Dealing with the long-term unemployed requires individual and purposeful measures and activities, which help people to return to their working habits and working life. In order to alleviate unemployment, including long-term unemployment, effective cooperation between potential employers and the Estonian Unemployment Insurance Fund is needed.

Pikaajaline tööpuudus on suurem meeste hulgas.

Long-term unemployment is higher among men.

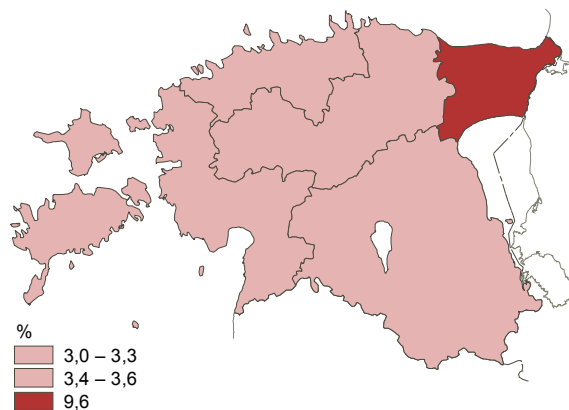
15–74-aastaste pikaajalise töötuse määr soo järgi, 2003–2013
Long-term unemployment rate of persons aged 15–74 by sex, 2003–2013

Kirde-Eestis on pikaajalise töötuse määr mitu korda kõrgem kui teistes piirkondades.

The long-term unemployment rate is several times higher in North-Eastern Estonia than in other regions.

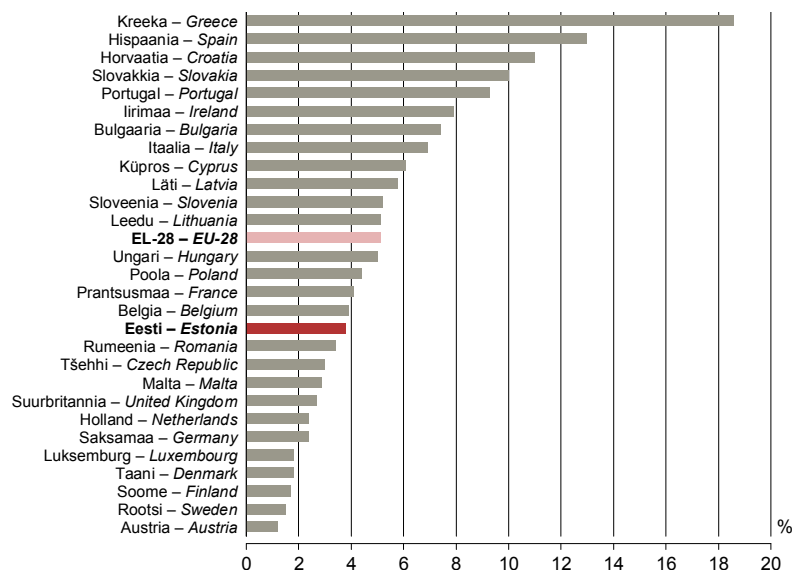
15–74-aastaste pikaajalise töötuse määr piirkonna järgi, 2013
Long-term unemployment rate of persons aged 15–74 by region, 2013

15–74-aastaste pikaajalise töötuse määr Euroopa Liidus, 2013
Long-term unemployment rate of persons aged 15–74 in the European Union, 2013

2013. aastal oli pikaajalise töötuse määr Eestis alla Euroopa Liidu keskmise.

In 2013, the long-term unemployment rate in Estonia was below the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

RAVIKINDLUSTUSEGA KAETUS

Definitsioon	Näitaja väljendab ravikindlustusega inimeste osatähtsust rahvastikus. Ravikindlustus on ravikindlustuse seadusega kehtestatud tervishoiukulude katmise süsteem, kus rahastatakse kindlustatud isikute kulud haiguste ennetamiseks ja raviks (sh ravimid ja meditsiinilised abivahendid) ning makstakse ajutise töövõimetuse või muid ravikindlustuse seaduses sätestatud hüvitisi.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas peaks kõigil inimestel olema õigus saada arstiabi ja võrdsed võimalused haigusi ära hoida. Et Eesti on oma elanike terviseseisundi näitajate poolest Euroopa Liidus viimaste hulgas, on ravikindlustusega kaetusel riiklikult väga suur tähtsus. Eestis toimib ravikindlustus kahel põhimõttel. Esiteks solidaarsuspõhimõttel ehk solidaarsed on omavahel põlvkonnad: laste, õpilaste ja pensionäride tervishoiuteenuste kulud katavad täiel määral praegused töötajad. Teiseks võrdse ja ühetaolise kohtlemise põhimõttel – kehtiva õigusruumi kohaselt on kõikidele kindlustatutele tagatud võrdsed õigused ja ühetaoline kohtlemine, s.t raviteenuse kättesaadavus ei olene konkreetse inimese eest tasutud sotsiaalmaksu suuruselt.
Olukord Eestis	2013. aasta lõpus oli Eestis ravikindlustus 1 231 203 inimesel ehk 91%-l rahvastikust. Ajavahemikus 2004–2013 oli ravikindlustusega inimeste osatähtsus suurim 2007. aastal – 94,5%. Seitsme aastaga on kindlustuskaitsega inimeste arv vähenenud rohkem kui 55 000 võrra, samas on vaatlusalusel perioodil kahanenud ka rahvaarv. Ravikindlustatute osatähtsuse senist vähenemist saab ühelt poolt põhjendada majanduskriisiga: töötutel, kes ei ole end töötuna arvele võtnud, puudub ka ravikindlustus. Teiselt poolt võib oletada, et registreerimata väljaränne võib proportsionaalselt suurenda mitteaktiivsete hulka (sh ravikindlustuseta inimesed). Maakondadest on parim olukord Järva ning Rapla maakonnas, kus ravikindlustus on 92%-l rahvastikuregistri järgsetest elanikest. Vaid Harju maakonnas on ravikindlustusega inimesi alla 90%.
Rahvusvaheline võrdlus	Rahvusvahelise võrdluse teeb keeruliseks asjaolu, et riigiti sotsiaalkindlustussüsteemid erinevad. Euroopa Tervisesüsteemide ja -poliitika Vaatluskeskuse andmetel (<i>European Observatory on Health Systems and Policies</i>) on ravikindlustus kogu elanikkonnale tagatud Soomes, Rootsis ja Taanis, ent see on sotsiaaldemokraatliku heaolumudeli puhul loomulik. Võrdlusena – näiteks Leedus on riiklikult kindlustatud umbes 60% ning Belgias 99% rahvastikust.
Meetmed	Et suurendada ravikindlustusega kaetust ja teha kvaliteetne arstiabi kättesaadavaks kõigile, on oluline tagada ravikindlustus ka neile, kel seda praegu ei ole. Peale õiguse saada vältimatut arstiabi on oluline, et kõik elanikud saaksid vajaduse korral pöörduda perearsti poole. See tagab, et pikemas perspektiivis rahva tervisenäitajad paranevad ja tervishoiukulude kasv väheneb. Ravikindlustusega kaetuse suurendamine eeldab ravikindlustussüsteemi finantsilist jätkusuutlikkust ka olukorras, kus rahvastik vananeb.

HEALTH INSURANCE COVERAGE

Definition	<i>The indicator shows the share of population covered with health insurance. Health insurance is a system established by the Health Insurance Act for covering health care expenses. The system finances the disease prevention and treatment costs of insured persons (incl. medicinal products and medical devices) and pays the benefits stipulated in the Health Insurance Act, such as the benefit for temporary incapacity for work.</i>
Relevance	<i>A sustainable society should ensure that all individuals have the right to receive medical care and have equal opportunities for preventing diseases. The public health indicators for Estonia place the country among the worst of the European Union. Thus, health insurance coverage has very important implications on the national level. Health insurance in Estonia is based on the solidarity principle – solidarity is observed between different generations, so that the cost of health services for children, students and pensioners is fully covered by the present working generations – and on the principle of equal and similar treatment, which means that all insured persons are granted equal rights and similar treatment pursuant to the current legislation (meaning that the availability of health services does not depend on the amount of social tax paid on behalf of a particular person).</i>
Situation in Estonia	<i>As at the end of 2013, the number of persons with health insurance was 1,231,203, which is 91% of the population of Estonia. In the period 2004–2013, health insurance coverage was</i>

the highest in 2007 at 94.5%. Over the seven years since, the number of persons with health insurance coverage has decreased by more than 55,000. At the same time, the population number has also declined in that period. The fall in health insurance coverage is related to the economic crisis, as unemployed persons who are not registered as unemployed do not have health insurance. On the other hand, it is probable that unregistered out-migration may proportionally increase the share of inactive persons (among them uninsured persons).

Among counties, health insurance coverage is the highest in Järva and Rapla counties where 92% of the residents (based on the Population Register) have health insurance. Coverage was below 90% only in Harju county.

International comparison

Any international comparisons are complicated by the fact that different countries have different social insurance systems. According to the data of the European Observatory on Health Systems and Policies, Finland, Sweden and Denmark have achieved 100% coverage, but this is natural considering the social democratic welfare model of these countries. For comparison, coverage with national health insurance is about 60% in Lithuania and 99% in Belgium, for example.

Measures

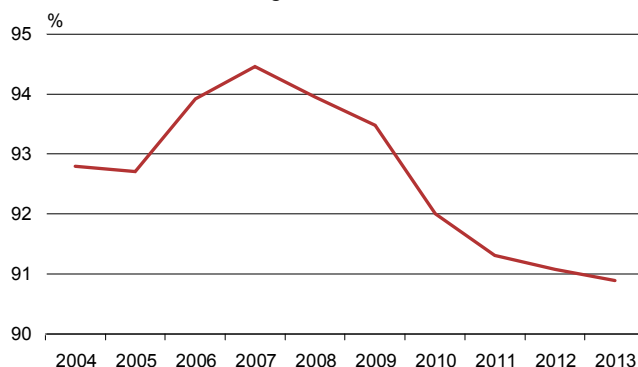
In order to increase health insurance coverage and make high-quality health care universally available, it is essential to provide health insurance to those who are currently without coverage. In addition to the right to emergency care, all residents should also be able to see a family physician whenever necessary. This will help to improve the public health indicators over time and to slow down the rise in health care expenditure. Higher health insurance coverage requires a financially sustainable health insurance system, especially considering that the population is ageing.

Ravikindlustatute osatähtsus rahvastikus väheneb jätkuvalt.

The share of persons with health insurance continues to decline.

Ravikindlustusega kaetus, 2004–2013

Health insurance coverage, 2004–2013

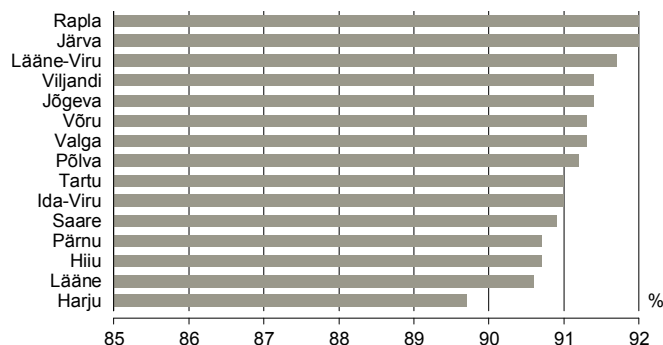

Rahvastiku tervise 2009.–2020. aasta arengukava kohaselt peaks aastal 2016 ravikindlustatuid olema 99%.

The National Health Plan 2009–2020 has set the target of 99% health insurance coverage by 2016.

Ravikindlustusega kaetus maakonna järgi, 2013

Health insurance coverage by county, 2013

VAESUSES VÕI TÕRJUTUSES ELAVAD INIMESED

Definitsioon	Näitaja väljendab, kui suur osa rahvastikust elab suhtelises vaesuses ja/või kannatab sügava materiaalse ilmajaetuse all ja/või elab väga madala tööintensiivsusega leibkondades. Suhtelises vaesuses elavad isikud, kelle ekvivalentnetosissetulek on pärast sotsiaalseid siirdeid allapool suhtelise vaesuse piiri, mis on 60% riigi elanike ekvivalentnetosissetulekute mediaanist. Materiaalse ilmajaetuse näitajad puudutavad nii majanduslikku toimetulekut, püsikaupade olemasolu kui ka elamistingimusi. Sügavas materiaalses ilmajaetuses elavatel inimestel on väga piiratud ressursid ja nad puutuvad kokku vähemalt nelja ilmajaetuse aspektiga üheksast ^a . Väga madala tööintensiivsusega leibkondades elavad inimesed on need kuni 60-aastased, kes elavad leibkondades, mille täiskasvanud leibkonnaliikmed on viimase aasta jooksul töötanud alla 20% võimalikust tööajast.
Asjakohasus	Väike vaeste või tõrjutuses elavate inimeste osatähtsus näitab riigi sotsiaalpoliitika tõhusust. Näitaja peegeldab ka ühe jätkusuutliku ühiskonna eesmärgi – sotsiaalselt sidusa ühiskonna – poole liikumist, kus kõik ühiskonnaliikmed osalevad jõukohasel viisil hüvede loomisel ning saavad loodust või toodetust ka õiglasel moel osa.
Olukord Eestis	2012. aastal (sissetuleku aasta) elas suhtelises vaesuses või sotsiaalses tõrjutuses 23,5% Eesti elanikest. Võrreldes 2009. aastaga oli suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr 2012. aastal ligikaudu 1,8 protsendipunkti kõrgem. Suhtelises vaesuses või sotsiaalses tõrjutuses elavate inimeste osatähtsus vanemaealiste (vähemalt 65-aastased) seas, mis vahepealsetel aastatel oli väiksem kui vastav osatähtsus nooremates vanuserühmades, oli 2012. aastal sellest taas suurem. Vanemaealiste sissetulek sõltub Eestis peamiselt pensionist, mis pole keskmise palgaga võrreldes kuigi suur. Nii on pensioniealiste sissetulek vaesuspiiri lähedal ja keskmise palga kasvades langevadki pensionärid sageli vaesusesse. Suurim suhtelises vaesuses või sotsiaalses tõrjutuses elavate inimeste osatähtsus oli Ida-Viru maakonnas (35,5%) ja väikseim Saare maakonnas (14,7%). Ka Võru, Valga ja Pärnu maakonnas oli vaeste või tõrjutute osatähtsus küllaltki suur (vastavalt 32,1%, 31,9% ja 31,6%).
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal (uuringuaasta) oli Euroopa Liidu liikmesriikide keskmine suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr 24,8%. Eesti elanikest elas vaesuses või tõrjutuses 23,4%. Suhtelises vaesuses või sotsiaalses tõrjutuses elavate elanike osatähtsus oli suurim Bulgaarias (49,3%) ja väikseim Hollandis (15%).
Meetmed	Vaesuse leevendamiseks ja majandusliku ebavõrdsuse vähendamiseks tuleb tösta inimeste haridustaset ja suurendada tööhõivet, ka on oluline roll sotsiaalsetel siiretel. Eraldi tähelepanu pööratakse laste vaesusele ja madalama sissetulekuga lastega perede toimetuleku parandamisele sihipäraste sotsiaalpoliitika meetmete abil, nagu lapsetoetuse ja vajaduspõhise peretoetuse suurendamine ning laste suurem tähtsustamine toimetulekutoetuse määramisel.

PERSONS AT RISK OF POVERTY OR SOCIAL EXCLUSION

Definition	<i>The indicator shows the share of population who are at risk of poverty and/or living in severe material deprivation and/or living in households with very low work intensity. Persons are at risk of poverty if their equalised disposable income is below the at-risk-of-poverty threshold, which is set at 60% of the national median equalised disposable income (after social transfers). Material deprivation concerns financial means, the possession of durable goods as well as housing and living conditions. Persons in severe material deprivation have very limited resources and they cannot afford at least four out of the nine specified items^a. Persons living in households with very low work intensity are all persons aged 0–59 living in households where the adult household members have worked less than 20% of their total potential working time over the past year.</i>
Relevance	<i>If the share of persons at risk of poverty or social exclusion is small, it means that the country has an effective social policy. The indicator also reflects progress towards social cohesion (one of the targets of sustainable development) whereby all members of the society participate, to the best of their ability, in the creation of wealth and benefits and get a fair share of the creation/production.</i>

^a Sügavas materiaalses ilmajaetuses elavad inimesed ei saa endale lubada üüri- ja kommunaalkulude tasumist; kodu piisavalt soojana hoidmist; ettenägematuid kulutusi; üle päeva liha, kala või nendega samaväärsete valkude söömist; nädalast puhkust kodust eemal; autot; pesumasinat; värvitelerit; telefoni.

^a *Persons in severe material deprivation cannot afford: to pay rent or utility bills; to keep their home adequately warm; to face unexpected expenses; to eat meat, fish or a protein equivalent every second day; a week's holiday away from home; a car; a washing machine; a colour TV; a telephone.*

Situation in Estonia

In 2012 (the income year), the at-risk-of-poverty or social exclusion rate in Estonia was 23.5%. Compared to 2009, the at-risk-of-poverty or social exclusion rate was about 1.8 percentage points higher in 2012. The at-risk-of-poverty or social exclusion rate of elderly persons (aged 65 and older) had for a while been lower than the corresponding rate in the younger age groups, but in 2012 it was again higher. In Estonia, the income of the older population depends mostly on the pension, which is not very high compared to average wages. Thus, the income of the persons in retirement age is close to the at-risk-of-poverty threshold, and pensioners often fall into poverty when the average wages increase.

The at-risk-of-poverty or social exclusion rate was the highest in Ida-Viru county (35.5%) and the lowest in Saare county (14.7%). The share of population living in poverty or social exclusion was also quite high in Võru, Valga and Pärnu counties (32.1%, 31.9% and 31.6%, respectively).

International comparison

In 2012 (the reference year), the average at-risk-of-poverty or social exclusion rate in the European Union countries was 24.8%. In Estonia, 23.4% of the residents lived in poverty or social exclusion. The at-risk-of-poverty or social exclusion rate was the highest in Bulgaria (49.3%) and the lowest in the Netherlands (15%).

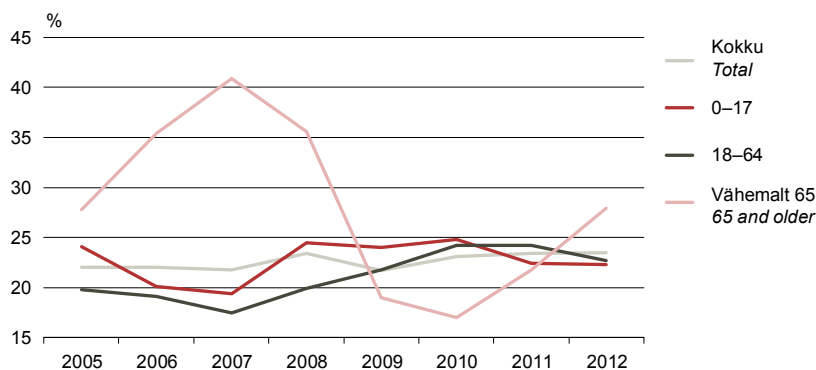
Measures

In order to alleviate poverty and reduce economic inequality, it is necessary to improve the general level of education and increase employment. Social transfers also play an important role. Specific social policy measures are planned to reduce child poverty and improve the coping ability of low-income families with children – e.g. raising the child allowance and the needs-based family benefit; giving greater consideration for children in the review of applications for the subsistence benefit.

Vanemaealiste vaesuse ja tõrjutuse määr on taas tõusnud.

The at-risk-of-poverty or social exclusion rate of elderly persons has increased again.

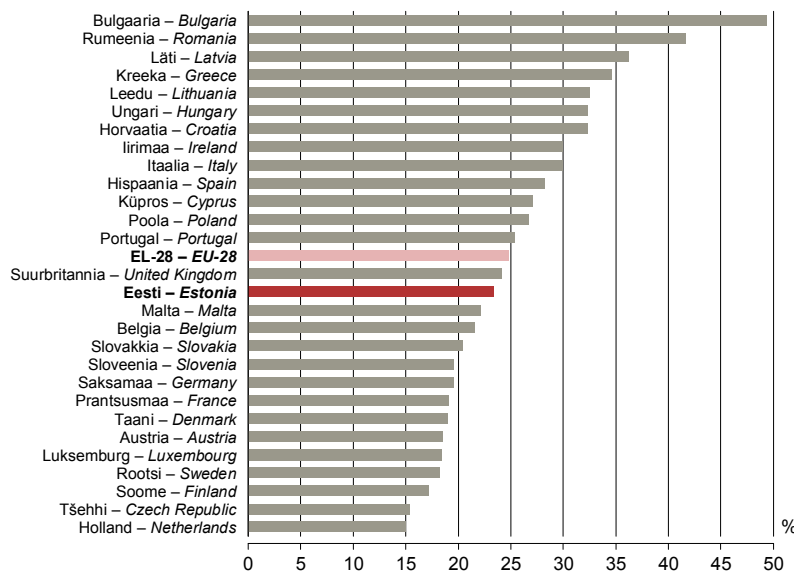
Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr vanuserühma järgi, 2005–2012
At-risk-of-poverty or social exclusion rate by age group, 2005–2012

2012. aastal oli Eesti elanike suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr pisut madalam kui Euroopa Liidu keskmine.

The at-risk-of-poverty or social exclusion rate in Estonia was slightly below the EU average in 2012.

Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr Euroopa Liidus, 2012
At-risk-of-poverty or social exclusion rate in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

NOORED, KES EI ÕPI EGA TÖÖTA

Definitsioon	Näitaja väljendab nende noorte (15–24-aastased), kes ei õpi ega tööta ega osale mõnel koolitusel (NEET – <i>Not in education employment or training</i>) osatähtsust samas vanuserühmas.
Asjakohasus	Noorte, kes ei õpi, ei tööta ega osale ka koolitusel, suur osatähtsus peegeldab ühiskonna kehva sidusust. Kooli- ja tööelust kõrvale jäänud noored jäävad sageli kõrvale ka ühiskondlikust elust. Majanduslikus mõttes on murettekitav noorte potentsiaali kasutamata jätmine. Seetõttu on niisuguste noorte osatähtsuse vähendamine ja tööturule ning haridusse suunamine oluline jätkusuutliku arengu eeldus.
Olukord Eestis	Viimastel aastatel on noorte, kes ei õpi, ei tööta ega osale ka koolitusel, keskmine osatähtsus 15–24-aastaste seas olnud ligikaudu 12%. Nende noorte arvukus on seotud majanduse olukorraga: kui buumiaastail (2006–2008) oli vastav näitaja 9%, siis majanduskriisi ajal (2009) kasvas see 15%-ni. Noori, kes ei õpi, ei tööta ega osale koolitusel, on mõnevõrra rohkem meeste hulgas. Erandiks olid aastad 2010–2011, mil naiste vastav osatähtsus oli meeste omast suurem. Võrreldes vanuserühmi 15–19 ja 20–24, on noorte, kes ei õpi ega tööta, osatähtsus suurem 20–24-aastaste seas. 2013. aastal oli niisuguseid noori 15–19-aastaste hulgas 4%, 20–24-aastaste seas aga 16%. See võib olla seotud asjaoluga, et 20–24-aastaste noorte puhul eeldatakse sisenemist töellu (üldharidus on selleks ajaks üldjuhul omandatud ning otsest koolikohustust enam ei ole), mis ei pruugi aga minna valutult. 20–24-aastaste noorte hulgas, kes ei õpi ega tööta, on rohkem naisi kui mehi (lapsehoolduspuhkusel olijate tõttu, kuna neid ei loeta Eestis tööga hõivatuteks).
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli 2013. aastal noori, kes ei õpi, ei tööta ega osale koolitusel, 15–24-aastaste seas keskmiselt 13%, mis oli 2 protsendipunkti rohkem kui Eestis samal aastal (11%). Kõige suurem oli niisuguste noorte osatähtsus Itaalias, Bulgaarias (mõlemas ca 22%) ning Kreekas (21%), kõige väiksem aga Luksemburgis, Hollandis (mõlemas 5%), Taanis ja Saksamaal (mõlemas 6%).
Meetmed	Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 seab eesmärgiks luua noortele arenguks ja eneseteostuseks avarad võimalused. Selleks tuleb rakendada spetsiaalselt noortele suunatud meetmeid. Oluline on pakkuda kvaliteetset haridust ja võtta koolist väljalangemise ennetamiseks meetmeid, mis tagavad noorte parema ettevalmistuse tööturule sisenemiseks. 2014. aastal kiideti heaks Euroopa Liidu noortegarantii elluviimise tegevuskava. Noortegarantii eesmärk on tagada, et alla 25-aastased noored saaksid nelja kuu jooksul töötuks jäämisest või formaalharidusest lahkumisest kvaliteetse töö, haridustee jätkamise või koolituse pakumise.

YOUNG PEOPLE NOT IN EDUCATION, EMPLOYMENT OR TRAINING

Definition	<i>The indicator shows the share of young people (aged 15–24) who are not in education, employment or training (NEET), as a percentage of this age group.</i>
Relevance	<i>A large share of young people not in education, employment or training indicates a low level of social cohesion. Young people who are not studying or working are often left out of public life. From the economic perspective, a considerable share of youth potential remains unused. Therefore, as an important prerequisite for sustainable development, the share of NEETs should be reduced and these young people should be encouraged to enter the labour market or pursue education.</i>
Situation in Estonia	<i>In recent years, the average share of NEETs has been approximately 12%. The share of NEETs depends on the economic situation: in the boom years (2006–2008) their share was 9%, while during the economic crisis (2009) it grew to 15%. The share of young people not in education, employment or training has been slightly higher among males, with the exception of the years 2010 and 2011 when the share of NEETs was higher among females. When we compare the age groups 15–19 and 20–24, the share of NEETs is higher among 20–24-year-olds. In 2013, the share of NEETs was 4% among 15–19-year-olds and 16% among 20–24-year-olds. This might be due to the fact that 20–24-year-olds are expected to</i>

enter the labour market (they have usually acquired general education and there is no compulsory requirement for further education), but this might not be easy. There are more females than males among 20–24-year-olds not in education, employment or training (this is due to parental leave, which does not count as employment in Estonia).

International comparison

In 2013, the average share of NEETs in the European Union was 13% of 15–24-year-olds, which is two percentage points higher than in Estonia (11%). The share of NEETs was the highest in Italy (22%), Bulgaria (22%) and Greece (21%), and the lowest in Luxembourg (5%), the Netherlands (5%), Denmark (6%) and Germany (6%).

Measures

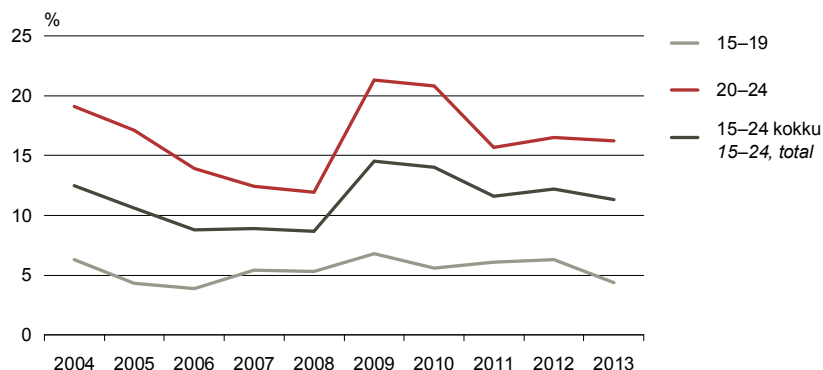
The objective of the Youth Field Development Plan for 2014–2020 is to offer young people a range of opportunities for development and self-actualisation. This requires targeted action. It is important to offer good-quality education and implement measures to prevent young people from dropping out, which guarantees that young people are better-prepared for the labour market. In 2014 the European Union approved the Youth Guarantee action plan. The objective of the Youth Guarantee is to ensure that young people aged under 25 get a good-quality offer for a job, traineeship or continued education within four months of becoming unemployed or leaving formal education.

Noorte, kes ei õpi ega tööta, osatähtsus 15–24-aastaste seas vanuserühma järgi, 2004–2013

Share of 15–24-year-olds not in education, employment or training by age group, 2004–2013

Noorte, kes ei õpi ega tööta, osatähtsus sõltub majanduse olukorrast: kriisiperioodil oli see tunduvalt suurem.

The share of NEETs depends on the economic situation: it was much higher during the recession.

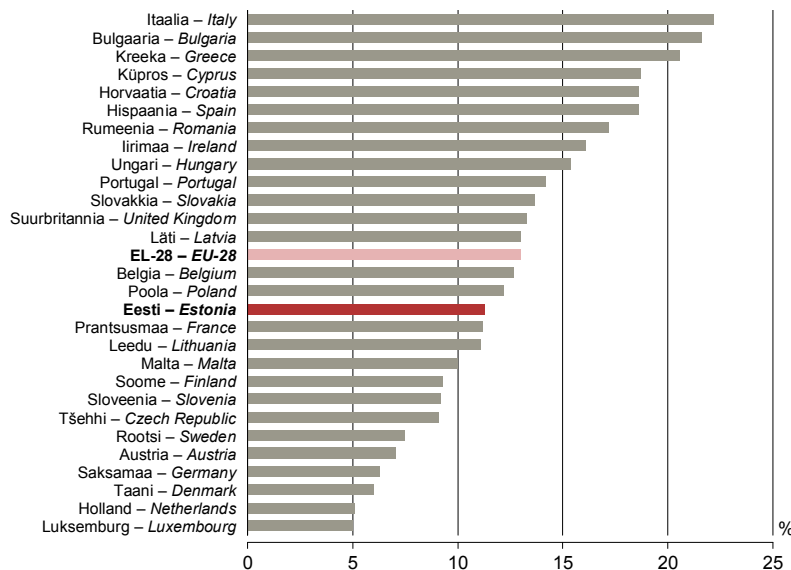
Allikas/Source: Eurostat

Noorte, kes ei õpi ega tööta, osatähtsus 15–24-aastaste seas Euroopa Liidus, 2013

Share of 15–24-year-olds not in education, employment or training in the European Union, 2013

Eestis on noorte, kes ei õpi ega tööta, osatähtsus 15–24-aastaste seas Euroopa Liidu keskmisest väiksem.

In Estonia, the share of NEETs (aged 15–24) is lower than the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

INTERNETI KASUTAMISE MÄÄR

Definitsioon	Näitaja väljendab kolme kuu jooksul enne uuringut internetti kasutanud 16–74-aastaste osatähtsust samas vanuserühmas ning hõlmab interneti kasutamist mis tahes kohas (kodus, tööl või mujal) ükskõik millise seadme, nt lauarvuti, sülearvuti, minisülearvuti (<i>netbook</i>) ja tahvelarvuti, samuti mobiil- või nutitelefone, mängukonsooli, e-lugeri vm abil.
Asjakohasus	Internet võimaldab ja avardab ligipääsu teabele, enesetäiendamise- ja töövõimalustele, ühiskonna- ja kultuurielus osalemisele. Interneti kasutamise määr näitab, kui paljud inimesed neist võimalustest osa saavad. Interneti kasutamine on üks ühiskonna sidususe suurendamise viis.
Olukord Eestis	Eestis on interneti kasutamise määr aasta-aastalt tõusnud – kui 2009. aastal oli see 71%, siis 2013. aastal juba 79,4%. Noorte seas on internetikasutajaid vanemaegalistega võrreldes selgelt rohkem – 2013. aastal kasutas internetti 16–34-aastastest ligi 100%, 65–74-aastastest aga 32%. Vaatamata vanusest tingitud eripärale on lõhe nooremate ja vanemate internetikasutamises aasta-aastalt siiski vähenenud. Koos haridustaseme tõusuga suureneb ka interneti kasutamise osatähtsus – 2013. aastal oli kõrgharitud seas interneti kasutajaid 91% ning kuni põhihariduse omandanute hulgas 65%. Naiste ja meeste interneti kasutamise määr oluliselt ei erine, vaid on mõlemal juhul 80% piiril.
Rahvusvaheline võrdlus	Keskmine interneti kasutamise määr oli EL-is 2013. aastal 75%. Kõrgeim oli interneti kasutamise määr Rootsis, Taanis (mõlemas 95%) ja Hollandis (94%) ning väikseim Rumeenias (50%), Bulgaarias (53%) ja Itaalias (58%). Eestis oli interneti kasutamise määr 2013. aastal Euroopa Liidu riikide keskmisest 5 protsendipunkti kõrgem.
Meetmed	Interneti kasutamise määr 95% tähendab elanikkonna täielikku digitaalset kirjaoskust, sest hinnanguliselt ei hakka kuni 5% inimestest kunagi internetti kasutama (erinevatel põhjustel). Eesmärgini jõudmiseks viiakse Eesti infoühiskonna arengukava 2020 raames ellu mitmeid tegevusi, sh koolitus- ja teadlikkusprogrammid, kiire internetiühenduse kättesaadavaks tegemine kogu Eestis, riigi e-teenuste kasutajasõbralikumaks arendamine jne. Valitsuse tegevust täiendavad erasektori pingutused.

RATE OF INTERNET USE

Definition	<i>The indicator expresses the share of persons aged 16–74 who had used the Internet within the last three months before the survey and it includes access to Internet at any place (at home, work or elsewhere) via any device, for example, a desktop computer, laptop, netbook and tablet computer, but also a mobile phone or smartphone, game console, e-reader, etc.</i>
Relevance	<i>The Internet offers wider access to information, training and job opportunities, cultural and social participation. The rate of Internet use shows how many people can take advantage of these possibilities. Internet use is a way of increasing social cohesion.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the rate of Internet use has increased year by year: in 2009, it was 71%, whereas in 2013 – already 79.4%. Compared with the older generation, the use of the Internet is clearly more common among younger users – in 2013, the rate of Internet use was almost 100% among 16–34-year-olds, and 32% among 65–74-year-olds. Despite the age-related difference, the digital gap between the younger and older generation has still been decreasing year by year. Internet use increases in line with the rising level of education: in 2013, there were 91% of Internet users among persons with tertiary education and 65% among persons with below upper secondary education. The rate of Internet use does not differ significantly for males and females, it is around 80% in both cases.</i>
International comparison	<i>In the European Union countries, the average rate of Internet use was 75%. The rate of Internet use was the highest in Sweden, Denmark (95% in both countries), and the Netherlands (94%), and the lowest in Romania (50%), Bulgaria (53%) and Italy (58%). In Estonia, the rate of Internet use in 2013 was 5 percentage points higher than the EU average.</i>

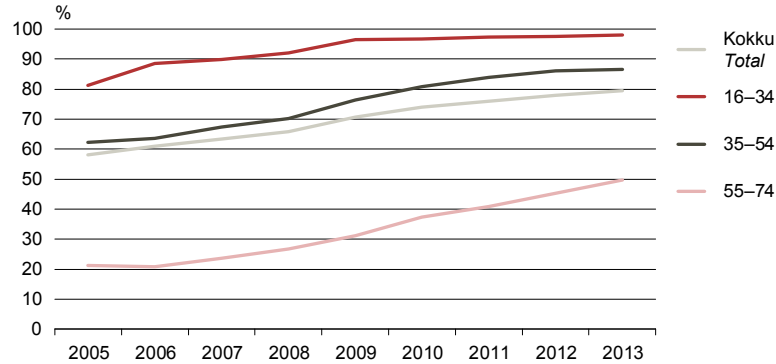
Measures

A 95% rate of Internet use means the full digital literacy of the population, as an estimated 5% of the people will never start using the Internet (for various reasons). To reach the target, several activities are being carried out in the framework of the Estonian Information Society Strategy 2020, including training and awareness programmes, making a fast Internet connection available all over Estonia, developments to make the state's e-services more user-friendly etc. Government actions are supplemented by the efforts of the private sector.

2014. aastal kasutas internetti ligi 100% 16–34-aastastest.

In 2014, nearly 100% of persons aged 16–34 used the Internet.

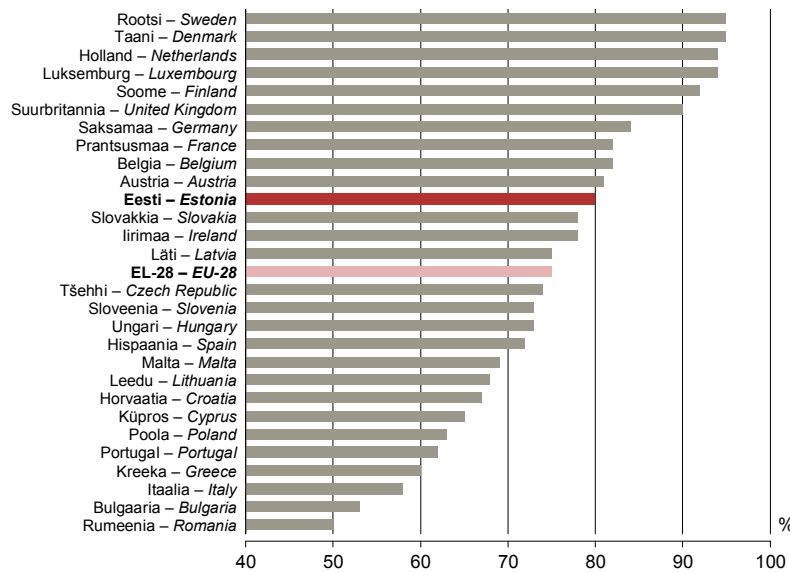
16–74-aastaste interneti kasutamise määr, 2005–2014
Rate of Internet use of persons aged 16–74, 2005–2014

2013. aastal oli Eestis interneti kasutamise määr 5 protsendi-punkti kõrgem kui Euroopa Liidu riikides keskmiselt.

In 2013, the rate of Internet use in Estonia was 5 percentage points higher than the EU average.

16–74-aastaste interneti kasutamise määr Euroopa Liidus, 2013
Rate of Internet use of persons aged 16–74 in the European Union, 2013

Allikas/Source: Eurostat

RÜNDE TAGAJÄRJEL HUKKUNUD

Definitsioon	Näitaja väljendab ründe tagajärjel hukkunute arvu 100 000 elaniku kohta. Rünne tähendab teise isiku poolt mis tahes vahendiga tekitatud vigastusi eesmärgiga vigastada või tappa. Näitaja esitatakse Euroopa rahvastiku vanuskoosseisu järgi standarditud suremuskordajana 100 000 elaniku kohta.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas väärtustatakse inimelu niivõrd, et tahtlikult põhjustatakse surma (tapmised ja mõrvad) harva. Näitaja väljendab seda, kui palju inimelu väärtustatakse ja milline moraal on ühiskonnas. Ründe tagajärjel hukkumist soodustavad liigne alkoholarbimine, relvade hõlbus kättesaadavus, sotsiaalne ebavõrdsus ja vägivallakultus. Kriminaalstatistikas kajastatav tapmiste ja mõrvade arv peegeldab peale ründe tagajärjel hukkunute ka tapmis- ja mõrvakatseid ning on seetõttu ründe tagajärjel hukkunute arvust üldjuhul suurem. Võrreldes Eesti taasiseseisvumisjärgsete aastatega on tapmiste ja mõrvade, sh tapmis- ja mõrvakatsete arv praegu mitu korda väiksem.
Olukord Eestis	Ründe tagajärjel hukkunute arv on alates 90. aastate keskpaigast vähenenud üle kaheksa korda. Kui 1994. aastal hukkus ründe tagajärjel 426 inimest, siis 2013. aastal 52. Ründe tagajärjel hukkunute standarditud suremuskordaja on 2000. aastast alates vähenenud kolm korda: 12,6-st 2000. aastal 3,9-ni 2013. aastal. Põhjuseks võib pidada eri meetmete ja ühiskonna arengu koostööd. Ühest küljest hindab ühiskond üha enam inimelu ja väärikust, mis tähendab, et raskeid kuritegusid sallitakse üha vähem. Teisest küljest on olulist rolli mänginud korrakaitsjate ennetustegevus ja kiirem reageerimine sekkumist vajavatele juhtumitele.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus olid Balti riikide – Eesti, Läti ja Leedu – ründe tagajärjel hukkunute standarditud suremuskordajad 100 000 elaniku kohta kõige suuremad. Maailma Terviseorganisatsiooni andmetel oli see näitaja 2012. aastal Lätis 5,9 ja Leedus 5, Eesti oli järjestuses kolmas (4,8) ning talle järgnes 2,6 korda väiksema näitajaga Soome. EL-i väikseim oli Suurbritannia näitaja (0,3), järgnesid Sloveenia ja Luksemburg (mõlema näitaja 0,4).
Meetmed	Isikuvastaste kuritegude ärahoidmiseks tuleb suurendada kogu elanikkonna, sh väiksemate sihtrühmade teadlikkust, et muuta hoiakuid vägivalda suhtes taunivamaks ning selgitada avalikkusele vägivaldtegevuste tagajärgi ja nende ärahoidmise vajadust. Parandada tuleb laste ja noorte sotsiaalseid oskusi, kiirendada vägivaldajuhtumitele reageerimist ning pakkuda erinevaid teenuseid vägivaldakuurajate käitumisharjumuste muutmiseks. Oluline roll on ka teiste valdkondade meetmetel, näiteks töötuse, vaesuse ja sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamisel. Tihti põhjustab tapmisi alkoholi liigtarvitamine, seetõttu panustab tapmiste-mõrvade vähendamisse ka alkoholipoliitika roheline raamat. Tapmiste vähendamiseks on suurendatud korrakaitsjate võimekust reageerida sekkumist vajavatele vägivaldajuhtumitele võimalikult vara, vältimaks nende eskaleerumist. Perevägivalda ja sellega seotud tapmiste vähendamiseks nähakse ette meetmed vägivalda vähendamise arengukavas 2015–2020.

DEATHS DUE TO ASSAULT

Definition	<i>The indicator shows the number of deaths due to assault per 100,000 inhabitants. Assault refers to injuries caused by any means by another person with the intention to injure or kill. The indicator is presented as a standardised death rate per 100,000 inhabitants calculated on the basis of the age distribution of the European population.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, human life is so highly valued that homicides and murders are rare. This indicator reflects the value placed on human life and the moral values of the society. Alcohol misuse, easy access to weapons, social inequality and the promotion of violence are factors contributing to deaths due to assault. The number of homicides and murders published under crime statistics covers deaths due to assault and also attempted homicides and murders, which is why it is usually bigger than the number of deaths due to assault. Compared to the years just after Estonia regained its independence, the number of homicides and murders (incl. attempted homicides and murders) is several times smaller today.</i>
Situation in Estonia	<i>Since the mid-1990s, the number of deaths due to assault has decreased more than eight times. In 1994 the number of such deaths was 426, compared to 52 in 2013. Since 2000, the standardised death rate for deaths due to assault has decreased three times: from 12.6 in 2000 to 3.9 in 2013. The decrease in the number of deaths due to assault is a result of the interaction of various measures and social developments. On the one hand, human life and dignity are more highly valued by the society, which means that serious crime is less tolerated. On the other hand, the police have played a crucial role with preventive actions and faster intervention when needed.</i>
International comparison	<i>Among the EU countries, the Baltic countries (Estonia, Latvia and Lithuania) have the highest standardised death rate per 100,000 inhabitants as far as deaths due to assault are concerned. According to the World Health Organization, in 2012, this death rate was</i>

the highest in Latvia (5.9), followed by Lithuania (5) and Estonia (4.8). Finland ranked fourth with an indicator that was 2.6 times lower than in Estonia. The lowest rate in the EU was recorded in the United Kingdom (0.3), Slovenia (0.4) and Luxembourg (0.4).

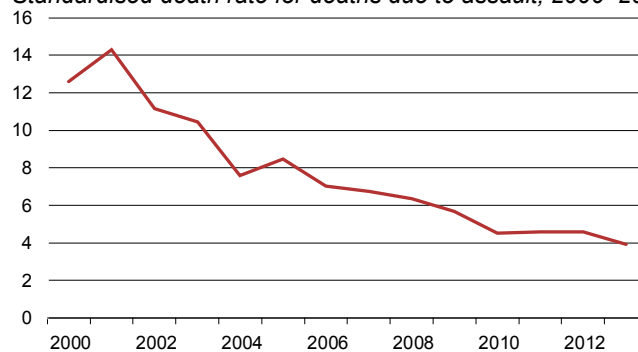
Measures

To prevent offences against the person, it is essential to raise the awareness of the entire population as well as smaller target groups, so that violence would be less tolerated and people would be aware of the consequences of violence and of the importance of prevention. Social skills and awareness should be improved among children and young people. The response to acts of violence should be faster. There should be various services targeted at the modification of violent behaviour. The measures taken in other fields play an important role in reducing unemployment, poverty and social inequality, for example. Manslaughters are often associated with alcohol misuse – therefore, the measures defined in the Green Paper on alcohol policy play a role in reducing the number of murders and manslaughters. To reduce this number, there have also been efforts to improve the capacity of the police to react as soon as possible to acts of violence which require intervention to prevent their escalation. The Development Plan for Reducing Violence 2015–2020 outlines measures for reducing domestic violence and the number of manslaughters associated with it.

Võrreldes 2000. aastaga oli ründe tagajärjel hukkunute standarditud suremuskordaja 2013. aastal kolm korda väiksem.

Compared to 2000, the standardised death rate for deaths due to assault decreased three times by 2013.

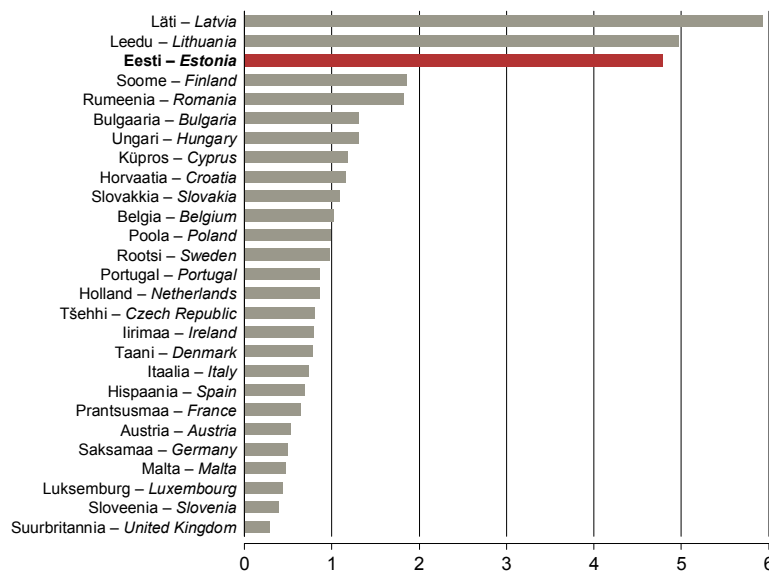
Ründe tagajärjel hukkunute standarditud suremuskordaja, 2000–2013
Standardised death rate for deaths due to assault, 2000–2013

Eesti, Läti ja Leedu on ründe tagajärjel hukkunute poolest Euroopa Liidus esimeste seas.

Estonia, Latvia and Lithuania ranked first among the EU countries based on the rate of deaths due to assault.

Ründe tagajärjel hukkunute standarditud suremuskordaja Euroopa Liidus, 2012^a
Standardised death rate for deaths due to assault in the European Union, 2012^a

^a Leedu, Slovakkia, Belgia, Rootsi, Iirimaa, Itaalia, Prantsusmaa ja Suurbritannia kohta 2010. aasta andmed. Soome, Rumeenia, Küprose, Poola, Portugali, Hollandi, Taani, Hispaania, Austria, Malta ja Luksemburgi kohta 2011. aasta andmed.

^a 2010 data for Lithuania, Slovakia, Belgium, Sweden, Ireland, Italy, France and the United Kingdom. 2011 data for Finland, Romania, Cyprus, Poland, Portugal, the Netherlands, Denmark, Spain, Austria, Malta and Luxembourg.

Allikas: Maailma Terviseorganisatsioon
Source: World Health Organization

VARAVASTASED KURITEOD

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on registreeritud varavastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta, rahvusvahelises võrdluses vaid politseis registreeritud varavastaste kuritegude (sh kuriteo katsed) arv 100 000 elaniku kohta. Varavastased kuriteod on vargus, röövimine, omastamine, kelmus, väljapressimine ja asja omavoliline kasutamine.
Asjakohasus	Jätksuutlikus ühiskonnas on tagatud inimeste turvalisus. Kuritegevus on seotud nii töötuse, vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse kui ka majanduse struktuuri ja sotsiaalpoliitikaga. Varavastased kuriteod on seotud vaesusega, alkoholi ja narkootikumide tarbimisega, aga ka üldise sotsiaalse rahulolematusega, mis võib väljenduda nii asjade ebaseaduslikkus omastamises ja kasutamises kui ka vandalismis.
Olukord Eestis	<p>Varavastased kuriteod on Eestis enim levinud kuriteoliik. Kõigest 2013. aastal registreeritud kuritegudest oli varavastaseid veidi üle poole – 54%. 100 000 elaniku kohta oli 2013. aastal 1617 varavastast kuritegu ehk 107 kuritegu vähem kui aasta varem. Aastatel 2003–2013 varavastaste kuritegude arv vähenes – 2003. aastal sooritati varavastaseid kuritegusid 43 177 (100 000 elaniku kohta 3150), 2013. aastal veidi üle kahe korra vähem ehk 21 308 (100 000 elaniku kohta 1617). 2013. aastal olid 77% varavastastest kuritegudest vargused, järgnesid kelmused (9%), omastamised (4%), röövimised (2,2%), asja omavoliline kasutamine (1,3%) ja väljapressimine (0,5%).</p> <p>2013. aastal pandi 10 000 elaniku kohta kõige vähem varavastaseid kuritegusid toime Saare maakonnas (44), järgnesid Hiiu (48), Viljandi (70) ja Järva maakond (77). Kõige rohkem varavastaseid kuritegusid pandi 10 000 elaniku kohta toime Harju (209), Ida-Viru (178) ja Põlva maakonnas (155).</p>
Rahvusvaheline võrdlus	Rahvusvaheliselt on hästi võrreldav üks varavastaste kuritegude alaliik – röövimine. 2012. aastal oli Eesti röövide arvu poolest 100 000 elaniku kohta võrreldes Euroopa Liidu riikide keskmisega tublisti tagapool – EL-i keskmine oli 80 juhtumit 100 000 elaniku kohta, Eestis oli vastav näitaja aga 35 juhtumit 100 000 elaniku kohta. 2012. aastal oli EL-is 100 000 elaniku kohta kõige rohkem rööve Belgias (253), Taanis (228) ja Hispaanias (206). Kõige vähem oli 100 000 elaniku kohta rööve Rumeenias (16), Slovakkias (18), Sloveenias (19) ja Küprosel (20).
Meetmed	Varavastaste kuritegude ärahoidmiseks on toetatud naabrivalvet, laiendatud kogukonnakeskset ennetustööd ja teavitatud elanikke võimalikest riskidest ja kuritegevuse trendidest. Suurendatud on politsei võimekust leida varastatud asjadega kauplejaid ja raskendatud kuritegelikul teel saadud vara müümist ja seeläbi kriminaaltulu saamist. Varavastaste kuritegude vähendamisel on oluline ka kriminaalsel teel saadud tulu ja vara konfiskeerimise efektiivistamine ning vastavate uurimisasutuste ja menetlejate võimekuse suurendamine. Koostatavas siseturvalisuse arengukavas 2015–2020 soovitakse parandada elanike oskusi varavastaseid kuritegusid ennetada.

CRIMINAL OFFENCES AGAINST PROPERTY

Definition	<i>On the state level, the indicator shows the number of registered property crimes per 100,000 inhabitants. For the international comparison, only the number of criminal offences against property recorded by the police per 100,000 inhabitants are used. Property crimes include theft, robbery, embezzlement, fraud, extortion, and unauthorised use of a thing.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the security of people is guaranteed. Crime is related to unemployment, poverty, social exclusion as well as the structure of the economy and social policies. Criminal offences against property are associated with poverty, alcohol consumption and drug use but also with social dissatisfaction in general, which can express itself in illegal appropriation and use of things as well as vandalism.</i>
Situation in Estonia	<i>Property crimes are the most common type of criminal offence in Estonia. Out of all crimes recorded in 2013, crimes against property constituted slightly more than a half, namely 54%. In 2013, the number of property crimes amounted to 1,617 crimes per 100,000 inhabitants, i.e. 107 cases less than in the previous year. In the period of 2003–2013, the number of property crimes declined: in 2003, 43,177 property crimes were committed (3,150 property crimes per 100,000 inhabitants); in 2013, the respective indicator was slightly more than two times smaller, i.e. 21,308 (1,617 property crimes per 100,000 inhabitants). In 2013, theft constituted the largest share of property crimes (77%), followed by fraud (9%), embezzlement (4%), robberies (2.2%), unauthorised use of a thing (1.3%) and extortions (0.5%).</i>

In 2013, the number of property crimes per 10,000 inhabitants was the smallest in Saare county (44), followed by Hiiu (48), Viljandi (70) and Järva (77) counties. The number of property crimes per 10,000 inhabitants was the highest in Harju (209), Ida-Viru (190) and Põlva (155) counties.

International comparison

On the international level, one type of property crime that is easily comparable is robberies. By the number of robberies per 100,000 inhabitants, Estonia was greatly below the European Union average in 2012: the EU average was 80 robberies per 100,000 inhabitants, while in Estonia the respective indicator was 35 robberies per 100,000 inhabitants. In 2012, the number of robberies committed per 100,000 inhabitants was the greatest in Belgium (253), Denmark (228) and Spain (206), and the smallest in Romania (16), Slovakia (18), Slovenia (19) and Cyprus (20).

Measures

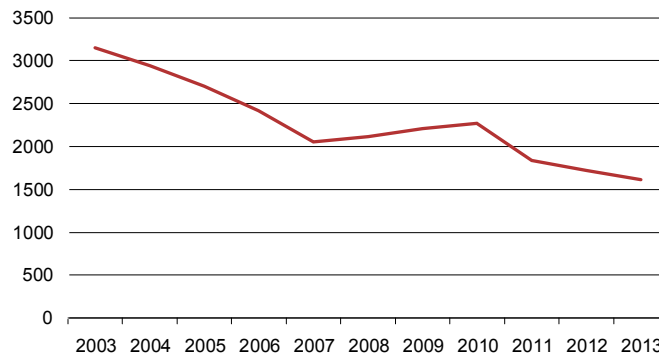
In order to prevent criminal offences against property, neighbourhood watch has been promoted, community-based prevention campaigns have been expanded and residents have been educated on possible risks and crime trends. The capabilities of the police in identifying traffickers of stolen things have been improved and it has been made more difficult to sell things obtained through crime and to receive criminal profit from it. In the prevention of property crimes, it is also important to make the confiscation of income and things obtained through crime more efficient. The aim of the Development Plan for Internal Safety, which is being compiled now, is to improve the inhabitants' skills of preventing criminal offences against property.

Alates 2003. aastast on registreeritud varavastaste kuritegude arv kaks korda vähenenud.

Since 2003, the number of recorded criminal offences against property has decreased two times.

Varavastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta, 2003–2013

Number of criminal offences against property per 100,000 inhabitants, 2003–2013

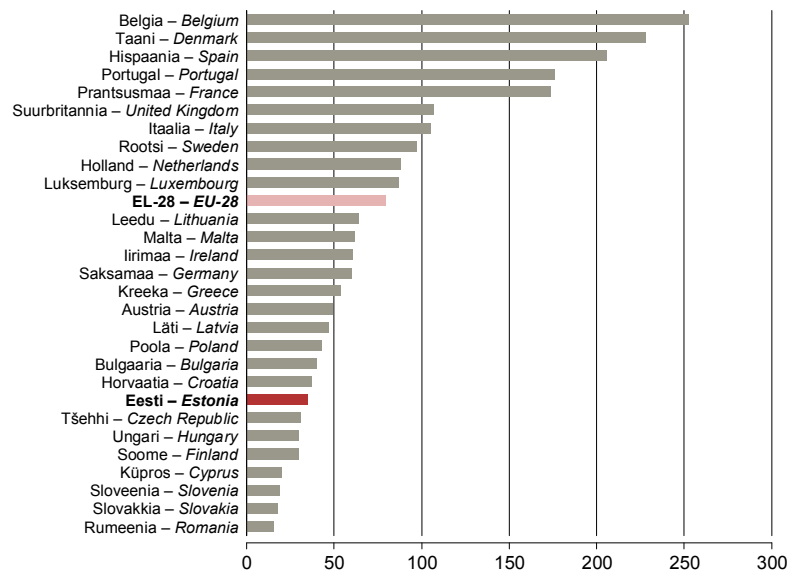
Allikad: Justiitsministeerium, Statistikaamet
Source: Ministry of Justice, Statistics Estonia

2012. aastal oli Eestis 100 000 elaniku kohta vähem rööve kui EL-i riikides keskmiselt.

In 2012, the number of robberies per 100,000 inhabitants in Estonia was below the EU average.

Röövimiste arv 100 000 elaniku kohta Euroopa Liidus, 2012

Number of robberies per 100,000 inhabitants in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

ALAEALISTE KURITEGEVUS

Definitsioon	Näitaja väljendab kuriteo toime pannud alaealiste (14–17-aastased) arvu 10 000 samaealise elaniku kohta. Rahvusvahelise võrdluse näitaja on süüdimõistetud alaealiste kurjategijate osatähtsus kõigi süüdimõistetud kurjategijate seas.
Asjakohasus	Alaealiste kuritegevuse tase on ühiskonna jätkusuutlikkuse, sidususe ja turvalisuse seisukohalt oluline näitaja. Teataval määral on noorte hälbimus nii sotsiaalses kui ka psühholoogilises mõttes normaalne nähtus, ent alaealiste kuritegevuse kasv võib mõjutada üldist kriminoogeensust nii lähi- kui ka kaugemas tulevikus. Noorte kuritegevus ei ole ainult vaesusest tingitud probleem, selle taga on ka tähelepanuvajadus, huvitegevuse puudulikkus, usalduse puudumine, ühepäevamentaliteet, pere ja kooli nõrk side jms.
Olukord Eestis	2013. aastal tuvastati 287 kuriteo sooritanud alaealist 10 000 samaealise elaniku kohta. Tuvastatud alaealiste kurjategijate arv on ajavahemikul 2006–2013 vähenenud 2056-st 1372-ni. Alaealiste toimepandud kuritegude üldarvu muutust on mõjutanud muude tegurite seas see, et selles eas noorte arv on alates 2006. aastast vähenenud ligi 28 000 võrra ehk 37%. Alaealiste toimepandud kuritegusid avastati kõige enam Harju (502), Ida-Viru (271), Tartu (158) ja Lääne-Viru (155) maakonnas. Kõige vähem Saare- (7) ja Hiiu (15). 2013. aastal olid ligikaudu 50% alaealiste kuritegudest vargused ning 35–40% kehalise väärkohtlemise kuriteod, kusjuures ligi pool kehalise väärkohtlemise kuritegudest pandi toime õppeasutuses või selle territooriumil. Väiksem osa kuritegudest oli seotud narkootikumide ja sõiduki joobes juhtimisega. 9% alaealiste kuritegudest oli suunatud avaliku rahu vastu.
Rahvusvaheline olukord	Aastatel 2000–2013 oli keskmine süüdimõistetud alaealiste kurjategijate osatähtsus kõigi kurjategijate seas teiste EL-i riikidega võrreldes Eestis üks suuremaid. Kui teistes EL-i riikides oli selle perioodi keskmine näitaja 7% lähedal, siis Eestis on see ligi 19%. Väikseim oli vaadeldava perioodi keskmine Itaalias (1,3%) ja Portugalis (2,7%).
Meetmed	Alaealiste kuritegevuse vähendamine on vägivalda vähendamise arengukava 2015–2020 prioriteet. Tähelepanu all on kogukonnapõhine ja perekeskne riskilaste varane märkamine, abistamine ja toetamine, alaealiste riskikäitumise ning alkoholi ja muude sõltuvusainete tarbimise vähendamine, alaealiste komisjonide kvaliteedi parandamine ja mõjutusvahendite kättesaadavuse laiendamine, erikoolide kujundamine senisest enam retsidiivsust vähendavaks ning alaealiste kurjategijatega seotud kriminaal-asjade kiire menetlemine. Alaealiste kuritegevust aitab vähendada ka vaba aja veetmise (sh huviringid) võimaluste piisavus, koolikiusamise vähendamine, vanemlike oskuste arendamine ja positiivset vanemlust toetavate hoiakute süvendamine ning laste ja noorte sallivuse ja sotsiaalsete oskuste parandamine vägivaldavabalt suhelda ja konflikte lahendada.

JUVENILE DELINQUENCY

Definition	<i>The indicator expresses the number of juvenile delinquents (aged 14–17) per 10,000 inhabitants of the same age. On the international level, the indicator is the share of convicted juvenile criminals in the total number of convicted criminals.</i>
Relevance	<i>Juvenile delinquency is an important indicator of the sustainability, cohesion and security of a society. To a certain extent, the deviance of young people is a normal phenomenon from both the social and psychological perspective, but the growth of juvenile delinquency may affect the overall level of criminality in the near as well as distant future. Juvenile delinquency is not caused by poverty alone, but it is also the result of a lack of attention, lack of recreational activities, lack of trust, a reckless mentality, a weak link between the family and school, etc.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, the number of juvenile offenders reached 287 per 10,000 minors of the same age. In the period of 2006–2013, the number of identified juvenile offenders dropped from 2,056 to 1,372. Among other factors, the total number of juvenile crimes has also been affected by the fact that, since 2006, the number of minors in this age group has decreased almost by 28,000, or by 37%. On the county level, the number of registered juvenile offences was the highest in Harju county (502), followed by Ida-Viru (271), Tartu (158) and Lääne-Viru (155) counties. The number of recorded juvenile offences was the smallest in Hiiu (7) and Saare (15) counties.</i> <i>In 2013, approximately 50% of juvenile crimes were thefts, 35–40% were cases of physical abuse. Almost a half of the physical abuse crimes were committed in educational institutions</i>

or on their territory. Fewer crimes were linked to drugs and driving while intoxicated. 9% of juvenile crimes were offences against public order.

International comparison

In 2006–2012, the average share of convicted juveniles in the total number of criminals in Estonia was one of the highest compared to other European Union countries. While in other EU countries the average share of the respective indicator in the same period was close to 7%, then in Estonia it was nearly 19%. The average share of the corresponding period was the lowest in Italy (1.3%) and Portugal (2.7%).

Measures

Reducing juvenile delinquency is a priority of the Development Plan for Reducing Violence 2015–2020. The focus is on community-based and family-centred early identification of children at risk, and providing help and support for them; reducing juvenile risk behaviour and alcohol consumption and the use of other addictive substances; improving the quality of juvenile committees and increasing the availability of sanctions; transforming reform schools into institutions reducing recidivism more than before; and on the fast proceeding of criminal cases related to juvenile offenders. What also helps to reduce juvenile delinquency are sufficient possibilities for recreational activities (including hobby groups), reducing bullying in schools, developing parental skills and increasing positive attitudes towards parenting, and improving tolerance and social skills regarding non-violent communication and conflict resolution in children and youngsters.

Alaealiste kurjategijate arv 10 000 samaealise elaniku kohta, 2006–2013
Number of juvenile criminals per 10,000 inhabitants of the same age, 2006–2013

Pärast 2008. aasta haripunkti on alaealiste kurjategijate arv 10 000 samaealise kohta valdavalt langustrendis.

After the peak of 2008, the number of juvenile criminals per 10,000 inhabitants of the same age has mainly been in decline.

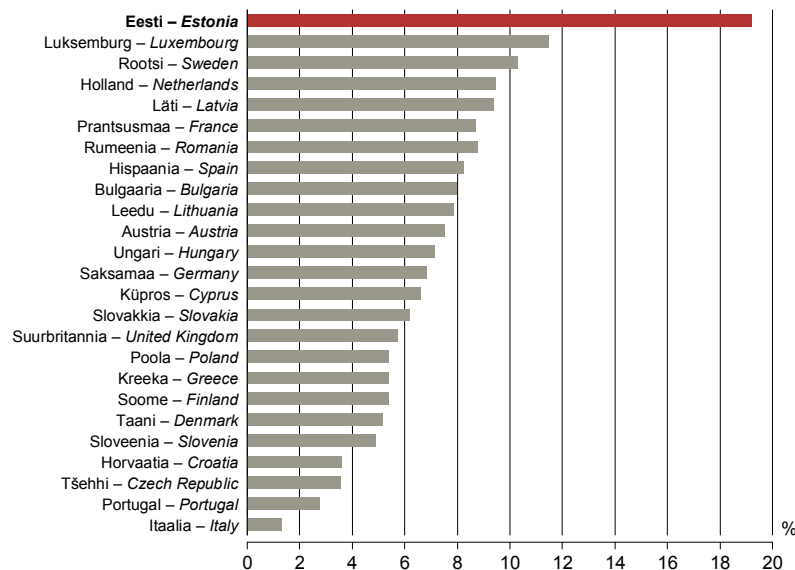

Allikad: Justiitsministeerium, Statistikaamet
Source: Ministry of Justice, Statistics Estonia

Alaealiste kurjategijate osatähtsus süüdimõistetud kurjategijate seas, 2006–2012
Share of juvenile criminals among all convicted criminals, 2006–2012

Aastatel 2006–2012 oli keskmine süüdimõistetud alaealiste kurjategijate osatähtsus kõigi süüdimõistetud kurjategijate seas Eestis tunduvalt suurem kui EL-is keskmiselt.

In 2006–2012, the average share of convicted juvenile criminals in the total number of convicted criminals was considerably higher in Estonia than the EU average.

Allikas: ÜRO Euroopa Majanduskomisjon
Source: United Nations Economic Commission for Europe

KURITEO OHVRIKS LANGENUD ELANIKUD

Definitsioon	Näitaja väljendab viimase 12 kuu jooksul kuriteo ohvriks langenud elanike osatähtsust 15–74-aastaste seas, aluseks küsitluse (ohvriuuritud) andmed. Ohvriuuritud annavad teavet kuritegevusega kokku puutunud inimeste kohta ning võimaldavad ametlikust statistikast sõltumatult hinnata muutusi kuritegevuse tasemes, sest küsitlustega saadavad andmed ei sõltu kuritegude politseile teatamise aktiivsusest ega politsei töömahust.
Asjakohasus	Kuriteo ohvriks langenute osatähtsus peegeldab ühiskonna turvalisust. Kõrge kuritegevuse määr ja ohvriks langemine vähendavad turvatunnet ning suurendavad survet õiguskaitsele. Jätkusutlikus ühiskonnas peab turvalisus olema tagatud, mis tähendab, et inimesed ei peaks oma elu või varaga seoses hirmu tundma.
Olukord Eestis	2013. aastal registreeriti Eestis 39 631 kuritegu, mis on 3% vähem kui eelnenud aastal. Kuritegevuse ohvriks oli langenud 10% elanikest ehk pisut rohkem inimesi kui 2012. aastal. Aastatel 2008–2013 on kuriteo ohvriks langenud elanike osatähtsus püsinud enam-vähem samas suurusjärgus. 2013. aasta ohvriuuritud andmetel langes küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul eri liiki varguste ohvriks 3–5% elanikest. 2% elanikest oli langenud viimase aasta jooksul rünnaku ohvriks nii, et nad olid saanud haiget. Hirmu tekitava ähvardusega oli kokku puutunud 4% inimestest. Mõlemad näitajad on võrreldes 2012. aastaga vähenenud: siis oli reaalse vägivallega kokku puutunud 4% ja ähvardamisega 5% elanikest.
Rahvusvaheline võrdlus	Viimased rahvusvahelise ohvriuuritud andmed pärinevad 2004. aastast ning nendega on võrreldavad ka Eesti 2003. ja 2008. aasta ohvriuuritud tulemused. 2004. aastal langes 22-s Euroopa riigis kuriteo ohvriks keskmiselt 15,3% elanikest. Kõige väiksem oli vastav osatähtsus Hispaanias (9,1%), Ungaris (10%) ning Portugalis (10,4%). Kõige suurem kuriteo ohvriks langenute osatähtsus oli Iirimaa (21,9%), Islandil (21,2%) ja Suurbritannias (21%). Kui 2003. aastal langes Eestis kümne kuriteoliigi ohvriks 20,2% elanikest, siis 2008. aastal oli see protsent veidi väiksem (18,4%).
Meetmed	Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 on seadnud kuritegevuse vähendamisel järgmised prioriteedid: korduvkuritegevuse ja alaealiste kuritegevuse ennetamine, organiseeritud kuritegevuse, sealhulgas majandus-, korrupsiooni- ja küberkuritegevuse ning inimkaubanduse ja muude isikuvastaste kuritegude, sealhulgas perevägivalda ennetamine. Vägivalla vähendamise arengukava 2015–2020 eesmärk on kuritegevuse ennetamine, kurjategijate retsidiivsuse vähendamine ja ohvrite abistamine. Eesmärgi saavutamiseks kavandatakse meetmeid, et parandada spetsialistide oskust ohvreid paremini ära tunda ja nendega kiiremini ja mõjusamalt tegelda, laiendatakse ning muudetakse paindlikumaks ohvritele ja nende pereliikmetele suunatud teenuseid, suurendatakse eri poolte koostööd. Et vältida teisest ohvriks langemist, töötatakse välja meetmed kurjategijate retsidiivsuse vähendamiseks ja rakendatakse senisest süsteemsemaid, tõendus põhiseid, õigele siht-rühmale suunatud ning pikaajalisi ennetustegevusi.

SHARE OF CRIME VICTIMS

Definition	<i>The indicator shows the share of 15–74-year-olds who have fallen victim to crime in the past 12 months, based on the data of victimisation surveys. These surveys give information about the share of crime victims and allow the assessment of crime level trends independently of official statistics, as the data collected with surveys do not depend on the amount of offences reported to the police or on the workload of the police.</i>
Relevance	<i>The rate of crime victimisation reflects the level of security in the society. A high crime rate and a high share of crime victims mean a lower sense of security and an increased burden on law enforcement. A sustainable society guarantees security, meaning that no one has to be worried about their life or property.</i>
Situation in Estonia	<i>39,631 criminal offences were registered in Estonia in 2013, which is 3% less than the year before. The crime victimisation rate was 10% and increased slightly compared to 2012. In 2008–2013, the share of crime victims remained more or less the same. According to the 2013 victimisation survey, 3–5% of the respondents had fallen victim to theft of some kind in the 12 months preceding the survey. 2% of Estonia's population had been assaulted in such a way that they were hurt. 4% had been scared due to being threatened. Both indicators have decreased compared to 2012, when 4% of the population had suffered real violence and 5% had been threatened.</i>
International comparison	<i>The latest available international victimisation data refer to 2004. The results of the 2003 and 2008 Estonian victimisation surveys are comparable with these data.</i>

In 2004, the average crime victimisation rate in the 22 European countries was 15.3%. The share of crime victims was the lowest in Spain (9.1%), Hungary (10%) and Portugal (10.4%). The share was the highest in Ireland (21.9%), Iceland (21.2%) and the United Kingdom (21%). In 2003, the share of crime victims (based on 10 types of crime) was 20.2% in Estonia, but this share had fallen slightly by 2008 (18.4%).

Measures

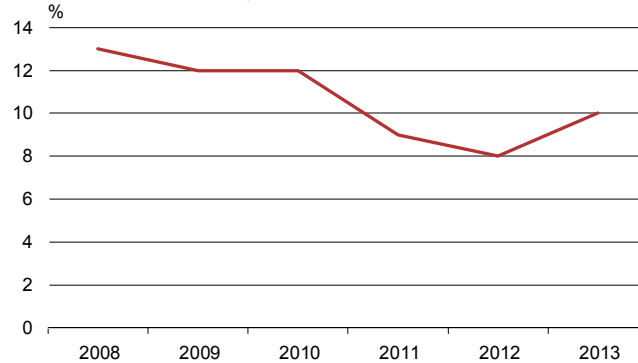
The Guidelines for Development of Criminal Policy Until 2018 outline the following priorities in this domain: the prevention of recidivism and juvenile delinquency; the prevention of organised crime (incl. economic and corruption crime, cybercrime); the prevention of human trafficking and other criminal offences against the person, including domestic violence. The objectives of the Development Plan for Reducing Violence 2015–2020 are crime prevention, decreased recidivism and the provision of victim assistance. The following measures have been planned for the achievement of these objectives: improving the ability of the relevant specialists to recognise victims and intervene faster and more effectively; offering a wider and more flexible range of services to victims and their family members; and increasing cooperation between different parties. To prevent secondary victimisation, interventions will be developed to reduce criminal recidivism; also, more systematic, evidence-based, properly targeted and long-term preventive actions will be taken.

Eestis langeb kuritegude ohvriks umbes kümnendik elanikest.

Approximately a tenth of the population fall victim to crime in Estonia.

Kuriteo ohvriks langenute osatähtsus, 2008–2013

Share of crime victims, 2008–2013

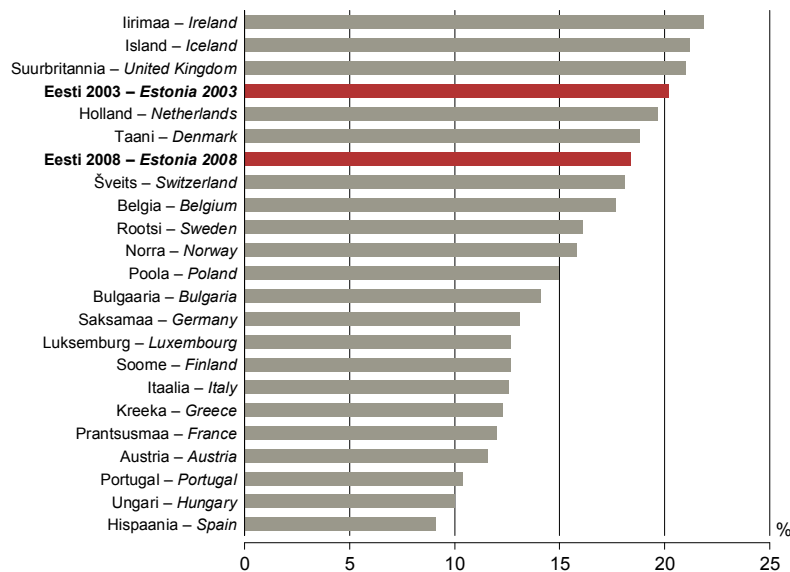
Allikas: Justiitsministeerium
Source: Ministry of Justice

Eesti elanikud langevad kuriteo ohvriks sagedamini kui enamiku teiste uuringus osalenud Euroopa riikide elanikud.

Estonia has more crime victims than most of the other European countries participating in this survey.

Kuriteo ohvriks langenute osatähtsus 10 kuriteoliigi põhjal Euroopas, 2004

Share of crime victims in Europe based on 10 types of crime, 2004

Allikas: Justiitsministeerium
Source: Ministry of Justice

METSARAIIE

Definitsioon	Näitaja väljendab metsaraie osatähtsust puidu aastases puhasjuurdekasvus.
Asjakohasus	Pikas perspektiivis on jätkusuutliku metsamajanduse peamine kriteerium metsaressursi võimalikult ühtlane kasutamine juurdekasvu ulatuses. Peale selle, et puitu kasutatakse laialdaselt ehituses ja mööblitööstuses, on puit oluline taastuvenergia allikas ja alternatiiv fossiilsetele kütustele. Mets toimib ka saasteainete filtrina ning metsa säästlik majandamine kaitseb metsade elurikkust, pinnast, vett ja atmosfääri.
Olukord Eestis	Metsaraie osatähtsus puidu juurdekasvus vähenes aastatel 2000–2007 enam kui poole võrra. Kui 2000. aastal oli raie ligikaudu miljoni tihumeetri võrra suurem kui juurdekasv, siis 2007. aastal oli raiutud puidu maht vaid 44,2% juurdekasvust. Alates 2004. aastast on raie olnud 44–70% juurdekasvust. Jätkusuutlikkuse aspektist on tähtis, et kasvava metsa pindala oluliselt ei väheneks, kuid metsamajanduse jätkusuutlikkuse hindamisel tuleb arvestada ka teisi aspekte, nagu metsade vanuseline ja liigiline jaotus, metsade seisukord ja raie jagunemine liigi järgi.
Rahvusvaheline võrdlus	Metsaraie osatähtsus puidu aastases juurdekasvus on Euroopa riikides väga erinev. 2010. aastal oli see näitaja üleeuroopalise raporti „State of Europe’s Forests 2011“ andmetel suurim Šveitsis, Austrias, Rootsis ja Leedus (üle 80%). Kõige väiksem oli raiutud puidu tagavara osatähtsus juurdekasvus Venemaal, Küprosel, Ukrainas, Hispaanias, Itaalias ja Sloveenias (alla 40%). Kui 2009. aastal oli Eesti näitaja (55,7%) veel keskmiste hulgas, siis 2010. ja 2011. aastal raiemaht veidi kasvas ja jõudis üle 65% taseme. 2012. aastal kahanes raiemaht riikliku metsainventeerimise andmetel 7,6 miljoni tihumeetri (61% juurdekasvust).
Meetmed	Metsade kasutus juurdekasvu piires tagab ühiskonna jaoks pideva tulu, säilitades seejuures metsa võime pakkuda nii majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi kui ka keskkonnanühvesid. Püsiva puiduvoo tagamiseks on oluline metsa aktiivselt majandada – uuendada, kasvatada, kasutada ja kaitsta. Metsanduse arengukava aastani 2020 näeb ette jätkusuutliku metsaraiemahu tagamise meetmed. Kui tekib oht kasutada metsaressursi pikaajalises perspektiivis rohkem, kui seda juurde kasvab, on võimalik metsavarude kasutamist seadusega piirata.

FOREST FELLING

Definition	<i>The indicator shows the ratio of annual fellings to net annual increment.</i>
Relevance	<i>In the long term, the ratio of annual fellings to net annual increment reflects the sustainability of forest management. Timber can be used for various purposes, such as in construction and the furniture industry. It is also an important source of renewable energy and an alternative to fossil fuels. In addition to that, forests function as a filter for pollutants. Sustainable forest management is essential for the protection of biological diversity, soil ecosystems, water and the atmosphere.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2000–2007, the ratio of annual fellings to net annual increment decreased by more than a half. In 2000, annual fellings exceeded the annual increment by about one million cubic metres of solid volume, while in 2007 the volume of annual fellings accounted for only 44.2% of the annual increment. Since 2004, felling has remained within 44–70% of the increment. From the perspective of sustainability, it is crucial that the area of standing crop is not reduced. In the assessment of the sustainability of forest management, it is important to take into account additional aspects, such as the structure of forests by age and species, forest health and the distribution of fellings by type of felling.</i>
International comparison	<i>The value of annual fellings as a share of net annual increment varies greatly among European countries. In 2010, the respective indicator was the biggest in Switzerland, Austria, Sweden and Lithuania (over 80%), according to the pan-European report “State of Europe’s Forests 2011”. The ratio of annual fellings to net annual increment was the smallest in Russia, Cyprus, Ukraine, Spain, Italy and Slovenia (less than 40%). In 2009, the indicator for Estonia (55.7%) was somewhere in the middle, whereas in 2010 and 2011 the felling volume increased slightly and totalled more than 65% of the increment. In 2012, the felling volume in Estonia decreased to 7.6 million cubic metres (61% of net increment), according to the National Forest Inventory.</i>

Measures

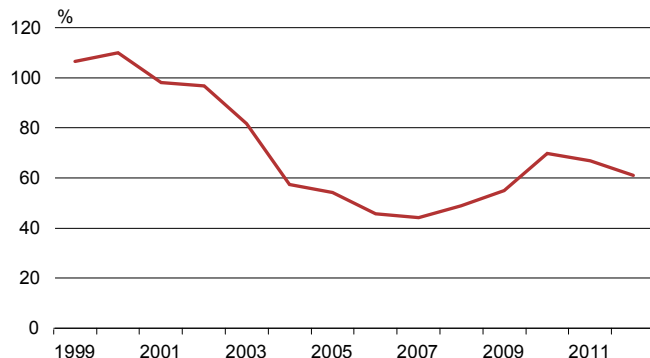
The sustainable use of forests ensures a steady source of revenue, and supports the ability of forests to provide economic, social, cultural and ecological benefits. Active forest management – including reforestation, silviculture, utilisation and protection – will ensure a steady supply of timber. The Estonian Forestry Development Programme Until 2020 defines the measures to ensure sustainable felling volumes. If there is a risk that the use of forest resources exceeds the increment over a longer period, the state may introduce legislation to limit the use of forest resources.

Metsaraie osatähtsus puidu aastases juurdekasvus statistilise metsainventeerimise andmetel, 1999–2012

Annual fellings as a share of net annual increment based on the National Forest Inventory, 1999–2012

2008. aastal hakkas metsaraie osatähtsus puidu juurdekasvus taas suurenema.

In 2008, the ratio of fellings to net annual increment started to increase again.

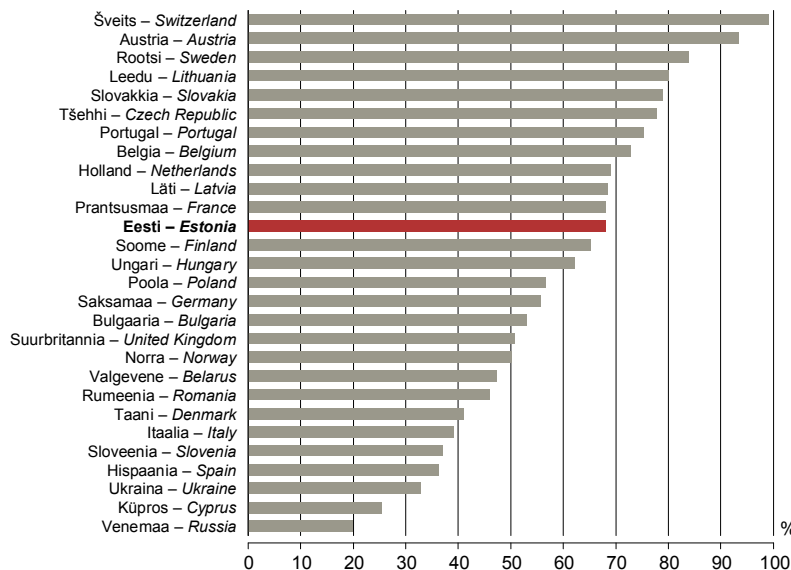

Metsaraie osatähtsus puidu aastases juurdekasvus Euroopa riikides, 2010^a

Annual fellings as a share of net annual increment in the European countries, 2010^a

2010. aastal oli Eesti metsaraie osatähtsus puidu juurdekasvus eksperdihinnangu kohaselt Euroopa riikide keskmine.

In 2010, annual fellings in Estonia as a share of net annual increment were close to the average of European countries.

^a Rumeenia, Poola, Läti ja Portugali andmed on aastast 2005. Eesti 2010. aasta andmed on eksperdihinnang.
^a 2005 data for Romania, Poland, Latvia and Portugal. The 2010 data for Estonia are based on an expert estimation.

Allikas: „Euroopa metsade seisund 2011 – säästva metsamajanduse olukord ja trendid Euroopas“
 Source: “State of Europe’s Forests 2011 – Status and Trends in Sustainable Forest Management in Europe”

PÕLEVKIVI KAEVANDAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul kaevandatud põlevkivi kogust. Rahvusvahelises võrdluses on kasutatud aasta jooksul kaevandatud ligniidi kogust. Euroopa Liidus kasutatav tahkete kütuste klassifikatsioon liigitab kütused nende süsinikusisalduse ja kütteväärtuse järgi. Põlevkivi vaadeldakse ligniidiga (pruunsöega) samas kategoorias.
Asjakohasus	Jätkusuutlik areng eeldab loodusressursside säästlikku kasutamist. Põlevkivi on Eesti tähtsaim loodusvara, millel põhineb tänane Eesti energeetika ja millega tagatakse riigi teatav energeetiline sõltumatus. Põlevkivi kasutatakse nii tahkekütusena kui ka toorainena põlevkiviõli ja keemiatoodete valmistamisel. Samas kaasneb põlevkivi kaevandamise ja kasutamisega suur keskkonnakoormus: tekib väga palju jäätmeid (aheraine ja põlevkivi utmise jäätmed, põlevkivi poolkoks, põlevkivi pigijäätmed, põlevkivituhk jne), sealhulgas põhiosa Eestis tekkivatest ohtlikest jäätmetest. Põlevkivi põletamisel tekib suur kogus happevihmasid põhjustavaid heitgaase (SO ₂ , lämmastikoksiidid jt) ja enamik Eestis tekkivatest kasvuhoonegaaside õhuheitmetest (CO ₂). Suur osa pinnaveekogudesse lastavast heitveest on kaevandustest välja pumbatav kaevandusvesi. Samuti rikub põlevkivi kaevandamine pinnast ja alandab põhjaveetaset. Ressursikasutuse keskkonnamõju vähendamine on jätkusuutliku arengu saavutamise faktoreid. Kõnealune näitaja kajastab ressursikasutuse ja kaudselt ka energiatootmise jätkusuutlikkust Eestis.
Olukord Eestis	Põlevkivi kasutamise riiklikus arengukavas aastateks 2008–2015 on põlevkivi kaevandamise piiriks seatud 20 miljonit tonni aastas. Aastatel 2010–2013 püsis põlevkivi kaevandamine stabiilsena, jäädes suurusjärku 15 miljonit tonni aastas. 1990. aastate algusest vähenema hakanud kaevandatud põlevkivi kogus jõudis madalaimale tasemele 1999. aastal, kui kaevandati vaid 9,6 miljonit tonni. Vähenemise põhjuseks oli nii naftasaaduste hinna järkjärguline langemine maailmaturul kui ka kaevandustööde peatamine ja kaevanduste sulgemine. Kaevandatud põlevkivi kogus on küll kasvanud, kuid see jääb siiski alla 1992. aasta näitajale (17 miljonit tonni aastas).
Rahvusvaheline võrdlus	Ligniit on fossiilne kütus, mille süsinikusisaldus on 25–35% ja kütteväärtus 10–20 MJ/kg. Ligniiti (pruunsüsi ja/või põlevkivi) toodetakse kümnes EL-i riigis. 2012. aastal toodeti suurim kogus ligniiti Saksamaal – 185 miljonit tonni. Järgnesid Poola (64,2 miljonit tonni) ja Kreeka (62,4 miljonit tonni). Ühe elaniku kohta arvestatuna tootis kõige rohkem ligniiti Eesti – kaks korda rohkem kui teisel kohal olev Kreeka (vastavalt 11,3 ja 5,6 tonni elaniku kohta).
Meetmed	Põlevkivi kui riigi strateegilise energiaressursi kasutamise suunad on määratud põlevkivi kasutamise riiklikus arengukavas. Sealhulgas on määratud põlevkivi maksimaalne aastane kaevandamismaht. Põlevkivi arengukava meetmed on suunatud põlevkivi kaevandamise ja kasutamise tõhustamisele ja põlevkiviresursi suuremale väärdamisele.

OIL SHALE MINING

Definition	<i>The indicator shows the quantity of oil shale mined annually. For international comparison, data on the quantity of lignite mined in a year have been used. The European Union classification of solid fuels is based on the carbon content and calorific value of fuels. Oil shale belongs to the same category as lignite (brown coal).</i>
Relevance	<i>The sustainable use of natural resources is one of the prerequisites for sustainable development. Oil shale is the most important natural resource in Estonia – the Estonian energy industry is based on oil shale, ensuring a degree of energy independence of the state. Oil shale is used as a solid fuel and as raw material for the production of shale oil and oil-shale-based chemical products. At the same time, the mining and use of oil shale have a significant environmental impact: the generation of an enormous quantity of waste (mine waste, retorting waste, oil shale semi-coke, oil shale tar residues, oil shale ashes, etc.) which represents the majority of the hazardous waste generated in Estonia; the emission of a large quantity of exhaust gases (SO₂, nitrogen oxides, etc.) causing acid rain and the majority of greenhouse gas emissions (CO₂) generated in Estonia; the mining water pumped out of mines makes up a significant part of the waste water released into surface water bodies. The mining of oil shale causes damage to the soil and reduces ground water levels. Reducing the environmental impact of resource utilisation supports sustainable</i>

development. The indicator reflects the sustainability of the use of resources and, indirectly, the sustainability of energy production in Estonia.

Situation in Estonia

The National Development Plan for the Utilisation of Oil Shale 2008–2015 established 20 million tonnes as the annual mining limit for oil shale. In 2010–2013 oil shale mining remained stable, at around 15 million tonnes a year. At the beginning of the 1990s, the quantity of mined oil shale decreased. The smallest quantity of oil shale (9.6 million tonnes) was mined in 1999. The decrease was mainly caused by the gradually falling prices of oil products on the international market and by the suspension of operations in mines and the closing of mines. The production of oil shale has increased but is still below the level of 1992, when 17 million tonnes were mined.

International comparison

Lignite is a fossil fuel with a carbon content of 25–35% and a calorific value of 10–20 MJ/kg. Lignite (brown coal and/or oil shale) is produced in 10 EU countries. In 2012, the biggest quantity of lignite was produced in Germany (185 million tonnes), followed by Poland (64.2 million tonnes) and Greece (62.4 million tonnes). Estonia was the biggest producer of lignite in terms of production per capita – this indicator for Estonia was two times higher than for Greece, which ranked second (11.3 and 5.6 tonnes per capita, respectively).

Measures

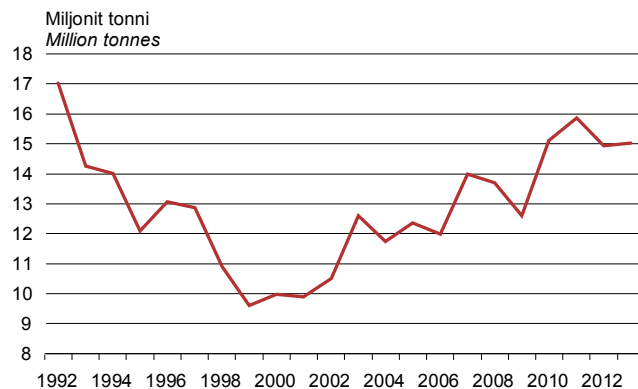
As oil shale is a strategic energy resource for Estonia, there is a National Development Plan for the Utilisation of Oil Shale. Among other things, the Development Plan stipulates the maximum annual mining volume of oil shale. The aim of the measures outlined in the Development Plan is to increase the efficiency of the mining and use of oil shale and to improve the utilisation of oil shale resources.

2010. aastast on põlevkivi kaevandamine püsinud Eestis stabiilsena.

Since 2010 the mining of oil shale has been stable in Estonia.

Põlevkivi kaevandamine, 1992–2013

Mining of oil shale, 1992–2013

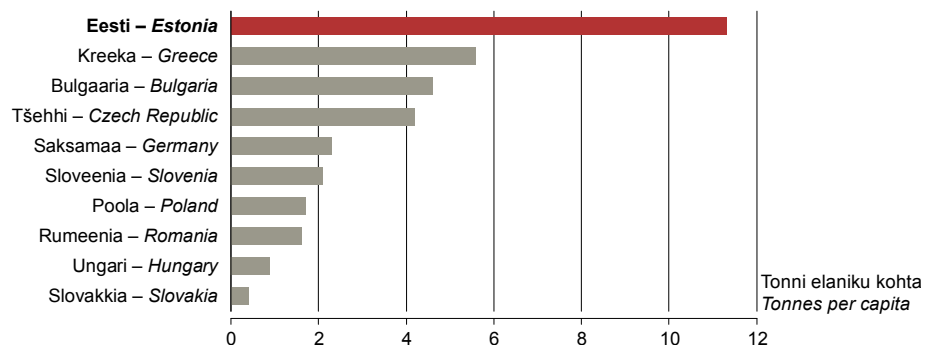

Allikas: Maa-amet
Source: Estonian Land Board

Eestis on kaevandatud ligniidi kogus elaniku kohta Euroopa Liidu riikide suurim – 2012. aastal 11,3 tonni.

The production of lignite per capita in Estonia is the biggest in the EU – 11.3 tonnes in 2012.

Ligniidi kaevandamine Euroopa Liidus, 2012
Excavation of lignite in the European Union, 2012

Allikad: „Euroopa maavarade statistika”, Eurostat
Sources: “European Mineral Statistics”, Eurostat

EHITUSMAAVARADE KAEVANDAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab ehitusmaavarade kaevandamise mahtu kuupmeetrites. Ehitusmaavarade hulka arvestatakse liiv, savi, dolomiit, lubjakivi ja kruus. Rahvusvahelises võrdluses arvestatakse ehitusmaavarade hulka liiva, kruusa ja kipsi maht elaniku kohta tonnides.
Asjakohasus	Ehitusmaavarad on taastumatud loodusvarad, mistõttu nende majandamisel tuleb jälgida säästlikkuse põhimõtteid. Sihttasemeid ehitusmaavarade kaevandamise valdkonnas Eestis praegu kindlaks määratud ei ole. Seda on kavas teha riiklikus looduslike ehitusmaterjalide kasutamise arengukavas, mille peamine eesmärk on leida parim võimalik lahendus, et varustada Eestit looduslike ehitusmaterjalidega ilma tõrgeteta, rakendada kaevandamisel ja töötlemisel parimat võimalikku tehnoloogiat ning kasutada looduslike ehitusmaterjalide võimalikult efektiivselt ja võimalikult väikese negatiivse keskkonna- ja sotsiaalse mõjuga.
Olukord Eestis	Ehitusmaavarade kaevandamise maht on aastail 2004–2013 mõneti kõikunud: kõige rohkem kaevandati 2007. aastal (9,4 mln m ³) ning kõige vähem 2010. aastal (5,4 mln m ³). Sellised muutused on tingitud 2006.–2008. aasta majandusbuumist, mil vajadus ehitusmaterjalide järele kasvas (elamu- tööstus- ja teedehituse maht suurenes) ja sellele järgnenud majanduskriisist, mil kaevandatud ehitusmaterjalide maht kahanes 2010. aastal peaaegu 2004. aasta tasemeni. Siiski hakkasid ehitusmaavarade kaevandamise mahud 2011. aastast alates taas suurenema ning 2013. aastal kaevandati juba 7,6 mln m ³ ehitusmaavarasid. Enim kaevandati 2013. aastal ehitusliiva (3 mln m ³), ehituskruusa (1,5 mln m ³) ja ehituslubjakivi (1,8 mln m ³). Nende ehitusmaavarade kaevandamise mahud on aastate jooksul olnud suurimad.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikides erineb ehitusmaavarade kaevandamine nii kaevandamise kogumahult kui ka mahult elaniku kohta. 2012. aastal kaevandati ehitusmaavarasid enim Saksamaal (ligi 450 miljonit tonni), Prantsusmaal (ligi 340 miljonit tonni) ja Poolas (211 miljonit tonni), kõige vähem aga Horvaatias (ligi 4 miljonit tonni). Elaniku kohta arvestatuna kaevandati ehitusmaavarasid kõige rohkem Soomes (16,3 tonni), Küprosel (8,8 tonni), Rootsis (7,9 tonni), Eestis (7,6 tonni) ning Taanis (7,1 tonni). Kõige väiksem oli näitaja Horvaatias ja Rumeenias (vastavalt 0,9 ja 1,4 tonni elaniku kohta). Euroopa Liidus oli keskmine ehitusmaavarade kaevandamise maht elaniku kohta 4,3 tonni.
Meetmed	Riigi huvi on tagada tarbijate, eelkõige riigi infrastruktuuri ehitusobjektide nõuetekohane ja majanduslikult optimaalne varustamine kvaliteetsete ehitusmaavaradega, luua tingimused kaevandamise ja kasutamise tehnoloogia igakülgseks arenguks, võttes meetmed ehitusmaavarade ratsionaalseks kasutamiseks ning maavara ja keskkonna kaitsmiseks. Ehitusmaavarade kasutamise riikliku arengukava 2011–2020 eesmärk on tagada ehitusmaavaradega varustatus, võttes arvesse nende maavarade nõuetekohast kvaliteeti, optimaalset hinda, minimaalset võimalikku veokaugust ning säästlikku ressursi- ja keskkonnakasutust. Nähakse ette meetmed ehitusmaavarade varustuskindluse tagamiseks, kaevandamisega seotud õiguskeskkonna tugevdamiseks ning ehitusmaavarade kaevandamise vajaduse ning omavalitsuste ja elanikkonna kaevandamisvastase hoiaku maksimaalseks vähendamiseks.

MINING OF CONSTRUCTION MINERALS

Definition	<i>The indicator expresses the volume of mining of construction minerals in cubic metres. Sand, clay, dolomite, limestone and gravel are the mineral resources used for construction. In international comparison, the volume of sand, gravel and gypsum (in tonnes) per capita are included in construction minerals.</i>
Relevance	<i>Construction minerals are non-renewable natural resources, thus it is important to implement the principles of sustainable development in their management. At the moment, targets regarding the mining of construction minerals have not been set in Estonia. Targets will be established in the National Development Plan for the Use of Construction Minerals, the main objective of which is to develop the best possible solutions for supplying Estonia with construction minerals, using the best possible technology for mining as well as for processing and using the minerals as efficiently as possible with the smallest possible negative environmental and social impact.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2004–2013, the volume of excavated construction minerals fluctuated somewhat, being the highest in 2007 (9.4 million m³) and the lowest in 2010 (5.4 million m³). These changes are a result of the economic boom in 2006 to 2008, when the need for construction minerals increased (the volume of dwelling, factory and road construction increased), and the succeeding economic crisis, when, in 2010, the volume of mined construction minerals dropped almost to the level of 2004. However, since 2011, the volume of excavated construction minerals started to increase and in 2013 already 7.6 million m³ construction minerals were mined. The construction minerals that were mined the most were construction sand (3 million m³), construction gravel (1.5 million m³) and construction limestone (1.8 million m³). These minerals have been mined the most throughout the years.</i>

International comparison

The mining of construction minerals differs greatly among the European Union countries both by the total volume of mining and the volume per capita. In 2012, the most construction minerals were mined in Germany (approximately 450 million tonnes), France (approximately 340 million tonnes) and Poland (211 million tonnes). The least construction minerals were mined in Croatia (approximately 4 million tonnes). The per capita volume of mined construction minerals was the highest in Finland (16.3 tonnes), Cyprus (8.8 tonnes), Sweden (7.9 tonnes), Estonia (7.6 tonnes) and Denmark (7.1 tonnes). The smallest per capita volume was mined in Croatia and Romania (respectively, 0.9 and 1.4 tonnes). The average volume of excavated construction minerals per capita in the European Union was 4.3 tonnes.

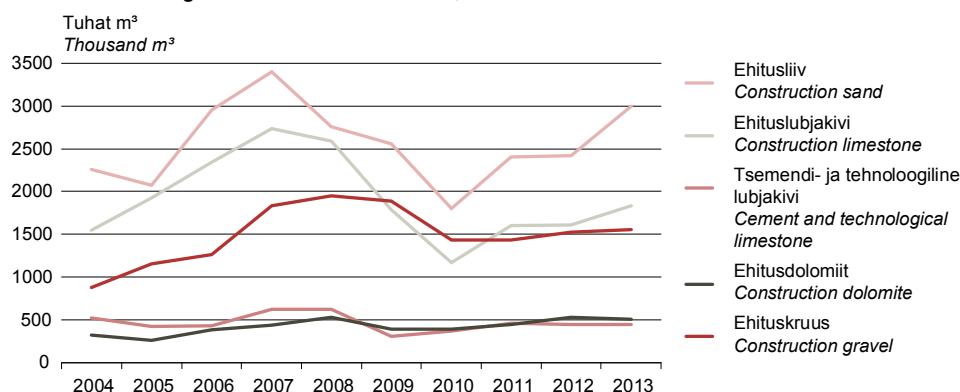
Measures

It is the interest of the country to guarantee the required and economically optimal provision of high-quality construction minerals to consumers, especially the construction objects of the country's infrastructure, to create favourable conditions for the overall development of mining and usage technology, implementing measures for the rational use of construction minerals and for the protection of mineral resources and the environment. The objective of the National Development Plan for the Use of Construction Minerals is to guarantee the supply of construction minerals, taking into account the required quality of these minerals, optimal price, minimum possible length of haul and the sustainable use of the environment and resources. Measures have been stipulated for providing the security of the supply of construction minerals, for strengthening the legal environment of mining, and for decreasing as much as possible the need for mining construction minerals and the anti-mining attitudes of local governments and the population.

Ehitusmaavarade kaevandamise maht hakkas suurenema 2011. aastal.

The volume of excavated construction minerals started increasing in 2011.

Ehitusmaavarade kaevandamise maht, 2004–2013
Volume of mining of construction minerals, 2004–2013

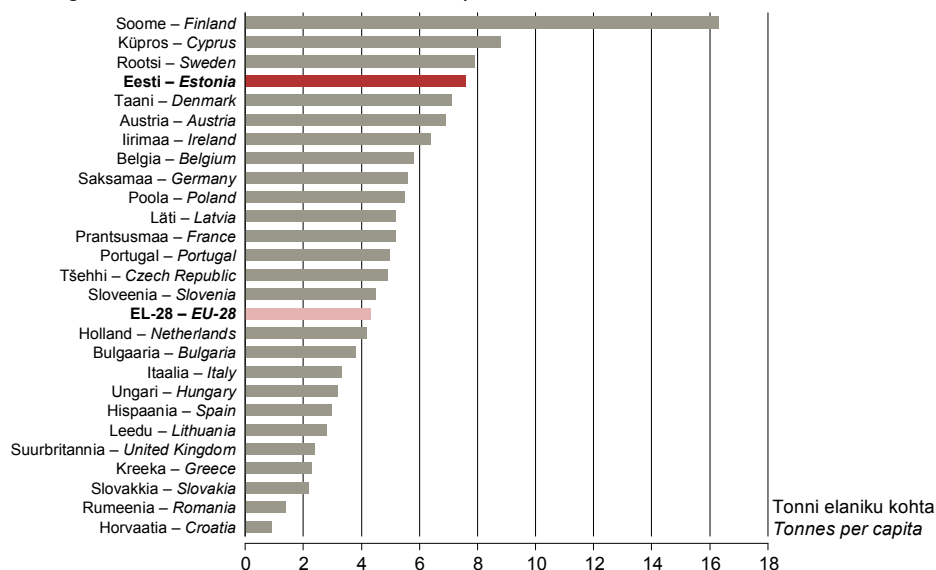

Allikas: Maa-amet
Source: Estonian Land Board

2012. aastal oli Eestis kaevandatud ehitusmaavarade maht elaniku kohta Euroopa Liidu riikide keskmisest ligi kaks korda suurem.

In 2012, the volume of construction minerals excavated in Estonia per capita was nearly twice as high as the average of the EU countries.

Ehitusmaavarade kaevandamine Euroopa Liidus, 2012
Mining of construction minerals in the European Union, 2012

Allikas: „Euroopa maavarade statistika”, Eurostat
Source: “European mineral statistics”, Eurostat

KODUMAINE MATERJALITOOTLIKKUS

Definitsioon	Kodumaist materjalitootlikkust arvutatakse sisemajanduse koguprodukti (SKP) ja kodumaise materjalikasutuse suhtena ja väljendatakse eurodes kilogrammi kasutatud materjali kohta.
Asjakohasus	Loodusvarade säästlik kasutamine on ökoloogilise tasakaalu säilitamise põhikomponent. Kodumaine materjalitootlikkus näitab, kui oskuslikult ja efektiivselt kodumaiseid ressursse kasutatakse, peegeldades ühe kilogrammi kasutatud füüsiliste ressursside kohta loodud lisandväärtust riigis.
Olukord Eestis	Viimase kümne aastaga on materjalitootlikkus Eestis vähenenud. Kui 2001. aastal loodi Eestis ühe kilogrammi kasutatud ressursi kohta 0,59 eurot SKP-d (arvestatud SKP aheldatud väärtusega, referentsaasta 2010), siis 2011. aastal 0,45 eurot. 2011. aastal kasutatud füüsilise ressursi kogusest hõlmas 42% põlevkivi, põlevkivi ühest kilogrammist toodetud väike lisandväärtus tingib suuresti kogu kodumaise materjalitootlikkuse madala taseme. Biomass hõlmas 2011. aastal 22% kodumaisest toormekasutusest. Biomassi tootlikkus kasvas kiiresti aastatel 2000–2006, millele aga järgnes pidev langus, 2011. aastal jõudis biomassi tootlikkus taas 2002. aasta tasemele.
Rahvusvaheline võrdlus	2011. aastal oli Eesti kodumaine materjalitootlikkus Euroopa Liidu riikide hulgas üks väiksemaid, ületades ainult mõnevõrra Bulgaaria, Rumeenia ja Läti vastavat näitajat. Euroopa suurima materjalitootlikkusega riikides Luksemburgis, Suurbritannias ja Hollandis loodi ühe kilogrammi kulutatud materjali kohta ligi kümme korda rohkem lisandväärtust kui Eestis. Euroopa Liidu riikide keskmine materjalitootlikkus ületas Eesti materjalitootlikkust peaaegu viis korda. Eesti materjalitootlikkuse madal tase on tingitud ühelt poolt Eesti majanduse suurest ressursimahukusest, teiselt poolt aga SKP madalast tasemest.
Meetmed	Et Eesti näitaja madalat taset põhjustab suuresti põlevkivi kasutamine energia tootmisel, peaks seda aitama parandada nii põlevkivi arengukava kui ka energiamajanduse arengukava meetmed, mis on suunatud põlevkiviresursi tõhusamale kasutamisele ja põlevkivist suurema lisandväärtuse loomisele. Samuti pööratakse lähiaastatel suuremat tähelepanu ressurssitõhususe parandamisele tööstuses ja põllumajanduses.

DOMESTIC RESOURCE PRODUCTIVITY

Definition	<i>Domestic resource productivity is defined as the ratio of the gross domestic product (GDP) to domestic material consumption. It is commonly expressed in euros per kilogram of material used.</i>
Relevance	<i>The sustainable use of natural resources is a key component of maintaining the ecological balance. Domestic resource productivity shows the efficiency of the use of domestic extraction, indicating the amount of value added generated per one kilogram of material resources consumed by a country.</i>
Situation in Estonia	<i>Over the last ten years, resource productivity has decreased in Estonia. 0.59 euros of GDP (chain-linked volume, reference year 2010) was generated per one kilogram of material used in 2001, whereas in 2011 one kilogram of material generated 0.45 euros of GDP. Oil shale made up 42% of the material used in 2011; the low value added generated by one kilogram of oil shale is the main reason for the low level of resource productivity in Estonia. Biomass made up 22% of total domestic extraction used in 2011. The resource productivity of biomass increased rapidly in 2000–2006, followed by a steady decrease. In 2011, the productivity of biomass reached the level of 2002.</i>
International comparison	<i>In 2011 the domestic resource productivity of Estonia was one of the lowest in the European Union, being only slightly higher than the corresponding indicator for Bulgaria, Romania and Latvia. Luxembourg, the United Kingdom and the Netherlands are the European countries with the highest resource productivity – about ten times more value added than in Estonia was generated per one kilogram of material used in those countries. The average resource productivity of the EU was almost five times higher than in Estonia. The low resource productivity of Estonia is caused by the high resource intensity of the economy but also by the low level of the GDP.</i>

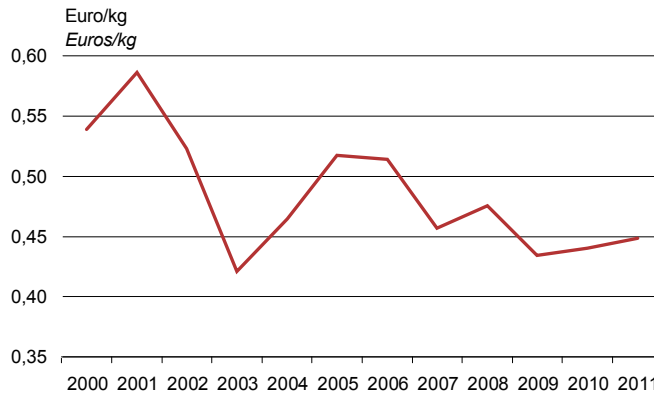
Measures

Estonia's low resource productivity is mainly caused by the use of oil shale for energy production. This means that productivity can be improved by implementing the development plans concerning oil shale and the energy sector, particularly the measures aimed at the more efficient use of oil shale resources and the generation of more value added from oil shale. In the next few years, there will be a greater focus on improving resource efficiency in industry and agriculture.

Eesti kodumaine materjalitootlikkus on viimasel kümnendil vähenenud.

The domestic resource productivity of Estonia has decreased in the last decade.

Kodumaine materjalitootlikkus, 2000–2011^a
 Domestic resource productivity, 2000–2011^a

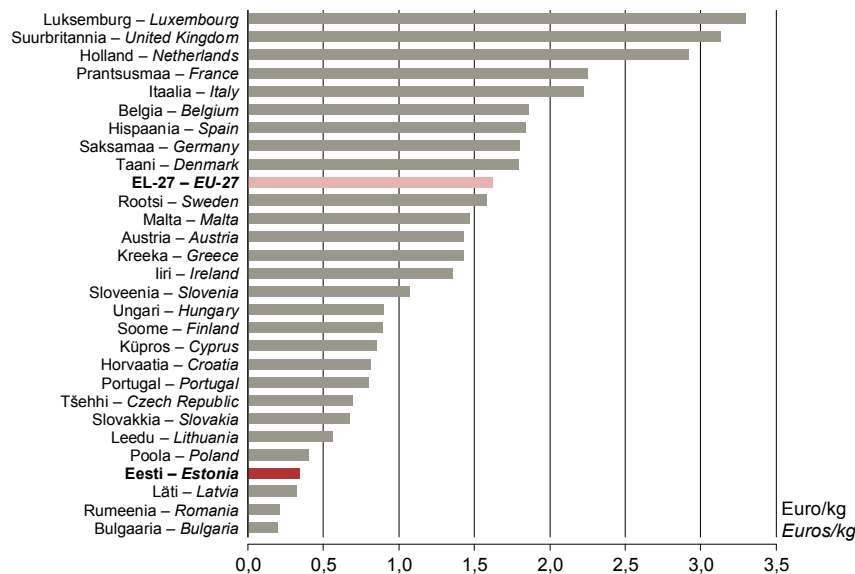

^a Kasutatud on SKP aheldatud väärtust (referentsaasta 2010).
^a Based on chain-linked GDP volumes (reference year 2010).

2011. aastal oli Eesti kodumaine materjalitootlikkus Euroopa Liidu riikide väiksemad.

In 2011, Estonia had one of the lowest levels of domestic resource productivity among the EU countries.

Kodumaine materjalitootlikkus Euroopa Liidus, 2011^a
 Domestic resource productivity in the European Union, 2011^a

^a Kasutatud on SKP aheldatud väärtust (referentsaasta 2005); EL-27 ilma Horvaatiata.
^a Based on chain-linked GDP volumes (reference year 2005); EU-27 without Croatia.

Allikas/Source: Eurostat

MAJANDUSE ENERGIAMAHUKUS

Definitsioon	<p>Majanduse energiamahukus näitab energia kogutarbimist (kilogrammi õli ekvivalenti) sisemajanduse koguprodukti (SKP) ühiku (1000 eurot) kohta.</p> <p>Näitaja väljendab sisemaise energiatarbimise ja SKP suhet ühel kalendriaastal, mõttes majanduse energiatarbimist ja üldist energiatõhusust. SKP näitajad on arvatud aheldamise meetodil, võrdlusaasta on 2005.</p>
Asjakohasus	Jätkusuutlik ja konkurentsivõimeline energeetika on majandusele hädavajalik. Mitmesuguste ressursside tasakaalustatud kasutamine energia tootmisel on säästliku energeetika väljakujundamise oluline tegur.
Olukord Eestis	Majanduse energiamahukus on 10 aasta taguse ajaga võrreldes vähenenud kuuendiku võrra. Eesti on suure energiatarbimisega riik, põhjuseks põlevkivist energia tootmise vähenenud efektiivsus (põlevkivi elektrienergiaks muundamise efektiivsus on Eestis ligikaudu 30%). 2012. aastal kasutati Eestis ühe ühiku SKP tootmiseks 3,3 korda rohkem energiat (479 kg õli ekvivalenti) kui Euroopa Liidus keskmiselt (143 kg õli ekvivalenti).
Rahvusvaheline võrdlus	Majanduse energiamahukus oleneb nii loodusressursside olemasolust riigis kui ka energiasüsteemi ülesehitusest, teisalt aga ka majanduse struktuurist ning mahust. 2012. aastal olid kõige energiaefektiivsemad EL-i riigid Lirimaa (82,8 kg õli ekvivalenti 1000 euro kohta), Taani (87,2 kg õli ekvivalenti 1000 euro kohta) ja Suurbritannia (105,1 kg õli ekvivalenti 1000 euro kohta). Kõige energiamahukamad olid seevastu Bulgaaria (669,9 kg õli ekvivalenti 1000 euro kohta) ja Eesti (478,7 kg õli ekvivalenti 1000 euro kohta), kus ühe ühiku SKP tootmiseks kulus ligi kuus korda rohkem energiat kui Lirimaaal. Energiatarbimise intensiivsuse määrab suurel määral riigi majandusstruktuur, sest riikides, kus on suur osatähtsus teenindussektoril, on energiatarbimise intensiivsus üldjuhul väiksem kui nendes riikides, kus on suur osa tööstusel. Oma osa energiatarbimise intensiivsuses on ka kliimaatilistel tingimustel.
Meetmed	Majanduse energiamahukuse vähendamiseks on vaja võtta meetmeid nii energia tootmise, jaotusvõrkude kui ka energia tarbimise valdkonnas. Energiasäästu on Eestis edendatud peaaegu kõikides valdkondades, kuid rõhuasetus ja meetmed on olnud väga erinevad. Toetused meetmete kasutusele võtmiseks, mis suurendavad hoonete energiatõhusust, on olnud tugevalt suunatud energia säästmisele kodumajapidamistes. Investeeringud on ka kohaliku omavalitsuse ja riigi avalike hoonete energiasäästu. Transpordi energiakasutuse suunamisel on peamiseks hoovaks olnud aktsiisimaksud: viimase 15 aasta jooksul on kütuseaktsiisi suurendatud kümnel korral. Peale selle on transpordisektoris rohelise investeerimisskeemi kaudu rakendatud energiatõhusust parandavaid projekte. Energiasäästule suunatud meetmed on olulisel kohal ka uues energiamajanduse arengukavas aastani 2030.

INTENSITY OF ENERGY CONSUMPTION

Definition	<p><i>The indicator shows the gross inland consumption of energy divided by the GDP (i.e. kilograms of oil equivalent per 1,000 euros).</i></p> <p><i>As the ratio of the gross inland consumption of energy and the gross domestic product (GDP) in a given calendar year, it measures the energy consumption of the economy and overall energy efficiency. The GDP figures reflect chain-linked volumes with 2005 being the reference year.</i></p>
Relevance	<i>A sustainable and competitive energy sector is essential for any national economy. The balanced use of various resources for energy production is a significant factor of sustainability.</i>
Situation in Estonia	<i>The energy intensity of the economy has decreased by a sixth compared to the time 10 years ago. Estonia is a country with a large energy consumption; the main reason is the low efficiency of energy production from oil shale (in Estonia, the efficiency of the production of electricity from oil shale is about 30%). In 2012, Estonia used 3.3 times more energy (479 kg of oil equivalent) for the production of a unit of GDP, compared to the average of the European Union (143 kg of oil equivalent).</i>
International comparison	<i>The energy intensity of the economy depends on the availability of energy resources and the structure of the energy system, but it also depends on the structure and size of the economy. The most energy-efficient EU countries in 2012 were Ireland (82.8 kg of oil</i>

equivalent per 1,000 euros), Denmark (87.2 kg of oil equivalent per 1,000 euros) and the United Kingdom (105.1 kg of oil equivalent per 1,000 euros). The most energy-intensive countries were Bulgaria (669.9 kg of oil equivalent per 1,000 euros) and Estonia (478.7 kg of oil equivalent per 1,000 euros), who used nearly six times more energy than Ireland to produce a unit of GDP. Energy intensity is mostly determined by the structure of the economy – economies with a large service sector usually have a lower level of energy intensity, compared to countries where industry holds a significant share of the economy. Also, climatic conditions play an important role in the intensity of energy consumption.

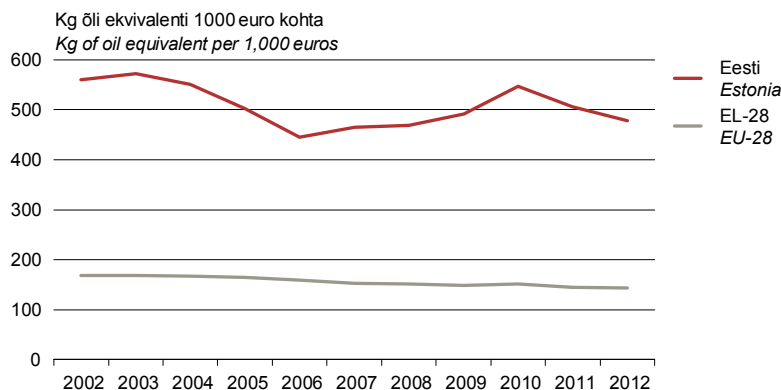
Measures

In order to reduce the energy intensity of the economy, it is necessary to take measures related to energy production, distribution networks as well as energy consumption. In Estonia, energy efficiency has been promoted in most domains, but the priorities and specific measures have varied a great deal. The measures to improve the energy performance of buildings have mostly been targeted at energy saving in households. There have been investments in the energy efficiency of the public buildings and facilities of the state and local governments. In transport, excise duties have been the main measure used: over the last 15 years, fuel excise duty has been raised on ten occasions. In addition, various projects for improved energy efficiency have been carried out in transport under the green investment scheme. Energy efficiency measures are also prioritised in the new National Development Plan of the Energy Sector Until 2030.

**Eestis on energia-
tarbimise suure
intensiivsuse põhjus
põlevkivist energia
tootmise vähene
efektiivsus.**

**In Estonia, the high
intensity of energy
consumption is
caused by the low
efficiency of energy
production from oil
shale.**

Majanduse energiamahukus, 2003–2012
Energy intensity of the economy, 2003–2012

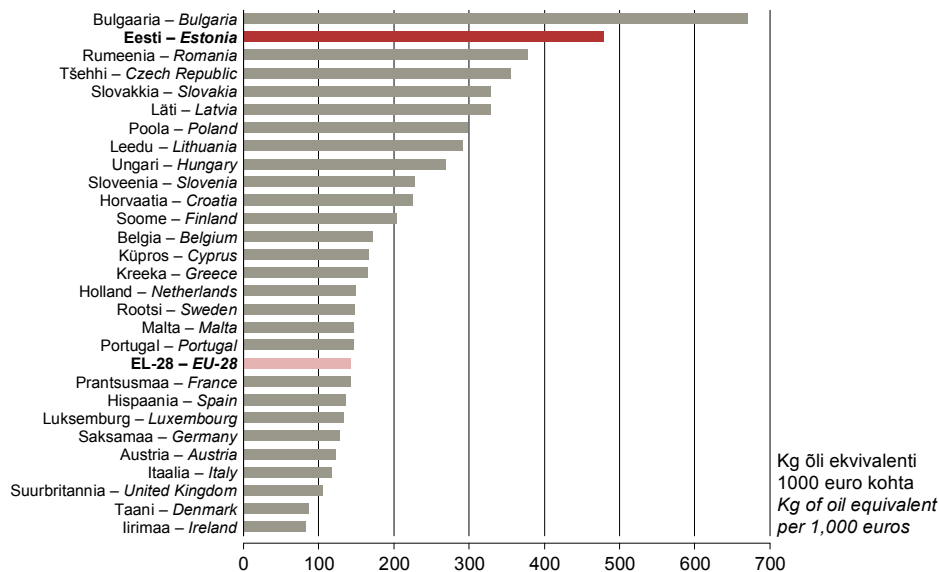

Allikas/Source: Eurostat

**Ühe ühiku SKP
tootmiseks kulub
Eestis 3,3 korda
rohkem energiat kui
Euroopa Liidus
keskmiselt.**

**Compared to the EU
average, 3.3 times
more energy is used
in Estonia for the
production of a unit
of GDP.**

Majanduse energiamahukus Euroopa Liidus, 2012
Energy intensity of the economy in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

TAASTUVENERGIA OSATÄHTSUS ENERGIA LÖPPTARBIMISES

Definitsioon	Näitaja väljendab taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsust energia lõpptarbimises. Taastuvad energiaallikad on hüdro-, tuule- ja päikeseenergia, maasoojus, laine- ja hoovuste energia, biomass, prügilagaas, reovee puhastamisel eralduv gaas ja biogaas.
Asjakohasus	Mida suurem on taastuvatest allikatest toodetud energia osatähtsust energiatarbimises, seda jätkusuutlikum on energeetika. Taastuvallikate kasutamine vähendab sõltuvust fossiilsetest kütustest, peale selle kaasneb taastuvatest energiaallikatest energia tootmisega väiksem kasvuhoonegaaside emissioon kui fossiilkütuste kasutamisel. Samuti võimaldab see luua töökohti tootmises, mõjutab soodsalt sotsiaalset ühtekuuluvust ja aitab kaasa varustuskindlusele. Euroopa Liidus peetakse taastuvallikate kasutuselevõttu energiapoliitika võtmeküsimuseks, mis aitab vähendada sõltuvust EL-i väliste riikide energiast, vähendada süsihappegaasi emissiooni ja muuta energia hind nafta omast sõltumatuks. Euroopa Nõukogu on seadnud eesmärgiks tõsta EL-i riikide keskmine taastuvenergia tootmise määr 2020. aastaks 20%-ni. Eesti energiamajanduse arengukava eelnõus aastani 2020 on seatud eesmärgiks, et taastuvenergia osatähtsust lõpptarbimises peaks olema 25%.
Olukord Eestis	Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsust lõpptarbimises on Eestis alates 2006. aastast stabiilselt suurenenud. 2006. aastal oli see näitaja 16,1%, 2009. aastal 23% ja 2012. aastal juba 25,8%. Sellega on Eesti saavutanud konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ seatud eesmärgi. Peamine taastuvenergiaallikas on biomass (küttepuit, puiduhake ja -jäätmel). Hüdro- ja tuuleenergia osatähtsust on veel suhteliselt väike.
Rahvusvaheline võrdlus	EL-i riikides oli 2012. aastal taastuvenergia osatähtsust energia lõpptarbimises keskmiselt 14,1%. See näitaja on suurenenud kõigis EL-i riikides. Suurima osatähtsusega taastuvenergiaallikad on biomass ja -jäätmel, järgnevad hüdro- ja tuuleenergia. Taastuvate energiaallikate kasutamise määr on looduslikest tingimustest ja energiasüsteemi ülesehitusest. Näiteks Vahemere maades, nt Küprosel, on eriti suur osatähtsust päikeseenergiast; metsarikastes maades, nt Sloveenias, Rootsis ja Lätis, kasutatakse peamiselt biomassi; mägistes maades, nt Austrias ja Rootsis, aga on eriti oluline hüdroenergia. 2012. aastal oli taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsust lõpptarbimises suurim Rootsis (51%), Lätis (35,8%) ja Soomes (34,3%). Eestis oli see 25,8%, mis on ligi kaks korda suurem EL-i keskmisest.
Meetmed	Taastuvenergia osatähtsust energia lõpptarbimises on märkimisväärselt aidanud suurendada toetusmehhanismid taastuvatest energiaallikatest elektrit tootvatele soojuse ja elektri koostootmisjaamadele. Samas kasutavad paljud katlamajad endiselt maagaasi või rasket kütteõli. Suur taastuvenergia potentsiaal on biokütusel põhinevas elektri ja soojuse koostootmises ning tuuleenergia kasutamises. Lähiaastatel tuleb tähelepanu pöörata enamale taastuvate energiaallikate kasutamisele ka transpordisektoris.

SHARE OF RENEWABLE ENERGY IN GROSS FINAL ENERGY CONSUMPTION

Definition	<i>The indicator reflects the contribution of renewable energy to gross final energy consumption. Renewable energy sources are hydropower, wind, solar and geothermal energy, wave and tidal energy, biomass, landfill gas, gas from wastewater treatment and biogas.</i>
Relevance	<i>The bigger the share of energy produced from renewable sources in energy consumption, the greater the sustainability of the energy sector. The use of renewable energy reduces the dependence on fossil fuels. What is more, the production of energy from renewable sources generates fewer greenhouse gas emissions than energy production from fossil fuels. It also supports the creation of new jobs in production, has a favourable impact on social cohesion and contributes to the security of energy supply. In the European Union, the use of renewable energy sources is a priority of the energy policy, as it helps to reduce the dependence on fuel supply from non-EU countries, lower CO₂ emissions and decouple energy costs from oil prices. The Council of Europe has set the target of increasing the average share of renewable energy in EU countries to 20% by 2020. The draft of the National Development Plan of the Energy Sector Until 2020 includes the following objective: the share of renewable energy in final consumption should be raised to 25% by 2020.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the share of energy produced from renewable sources in gross national energy consumption has increased steadily since 2006. The share of renewable energy in final energy consumption was 16.1% in 2006, 23% in 2009 and 25.8% in 2012. This means that</i>

Estonia has achieved the target set in the National Reform Programme “Estonia 2020”. Biomass (firewood, wood chips and wood waste) is the most significant source of renewable energy. The importance of wind and hydro energy is still quite low.

International comparison

In the European Union countries, the average share of renewable energy in gross energy consumption was 14.1% in 2012. This indicator has increased in all EU countries. Biomass and biowaste contribute the biggest share of renewable energy, followed by hydropower and wind energy. The share of renewable energy in gross energy consumption depends on the availability of natural resources and the structure of the energy system. For example, the share of solar power is particularly high in the Mediterranean countries, such as Cyprus; biomass is the main source of renewable energy in countries with large forest areas (e.g. Slovenia, Sweden and Latvia. Hydropower is particularly important in mountainous countries, such as Austria and Sweden. In 2012 the share of energy produced from renewable sources in gross final energy consumption was the biggest in Sweden (51%), Latvia (35.8%) and Finland (34.3). The relevant indicator for Estonia was 25.8%, which is about two times higher than the EU average.

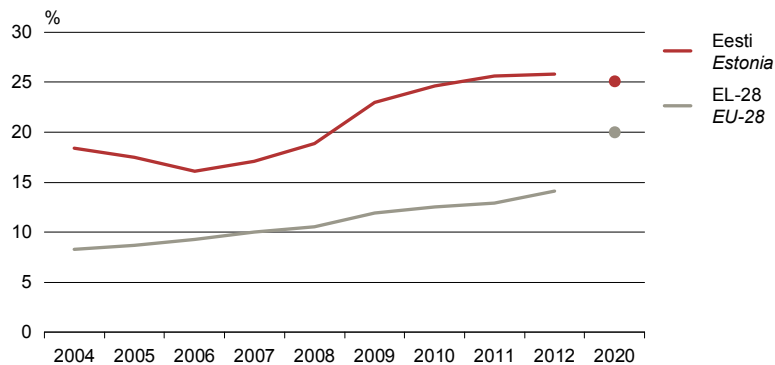
Measures

The share of renewable energy in final energy consumption has been considerably boosted by the support mechanisms for combined heat and power plants producing energy from renewable sources. At the same time, many heat-only boiler stations still use natural gas or heavy fuel oil. There is great potential in the use of biofuel for cogeneration and in the use of wind energy. In the coming years, it is important to focus on increasing the use of renewable energy in the transport sector.

Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsus energia lõpptarbimises, 2006–2012 ja eesmärk 2020. aastaks

Share of renewable energy in gross final energy consumption, 2006–2012 and target for 2020

Eesti saavutas juba 2011. aastal 2020. aastaks seatud eesmärgi – energia lõpptarbimisest 25% moodustas taastuenergia.

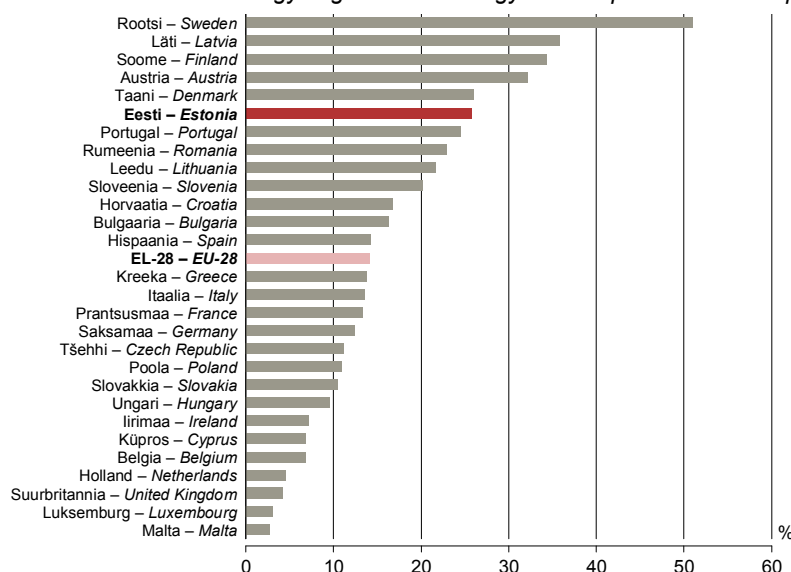
Already in 2011 Estonia achieved the target set for 2020 – the share of renewable energy in final energy consumption was 25%.

Allikas/Source: Eurostat

Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsus energia lõpptarbimises Euroopa Liidus, 2012

Share of renewable energy in gross final energy consumption in the European Union, 2012

2012. aastal oli taastuvatest allikatest toodetud energia osatähtsus energia lõpptarbimises Eestis endiselt peaaegu kaks korda suurem kui Euroopa Liidus keskmiselt.

Allikas/Source: Eurostat

In 2012 the share of renewable energy in final energy consumption in Estonia was still nearly two times higher than the EU average.

TAASTUVENERGIAST TOODETUD ELEKTER

Definitsioon	<p>Näitaja väljendab taastuvenergiaallikatest toodetud elektri suhet elektri kogutarbimisse. Kogutarbimise arvutamisel lähtutakse kõiki liiki kütustest toodetud elektrienergia kogutoodangust, millele liidetakse import ja millest lahutatakse eksport.</p> <p>Taastuvenergia on mittefossilsetest allikatest, s.t tuule-, hüdro- ja päikeseenergiast, maasoojusest, laine- ja hoovuste energiast, biomassist, prügilagaasist, reovee puhastamisel eralduvast gaasist ja biogaasidest saadav energia.</p>
Asjakohasus	<p>Taastuvate allikate kasutamine elektritootmises muudab selle jätkusuutlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Näitaja väljendab keskkonnahoidliku elektritootmise määra. Taastuvallikate kasutamine vähendab sõltuvust fossiilsetest kütustest. Samuti võimaldab see luua töökohti, mõjutab soodsalt sotsiaalset ühtekuuluvust, aitab kaasa varustuskindlusele ja võimaldab kiiremini saavutada Kyoto protokollis seatud eesmärgi.</p>
Olukord Eestis	<p>Eestis toodetakse suurem osa elektrist põlevkivist ehk taastumatust energiaallikast. Siiski on taastuvate energiaallikate kasutamine elektrienergia tootmisel viimase kümne aasta jooksul märgatavalt suurenenud. Kui 2000. aastal toodeti taastuvallikatest vaid 0,1% elektrist, siis 2012. aastal 15,8%. Kusjuures suur muutus toimus 2009. aastal, mil taastuvatest allikatest elektrienergia tootmine kasvas aastatagusega võrreldes 4% ehk vastav osa suurenes 6,1%-st 10,4%-ni. Peamised taastuvenergiaallikad, mida Eestis elektrienergia tootmisel kasutatakse, on puiduhake ja -jätmed. Puidul töötavate koostootmisjaamade tööle-rakendamine on kasvatanud biomassist toodetud elektri osatähtsust kahe kolmandikuni kogu taastuvelektri toodangus. 2008. aastast alates on jõudsalt kasvanud tuuleenergia toodang. Hüdroenergia osatähtsus taastuvenergia toodangus on üsna väike – alla 3%.</p>
Rahvusvaheline võrdlus	<p>Euroopa Liidus toodeti 2012. aastal taastuvatest energiaallikatest keskmiselt 23,5% kogu elektrienergiast. Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia osatähtsus erineb liikmesriigiti palju. Austrias ja Rootsis toodeti taastuvallikatest üle poole kogu elektrist. Suur osa elektrist oli taastuvenergiast toodetud ka Portugalis (47,6%), Lätis (44,9%), Taanis (38,7%) ja Horvaatias (35,5%). Eesti jäi 2012. aastal selle näitaja poolest (15,8%) EL-i riikide keskmisest veidi tahapoole. Kõige vähem toodeti taastuvatest allikatest elektrit Maltal (1%), Luksemburgis (4,6%) ja Küprosel (4,9%).</p>
Meetmed	<p>Eesti taastuvenergia potentsiaal avaldub bioenergiat põhinevas elektri ja soojuste koostootmises ning tuuleenergiast. Samuti arendatakse väikesemahulist hüdroenergeetikat. Taastuvatest allikatest toodetud elektri osatähtsust on aidanud suurendada elektrituruseaduses ette nähtud taastuvenergia toetused ning Euroopa Liidu vahenditest ja CO₂ kvoodimüügist rahastatavad meetmed taastuvenergia laialdasemaks kasutamiseks energia-tootmises, sh investeeringutoetused.</p>

ELECTRICITY GENERATED FROM RENEWABLE SOURCES

Definition	<p><i>The indicator shows the ratio between electricity produced from renewable energy sources and gross national electricity consumption. Gross national electricity consumption comprises gross national electricity generation from all fuels plus electricity imports minus exports.</i></p> <p><i>Renewable energy sources are renewable non-fossil energy sources (wind, solar and geothermal energy, wave and tidal energy, hydropower, biomass, landfill gas, gas from wastewater treatment and biogas).</i></p>
Relevance	<p><i>The use of renewable energy sources makes electricity production more sustainable and environmentally friendly. The indicator reflects the share of environmentally friendly electricity production. The use of renewable sources reduces the dependence on fossil fuels. In addition, it supports job creation, has a positive impact on social cohesion, contributes to the security of supply and helps to reach the Kyoto targets more quickly.</i></p>
Situation in Estonia	<p><i>Most of the electricity in Estonia is produced from oil shale, which is a non-renewable energy source. However, the use of renewable energy sources for electricity production has increased significantly in the last ten years. In 2000 only 0.1% of electricity was produced from renewable sources, while in 2012 the respective indicator was already 15.8%. There was a big change in 2009 when the year-over-year increase was about 4%, as the share of electricity generated from renewable sources rose from 6.1% to 10.4%. Wood chips and wood waste are the main renewable energy sources used for electricity production in Estonia. The launch of new combined heat and power plants based on wood fuel has increased the share of electricity produced from biomass – it accounts for two thirds of the total renewable electricity production. Since 2008, wind energy production has shown</i></p>

a vigorous growth. The share of hydropower in renewable electricity production is relatively small – less than 3%.

International comparison

In the European Union as a whole, the share of electricity generated from renewable sources was 23.5% in 2012. The share of electricity produced from renewable sources varies greatly among the EU Member States. In Austria and Sweden, more than a half of electricity was produced from renewable sources. The share of electricity generated from renewable sources was also substantial in Portugal (47.6%), Latvia (44.9%), Denmark (38.7%) and Croatia (35.5%). In 2012, the indicator for Estonia was 15.8%, which is slightly lower than the EU average. The share of electricity generated from renewable sources was the smallest in Malta (1%), Luxembourg (4.6%) and Cyprus (4.9%).

Measures

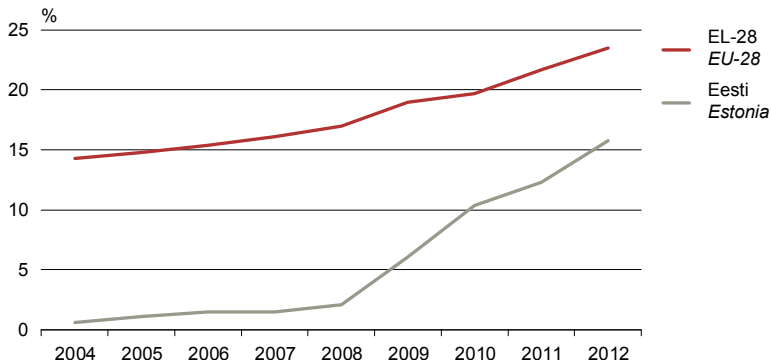
In Estonia, bioenergy-based cogeneration and the use of wind energy have the biggest potential in terms of renewable energy production. Hydropower generation is being developed on a small scale. The share of electricity generated from renewable sources has been boosted by the provision of subsidies for renewable energy production, prescribed by the Electricity Market Act. Also, EU grants and income from carbon emission trading have been used to finance measures (incl. investment aid) that promote the use of renewable energy sources in electricity production.

Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia osatähtsus kogutarbimises, 2004–2012

Share of electricity produced from renewable energy sources in gross electricity consumption, 2004–2012

2012. aastal toodeti Eestis juba üle 15% elektrist taastuvatest energiaallikatest.

In 2012 more than 15% of the electricity in Estonia was produced from renewable energy sources.

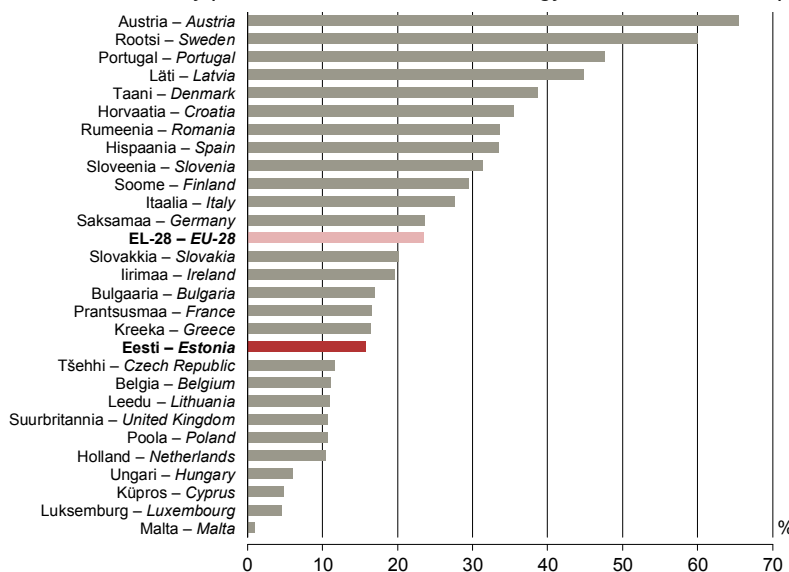
Allikad: Statistikaamet, Eurostat
Sources: Statistics Estonia, Eurostat

Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia osatähtsus Euroopa Liidus, 2012

Share of electricity produced from renewable energy sources in the European Union, 2012

2012. aastal oli taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri osatähtsus Eestis veidi alla Euroopa Liidu keskmise.

In 2012 the share of electricity produced from renewable energy sources in Estonia was slightly below the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

ENERGIASÕLTUVUSE MÄÄR

Definitsioon	Energiasõltuvuse määr väljendab imporditud energia osatähtsust energiavajaduse rahuldamisel ning näitaja arvutatakse imporditud ja eksporditud energia vahe suhtena kogutarbimisse.
Asjakohasus	Energiasõltuvuse määr näitab, mil määral sõltub riik imporditavast energiast ning muutustest energiaturgudel (energia kättesaadavus ja hind). Mida väiksem on sõltuvus välisest energiaga varustusest, seda suurem on energia varustuskindlus ja riigi konkurentsivõime.
Olukord Eestis	Eesti energiasõltuvuse määr on aasta-aastalt langenud ning alates 2010. aastast on see jäänud alla 20%. Energiasõltuvuse määr on otseselt seotud nii energia impordi-eksporti kui ka energia kogutarbimisega. Eestisse imporditakse sisemaiseks vajaduseks maagaasi, vedelkütuseid, kivisütt ja koksi. Peamised eksporditartiklid on põlevkiviõli, elektrienergia ning turba- ja puidutooteid. 2013. aastal suurenes maagaasi sissevedu aastaga ligi 3%, seda imporditi peamiselt keemiatööstuse tarbeks. Samal ajal kasvas ligi kaks korda puidugraanulite väljavedu ja põlevkiviõli eksporditi üle 15% rohkem kui 2012. aastal. Suurenenud põlevkivitarbimise tõttu kasvas energia kogutarbimine 2013. aastal võrreldes 2012. aastaga ligi 8%.
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal olid kõige madalama energiasõltuvuse määraga riigid EL-is Eesti (11,9%), Taani (12,3%), Rumeenia (18,6%) ja Poola (25,8%). Kõrgeim energiasõltuvuse määr oli Maltal (104,1%), järgnesid Luksemburg (96,9%) ja Küpros (96,4%). Eestis vähendab imporditud energia osatähtsust energiavajaduse rahuldamisel oluliselt võimalus kasutada kodumaist põlevkivi.
Meetmed	Energiasõltuvuse määra aitavad vähendada meetmed, mis soodustavad kodumaiste energiaallikate kasutuselevõttu, energiaallikate mitmekesistamist ning energiatarbimise vähendamist. Kuigi Eesti on üks väiksema energiasõltuvusega riike Euroopas, põhineb meie energiasõltumatus suuresti ühel energiaallikal – põlevkivil. Seetõttu tuleb jätkata energiaallikate mitmekesistamist, seda ka kütte- ja transpordisektoris. Energijalguolekut aitavad suurendada ka investeeringud piiriülestes energiaühendustes, näiteks Eesti-Läti kolmas elektriliin või Eesti-Soome gaasiühendus.

ENERGY DEPENDENCY

Definition	<i>Energy dependency shows the extent to which an economy relies upon imports in order to meet its energy needs. The indicator is calculated as net imports divided by the sum of gross inland energy consumption.</i>
Relevance	<i>Energy dependency reflects the dependence on energy imports and vulnerability to energy market trends (availability and price). The smaller is the dependency on imports, the bigger is the security of supply and the more competitive the economy.</i>
Situation in Estonia	<i>The energy dependency of Estonia has decreased year by year and has remained below 20% since 2010. Energy dependency is directly related to imports/exports and gross inland energy consumption. Natural gas, liquid fuels, coal and coke are imported for domestic consumption. The main products exported are shale oil, electricity, peat and wood fuel. Imports of natural gas rose nearly 3% in 2013, due to increased consumption by the chemical industry. At the same time, exports of wood pellets increased about two times and exports of shale oil grew more than 15% compared to 2012. Gross inland energy consumption in 2013 increased nearly 8% compared to 2012 due to growing oil shale consumption.</i>
International comparison	<i>The least energy-dependent EU countries in 2013 were Estonia (11.9%), Denmark (12.3%), Romania (18.6%) and Poland (25.8%). Energy dependency was the highest in Malta (104.1%), Luxembourg (96.9%) and Cyprus (96.4%). The availability of domestic oil shale greatly reduces the importance of imported energy in meeting Estonia's energy needs.</i>
Measures	<i>Energy dependency can be reduced with various measures, e.g. by supporting the use of domestic energy sources, implementing new energy sources and reducing energy consumption. Estonia is among the European countries with a low energy dependency, but its energy independence is mainly based on a single energy source (oil shale).</i>

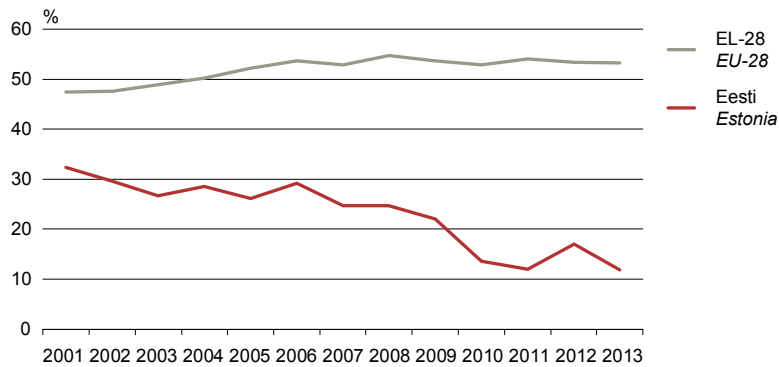
Therefore, it is essential to continue to diversify the range of energy sources (incl. in heat production and transport). Energy security can be improved by investments in cross-border energy connections, such as the third electrical interconnection between Estonia and Latvia or the gas pipeline between Estonia and Finland.

Energiasõltuvuse määr, 2001–2013

Energy dependency, 2001–2013

2013. aastal oli Eesti energiasõltuvuse määr 11,9%.

In 2013, the energy dependency of Estonia was 11.9%.

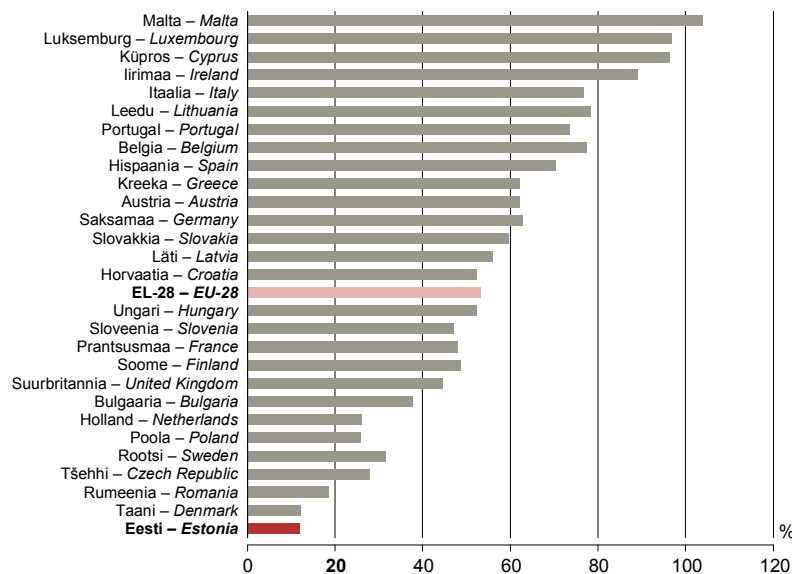
Allikad: Statistikaamet, Eurostat
Sources: Statistics Estonia, Eurostat

Energiasõltuvuse määr Euroopa Liidus, 2013

Energy dependency in the European Union, 2013

Kõige väiksema energiasõltuvuse määraga oli Euroopa Liidu riikide hulgas Eesti.

Among EU countries, energy dependency was the lowest in Estonia.

Allikas/Source: Eurostat

UUTE SÕIDUAUTODE KESKMINE CO₂ TASE

Definitsioon	Näitaja väljendab registreeritud uute sõiduautode keskmist süsinikdioksiidi (CO ₂) heidet grammides kilomeetri kohta.
Asjakohasus	Jätksuutlik ühiskond on keskkonnahoidlik. Üks peamisi globaalseid eesmärke on kasvuhoonegaaside emissiooni vähendamine. Kyoto protokollile allakirjutamisega kohustus ka Eesti kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähendada, seega väljendab näitaja trend soovi kaasa aidata kliima soojenemise vähendamisele. Kolmveerand süsinikdioksiidide kogusest tuleb energiatootmisest ja liiklusest. Põhjamaades pärineb umbes 20% süsinikdioksiidi heitmetest liiklusest ja sellest omakorda üle 70% maanteeliiklusest. Väiksema CO ₂ emissiooniga sõiduautode ehk ökonoomsete ja väiksema kütusekuluga autode kasutuselevõtt osutab keskkonnahoidlikumate sõidukite eelistamisele. Eesti majandus on Euroopa Liidu keskmisega võrreldes transpordi- ja energiamahukam ning uute autode CO ₂ heide on üks EL-i suuremaid. EL on seadnud eesmärgi vähendada aastaks 2020 uute autode keskmist CO ₂ emissiooni 95 g/km-ni ning vaheeesmärgi vähendada seda 2015. aastaks 130 g/km-ni.
Olukord Eestis	2013. aastal oli Eestis registreeritud uute sõiduautode keskmine CO ₂ emissioon 146 g/km ehk varasema aastaga võrreldes 3,2 g/km väiksem. Kuigi 2015. aastaks seatud eesmärgini ei ole veel jõutud, on olukord võrreldes 10 aasta taguse ajaga paranenud – CO ₂ heide on selle aja jooksul vähenenud 32,1 g/km võrra ehk ligikaudu 18%. Uutest registreeritud sõiduautodest oli 2013. aastal 31% alla 130 g/km suuruse keskmise CO ₂ emissiooniga, kolm aastat varem (2010) oli neid 15,6%.
Rahvusvaheline võrdlus	Eurostati andmetel oli 2013. aastal Euroopa Liidu riikides uute sõiduautode keskmine CO ₂ emissioon 127 g/km. Kõige väiksem oli see näitaja Hollandis (109,1 g/km), Kreekas (111,9 g/km), Portugalis (112,2 g/km) ja Taanis (112,7 g/km). Jätksuutlikult on EL-i riikide seas väikseima ökonoomsusega autopark Lätis ja Eestis (CO ₂ emissioon vastavalt 147,1 g/km ja 146 g/km), järgnevad Bulgaaria (141,7 g/km) ning Poola (141,2 g/km).
Meetmed	Et vähendada transpordist pärinevat CO ₂ heidet, tuleks kahandada autode kütusekulu, s.t luua ökonoomsem ja keskkonnahoidlikum sõidukipark. Transpordi negatiivset keskkonnamõju aitavad vähendada ühistranspordi ja kergliikluse ning keskkonnahoidlike transporditehnoloogiate arendamine, ühiskonna teadlikkuse suurendamine, teavituskampaaniate korraldamine ja elektritranspordi eelisarendamine. Tähtis on ka riigi eeskujuna näiteks ökonoomsete sõidukite eelistamine riigihangete tingimustes. Väljatöötamisel on sõiduautode energiamärgis, mis peaks kajastama ka autode CO ₂ emissiooni.

AVERAGE CO₂ LEVEL OF NEW PASSENGER CARS

Definition	<i>The indicator shows the average carbon dioxide (CO₂) emissions in grams per kilometre from new registered passenger cars.</i>
Relevance	<i>A sustainable society is environmentally friendly. Reducing the emissions of greenhouse gases is one of the most important global targets. By signing the Kyoto Protocol, Estonia agreed to reduce the emissions of greenhouse gases, and the trend of this indicator reflects the efforts made to limit global warming. Three quarters of CO₂ emissions result from energy production and traffic. In the Northern countries, traffic contributes about 20% of CO₂ emissions (with road traffic accounting for more than 70% of this). The introduction of passenger cars with lower CO₂ emissions (these cars also have lower fuel costs) indicates the preference for more environmentally friendly vehicles. Compared to the EU average, the Estonian economy is more transport- and energy-intensive and the CO₂ emissions of new cars are among the highest in Europe. The EU has set the target to reduce the average CO₂ emissions of new passenger cars to 130 g/km by 2015 and to 95 g/km by 2020.</i>
Situation in Estonia	<i>The average CO₂ emissions of registered new cars were 146 g/km in 2013, which is 3.2 g/km lower than in 2012. The 2015 target has not been achieved yet, but the situation has improved compared to the time 10 years ago – CO₂ emissions have decreased by 32.1 g/km, which is approximately 18%. In 2013, 31% of registered new passenger cars had average CO₂ emissions below 130 g/km; this share was 15.6% in 2010.</i>

International comparison

According to Eurostat, the average CO₂ emissions of new passenger cars in EU countries were 127 g/km in 2013. The level of CO₂ emissions was the lowest in the Netherlands (109.1 g/km), Greece (111.9 g/km), Portugal (112.2 g/km) and Denmark (112.7 g/km). Latvia and Estonia are still the EU countries with the least efficient car fleets – the average CO₂ emissions were 147.1 g/km and 146 g/km, respectively. They were followed by Bulgaria (141.7 g/km) and Poland (141.2 g/km).

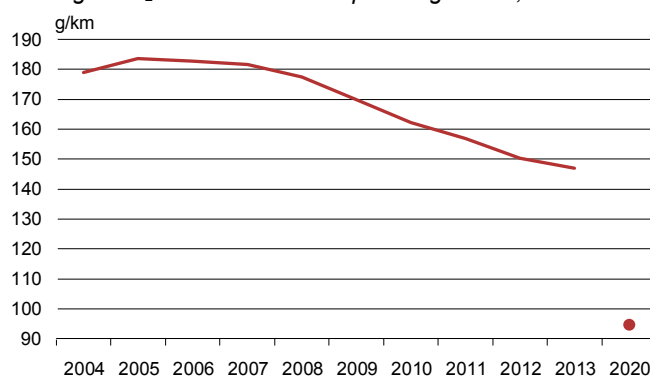
Measures

In order to reduce CO₂ emissions from transport, it is crucial to reduce the fuel consumption of cars by creating a more efficient and environmentally friendly car fleet. The negative environmental impact of transport can be reduced by developing public transport, the cycling and pedestrian infrastructure and eco-friendly transport technologies, by raising public awareness (e.g. with campaigns) and by developing electric transport. The state should show initiative – for example, energy-efficient vehicles should be preferred in public procurement. An energy label specifying CO₂ emissions is being developed for passenger cars.

Eestis on uute registreeritud sõiduautode CO₂ emissioon langenud 146 g/km-ni.

In Estonia, the CO₂ emissions of new registered passenger cars have fallen to 146 g/km.

Uute sõiduautode keskmine CO₂ emissioon, 2004–2013 ja eesmärk 2020. aastaks
Average CO₂ emissions of new passenger cars, 2004–2013 and target for 2020

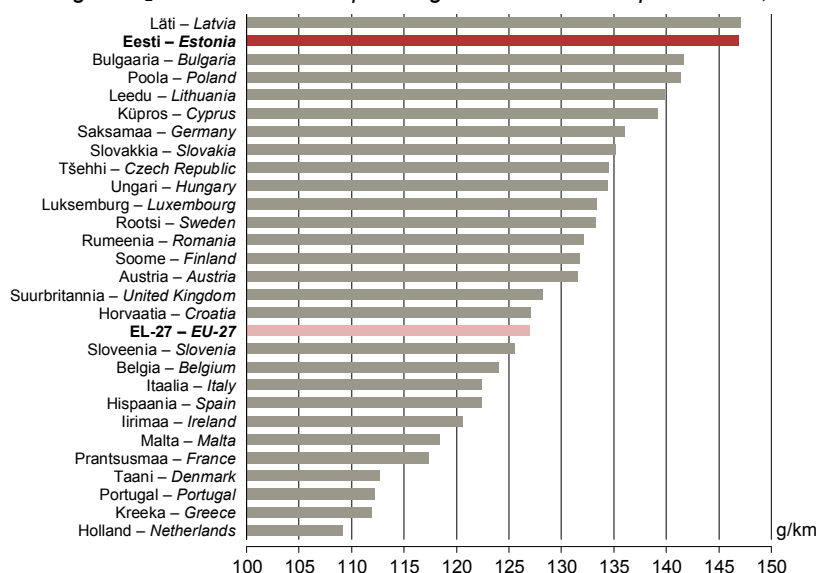

Allikad: Eurostat, Maanteeamet
Sources: Eurostat, Estonian Road Administration

Euroopa Liit on seadnud eesmärgi vähendada 2015. aastaks uute autode keskmine CO₂ emissioon 130 g/km-ni.

The EU has set the target to reduce the CO₂ emissions of new passenger cars to 130 g/km by 2015.

Uute sõiduautode keskmine CO₂ emissioon Euroopa Liidus, 2013^a
Average CO₂ emissions of new passenger cars in the European Union, 2013^a

^a EL-27 ilma Horvaatiata.
^a EU-27 without Croatia.

Allikas/Source: Eurostat

ÜHISTRANSPOORDIGA, JALGRATTAGA VÕI JALGSI TÖÖL KÄIJAD

Definitsioon	Näitaja väljendab nende inimeste osatähtsust tööga hõivatute seas, kes kasutavad igapäevaseks töökäimiseks ühistransporti, jalgratast või liiguvad jalgsi.
Asjakohasus	Arvestades kliimapolitika, keskkonnakaitse ja energiasäästu eesmärke, on ühistranspordi kasutamine, jalgrattaga sõitmine ning jala käimine eelistatud liikumisviisid. Nende liikumisviiside propageerimine aitab transpordisektoris säästa energiat ja vähendada kasvuhoonegaaside heitmeid. Samuti peegeldab nende liikumisviiside kasutajate suur osatähtsus hõivatute seas säästliku transpordipoliitika rakendamise suhtelist edukust, ühistranspordisüsteemi head toimimist ning kergliiklusteede võrgustiku arengut. Eestis on seatud eesmärgiks, et 2020. aastal käib jalgsi ja jalgrattaga tööl 25% hõivatutest ning ühistransporti kasutab selleks vähemalt veerand või enam töökäijatest.
Olukord Eestis	2013. aastal kasutas tööle minemiseks ühistransporti 23%, jalgsi liikumist 17% ning jalgratast 3% elanikkonnast. Ühistranspordi või jalgrattaga ja jalgsi töökäijate osatähtsus kokku on kümne aastaga siiski märgatavalt vähenenud – 58%-st 2004. aastal 43%-ni 2013. aastal. Transpordi valik sõltub olulisel määral töökoha kaugusest elukohast: mida pikem on vahemaa, seda enam kasutatakse selle läbimiseks mootorsõidukit. Aasta-aastalt on töö- ja elukoha keskmine vahemaa suurenenud. Ligi kolmandik elanikkonnast kasutab töökäimiseks isiklikku autot, millega jõuab sihtkohta keskmiselt 14 minutit kiiremini kui ühistranspordiga.
Meetmed	Kõnealuste liikumisviiside enamat kasutamist aitavad tagada eelkõige transpordi valdkonna arengukavas 2014–2020 esitatud meetmed ja tegevused. Tähelepanu keskmes on sundliikumise asendamine ja vähendamine, säästlikumate liikumisviiside eelistamine, intelligentsete transpordisüsteemide arendamine, üleriigiliste, regionaalsete ja kohalike ühistranspordiühenduste arendamine, ühistranspordi integreerimine ja sellele ligipääsu parandamine.

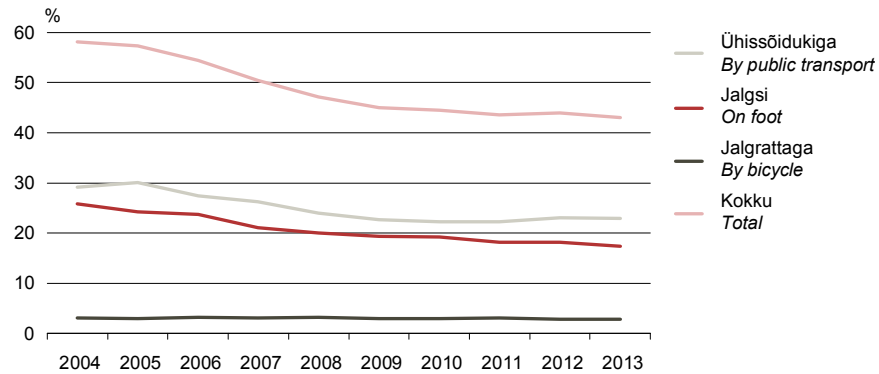
PEOPLE COMMUTING TO WORK BY PUBLIC TRANSPORT, BY BICYCLE OR ON FOOT

Definition	<i>The indicator shows the share of the employed population who go to work by public transport, by bicycle or on foot.</i>
Relevance	<i>Public transport, cycling and walking are the preferred methods of transport in terms of climate policy, environmental protection and energy saving. The promotion of these modes of transport helps to save energy and reduce greenhouse gas emissions in the transport sector. If the share of the employed population who use these modes of transport is high, it indicates the successful implementation of sustainable transport policies and the availability of a well-functioning public transport system and a network of bike and pedestrian paths. Estonia has set the following targets for 2020: 25% of employed persons commute to work by bicycle or on foot, and a quarter or more of the employed population use public transport for the daily commute.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, 23% of the population commuted to work by public transport, 17% on foot and 3% by bicycle. Overall, the share of the population commuting to work by public transport, by bicycle or on foot has decreased significantly over the last 10 years, from 58% in 2004 to 43% in 2013. The choice of the mode of transport depends on the distance to the workplace: the greater the distance, the greater the probability to use motor vehicles. The average distance between the place of residence and the workplace has increased year by year. Almost a third of the population commute to work by car, which cuts the travel time by 14 minutes, on average, compared to the use of public transport.</i>
Measures	<i>The wider use of these three modes of transport depends primarily on the measures and actions defined in the National Transport Development Plan 2014–2020. The most important measures are: the replacement and minimisation of commuting; preference for sustainable modes of transport; the development of intelligent transport systems; the development of national, regional and local public transport connections; the integration and improved availability of public transport.</i>

Ühistranspordiga, jalgrattaga ja jalgsi tööl käijate osatähtsus, 2004–2013
 Share of population commuting to work by public transport, by bicycle or on foot, 2004–2013

Ühistranspordiga, jalgrattaga ja jalgsi tööl käijate osatähtsus on Eestis 10 aastaga märgatavalt vähenenud.

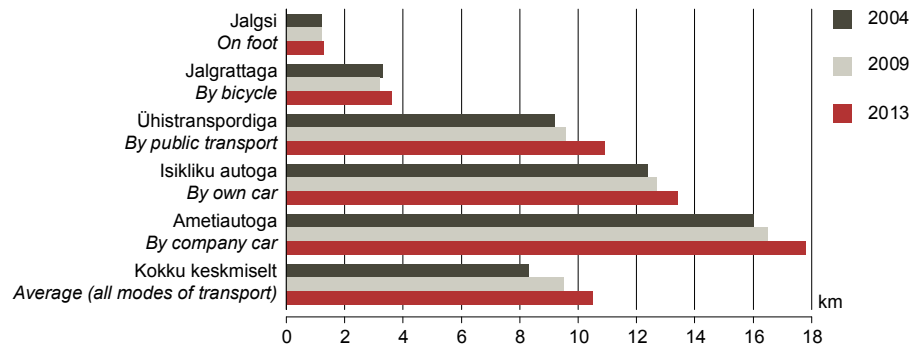
The share of people commuting to work by public transport, by bicycle or on foot has decreased considerably in Estonia in the last 10 years.

Töökoha keskmine kaugus elukohast töölkäimise viisi järgi, 2004, 2009, 2013
 Average distance of the workplace from the place of residence by mode of transport used to commute to work, 2004, 2009, 2013

Koos töökoha elukohast kaugenemisega on kasvanud mootorsõidukite kasutajate osatähtsus.

As the average distance to the workplace has increased, there is a greater share of those who use motor vehicles for commuting.

ENERGIA LÕPPTARBIMINE TRANSPORDISEKTORIS

Definitsioon	Näitaja väljendab kõikide transpordiliikide energiatarbimist (maantee- ja raudteetransport, siseveetransport ning lennundus), välja arvatud merepunktid ja torustikud. Peamised transpordikütused on naftaproduktid, elekter, väiksemas koguses gaas ja biokütused.
Asjakohasus	Jätksuutliku ühiskonna eesmärk on hoida ökoloogilist tasakaalu. Üheks osaks selles on energiakasutuse efektiivsemaks muutmine. Transpordisektori energiatarbimise osatähtsus kogu energia lõpptarbimises näitab, kuidas on transpordisektor teiste sektoritega võrreldes suutnud energiatarbimist vähendada või selle kasvu ohjata. Eesti transpordisektor on suur energiatarbija ja omab seega suurt energiasäästupotentsiaali.
Olukord Eestis	10 aasta jooksul on transpordisektori energia lõpptarbimine püsinud keskmiselt 700 000 – 800 000 tonni õli ekvivalendi piires. Eesti transpordisektori energiatarbimise osatähtsus kogu energia lõpptarbimises moodustas aastail 2003–2012 keskmiselt 18%, kusjuures suurima osa sellest andis maanteetransport. 2012. aastal oli maanteetranspordi osatähtsus transpordisektori energiatarbimises ligi 86% ja oli 2011. aastaga võrreldes kasvanud vaid 0,5%.
Rahvusvaheline võrdlus	Energia tarbimine transpordisektoris on riigiti väga erinev ja sõltub nii riigi pindalast kui ka elanike arvust. Kõige rohkem tarbitakse transpordiks energiat suurriikides, nagu Saksamaa, Suurbritannia ja Prantsusmaa, kõige vähem aga Maltal, Eestis ja Küprosel. Ajavahemikus 2002–2012 on energia lõpptarbimine transpordisektoris kõige rohkem suurenenud Poolas (80%), enim vähenenud aga Kreekas (–16%). Eestis oli kasv tagasihoidlik (9%). Eesti transpordisektori energiatarbimine on võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega väga väike, moodustades EL-28 riikide transpordisektori kogutarbimisest vaid 0,2%. Kui Eestis on transpordisektori osatähtsus energia lõpptarbimises keskmiselt 18%, siis EL-is on see 30%.
Meetmed	Transpordisektori energiatarbimist mõjutavad transpordi valdkonna arengukavas 2014–2020 esitatud meetmed ja tegevused. Põhifookuses on taastuvate kütuste kasutamise soodustamine maanteetranspordis ja autopargi ökonoomsemaks muutmine. Ka uus energiamajanduse arengukava aastani 2030 sisaldab transpordisektori energiatarbimise suurendamisele suunatud meetmed.

ENERGY CONSUMPTION OF TRANSPORT

Definition	<i>The indicator reflects the consumption of energy in all modes of transport (road and rail transport, inland navigation and aviation), except for maritime bunkers and pipelines. The main transport fuels are oil products, electricity and small quantities of gases and biofuels.</i>
Relevance	<i>One goal of a sustainable society is to maintain the ecological balance. Increased energy efficiency is a component of this. Energy use in the transport sector as a share of total final energy consumption shows whether the transport sector has been able to limit its energy use (or at least slow down the growth in its energy use) compared to other sectors. The transport sector in Estonia is a major energy user and there is great potential for energy saving.</i>
Situation in Estonia	<i>The energy consumption of transport has been around 700,000 to 800,000 tonnes of oil equivalent, on average, over the past 10 years. In the period 2003–2012 the energy consumption of transport constituted an average of 18% of the total final energy consumption, with road transport accounting for the biggest part of this. In 2012 road transport accounted for nearly 86% of the energy used in the transport sector, which means just a 0.5% increase compared to 2011.</i>
International comparison	<i>Energy consumption in the transport sector varies from country to country and depends on both the surface area of the country and population size. Large countries, such as Germany, the United Kingdom and France, are the biggest energy consumers in transport, while Malta, Estonia and Cyprus consume the least energy in transport. In 2002–2012, the increase in the energy consumption of transport was the biggest in Poland (80%), while Greece had the biggest decline (–16%). Estonia experienced a moderate growth (9%). The energy consumption of the Estonian transport sector is very small compared to other European</i>

Union countries and accounts for only 0.2% of the total energy consumption in transport in the 28 EU countries. The average share of the transport sector in the total final energy consumption is 18% in Estonia and 30% in the EU.

Measures

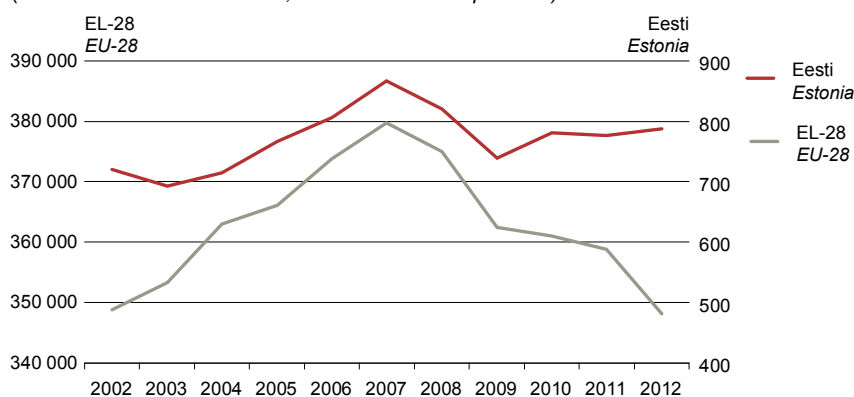
The energy consumption of transport is influenced by the measures and actions defined in the National Transport Development Plan 2014–2020. The main priorities are the promotion of the use of renewable fuels in road transport and the increased energy efficiency of the car fleet. The National Development Plan of the Energy Sector Until 2030 also includes measures to increase energy efficiency in the transport sector.

Vastupidiselt Euroopa Liidule on Eesti transpordisektoris energia lõpptarbimine viimastel aastatel kasvutrendis.

Unlike in the EU, the energy consumption of transport in Estonia has been on the rise in recent years.

Energia lõpptarbimine transpordisektoris, 2002–2012

Energy consumption of transport, 2002–2012
(1000 tonni õli ekvivalenti – 1,000 tonnes of oil equivalent)

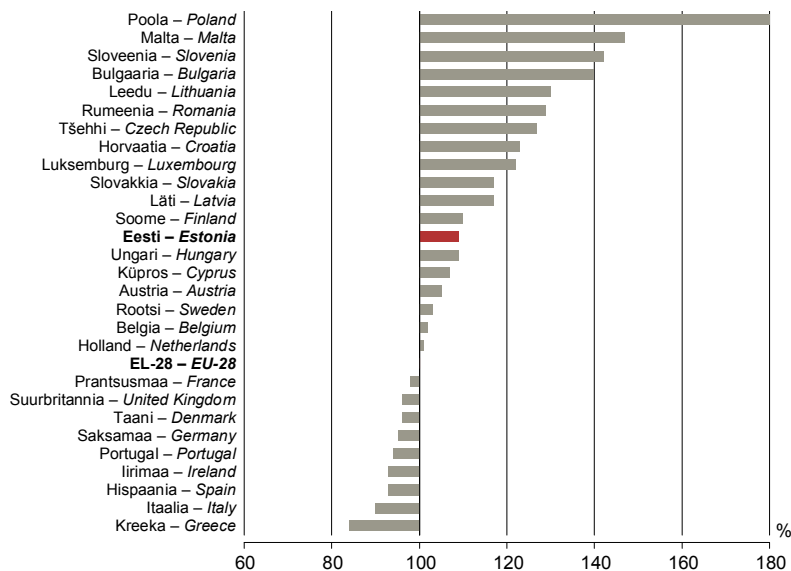
Allikas/Source: Eurostat

Muutus energia lõpptarbimises transpordisektoris Euroopa Liidus, 2012

Change in the energy consumption of transport in the European Union, 2012
(2002 = 100)

2002. aastaga võrreldes on Eesti transpordisektoris energia lõpptarbimine suurenenud 9%.

Compared to 2002, the energy consumption of transport has increased 9% in Estonia.

Allikas/Source: Eurostat

KASVUHOONEGAASIDE EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud süsinikdioksiidi (CO ₂), metaani (CH ₄), diämmastikoksiidi (N ₂ O) ja F-gaaside (fluoreeritud süsivesinikud, perfluorsüsinikud ja väävelheksafluoriid) heitkogust CO ₂ ekvivalenttonnides.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. Inimtegevuse tagajärjel vabanenud kasvuhoonegaaside (süsinikdioksiid, metaan, diämmastikoksiid, F-gaasid jt) tõttu Maa kliima muutub. Näitaja väljendab Eesti panust globaalse kliimasoojenemise tõkestamise ja Eesti edukust rahvusvaheliste kohustuste täitmisel.
Olukord Eestis	2012. aastal oli kasvuhoonegaaside heitkogus Eestis kokku 19 miljonit CO ₂ ekvivalenttonni, kusjuures aastail 2010–2012 on emissioon püsinud 20 miljoni tonni piiril. 89% Eestis õhku paisatud kasvuhoonegaaside kogusest oli CO ₂ , metaani ja diämmastikoksiidi kummagi osatähtsus oli 5% ning F-gaasid moodustasid 1%. Suurima osa CO ₂ emissioonist andis põlevkivil põhinev energeetikasektor, 85% diämmastikoksiidist ning 51% metaanist pärines põllumajandussektorist, jäätmekäitlus tekitas kolmandiku metaani heitmetest.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal tekitasid EL-i liikmesriigid kasvuhoonegaaside õhuheitmeid kokku 4,5 miljardit CO ₂ ekvivalenttonni. Kõige rohkem kasvuhoonegaase paisati õhku Saksamaal – 940 miljonit CO ₂ ekvivalenttonni ehk 21% kogu EL-i kasvuhoonegaaside kogusest. Järgnesid Suurbritannia (13%), Prantsusmaa (11%) ja Itaalia (10%). Eesti kasvuhoonegaaside heitkogus oli üks EL-i väiksemaid ehk 0,4% EL-i riikide kasvuhoonegaaside koguemissioonist. Kui aga arvestada emissiooni ühe elaniku kohta, oli Eesti Luksemburgi järel teisel kohal. Samal ajal tuleb silmas pidada, et Luksemburgi näitaja hulka on arvestatud ka nn kütuseturismist (Luksemburgis müüdnud, kuid teistes riikides tarbitud autokütus) tingitud hinnanguline CO ₂ heitkogus. Eestis tekkis kasvuhoonegaaside heitmeid 14 500 CO ₂ ekvivalenttonni ühe elaniku kohta, mis on 1,6 korda enam EL-i keskmisest. Kõige vähem kasvuhoonegaase ühe elaniku kohta tekkis 2012. aastal Lätis, Rumeenias ja Rootsis.
Meetmed	Peamine meede, kuidas vähendada õhku paisatavate kasvuhoonegaaside kogust, on mitmekesistada energiaallikaid (sh suurendada taastuvenergia osatähtsust), vähendada kõikide sektorite energiatarvet ja suurendada energiatõhusust. Kasvuhoonegaaside emissiooni piiramisele aitavad kaasa heitmetele seatud piirmäärad, keskkonnatasude raamistik ja kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi rakendamine. Keskkonnaministeeriumi arengukavas aastaiaks 2015–2018 on peale selle ette nähtud järgmised meetmed: EL-i kauplemissüsteemist välja jäävate sektorite arengu planeerimises osalemine, et täita Euroopa Parlamendi ja Nõukogu nn jagatud kohustuse otsusest tulenevaid aastaseid heitkoguste piiramise eesmärke; fluoritud kasvuhoonegaaside heitkoguste lekete vähendamine ja nende gaaside alternatiivide tutvustamine; iga-aastase kasvuhoonegaaside heitkoguse inventuuri tähtaegne koostamine ning inventuuri tegemisele esitatavate nõuete täitmine. Samuti aitab heitmeid vähendada rohe-, bio- ja ringmajanduse põhimõtetele üleminek ning kliimasõbralike tehniliste lahenduste kasutuselevõtu soodustamine. Koostamisel on Eesti kliimapoliitika põhialused, mis kaardistaks kliimamuutuste vältimise ja nendega kohanemise võimalused ja meetmed erinevates valdkondades.

EMISSION OF GREENHOUSE GASES

Definition	<i>The indicator expresses the total anthropogenic emissions of carbon dioxide (CO₂), methane (CH₄), nitrous oxide (N₂O) and fluorinated gases (hydrofluorocarbons, perfluorocarbons and sulphur hexafluoride) expressed in CO₂-equivalent tonnes.</i>
Relevance	<i>Maintaining ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. Greenhouse gases (carbon dioxide, methane, nitrous oxide, F-gases, etc.) released due to human activities cause changes in the climate of the Earth. The indicator characterises the contribution of Estonia in the prevention of global warming and the progress of Estonia in meeting international obligations.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the total greenhouse gas emissions amounted to 19 million tonnes of CO₂ equivalents in 2012, and in 2010–2012 the emission remained around 20 million tonnes. CO₂ made up 89% of the greenhouse gases emitted in Estonia, methane and nitrous oxide both accounted for 5% and the share of F-gases was 1%. The biggest share of CO₂ emissions came from the oil shale-based energy sector, 85% of nitrous oxide and 51% of methane originated from the agricultural sector, waste management created one-third of methane emissions.</i>
International comparison	<i>In 2012, the total greenhouse gas emissions of the EU Member States were 4.5 billion tonnes of CO₂ equivalents. The biggest amount of greenhouse gas emissions was recorded in Germany, which accounted for 940 million tonnes of CO₂ equivalents or 21% of the total EU greenhouse gas emissions. Other big greenhouse gas emitters were the United</i>

Kingdom (13%), France (11%) and Italy (10%). The quantity of greenhouse gas emissions in Estonia was one of the smallest ones in the EU, i.e. 0.4% of the total greenhouse gas emissions in the EU. As for per capita emissions, however, Estonia ranked second after Luxembourg. At the same time, it should be taken into account that the data on Luxembourg include an estimation of CO₂ emissions from “fuel tourism” (emissions from transport fuel sold in Luxembourg, but consumed abroad). In Estonia, the amount of greenhouse gases emitted per capita was 14,500 tonnes, which was 1.6 times more than the EU average. In 2012, greenhouse gas emissions per capita were the lowest in Latvia, Romania and Sweden.

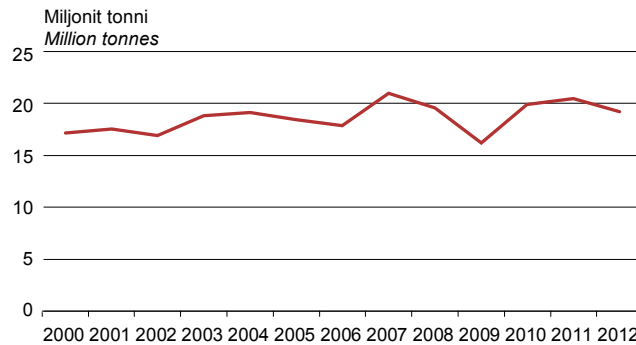
Measures

Diversifying energy sources (including increasing the share of renewable energy), decreasing the energy consumption of all sectors and increasing energy efficiency are the main measures for decreasing greenhouse gas emissions. Limiting the emission of greenhouse gases is facilitated by limits set on emissions, the framework of environmental charges and the establishment of a scheme for greenhouse gas emission allowance trading. In addition, the Development Plan of the Ministry of the Environment 2015–2018 sets the following measures: participating in the planning for the development of sectors outside the EU trading system to achieve the targets established by the Effort Sharing Decision of the European Parliament and of the Council; reducing leakages of fluorinated greenhouse gases and presenting alternatives for these gases; compiling the annual inventory of greenhouse gas emissions and meeting the requirements imposed on taking inventory. What also helps to reduce emissions is switching to the principles of green, bio- and circular economy and facilitating the implementation of climate-friendly technical solutions. The general principles of the Estonian climate policy, which would map the options and measures for preventing climate change and adapting to it in various domains, are also being compiled.

Kasvuhoonegaaside emissioon on viimase kümne aasta jooksul vähehaaval suurenenud.

Greenhouse gas emissions have increased little by little over the past decade.

Kasvuhoonegaaside emissioon, 2000–2012
Emission of greenhouse gases, 2000–2012

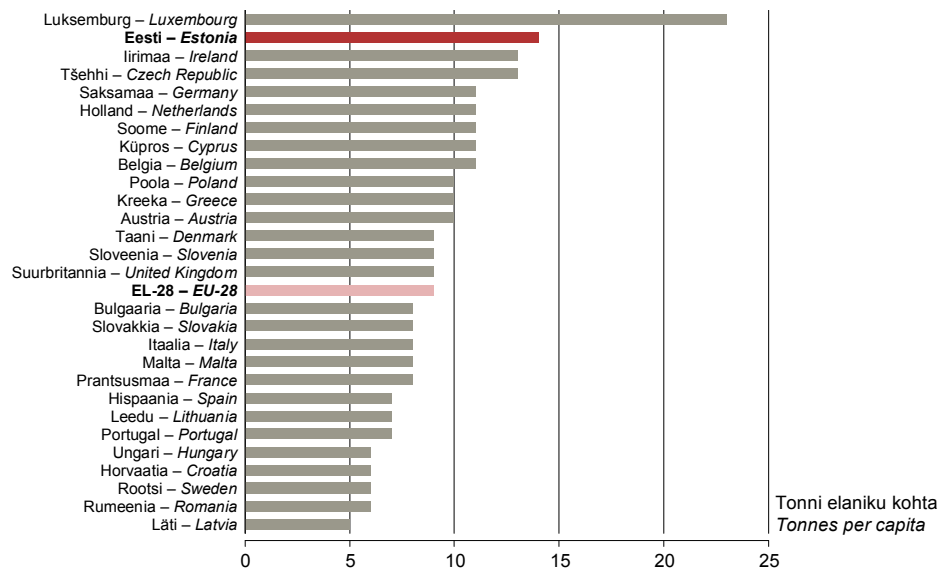

Allikas: Keskkonnaministeerium
Source: Ministry of the Environment

Eestis tekib elaniku kohta rohkem kasvuhoonegaaside õhuheitmeid kui enamikus Euroopa Liidu riikides.

Estonia generates more greenhouse gas air emissions per capita than most EU countries.

Kasvuhoonegaaside emissioon elaniku kohta Euroopa Liidus, 2012
Emission of greenhouse gases per capita in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

HEITVEE LÄMMASTIKU REOSTUSKOORMUS

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku kogust.
Asjakohasus	Lämmastikureostus iseloomustab keskkonnapoliitika jätkusuutlikkust. Veekogudesse juhitud puhastamata või osaliselt puhastatud heitvesi põhjustab vee ökosüsteemi loodusliku tasakaalu muutusi. Lämmastikuühendid toimivad veekogus taimetoiteainetena, intensiivistades vetikate ja taimede vohamist (veekogu eutrofeerumist). Peamiselt satub lämmastik veekogudesse põllumajanduses kasutatavate orgaaniliste ja mineraalväetistega ning reoveega.
Olukord Eestis	Eestis on ühe inimese tekitatud lämmastiku reostuskoormus keskmiselt 2,5 grammi ööpäevas. 2013. aastal juhiti puhastatud ja puhastamata reoveega veekogudesse 1228 tonni lämmastikku. Reoveega tekitatud lämmastiku koguheide on viimase kümnendi jooksul ligi kaks korda vähenenud. Selle põhjus on kanalisatsioonitorustike ja reoveepuhastite renoveerimine, reoveepuhastuse taseme paranemine, tänapäevaste ja vähem reostavate tootmistehnoloogiate kasutuselevõtt, aga ka seadusandlikud meetmed, nagu saastetasu rakendamine.
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis juhitakse aastas ühe elaniku kohta veekogudesse vähem lämmastikku kui enamikus EL-i riikides. Võrreldes lähinaabritega on Eestis heitvee lämmastiku reostuskoormus ühe elaniku kohta aastas peaaegu viis korda väiksem kui Leedus ja kolmandiku võrra väiksem kui Lätis.
Meetmed	Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku koguse vähendamiseks tuleb ühelt poolt tõhustada lämmastiku eemaldamist reoveest, teiselt poolt aga võtta tootmises kasutusele väiksema keskkonnakoormusega tehnoloogiad. Veekogude eutrofeerumise ohu vähendamiseks tuleb kontrollida ka väetise kasutamisel veekogudesse sattuvat lämmastiku kogust. Reostuskoormust aitavad piirata ka heitvee reostuskoormusest sõltuvad saastetasud. Valitsus on määrusega kinnitanud reovee puhastamise ja heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise nõuded ja nõuete täitmise kontrollimise meetmed.

POLLUTION LOAD OF TOTAL NITROGEN IN DISCHARGED WASTEWATER

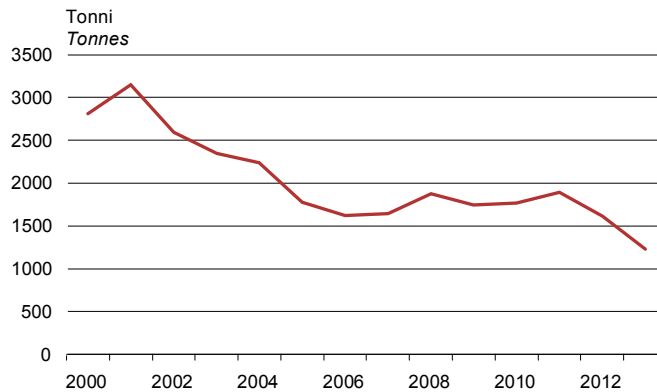
Definition	<i>The indicator expresses the quantity of nitrogen discharged into aquatic ecosystems with wastewater per year.</i>
Relevance	<i>Nitrogen pollution reflects the sustainability of environmental policy. Non-purified or partly purified wastewater discharged into water bodies leads to changes in the natural balance of aquatic ecosystems. In a water body, nitrogen operates as a plant nutrient, intensifying the proliferation of algae and plants (the eutrophication of a water body). The main sources of nitrogen inflow to water bodies are mineral and organic fertilisers used in agriculture, and discharged wastewater.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the average nitrogen pollution per capita is 2.5 grams per day. As a constituent of purified and non-purified wastewater, 1,228 tonnes of nitrogen was carried into water bodies in 2013. The total nitrogen discharge from wastewater has decreased almost twice over the past decade. The reason for this is the renovation of sewer pipes and wastewater treatment plants, improvements in the level of wastewater treatment, the introduction of modern and cleaner production technologies, but also legislative measures like the implementation of pollution charges.</i>
International comparison	<i>In Estonia, the annual quantity of total nitrogen per capita discharged into water bodies with wastewater is smaller than in most of the EU Member States. Compared to our nearest neighbours, the quantity of total nitrogen per capita discharged annually with wastewater is almost five times smaller than in Lithuania, and by a third smaller than in Latvia.</i>
Measures	<i>In order to reduce the quantity of nitrogen discharged into aquatic ecosystems with wastewater, nitrogen removal from wastewater should be improved on the one hand, and technologies causing less environmental pressure should be implemented on the other hand. To reduce the risk of eutrophication of water bodies, the amount of nitrogen released into water bodies due to the use of fertilisers should also be monitored. Limiting the pollution load is also facilitated by pollution charges, which depend on the pollution load of wastewater. The government has adopted a regulation to establish requirements for wastewater treatment and for wastewater discharged into a water body or into the soil, and measures for monitoring whether these requirements are met.</i>

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku kogus, 2000–2013

Amount of total nitrogen in wastewater discharged into aquatic ecosystems, 2000–2013

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku kogus Eestis väheneb.

The amount of nitrogen discharged into aquatic ecosystems with wastewater is decreasing in Estonia.

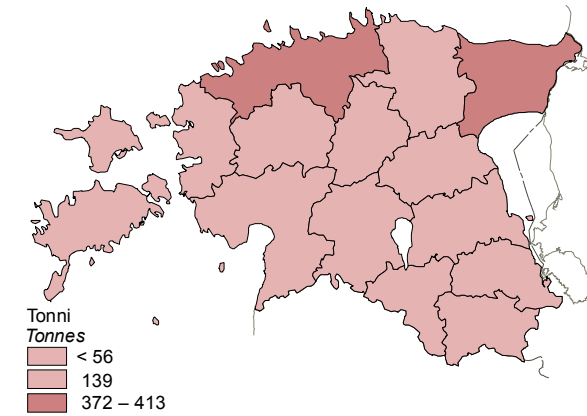
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku kogus maakonna järgi, 2013

Amount of total nitrogen in wastewater discharged into aquatic ecosystems by county, 2013

Ida-Viru ja Harju maakonnas on heitvee lämmastiku reostuskoormus tunduvalt suurem kui teistes maakondades.

The pollution load of nitrogen in discharged wastewater is considerably higher in Ida-Viru and Harju counties than in other counties.

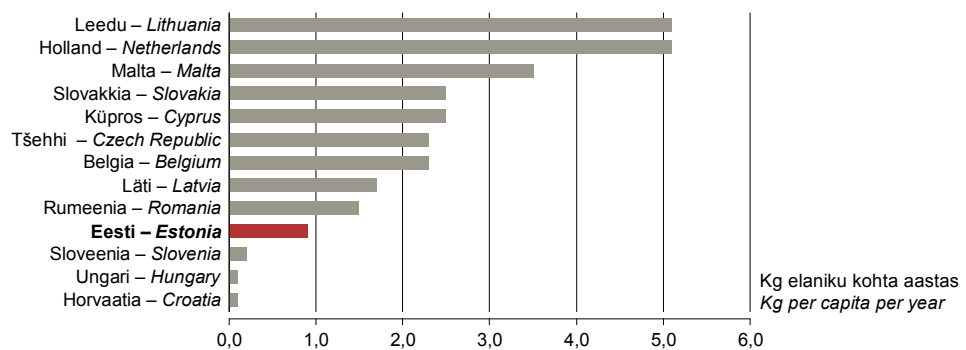
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku kogus Euroopa Liidus^a

Amount of total nitrogen in wastewater discharged into aquatic ecosystems in the European Union^a

Eestis juhitakse aastas ühe elaniku kohta veekogudesse vähem lämmastikku kui enamikus Euroopa Liidu riikides.

In Estonia, the annual amount of nitrogen discharged into water bodies with wastewater per capita is smaller than in most European Union countries.

^a Viimane võimalik aasta.
^a Last year available.

Allikas/Source: Eurostat

HEITVEE FOSFORI REOSTUSKOORMUS

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogust.
Asjakohasus	Näitaja iseloomustab keskkonnapoliitika jätkusuutlikkust. Veekogudesse juhitud puhastamata või osaliselt puhastatud heitvesi põhjustab vee ökosüsteemi loodusliku tasakaalu muutusi. Toksiliste ainete emissioon põhjustab vee-elustiku häirumist. Fosforiühendid toimivad veekogus taimetoiteainetena, intensiivistades vetikate ja taimede vohamist (veekogu eutrofeerumist). Veekogusid saastava fosfori peamised allikad on kodumajapidamised, tööstustegevus ning põllumajanduses kasutatavad orgaanilised ja mineraalväetised.
Olukord Eestis	Eestis on ühe inimese tekitatud fosfori reostuskoormus keskmiselt 0,14 grammi ööpäevas. Reovee fosfori koguhelide on aasta-aastalt kahanenud, see on toimunud tänu kanalisatsioonitorustike ja reoveepuhastite renoveerimisele, reoveepuhastuse taseme paranemisele, moodsate ja vähem reostavate tootmistehnoloogiate kasutuselevõtule, aga ka tänu seadusandlikele meetmetele, nt saastetasu rakendamisele. 2013. aastal juhitu puhastatud ja puhastamata reoveega veekogudesse 66 tonni fosforit ehk üle kolme korra vähem kui 2000. aastal.
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis on heitvee fosfori reostuskoormus ühe elaniku kohta aastas väiksem kui enamikus EL-i riikides. Võrreldes lähinaabritega on Eestis see näitaja üle kümne korra väiksem kui Leedus ja kolm korda väiksem kui Lätis.
Meetmed	Reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogust saab ühelt poolt vähendada tõhusama fosfori eemaldamisega reoveest, teisalt aga võttes tootmises kasutusele väiksema keskkonnapõhise tehnoloogiaga. Puhastamata reovee sattumist veekogudesse aitab vähendada ühiskanalisatsioonisüsteemide väljaehitamine ja võimalikult paljude majapidamiste liitumine nendega. Veekogude eutrofeerumise ohu vähendamiseks tuleks kontrollida ka väetiste kasutamisel veekogudesse sattuvat fosforikogust. Heitvee reostuskoormust aitavad piirata saastetasud. Valitsuse määrusega on kinnitatud reovee puhastamise ja heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise nõuded ja meetmed nõuete täitmise kontrollimiseks.

POLLUTION LOAD OF TOTAL PHOSPHORUS IN DISCHARGED WASTEWATER

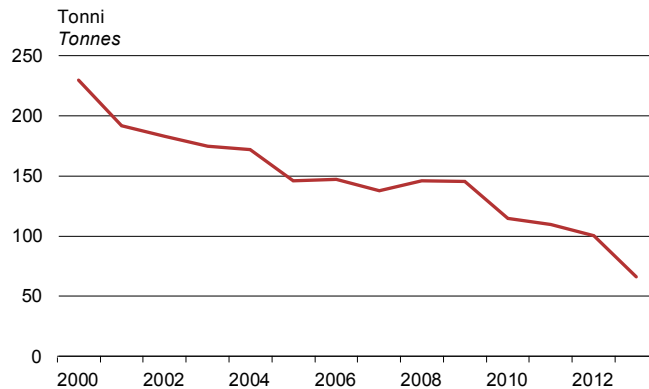
Definition	<i>The indicator expresses the quantity of phosphorus discharged into aquatic ecosystems with wastewater per year.</i>
Relevance	<i>The indicator reflects the sustainability of environmental policy. Non-purified or partly purified wastewater discharged into water bodies leads to changes in the natural balance of aquatic ecosystems. Emissions of toxic substances cause the disturbance of aquatic biota. In a water body, phosphorus operates as a plant nutrient, intensifying the proliferation of algae and plants (the eutrophication of a water body). The main sources of phosphorus pollution of water bodies are households, industrial activity and organic and mineral fertilisers used.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the average phosphorus pollution per capita is 0.14 grams per day. The total phosphorus discharge from wastewater has decreased year by year thanks to the renovation of sewer pipes and wastewater treatment plants, improvements in wastewater treatment, the introduction of modern and cleaner production technologies, but also due to legislative measures like the implementation of pollution charges. As a constituent of purified and non-purified wastewater, 66 tonnes of phosphorus was carried into water bodies in 2013, which is over three times less than in 2000.</i>
International comparison	<i>In Estonia, the annual quantity of total phosphorus per capita discharged with wastewater is lower than in the most of EU Member States. Compared to our nearest neighbours, the quantity of total phosphorus per capita discharged with wastewater annually is more than ten times smaller than in Lithuania, and three times smaller than in Latvia.</i>
Measures	<i>The quantity of phosphorus discharged into aquatic ecosystems with wastewater can be reduced with more efficient removal of phosphorus from wastewater on the one hand, and by implementing technologies with less environmental pressure on the other hand. The construction of urban wastewater collection and treatment systems and connecting the largest number of residents possible with these systems helps to prevent the discharge of untreated wastewater into water bodies. To reduce the risk of eutrophication of water bodies, the amount of phosphorus released into water bodies due to the use of fertilisers should also be monitored. Limiting the pollution load caused by wastewater is also facilitated by pollution charges. The government has adopted a regulation to establish requirements for wastewater treatment and for wastewater discharged into a water body or into the soil, and measures for monitoring whether these requirements are met.</i>

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogus, 2000–2013

Amount of total phosphorus in wastewater discharged into aquatic ecosystems, 2000–2013

Eestis on reoveega vee ökosüsteemidesse juhitud fosfori kogus aasta-aastalt vähenenud.

The amount of phosphorus discharged into aquatic ecosystems with wastewater has been decreasing year after year.

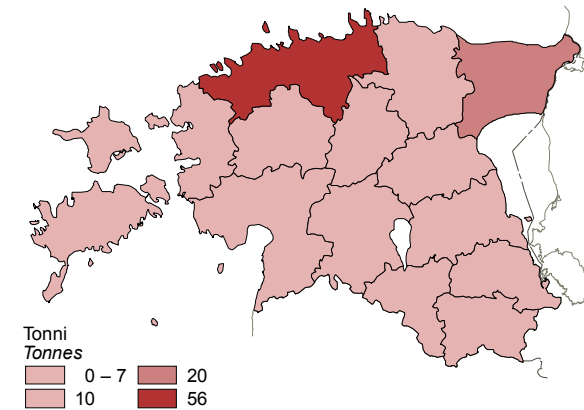
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogus maakonna järgi, 2013

Amount of total phosphorus in wastewater discharged into aquatic ecosystems by county, 2013

Harju maakonnas on heitvee fosfori reostuskoormus tunduvalt suurem kui teistes maakondades.

The pollution load of phosphorus in discharged wastewater is considerably higher in Harju county than in other counties.

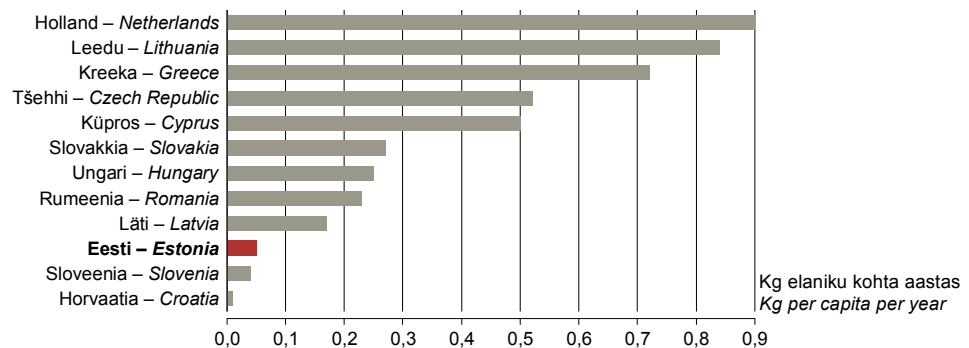
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogus Euroopa Liidus^a

Amount of total phosphorus in wastewater discharged into aquatic ecosystems in the European Union^a

Eestis juhitakse aastas ühe elaniku kohta veekogudesse vähem fosforit kui enamikus Euroopa Liidu riikides.

In Estonia, the annual amount of phosphorus discharged into water bodies with wastewater per capita is smaller than in most European Union countries.

^a Viimane võimalik aasta.
^a Last year available.

Allikas/Source: Eurostat

ÜHISKANALISATSIOONI KASUTAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab nende elanike osatähtsust, kelle majapidamises on ühiskanaliseerimine ja kelle reovesi läbib vähemalt teise astme puhastuse.
Asjakohasus	Veekogudesse juhitud puhastamata või osaliselt puhastatud heitvesi põhjustab vee ökosüsteemi loodusliku tasakaalu muutusi. Näitaja väljendab elanike reovee puhastamise taset. Eesti peab täitma asulareovee puhastamise direktiivi nõudeid, mis reguleerivad reovee kogumist ja puhastamist nendel reoveekogumisaladel, mille reostuskoormus on üle 2000 inimekvivalendi (üks inimekvivalent vastab 60 grammile BHT ₇ hapnikule ööpäevas).
Olukord Eestis	Eestis satub ühe inimese elutegevuse tagajärjel ööpäevas keskkonda ligikaudu 60 grammi BHT ₇ orgaanilisi reoaineid, keskmiselt 12 grammi lämmastikku ja 1,4 grammi fosforit. 2013. aastal kanaliseeriti Eestis ja tehti vähemalt teise astme puhastus 81,7% elanike heitveele. Maakonniti on ühiskanaliseerimisüsteemiga liitunud elanike osatähtsus suurim Tartu ja Ida-Viru maakonnas (96%) ja Harju maakonnas (95%) ning väikseim Valga (70%), Hiiu (77%) ja Põlva maakonnas (78%).
Rahvusvaheline võrdlus	2011. aastal tehti reoveele vähemalt teise astme puhastus täies ulatuses Maltal (100%). Üle 90% on näitaja veel Suurbritannias (99,5%), Hollandis (99,4%), Saksamaal (95,3%), Austrias (93,9%) ja Luksemburgis (91,3%). Eestis oli see näitaja 2011. aastal 81,1% ehk väiksem kui enamikus vanades EL-i riikides, kuid suurem kui enamikus uutes liikmesriikides. 2012. aastal oli Eestis üle 2000 inimekvivalendiga reoveekogumisalade kanaliseeritus 93%.
Meetmed	Puhastamata reovee sattumist veekogudesse aitab vähendada ühiskanaliseerimisüsteemide väljaehitamine ja täiustamine ning võimalikult paljude elanike liitumine selle süsteemiga. Reovee kokkukogumiseks ja puhastamiseks jätkatakse investeringuid ühisveevärgi ja -kanaliseerimise arendamisse ning reoveepuhastite töö tõhustamisse.

USE OF PUBLIC SEWERAGE

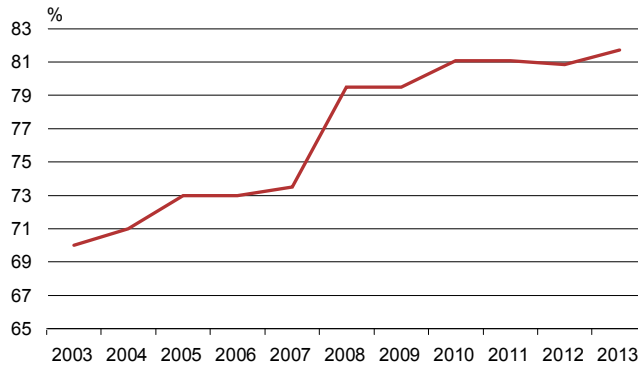
Definition	<i>The indicator shows the share of the population connected to public wastewater treatment systems with at least secondary treatment.</i>
Relevance	<i>Untreated or partially treated wastewater discharged into water bodies causes changes in the natural balance of aquatic ecosystems. The indicator shows the level of treatment of wastewater. Estonia has to follow the requirements of the Urban Waste Water Directive which requires the collection and treatment of wastewater in agglomerations with a population equivalent of over 2,000 (one population equivalent is equal to 60 grams of oxygen per day in terms of BOD₇).</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the average pollution load of water bodies per capita is about 60 grams of BOD₇, 12 grams of nitrogen and 1.4 grams of phosphorus per day. In 2013 the wastewater of 81.7% of the population was collected by public sewerage and underwent at least secondary treatment. Among counties, the share of the population connected to public sewerage is the highest in Tartu (96%), Ida-Viru (96%) and Harju counties (95%), and the lowest in Valga (70%), Hiiu (77%), and Põlva counties (78%).</i>
International comparison	<i>In 2011, all wastewater in Malta (100%) received at least secondary treatment. The indicator is over 90% in the United Kingdom (99.5%), the Netherlands (99.4%), Germany (95.3%), Austria (93.9%) and Luxembourg (91.3%). The indicator for Estonia was 81.1% in 2011, which is higher than in most of the new EU Member States but lower than in most of the old Member States. In 2012 the canalisation rate of agglomerations with a population equivalent of over 2,000 was 93% in Estonia.</i>
Measures	<i>The construction of new and the reconstruction of old public sewerage systems helps to reduce the discharge of untreated wastewater into water bodies. Also, as many residents as possible should be connected to these systems. To improve the collection and treatment of wastewater, there will be continued investments in public water and sewerage systems and in the performance of water treatment plants.</i>

Elanikud, kelle majapidamises on ühiskanalisatsioon ja kelle vesi läbib vähemalt teise astme puhastuse, 2003–2013

Population connected to public sewerage with at least secondary treatment, 2003–2013

Sellise elanikkonna osatähtsus, kelle heitvesi läbib vähemalt teise astme puhastuse, on püsinud alates 2010. aastast stabiilsena.

The share of the population connected to public sewerage with at least secondary treatment has been stable since 2010.

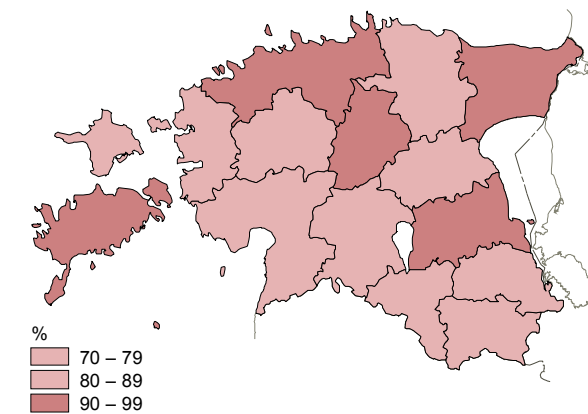
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Ühiskanalisatsiooniga majapidamises elavate inimeste osatähtsus maakonna järgi, 2013

Share of population connected to public sewerage by county, 2013

Enim on ühiskanalisatsiooniga liitunud Harju-, Ida-Viru ja Tartu maakonnas, kõige vähem aga Valga maakonnas.

The share of the population connected to public sewerage is the highest in Harju, Ida-Viru and Tartu counties, and the lowest in Valga county.

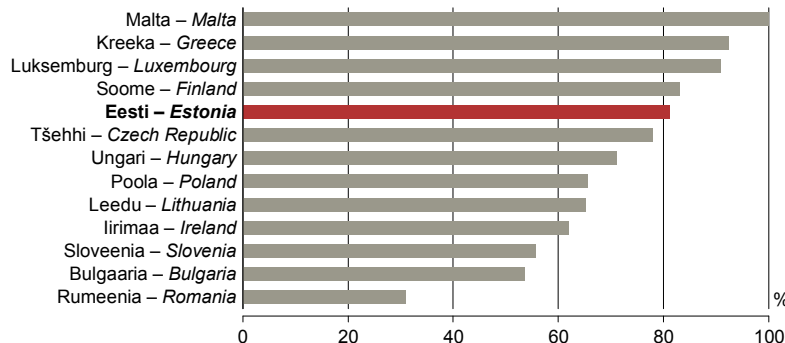
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Elanikud, kelle majapidamises on ühiskanalisatsioon ja kelle vesi läbib vähemalt teise astme puhastuse^a

Population connected to public sewerage with at least secondary treatment^a

Eestis on 100% saavutamise peamine takistus hajaasustus.

In Estonia, scattered settlement is the main reason why this indicator is not 100%.

^a Viimane võimalik aasta.
^a Last available year.

Allikas/Source: Eurostat

HAPPEVIHMA PÕHJUSTAVATE GAASIDE EMISSIOON

Definitsioon	Happevihma põhjustavate gaaside emissioon näitab inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud vääveldioksiidi (SO ₂), lämmastikoksiidide (NO _x) ja ammoniaagi (NH ₃) heitkogust väljendatuna hapestumise ekvivalendis. Hapestumise ekvivalent saadakse, kui iga hapestumist põhjustav saasteaine kogus arvestatakse ümber vastavalt hapestumise potentsiaalile.
Asjakohasus	Happevihmad tekivad inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud väävl- ja lämmastikuühendite reageerimisel õhuniiskusega. Happevihmad kujutavad ohtu keskkonnale, kahjustades pinnast, taimestikku ja vee-elustikku, aga ka hooneid ning muud vara. Seega on happevihma põhjustavate gaaside emissioon oluline ökoloogilise tasakaalu näitaja. Happevihmade näol on tegemist globaalse, riigipiire ületava probleemiga, sest õhuvooludega kanduvad need ühest riigist teise. Peamine vääveldioksiidi heitmete allikas on energeetika, lämmastikoksiidide heide pärineb suuresti bensiini ja diislikütuse kasutamisest maanteetranspordis ning põhiosa ammoniaagiheitmetest tekib põllumajanduses (loomakasvatuses ja väetiste kasutamisest).
Olukord Eestis	Hapestumise ekvivalendis väljendatuna paisati Eestis 2012. aastal õhku kokku 2600 tonni happevihma põhjustavaid gaase. Kui peamise osa ehk ligi poole kõigist happevihma põhjustavatest gaasidest moodustas vääveldioksiid, siis lämmastikoksiidid ja ammoniaak moodustasid kumbki ligikaudu veerandi. Perioodil 2000–2012 on happevihma põhjustavate gaaside emissioon vähenenud 40%. Kõige rohkem – ligi 60% – on vähenenud SO ₂ õhuheitmed, lämmastikoksiidide õhuheitmed on vähenenud 14%, ammoniaagi õhuheitmed on püsinud viimastel aastatel samal tasemel.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal tekitasid EL-i liikmesriigid happevihma põhjustavate gaaside õhuheitmeid kokku 616 000 tonni hapestumise ekvivalenti. Kõige rohkem happevihma põhjustavate gaaside õhuheitmeid tekkis Hispaanias – 61 000 ekvivalenttonni ehk 15% kogu EL-i happevihma põhjustavate gaaside heitkogusest. Järgnesid Saksamaa (14%) ja Prantsusmaa (13%). Eestis oli happevihma põhjustavate gaaside heitkogus üks EL-i väiksemaid ehk 0,4% EL-i riikide vastavast koguemissioonist. Kui aga arvestada emissiooni ühe elaniku kohta, oli Eesti viiendal kohal. Suurim kogus happevihma põhjustavate gaaside õhuheitmeid elaniku kohta tekkis Maltal, Luksemburgis ja Kreekas. Kõige vähem vastavaid õhuheitmeid ühe elaniku kohta tekkis 2012. aastal Ungaris, Itaalias ja Portugalis.
Meetmed	Happevihma põhjustavad kivisöe, põlevkivi ja naftasaaduste põletamisel õhku sattuvad väävl- ja lämmastikuühendid. Olukorda aitavad parandada saasteainete heitkoguste piiramise meetmed – piirmäärad ja saastetasud. Kuni 2015. aasta lõpuni kehtib põlevkivielektrijaamadele vääveldioksiidi heitkoguste piirväärtuste järgimisel ülemineku-periood. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 2010. aasta direktiiv tööstusheidete kohta kehtestab rangemad heitkoguste piirväärtused ning direktiivi täitmine suurendab investeringuid suurtesse põletusseadmetesse ja vähendab õhku paisatavate saasteainete heitkoguseid.

EMISSION OF ACIDIFYING POLLUTANTS

Definition	<i>The emission of acidifying pollutants expresses the total anthropogenic emissions of sulphur dioxide (SO₂), nitrogen oxides (NO_x) and ammonia (NH₃) expressed in acidifying equivalents. Acidifying equivalents are calculated using the acidifying potential for every acidifying pollutant.</i>
Relevance	<i>Acid rains form when sulphur and nitrogen compounds emitted into air due to human activity react with water vapour in the air. Acid rains are a hazard to the environment, damaging the soil, vegetation and aquatic eco-systems but also buildings and other property. Therefore, the emissions of acidifying pollutants are an important indicator of ecological balance. Acid rains are a global, transboundary problem as air currents carry them from one country to another. The energy sector is the main source of SO₂, emissions, emissions of nitrogen oxides originate mainly from road transport (use of gasoline and diesel) and ammonia emissions are mainly caused by agriculture (livestock farming and use of fertilisers).</i>
Situation in Estonia	<i>Expressed in acidifying equivalents, 2,600 tonnes of acidifying pollutants were emitted in Estonia in 2012. While sulphur dioxide was the main acidifying gas accounting for about a half of the total emissions of acidifying pollutants, then nitrogen oxides and ammonia each made up about a quarter. In the period of 2000–2012, the emission of acidifying pollutants has decreased 40%. The emissions of SO₂ have decreased the most – about 60%,</i>

the emissions of nitrogen oxides have decreased 14%, the emissions of ammonia have remained on the same level in the last years.

International comparison

In 2012, the total emissions of acidifying pollutants of the EU Member States were 616,000 tonnes in acidifying equivalents. The biggest amount of emitted acidifying pollutants was recorded in Spain – 61,000 equivalent tonnes or 15% of the total EU emissions of acidifying pollutants. Other big emitters of acidifying pollutants were Germany (14%) and France (13%). The quantity of acidifying pollutants emitted in Estonia was one of the smallest ones in the European Union, accounting for 0.4% of the total corresponding emissions of the EU countries. At the same time, Estonia was the fifth biggest emitter of acidifying pollutants per capita. Malta, Luxembourg and Greece showed the highest per capita quantity of emitted acidifying pollutants. In 2012, the per capita emissions of acidifying pollutants were the lowest in Hungary, Italy and Portugal.

Measures

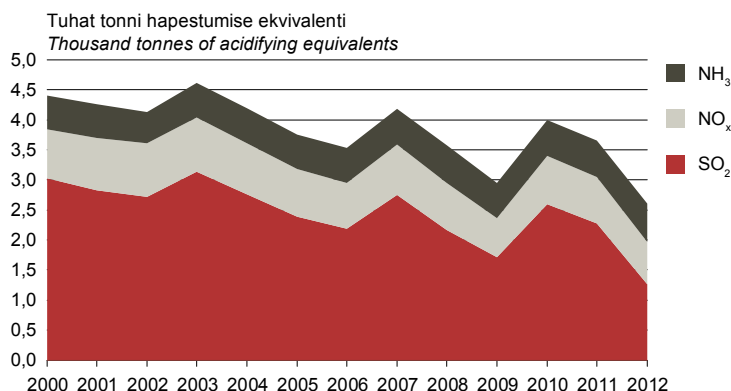
Acid rains are caused by sulphur and nitrogen compounds, which are released into the air in the burning of coal, oil shale and petroleum products. Improving the situation is facilitated by measures for limiting pollutant emissions – limit values and pollution charges. Until 31 December 2015, there is a transition period for oil shale-fuelled power plants in following the limit values of sulphur dioxide. The 2010 directive of the European Parliament and of the Council establishes stricter limit values for emissions and compliance with the directive increases investments into large agricultural equipment and reduces the emissions of polluting substances.

Eestis on happevihma põhjustavate gaaside emissioon viimastel aastatel märgatavalt vähenenud.

In Estonia, the emissions of acidifying pollutants have decreased significantly in recent years.

Happevihma põhjustavate gaaside emissioon, 2000–2012

Emission of acidifying pollutants, 2000–2012

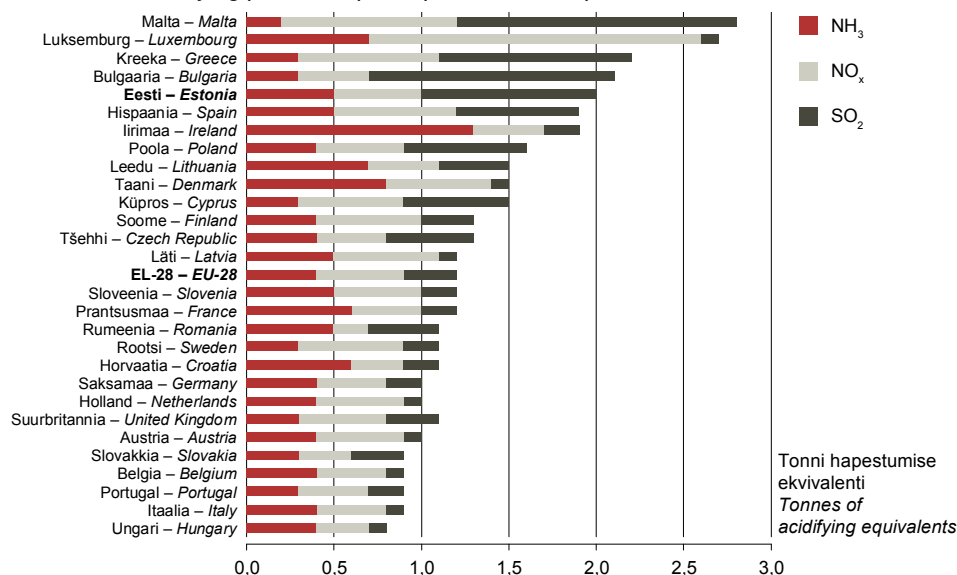
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Eestis tekib ühe elaniku kohta rohkem happevihma põhjustavate gaaside õhuheitmeid kui enamikus Euroopa Liidu riikides.

Estonia generates more emissions of acidifying pollutants per capita than most EU countries.

Happevihma põhjustavate gaaside emissioon elaniku kohta Euroopa Liidus, 2012

Emission of acidifying pollutants per capita in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

PINNAVEE SEISUND

Definitsioon	Näitaja väljendab protsentides, kui palju pinnaveekogumeid on vähemalt heas koondseisundis. Hinnang pinnaveekogumi seisundi kohta antakse halvima ökoloogilise ja keemilise seisundi koondhinnanguna. Veekogumi ökoloogilist seisundit hinnatakse viies kvaliteediklassis (väga hea, hea, kesine, halb, väga halb) vee füüsikalise-keemiliste, hüdro-morfoloogiliste ja bioloogiliste (suurtaimed, fütobentos, suurselgrootud, kalastik) näitajate põhjal. Keemilise seisundi puhul hinnatakse kahes kvaliteediklassis (hea, halb) prioriteetsete saasteainete (ohtlikud ained) sisaldust veekogumis.
Asjakohasus	Ökoloogilise tasakaalu säilitamine on jätkusuutlikkuse keskne tingimus. Heas või väga heas seisundis veekogumite osatähtsuse muutus näitab veekogude looduslikku saasteainekoormust, inimtegevuse tagajärjel tekkinud saastatust ja hüdro-morfoloogilisi muutusi, mis hävitavad elupaiku.
Olukord Eestis	Eestis on moodustatud 750 pinnaveekogumit (16 rannikumere veekogumit, 89 järveveekogumit, 645 vooluveekogumit). Aastatel 2010 ning 2012–2013 oli 66% neist vähemalt heas koondseisundis. Siinjuures on oluline märkida, et vaadeldavate aastate hinnangud ei ole otseselt võrreldavad, sest hindamise meetodikat ja hindamise aluseks olevaid kvaliteediklasside piirväärtusi on muudetud. Seetõttu näitavadki pinnaveekogumite seisundi hinnangud pigem halvenemistrendi. Selgitavaks asjaoluks on ka tõsiasi, et aastate jooksul on seire abil saadava info hulk suurenenud ning teave on täpsustunud.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Keskkonnaagentuuri raporti nr 8/2012 kohaselt olid Eesti pinnaveekogumid oma hea ökoloogilise seisundi poolest EL-i riikide hulgas esireas, seda eelkõige tänu väikesele rahvastikutihedusele ja mõõdukale põllumajanduse intensiivsusele, mis on teistes riikides peamiseks surveallikateks. Eestile järgnes Slovakkia. Protsendiliselt kõige vähem oli 2012. aastal vähemalt heas ökoloogilises seisundis veekogumeid Hollandis, Poolas ja Luksemburgis.
Meetmed	Vee kaitset ja kasutamist korraldatakse peamiselt veemajanduskavade meetme-programmide rakendamise kaudu. Veekogumite hea seisundi, sh hea ökoloogilise ja keemilise seisundi saavutamiseks ning säilitamiseks tehakse jätkuvalt investeeringuid veekogude taastamiseks, tervendamiseks ja korrastamiseks ning inimtekkelise saasteaine- ja hüdro-morfoloogilise koormuse vähendamiseks. Veekogumite seisund näitab, kas rakendatud veekaitsemeetmed on olnud küllalt tulemuslikud.

SURFACE WATER STATUS

Definition	<i>The indicator shows the share of surface water bodies in at least good overall status. The ecological status of surface water bodies is assessed using five quality classes (high, good, moderate, poor, bad) based on the physical-chemical, hydromorphological and biological (aquatic flora, benthic invertebrate and fish fauna) conditions of water. The chemical status is assessed using two quality classes (good, bad) depending on the levels of priority substances in the water body. The overall status assessment of a water body is given by aggregating the ecological and chemical status assessments according to the “one out, all out” principle.</i>
Relevance	<i>Maintaining the ecological balance is crucial for sustainability. The share of surface water bodies in good or high ecological status reflects the natural fluctuation and background values of pollutants as well as anthropogenic pollution loads and hydromorphological changes that damage water habitats.</i>
Situation in Estonia	<i>There are 750 surface water bodies in Estonia (16 coastal, 89 lake and 645 river water bodies). In 2010 and 2012–2013, 66% of these water bodies were in at least good overall status in Estonia. The assessment methodology and the limits of quality classes have changed, meaning that the status assessments for different years are not really comparable and mostly show a trend for the worse. This can also be explained by the fact that monitoring has increased over the years and the collected information has become more detailed.</i>

International comparison

According to the European Environment Agency's report No 8/2012, the ecological status of Estonian surface water bodies is the best among the EU countries. This good status is mostly due to a low population density and moderate agricultural intensity, which are the main sources of environmental pressure in other countries. Slovakia ranked second after Estonia. In 2012, the share of surface water bodies in at least good ecological status was the smallest in the Netherlands, Poland and Luxembourg.

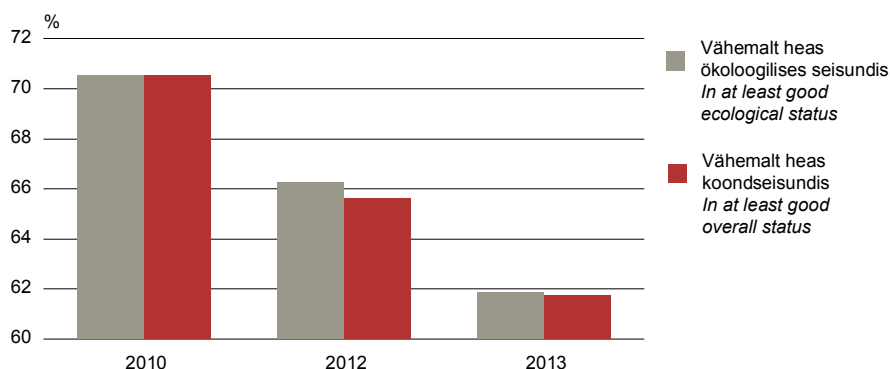
Measures

The use and protection of water is mainly managed through the implementation of operational programmes in the framework of water management plans. To achieve and maintain the good ecological and chemical status of water bodies, the state should continue investments in the restoration, remediation and maintenance of water bodies and in the reduction of anthropogenic hydromorphological pressure and pollution load. The status of surface water bodies reflects the effectiveness of the implemented water protection measures.

2013. aastal oli vähemalt heas koondseisundis 62% pinnaveekogumitest.

62% of surface water bodies were in at least good overall status in 2013.

Pinnavee seisund Eestis, 2010 ja 2012–2013
Surface water status in Estonia, 2010 and 2012–2013

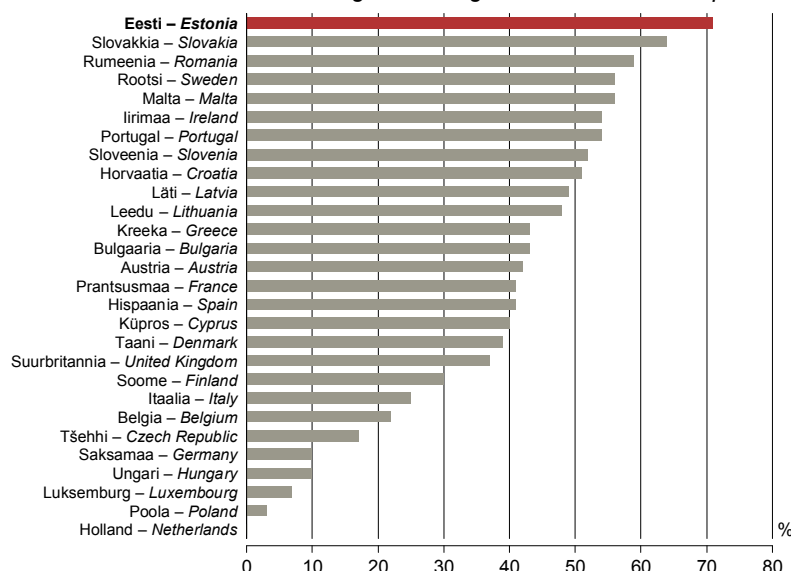

Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Pinnaveekogumite hea ökoloogilise seisundi poolest on Eesti Euroopa Liidu riikide seas esikohal.

The ecological status of Estonian surface water bodies is the best among EU countries.

Vähemalt heas ökoloogilises seisundis pinnaveekogumid Euroopa Liidus, 2012
Surface water bodies in at least good ecological status in the European Union, 2012

Allikas: Euroopa Keskkonnaagentuur
Source: European Environment Agency

PEENOSAKESED PM₁₀ JA PM_{2,5} VÄLISÕHUS

Definitsioon	Näitaja väljendab peenosakeste PM ₁₀ ja PM _{2,5} sisaldust välisõhus.
Asjakohasus	Õhusaaste mõjutab nii keskkonna seisundit kui ka inimese tervist. Peenosakesed on kompleksne segu erineva koostisega väga väikestest tahketest osakestest ja vedeliku-piiskadest, mille diameeter jääb alla 10 mikromeetri (PM ₁₀), ülipeenosaakeste puhul alla 2,5 mikromeetri (PM _{2,5}). Peenosakesed pärinevad eeskätt pinnasest, teekattest ja tööstus-ettevõtetest, ülipeenosaakeste allikaks on peamiselt sõidukite heitgaasid, põlemisprotsessid ning atmosfääris toimuvad keemilised reaktsioonid. Välisõhus sisalduvad peened osakesed põhjustavad hingamisteede ja südame-veresoonkonnahaigusi ning vähendavad keskmist oodatavat eluiga.
Olukord Eestis	2012. aastal tekkis Eestis 21 000 tonni peenosakeste (PM ₁₀) õhuheitmeid ning 17 000 tonni ülipeenosaakeste (PM _{2,5}) heitmeid. Aastatel 2000–2006 jäi peenosakeste õhuheitmeid peaaegu kaks korda vähemaks, kuid seejärel hakkas heitmehulk jälle suurenema. See oli seotud elektrienergia tootmise suurenemisega ja renoveerimata elektrifiltritega energiabloki töölerakendamisega. Peenosakeste (PM ₁₀) sisaldust linnaõhus seiratakse Tallinnas, Tartus, Narvas ja Kohtla-Järvel. Seire andmed näitavad, et viimastel aastatel on peenosakeste sisaldus Eesti suuremate linnade õhus vähenenud.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal moodustus Eestis peenosakeste (PM ₁₀) õhuheitmeid ühe elaniku kohta arvestatuna üle nelja korra rohkem kui Euroopa Liidu riikides keskmiselt. Rohkem kui Eestis tekkis neid vaid Luksemburgis ja Lätis. Kõige vähem tekkis elaniku kohta peenosakeste õhuheitmeid Kreekas, Hollandis ja Suurbritannias. Samas puudub otsene seos peenosakeste õhuheitmete ja peenosakeste sisalduse vahel linnaõhus, sest suur osa õhus leiduvatest ülipeenosaakestest on nn sekundaarsed peenosakesed, mis moodustuvad atmosfääris olevate gaaside, nagu SO ₂ , NO _x , NH ₃ ja lenduvad orgaanilised ühendid, reaktsioonide tulemusel. Euroopa Keskkonnaagentuuri raport Euroopa välisõhu kvaliteedi kohta (EEA Report No 5/2014), mis põhineb 2010–2012 aasta keskmistel mõõtmistulemustel kõigis riikides mõõtmisjaamades, näitas, et Eestis on õhk üks Euroopa puhtamaid, veel puhtam oli õhk vaid Soomes ja Rootsis. Kui Eestis oli sellel perioodil keskmine ülipeenosaakeste (PM _{2,5}) sisaldus õhus alla 10 µg/m ³ , siis Bulgaarias ja Poolas ületas see 30 µg/m ³ .
Meetmed	Välisõhu kvaliteeti mõjutab oluliselt tööstuses tekkivate heitkoguste piiramine. Kuni 2015. aasta lõpuni kehtib põlevkivielektrijaamadele tahkete osakeste heitkoguste piirväärtuste järgimisel üleminekuperiood. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 2010. aasta direktiiv tööstusheidete kohta kehtestab heitkogustele rangemad piirväärtused ning direktiivi täitmisel suurenevad investeeringud suurtesse põletusseadmetesse ja vähenevad õhku paisatavate saasteainete heitkogused. Peale tööstusheidete vähendamise on vaja tähelepanu pöörata ka transpordisektoris tekkivate ja ahiküttest tulenevate peenosakeste koguste vähendamisele.

FINE PARTICLES PM₁₀ AND PM_{2,5} IN AMBIENT AIR

Definition	<i>The indicator reflects the content of fine particles PM₁₀ and PM_{2,5} in ambient air.</i>
Relevance	<i>Air pollution has an impact on ecological balance and human health. Fine particles are a complex mixture of extremely small solid particles and liquid droplets, made up of a number of components and having a diameter under 10 micrometres (PM₁₀) or, in case of ultrafine particles, a diameter under 2.5 micrometres (PM_{2,5}). Fine particles originate mainly from the soil, road surfaces and industrial enterprises. The main sources of ultrafine particles are motor vehicle emissions, combustion processes and atmospheric chemical reactions. Particulate matter in ambient air may cause respiratory and cardiovascular diseases and reduce average life expectancy.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2012, the total air emissions of fine particles (PM₁₀) were 21,000 tonnes and the air emissions of ultrafine particles (PM_{2,5}) totalled 17,000 tonnes. The emissions of fine particles decreased almost twice in 2000–2006 but then started to rise due to increased electricity production and the deployment of an energy block with old, unrenovated electrostatic precipitators. The concentration of fine particles (PM₁₀) in urban air is monitored in Tallinn, Tartu, Narva and Kohtla-Järve. The monitoring results indicate that the level of fine particles in urban air has decreased in recent years.</i>
International comparison	<i>In 2012, the emissions of fine particles (PM₁₀) per capita in Estonia were more than four times higher than the EU average. The level of emissions of fine particles per capita was</i>

higher only in Luxembourg and Latvia. The emissions of fine particles per capita were the lowest in Greece, the Netherlands and the United Kingdom. At the same time, there is no direct connection between the air emissions of fine particles and the concentration of fine particles in urban air, because a big share of fine particles are secondary particulate matter which is formed in the atmosphere in chemical reactions involving gases such as SO₂, NO_x, NH₃ and volatile organic compounds. The European Environment Agency's report on air quality in Europe (EEA Report No 5/2014) – which is based on the mean concentrations of PM_{2.5} in 2010–2012 calculated as the average of all urban monitoring stations in a particular country – reveals that ambient air in Estonia is one of the cleanest in Europe, after Finland and Sweden. In the given period, the average concentration of ultrafine particles (PM_{2.5}) in urban air was below 10 µg/m³ in Estonia, whereas in Bulgaria and Poland it was more than 30 µg/m³.

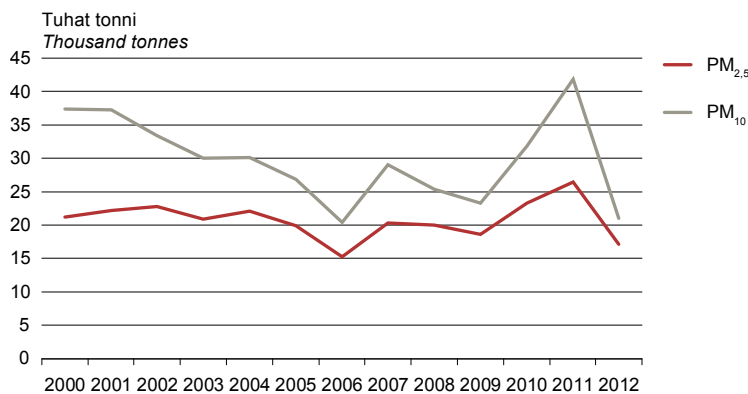
Measures

Ambient air quality depends heavily on the level of industrial emissions. Until the end of 2015, there is a transitional period for oil-shale-fired power plants for compliance with the emission limit values of solid particles. Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council on industrial emissions establishes stricter emission limit values. Compliance with the Directive means greater investments in large combustion plants and decreased air emissions. In addition to the reduction of industrial emissions, it is also important to focus on limiting the emissions of fine particles from transport and stove heating.

2012. aastal vähenes peenosakeste õhuheide märgatavalt seoses elektrienergia tootmise vähenemisega ja elektrifiltrite töö parandamisega.

The air emissions of fine particles declined significantly in 2012 due to decreased electricity production and the modernisation of electrostatic precipitators.

Peenosakeste emissioon Eestis, 2000–2012
Emissions of fine particles in Estonia, 2000–2012

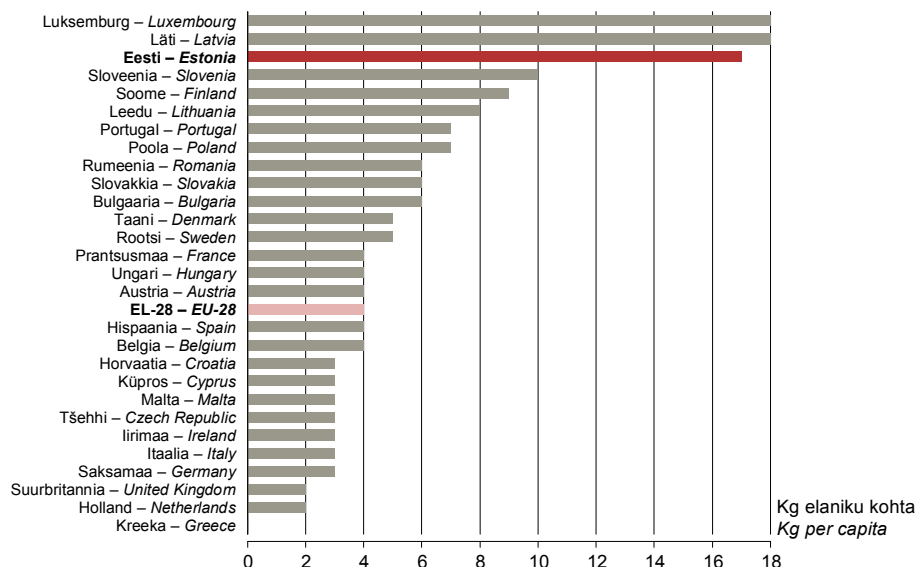

Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

2012. aastal moodustus Eestis peenosakeste õhuheitmeid ühe elaniku kohta arvestatuna üle nelja korra rohkem kui Euroopa Liidu riikides keskmiselt.

In 2012 the emissions of fine particles per capita in Estonia were more than four times higher than the EU average.

Peenosakeste PM₁₀ emissioon Euroopa Liidus, 2012
Emissions of fine particles PM₁₀ in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

TAIMEKAITSEVAHENDITE KASUTAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab põllumajanduses kasutatud taimekaitsevahendite kogust kilogrammides põllumaa hektari kohta. Taimekaitsevahendeid ehk pestitsiide kasutatakse põllumajanduses taimehaiguste, kahjurite ja umbrohu põhjustatud saagikadude vähendamiseks.
Asjakohasus	Taimekaitsevahendite laialdane kasutamine mõjutab keskkonda (riskid sihtrühmavälisele taimele, kasulikele putukatele, bioloogilisele mitmekesisusele, vee ja mulla kvaliteedile). Tarbitava toidu kaudu avaldab pestitsiidide kasutamine mõju inimeste tervisele (pestitsiidid on kumulatiivsed). Seega näitab taimekaitsevahendite kasutamise vähenemine väiksemat koormust loodusele ja seeläbi ka väiksemat negatiivset mõju inimese tervisele.
Olukord Eestis	2013. aastal kasutati põllumajanduslikes majapidamistes kokku 810,7 tonni taimekaitsevahendeid, mis on ligi 15% ehk 118,8 tonni rohkem kui 2012. aastal. Aastate 2006–2013 kokkuvõttes võib aga öelda, et taimekaitsevahendite kasutamine on vähenenud. Kui 2006. aastal kasutati ühe hektari põllumaa kohta 1,4 kg taimekaitsevahendeid, siis 2013. aastal 7,9% vähem ehk 1,3 kg. Sellest võib järeldada, et taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduses on muutunud säästlikumaks. Aastatel 2006–2013 kasutati taimekaitsevahendeid keskmiselt 1,3 kg põllumaa hektari kohta. Kõige rohkem kasutati umbrohutõrjevahendeid, keskmiselt 77% kõigist taimekaitsevahenditest. Maakondadest kasutati taimekaitsevahendeid põllumaa hektari kohta keskmiselt kõige rohkem Tartu (1,7 kg), Harju (1,6 kg) ja Viljandi (1,5 kg) maakonnas ning kõige vähem Võru (0,7 kg), Hiiu (0,7 kg) ja Pärnu (0,9 kg) maakonnas.
Meetmed	Taimekaitsevahendid peavad Eestis turustamiseks ja kasutamiseks vastama õigusaktidega kehtestatud nõuetele ega tohi nõuetekohasel kasutamisel olla ohtlikud inimesele ega keskkonnale. Turustada ja kasutada on lubatud ainult taimekaitsevahendite registrisse kantud vahendeid. Taimekaitsevahendite kasutamise ja turustamise üle peetakse riiklikku järelevalvet. Taimekaitsevahendite kasutamise vähendamist toetavad mahepõllumajanduse edendamise meetmed Eesti mahepõllumajanduse arengukavas 2014–2020 ja taimekaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava 2013–2017.

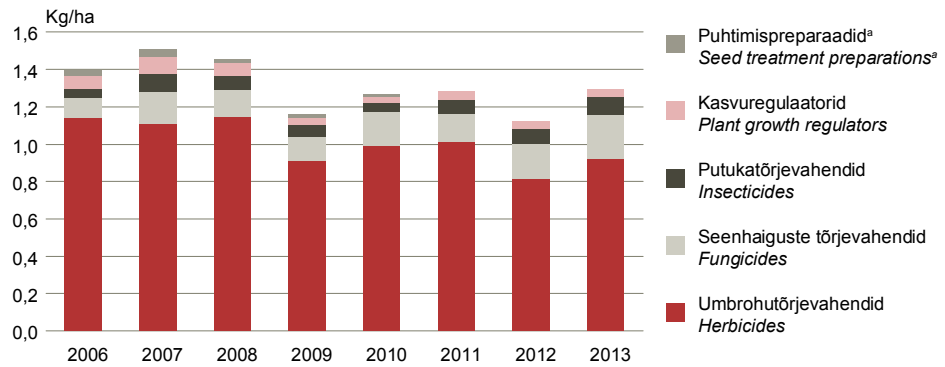
USE OF PESTICIDES

Definition	<i>The indicator expresses the amount of pesticides used in agriculture in kilograms per hectare of arable land. Pesticides are used in agriculture to reduce the loss of crops caused by plant diseases, pests and weeds.</i>
Relevance	<i>The widespread use of pesticides has a major environmental impact (risks for non-target species, useful insects, biological diversity, and water and soil quality). Pesticides accumulate and affect human health through the food we eat. Thus, a decline in the use of pesticides indicates a smaller environmental burden and a reduced negative impact on humans.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2013, agricultural holdings used 810.7 tons of pesticides, which is approximately 15% or 118.8 tons more than in 2012. In summary of the period of 2006–2013, however, it can be said that the use of pesticides has decreased. While, in 2006, 1.4 kg of pesticides were used per one hectare of arable land, then in 2013 it was 7.9% less, i.e. 1.3 kg. It indicates that pesticides are used more economically in agriculture. In 2006–2013, an average of 1.3 kg of pesticides was used per one hectare of arable land. Herbicides were the most commonly used pesticides, accounting for an average of 77% of all pesticides. By counties, the average amount of pesticides used per one hectare of arable land was the biggest in Tartu (1.7 kg), Harju (1.6 kg) and Viljandi (1.5 kg) counties and the smallest in Võru (0.7 kg), Hiiu (0.7 kg) and Pärnu (0.9 kg) counties.</i>
Measures	<i>The pesticides which are marketed and sold in Estonia must meet the requirements established by legislation and must not be harmful for human health or the environment when used properly. Only pesticides entered into the register of plant protection products are allowed to be marketed and used. The use and marketing of pesticides is under state supervision. Reducing the use of pesticides is facilitated by the measures for promoting organic farming established in the Estonian Organic Farming Action Plan 2014–2020 and by the Action Plan for the Sustainable Use of Plant Protection Products 2013–2017.</i>

Taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduslikes majapidamistes, 2006–2013
Use of pesticides in agricultural holdings, 2006–2013

Taimekaitsevahendeid kasutatakse põllumajanduses säästlikumalt.

Pesticides are used more economically in agriculture.

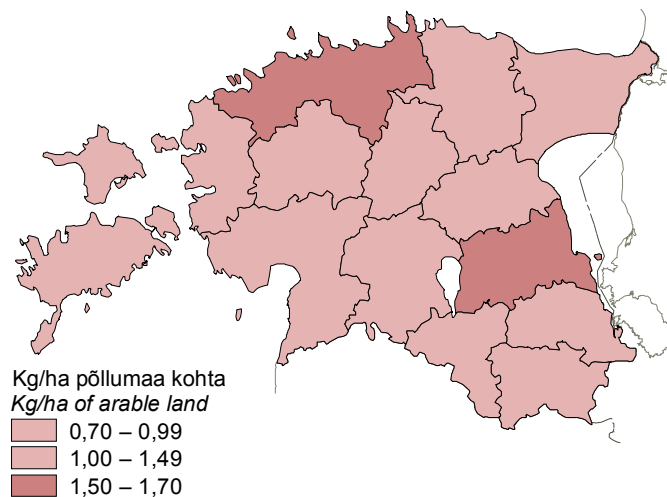

^a 2011. aastast kajastub puhtimispreparaatide kogus sõltuvalt toimeainest kas seenhaiguste tõrjevahendite või putukatõrjevahendite rühmas.
^a Since 2011, the quantities of seed treatment preparations are reflected in the group of fungicides or insecticides, depending on the active substance.

Taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduslikes majapidamistes maakonna järgi, 2006–2013 keskmine
Use of pesticides in agricultural holdings by county, 2006–2013 average

Kõige rohkem kasutatakse taimekaitsevahendeid Tartu ja kõige vähem Võru maakonnas.

The biggest amount of pesticides is used in Tartu county and the smallest in Võru county.

JÄÄTMETE TAASKASUTUS

Definitsioon	Näitaja väljendab taaskasutatud jäätmete osatähtsust kogu jäätmetekkes.
Asjakohasus	Näitaja kajastab jäätmemajanduse jätkusuutlikkust. Jätkusuutliku jäätmemajanduse suunad on vältida jäätmeteket, suurendada jäätmete taaskasutust ja vähendada nende ladestamist. Suur osa jäätmetest on olemuselt ressurs, mida saab uuesti kasutada. Seetõttu on oluline võimalikult suur osa sellest ressursist uuesti kasutusele võtta, parandades sellega ressursitõhusust ja vähendades keskkonna koormust.
Olukord Eestis	Jäätmete taaskasutus Eestis üha suureneb. Kui 2000. aastal taaskasutati vaid 13%, siis 2013. aastal juba rohkem kui pool tekkinud jäätmetest. Seda on põhjustanud peamiselt põlevkivi aheraine taaskasutuse järsk suurenemine (0,7 miljonit tonni 2000. aastal ja 9,2 miljonit tonni 2013. aastal), mis on seotud aheraine kasutamisega nii tee-ehituses kui ka puhke- ja vaba aja keskuse ehitusel Mäetaguse vallas. Viimastel aastatel on uue Iru prügipõletusjaama käikuandmisega seoses eriti märgatavalt suurenenud olmejäätmete põletamine. Kui 2011. aastal põletati kõigest 29 tonni olmejäätmeid, siis 2013. aastal põletati juba üle poole (214 300 tonni ehk 55%) tekkinud olmejäätmetest.
Rahvusvaheline võrdlus	Jäätmete taaskasutuse määr Euroopa Liidu riikides erineb suuresti. 2012. aastal taaskasutati Sloveenias ja Hollandis üle 90% tekkinud jäätmetest, samas kui Bulgaarias taaskasutati tekkinud jäätmetest kõigest 1% ja Rumeenias 9%. EL-is keskmiselt oli jäätmete taaskasutuse määr 52%, Eestis oli see veidi suurem (56%).
Meetmed	Riigi jäätmekava 2014–2020 strateegiline eesmärk on jäätmete maksimaalne taaskasutamine, kusjuures eelistada tuleb jäätmete ringlussevõttu. Taaskasutuse suurendamisele aitab kaasa optimaalse jäätmete käitlemis- ja kogumisvõrgustiku arendamine ning teatud jäätmeliikide puhul jäätmena eksisteerimise lakkamise kriteeriumide väljatöötamine. Seejuures on vaja suuremat tähelepanu pöörata olmejäätmete liigiti kogumisele ja ringlusse suunamisele ning teavitusele ja järelevalvele.

RECOVERY OF WASTE

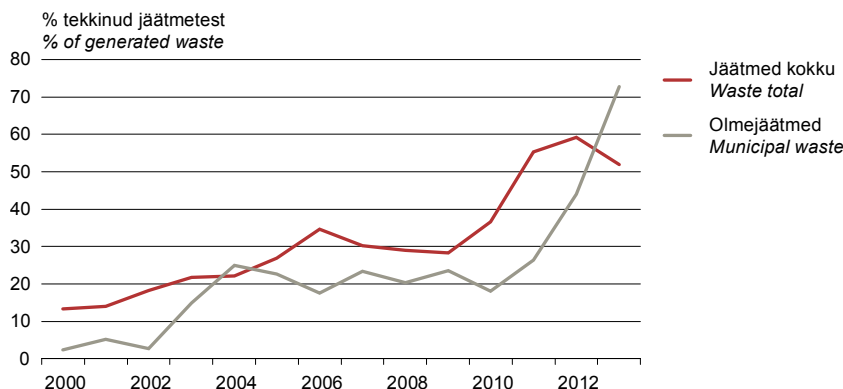
Definition	<i>The indicator expresses the share of recovered waste in total waste generation.</i>
Relevance	<i>This indicator reflects the sustainability of waste management. Sustainable waste management means minimum waste generation, increased waste recovery and less landfill disposal. A large share of waste is essentially a resource that can be reused. Therefore, it is important to recover as much of these resources as possible, thereby increasing resource efficiency and reducing the environmental burden.</i>
Situation in Estonia	<i>Recovery of waste is constantly increasing in Estonia. In 2000, only 13% of the waste generated was recovered, whereas more than a half of the generated waste was recovered in 2013. This increase was mainly caused by a rapid increase in the recovery of oil shale excavation waste (0.7 million tonnes in 2000 and 9.2 million tonnes in 2013) due to the use of excavation waste both in road construction and in the construction of a recreational centre in Mäetaguse municipality. In recent years, there has been a particularly noticeable increase in the incineration of municipal waste, due to the launch of a new incinerating facility in Iru. While in 2011 only 29 tonnes of municipal waste was incinerated, then in 2013 more than a half (214.3 tonnes or 55%) of the generated municipal waste was incinerated.</i>
International comparison	<i>The rate of waste recovery in the EU Member States varies greatly. In 2012, more than 90% of the generated waste was recovered in Slovenia and the Netherlands, whereas only 1% of the waste generated was recovered in Bulgaria and 9% in Romania. In the EU, the average rate of waste recovery was 52%; the indicator for Estonia (57%) was slightly above average.</i>
Measures	<i>One of the objectives set in the National Waste Management Plan 2014–2020 is to maximise the recovery of waste, with preference to recycling. Increasing the recovery of waste is facilitated by the development of an optimum network for waste management and collection and, in the case of certain types of waste, developing end-of-waste criteria. This requires more attention on collecting municipal waste by type and recycling it, but also on public awareness and supervision.</i>

Jäätmete taaskasutus on suurenenud – 2013. aastal taaskasutati üle poole tekkinud jäätmetest.

Recovery of waste has increased: in 2013, more than a half of the waste generated was recovered.

Jäätmete taaskasutus, 2000–2013

Recovery of waste, 2000–2013

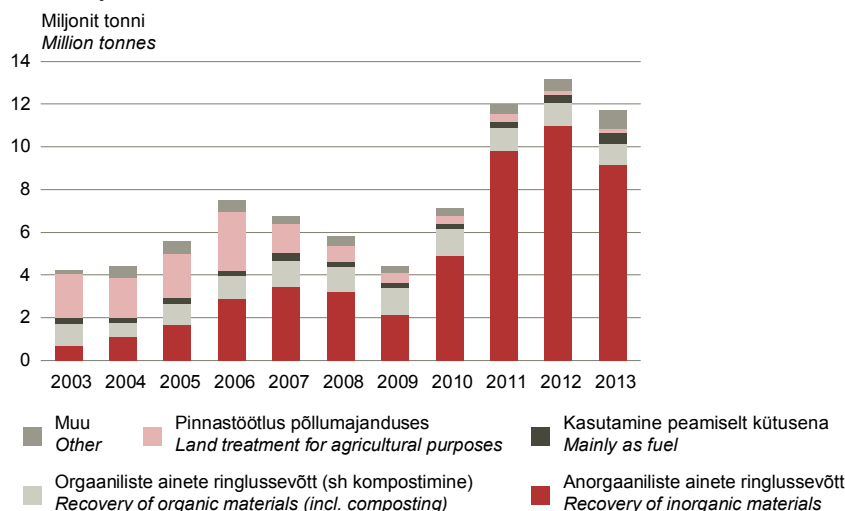
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Anorgaaniliste ainete ringlussevõtt on viimastel aastatel järsult suurenenud.

Recycling of inorganic materials has increased rapidly in recent years.

Jäätmete taaskasutus, 2003–2013

Recovery of waste, 2003–2013

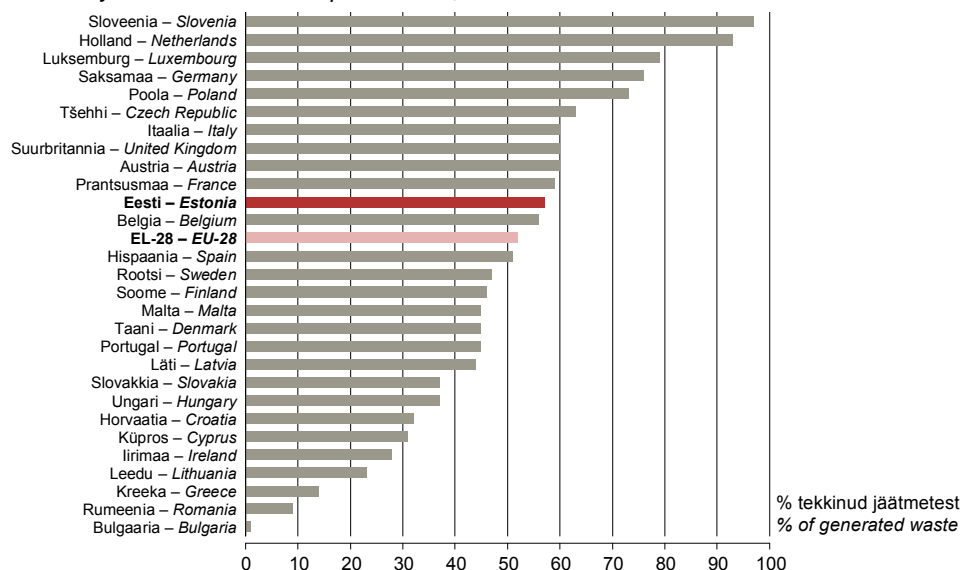

Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Jäätmete taaskasutuse määr oli Eestis 2012. aastal kõrgem kui Euroopa Liidu keskmine.

In 2012, the rate of waste recovery in Estonia was higher than the EU average.

Jäätmete taaskasutus Euroopa Liidus, 2012
Recovery of waste in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

JÄÄTMETE LADESTAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab ladestatud jäätmete osatähtsust tekkinud jäätmetes.
Asjakohasus	Näitaja kajastab riigi jäätmekäitluse jätkusuutlikkust. Mida vähem jäätmeid ladestatakse, seda väiksem on keskkonnakoormus. Ladestatud jäätmete maht sõltub ühelt poolt tekkinud jäätmete kogusest ja teiselt poolt nende taaskasutamise määrast. Seega näitab suur ladestatud olmejäätmete kogus nii tarbimise suurenemist kui ka vähest taaskasutust ehk ressursside ja energia raiskamist. Keskkonda ladestatud olmejäätmed võivad saastata pinnast ning pinna- ja põhjavett. Biolagunevate jäätmete lagunemisel tekib suure mõjuga kasvuhoonegaas – metaan.
Olukord Eestis	2013. aastal ladestati Eestis prügilatesse 10,7 miljonit tonni jäätmeid. Suurema osa sellest moodustasid põlevkivi kaevandamise ja kasutamisega seotud jäätmed: põlevkivituhk 8,3, põlevkivi aheraine 1,8 ja põlevkivi poolkoks 0,4 miljonit tonni. Prügilasse ladestatud jäätmete osatähtsus tekkinud jäätmetes on aasta-aastalt vähenenud: 2002. aastal oli see 69%, 2013. aastal 48%. See on tingitud põhiliselt põlevkivi aheraine ladestamise tunduvast vähenemisest: 2002. aastal ladestati 81% tekkinud kogusest, 2013. aastal 24%. Samas ei muutunud ladestatud põlevkivituha osatähtsus – selle tekkinud kogusest ladestati 95%. Olmejäätmeid ladestati prügilatesse 2013. aastal 53 000 tonni. Prügilasse ladestatud olmejäätmete osatähtsus on vähenenud 76%-st 2002. aastal 14%-ni 2013. aastal.
Rahvusvaheline võrdlus	2012. aastal ladestati Euroopa Liidus keskmiselt 38% tekkinud jäätmetest. Liikmesriigiti oli näitaja väga erinev: Bulgaarias ladestati peaaegu kõik tekkinud jäätmed (97%), Rumeenias ja Kreekas üle 80%. Samas Hollandis ladestati prügilasse kõigest 3% ja Belgias 5% tekkinud jäätmetest. Eesti sama aasta vastav näitaja (37%) vastas Euroopa Liidu keskmisele tasemele. Tekkinud olmejäätmetest ladestati Euroopa Liidus keskmiselt 33%. Kõige väiksem oli see näitaja Saksamaal ja Rootsis, kus prügilasse ladestati alla ühe protsendi tekkinud olmejäätmetest. Suurim oli prügilasse ladestatud olmejäätmete osatähtsus Lätis (84%), Horvaatias (83%) ja Maltal (82%). Eestis ladestati 2012. aastal 35% tekkinud olmejäätmetest, mis oli Euroopa Liidu keskmisel tasemel.
Meetmed	Ladestatud jäätmete kogust saab piirata nii tekkivate jäätmete kogust vähendades kui ka nende taaskasutust suurendades. Selleks tuleks tarvitusele võtta uusi tehnoloogiaid, mis võimaldaksid taaskasutada jäätmeid toorainena. Samal ajal tuleks suurendada olmejäätmete sorteerimist ja liigiti kogumist. Sellele aitab kaasa nii elanike hulgas tehtav teavitustöö kui ka jäätmekäitluse edasine arendamine. Aastatel 2010–2015 kahekordistuv prügilasse ladestamise saastetasumäär on andnud selge signaali nii jäätmetekitajatele kui ka jäätmekäitlusettevõtetele, sundides neid vältima jäätmete ladestamist ja investeerima nende taaskasutuslahendustesse.

LANDFILLED WASTE

Definition	<i>The indicator shows the share of landfilled waste in total waste generated.</i>
Relevance	<i>This indicator reflects the sustainability of waste management in a country. The smaller the amount of landfilled waste, the smaller the environmental load. The amount of waste landfilled depends on the amount of waste generated and also on the rate of recovery. Thus, a high level of landfilled municipal waste indicates increased consumption and a low rate of recovery, i.e. a waste of resources and energy. The waste disposed of in the environment can pollute the soil, surface water and groundwater. The decomposition of biodegradable waste generates methane, an important greenhouse gas.</i>
Situation in Estonia	<i>10.7 million tonnes of waste was landfilled in Estonia in 2013. The waste resulting from the excavation and processing of oil shale made up the majority of landfilled waste: 8.3 million tonnes of oil shale ash, 1.8 million tonnes of oil shale excavation waste and 0.4 million tonnes of oil shale semi-coke. The share of landfilled waste in total waste generated has decreased year by year, from 69% in 2002 to 48% in 2013. This is mainly the result of a substantial decrease in the quantity of landfilled oil shale excavation waste – 24% of this waste was landfilled in 2013, compared to 81% in 2002. At the same time, the share of landfilled oil shale ash has stayed the same, with 95% of it landfilled. 53,000 tonnes of municipal waste was landfilled in 2013. The share of landfilled municipal waste has decreased from 76% in 2002 to 14% in 2013.</i>
International comparison	<i>In the European Union as a whole, 38% of waste generated was landfilled in 2012. The value of this indicator varies greatly across the EU countries. In Bulgaria, almost all the waste generated was landfilled (97%); this share was over 80% in Romania and Greece. At the same time, only 3% and 5% of the waste generated was landfilled in the Netherlands and Belgium, respectively. The corresponding indicator for Estonia in 2012 (37%) was close to the EU average. On average, 33% of municipal waste generated was landfilled in the European Union in 2012. The share of landfilled municipal waste was the smallest in</i>

Germany and Sweden where less than 1% of municipal waste was landfilled. This share was the biggest in Latvia (84%), Croatia (83%) and Malta (82%). 35% of municipal waste generated was landfilled in Estonia in 2012, which was again close to the EU average.

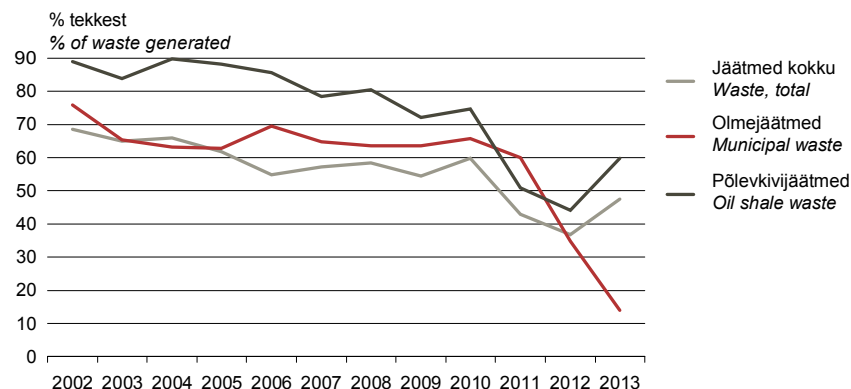
Measures

The amount of landfilled waste can be reduced by decreasing the amount of waste generated and by increasing the rate of recovery. New technologies should be implemented to enable the recovery of municipal waste as raw material. At the same time, the sorting and collection of municipal waste by type should be promoted by raising public awareness and by the continued development of waste management. The pollution charge for landfilled waste has doubled over the period 2010–2015, which has sent a clear signal to those who generate or manage waste and has forced them to avoid landfilling and invest in resource recovery.

Prügilasse ladestatud jäätmete kogus väheneb.

The amount of landfilled waste is decreasing.

Prügilasse ladestatud jäätmete osatähtsus jäätmetekkes, 2002–2013
Share of landfilled waste in total waste generated, 2002–2013

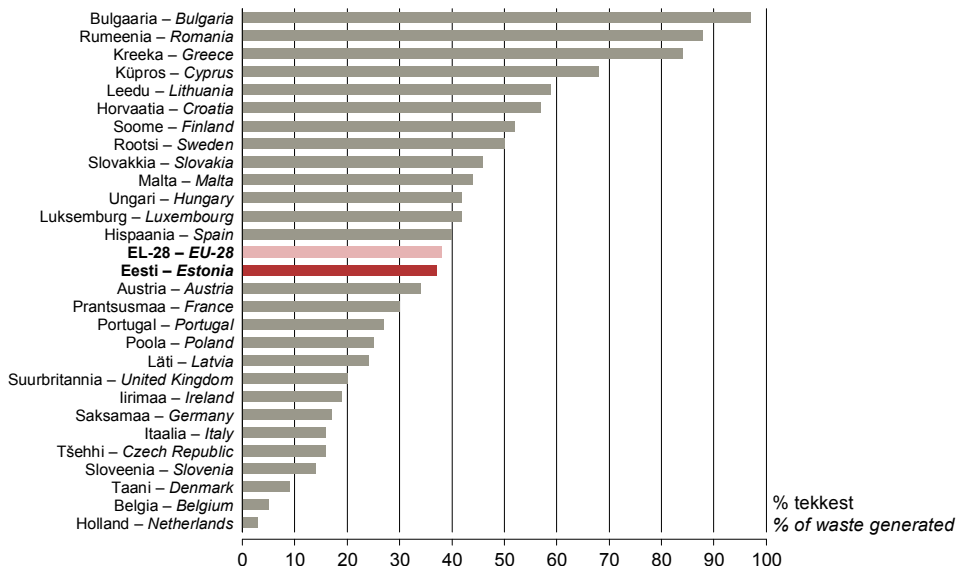

Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

Tekkinud jäätmetest ladestati Eestis 2012. aastal prügilatesse sama suur osa kui Euroopa Liidus keskmiselt.

In 2012, the amount of waste landfilled in Estonia was similar to the EU average.

Prügilasse ladestatud jäätmete kogus Euroopa Liidus, 2012
Amount of waste landfilled in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

JÄÄTMETEKE

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul tekkinud jäätmete kogust tonnides.
Asjakohasus	Jätksuutliku arengu eeldus on ressursside säästlik kasutamine ja jäätmete negatiivse mõju vähendamine. Jäätmetekke vältimine aitab tõhustada majanduse ressursikasutust ning vähendada loodusressursside kasutusest ja jäätmete käitlemisest tulenevat negatiivset mõju keskkonnale ja inimese tervisele. Samuti aitab jäätmetekke vältimine vähendada majanduskulusid (nt vähendada toidu jm oluliste ressursside ja materjalide raiskamist). Suurem ressursitõhusus ja selle kaudu jäätmetekke vähendamine aitab ettevõtetel luua uusi majanduslikke võimalusi, parandada tootlikkust, vähendada kulusid ja suurendada konkurentsivõimet.
Olukord Eestis	2013. aastal tekkis Eestis 22,5 miljonit tonni jäätmeid. Jäätmeliikidest enim tekib Eestis põlevkivituhka (2013. aastal 8,8 miljonit tonni) ja põlevkivi aherainet (2010. aastal 6,2 miljonit tonni), seetõttu langeb jäätmetekke trend kokku elektrienergia tootmise trendiga. Teised suuremad jäätmeliigid olid 2013. aastal ehitus- ja lammutusjäätmed (2 miljonit tonni) ning põlevkivi utmise jäätmed (1,6 miljonit tonni).
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis tekkis 2012. aastal 16,6 tonni jäätmeid elaniku kohta. Sellega oli Eesti Euroopa Liidus Bulgaaria ja Soome järel kolmas. Ühe elaniku kohta tekkinud ohtlike jäätmete koguse poolest (2012. aastal 6,9 tonni) on aga Eesti EL-is esikohal, ületades teisel kohal olevat Bulgaariat (1,8 tonni) ligi neli korda ja kolmandal kohal olevat Luksemburgi (0,6 tonni) üle kümne korra. Enamik ohtlike jäätmeid tekib põlevkivi töötlemisel ja põletamisel.
Meetmed	Eesti keskkonnanstrateegias aastani 2030 on seatud eesmärk kasutada toormaterjali säästlikult, vähendada jäätmeteket, stimuleerida jäätmete töötlemist, vähendada jäätmetest tekkinud keskkonnasaastet ja jäätmereostusega alasid ning tõhustada jäätmemajandust. Jätksuutlikkuse seisukohast tuleks kasutusele võtta uusi tehnoloogiaid ja materjale, mis ühelt poolt vähendaks jäätmeteket ja teiselt poolt võimaldaks jäätmeid toorainena taaskasutada. Jäätmetekke vältimine ja vähendamine on riigi jäätmekava 2014–2020 strateegiline eesmärk, mille täitmisele on suunatud rida meetmeid, näiteks plaanitakse suurendada teadlikkust ressursijuhtimisest ja soodustada ressursitõhusate tehnoloogiate kasutuselevõttu. Et 80% tekkivatest jäätmetest on põlevkivisektorist, sõltub jäätmetekke maht põlevkivisektori jäätmete tekke ja ka taaskasutuse arengutest.

GENERATION OF WASTE

Definition	<i>The indicator expresses the total annual amount of waste generated in tonnes.</i>
Relevance	<i>The economical use of resources and limiting the negative impact of waste are prerequisites for sustainable development. The prevention of waste generation helps to increase the resource efficiency of the economy and to reduce the negative impact on the environment and human health arising from the use of natural resources and waste treatment. With a smaller amount of waste, operational costs will also be lower (e.g. when less food and other essential resources and materials are wasted). Greater resource efficiency and the resulting fall in waste generation will allow enterprises to create new economic opportunities, increase productivity, cut costs and improve competitiveness.</i>
Situation in Estonia	<i>22.5 million tonnes of waste were generated in Estonia in 2013. The biggest waste categories generated in Estonia are oil shale ash (8.8 million tonnes in 2013) and oil shale excavation waste (6.2 million tonnes in 2013); therefore, waste generation follows the trends of electricity production. In 2013, the other bigger waste categories were construction and demolition waste (2 million tonnes) and oil shale retorting waste (1.6 million tonnes).</i>
International comparison	<i>16.6 million tonnes of waste per capita were generated in Estonia in 2012. With this figure, Estonia placed third after Bulgaria and Finland. In terms of hazardous waste generated per capita, Estonia ranks the first (6.9 tonnes in 2012) in the European Union, exceeding Bulgaria (1.8 tonnes), the second biggest generator of hazardous waste per capita, almost four times and the third biggest generator of hazardous waste, Luxembourg (0.6 tonnes per capita), more than ten times. Most of the hazardous waste is generated in the processing and incineration of oil shale.</i>

Measures

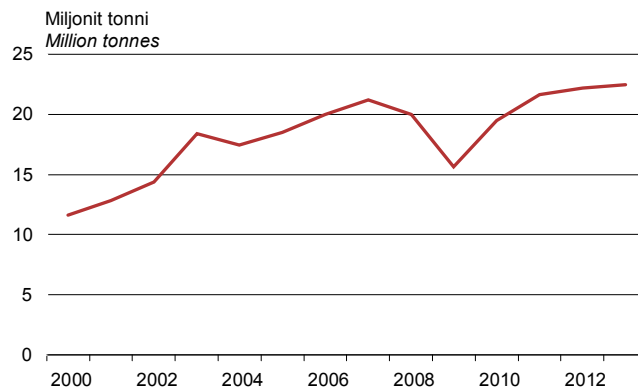
The Estonian Environmental Strategy until 2030 sets objectives such as using raw materials economically, reducing the generation of waste, stimulating waste processing, reducing the pollution of the environment caused by waste and the areas with waste pollution, and making waste management more efficient. In view of sustainability, new technologies and materials should be introduced to reduce waste generation on the one hand and to enable re-using waste as raw material on the other hand. The prevention and reduction of waste generation is one of the strategic aims of the National Waste Management Plan 2014–2020 and a number of measures for achieving these aims have been established, such as raising awareness of resource management and promoting the adoption of resource-efficient technologies. Since 80% of the generated waste originates from the oil shale sector, the volume of waste generation depends on the developments in waste generation and recovery in the oil shale sector.

Jäätmeteke suureneb. 2013. aastal tekkis Eestis kaks korda rohkem jäätmeid kui 2000. aastal.

Waste generation is increasing. In 2013, twice as much waste was generated in Estonia as in 2000.

Jäätmeteke, 2000–2013

Generation of waste, 2000–2013

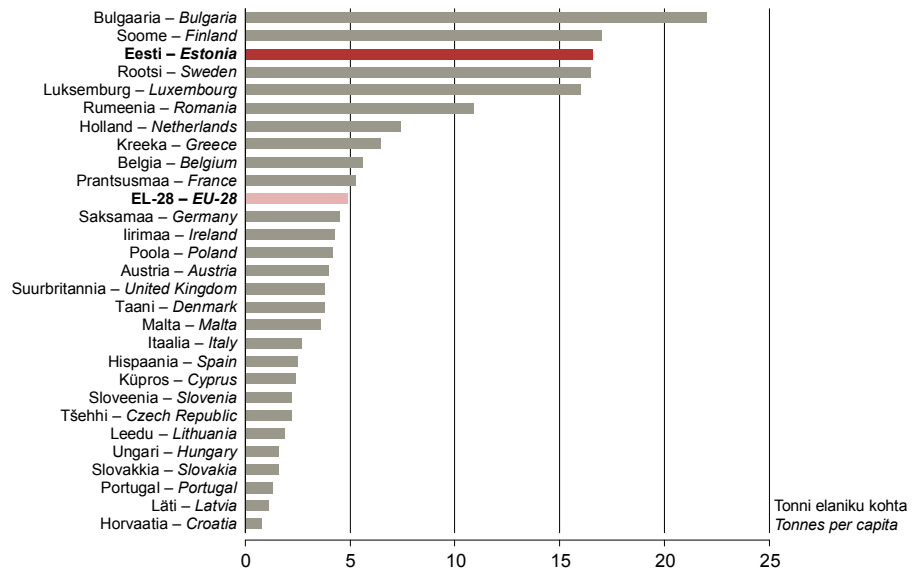
Allikas: Keskkonnaagentuur
Source: Estonian Environment Agency

2012. aastal tekkis Eestis ühe elaniku kohta 3,4 korda rohkem jäätmeid kui Euroopa Liidus keskmiselt. Seda põhjustab põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud suur jäätmete kogus.

In 2012, 3.4 times more waste per capita was generated in Estonia than in the EU on average due to big quantities of waste related to oil shale excavation and processing.

Jäätmeteke Euroopa Liidus, 2012

Generation of waste in the European Union, 2012

Allikas/Source: Eurostat

HOOLDATUD POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE PINDALA

Definitsioon	Näitaja väljendab toetusrahade abil hooldatud poollooduslike koosluste (ehk pärandkoosluste) pindala. Poollooduslikud kooslused on pikaajalise inimtegevuse mõjul kujunenud loodusliku elustiku kooslused, kus on niidetud heina või karjatatud loomi, nt puisniidud, loopealsed, soostunud niidud, soo-, ranna-, lammi- ja aruniidud ning puiskarjamaad.
Asjakohasus	Jätksuutlik ühiskond väärtustab looduskeskkonda ning seisab bioloogilise mitmekesisuse ja loodusmaastike säilimise eest. Poollooduslike koosluste bioloogiline mitmekesisus on suur ning seal kasvavad ja elavad ka ohustatud liigid. Pärandkooslused viitavad eestlaste sajanditepikkusele traditsioonilisele maahooldusele, mis on põimunud eestlaste kultuuripärandiga. Poollooduslikel kooslustel on ka esteetiline ja teaduslik väärtus. Eesti poollooduslike koosluste taimestiku ja loomastiku mitmekesisus on võrreldes teiste 57. paralleelist põhja poole jäävate aladega üks maailma suuremaid ja on kantud Euroopa Liidu loodusdirektiivi I lissasse kui elupaigad, mille kaitseks on moodustatud Natura 2000 alad. Poollooduslik kooslus hävib, kui inimtegevus lakkab.
Olukord Eestis	Eestis vajab kaitstavatel aladel säilitamist hinnanguliselt 60 000 hektarit poollooduslike kooslusi. Looduskaitse arengukavas ja poollooduslike koosluste tegevuskavas aastani 2020 on seatud eesmärk hooldada 2020. aastaks 45 000 hektarit poollooduslike kooslusi. Alates 2007. aastast on toetusrahade abiga hooldatud poollooduslike koosluste pindala järjest kasvanud: 2013. aastal hooldati neid ja maksti hooldustoetust veidi üle 25 000 hektarit ning taastati ligikaudu 2000 hektari ulatuses. Hooldatud poollooduslike koosluste pindala on aastail 2007–2013 suurenenud üle poole võrra (65%). Siiski on ressursid poollooduslike koosluste hooldamiseks ebapiisavad, sest tööjõudu ja vahendeid napib, probleeme on infrastruktuuriga (juurdepääsuteed, sillad), tihti ei ole ka maaomanikud hooldamisest huvitatud või puuduvad neil selleks teadmised ja võimalused. 2013. aastal hooldati hooldustoetuse abil poollooduslike kooslusi kõige rohkem Saaremaal (ligikaudu 7400 hektarit), Läänemaal (ligikaudu 6900 hektarit), Pärnumaal (ligikaudu 2600 hektarit) ja Hiiumaal (ligikaudu 2500 hektarit). Nendel aladel on poollooduslike koosluste pindala olnud ka ajalooliselt kõige suurem. Sagedamini esinevad kooslused on seal loopealsed karjamaad, ranna-, luha- ja puisniidud. Neist enim hooldati 2013. aastal luhaniite (ligikaudu 7000 ha), rannaniite (ligikaudu 7910 hektarit) ning loopealseid (2500 hektarit).
Meetmed	Poollooduslike koosluste säilimiseks tuleb neid pidevalt hooldada (niita või neil karjatada). Tihti peale ei ole nende hooldamine küll majanduslikult tulus, kuid on looduskaitse seisukohast väga vajalik, mistõttu maksab riik alates 2001. aastast pärandkoosluste majandamiseks ja taastamiseks loodushoiutoetusi. Aastast 2007 on poollooduslike koosluste hooldamist Natura aladel rahastatud Eesti maaelu arengukava alusel. Hea võimalus soodustada pärandkoosluste säilimist on kasutada neid turismi- ja puhkemajanduse objektina. Samuti on oluline nõustada maaomanikke ja -kasutajaid ning äratada neis huvi poollooduslike koosluste hooldamise vastu.

AREA OF MANAGED SEMI-NATURAL COMMUNITIES

Definition	<i>The indicator shows the area of semi-natural communities managed with the help of subsidies. Semi-natural communities are natural communities which have developed under long-term human impact and which are regularly mowed or grazed, e.g. wooded meadows, alvars, swampy meadows, waterside meadows, meadow-lands, flood-lands and wooded pastures.</i>
Relevance	<i>A sustainable society values the natural environment and preserves biodiversity and natural landscapes. Semi-natural communities are rich in biodiversity and they are habitats for endangered species. Semi-natural communities have developed as a result of the centuries-long traditional land management in Estonia and are very closely related to the cultural heritage of Estonians. In addition, semi-natural communities have an aesthetic and scientific value. The biodiversity of the flora and fauna of semi-natural communities in Estonia is one of the richest in the world among territories situated north of the 57th parallel, and these semi-natural communities are listed in Annex I of the Habitats Directive as habitats for which Natura 2000 sites are established. Semi-natural communities will perish once there is no human impact.</i>
Situation in Estonia	<i>About 60,000 hectares of semi-natural communities need preservation in protected areas in Estonia. According to the Nature Conservation Development Plan and the Semi-Natural Communities Action Plan 2014–2020, the goal is to manage 45,000 hectares of semi-natural communities by 2020. The area of semi-natural communities managed with the help of subsidies has increased steadily since 2007. In 2013, a little over 25,000 hectares of semi-natural communities were managed with the help of subsidies, and the area of restored semi-natural communities was about 2,000 hectares. In 2007–2013, the area of managed</i>

semi-natural communities increased by more than a half (65%). Still, the resources available for the management of semi-natural communities are insufficient (shortage of labour and funds; insufficient facilities and infrastructure, such as road access and bridges). Also, landowners are often not interested in managing these communities or they lack the knowledge and facilities for this.

In 2013, the area of semi-natural communities managed with the help of subsidies was the biggest in Saare county (about 7,400 hectares), Lääne county (about 6,900 hectares), Pärnu county (about 2,600 hectares) and Hiiu county (about 2,500 hectares). These are the regions where the area of semi-natural communities has historically been the largest – wooded meadows, coastal meadows, alvars and floodplain grasslands are common semi-natural communities there. In 2013, the most common types of managed communities were floodplain grasslands (about 7,000 hectares), coastal meadows (about 7,910 hectares) and alvars (2,500 hectares).

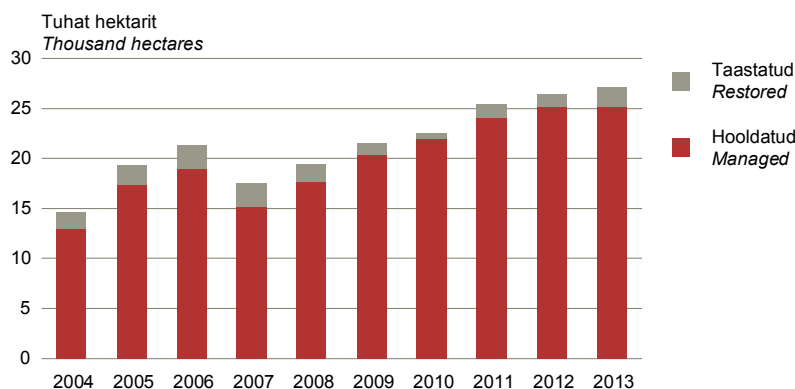
Measures

In order to ensure the preservation of semi-natural communities, it is necessary to ensure that they are properly managed (mowing and pasturing). The management of semi-natural communities is often not cost-effective, but it is essential in terms of nature conservation. Therefore, since 2001, the state pays subsidies for the management and restoration of semi-natural communities. Since 2007, the management of semi-natural communities on Natura sites has been financed under the Estonian Rural Development Plan. The preservation of semi-natural communities can be enhanced by using these areas for tourism and recreation purposes. Also, it is important to provide counselling to landowners to stimulate their interest in the management of semi-natural communities.

2013. aastal hooldati ja taastati 27 100 hektarit poollooduslike kooslusi.

In 2013, the area of managed and restored semi-natural communities was 27,100 hectares.

Hooldatud ja taastatud poollooduslike koosluste pindala, 2004–2013
Area of managed and restored semi-natural communities, 2004–2013

Allikad: 2004–2006 – Keskkonnaamet; 2007–2013 – Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)

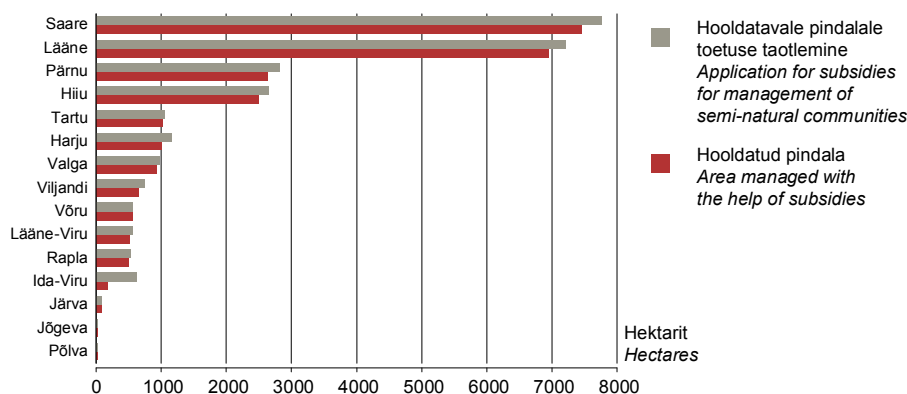
Sources: 2004–2006 – Environmental Board; 2007–2013 – Estonian Agricultural Registers and Information Board

Toetuse taotlemine ja toetuse abil hooldatud poollooduslike koosluste pindala maakonna järgi, 2013

Application for subsidies and the area of semi-natural communities managed with the help of subsidies by county, 2013

2013. aastal hooldati poollooduslike kooslusi enim Lääne ja Saare maakonnas.

In 2013, the area of managed semi-natural communities was the biggest in Lääne and Saare counties.

Allikas: Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)

Source: Estonian Agricultural Registers and Information Board

KAITSTAVATE LOODUSOBJEKTIDE PINDALA

Definitsioon	Näitaja väljendab elurikkuse (bioloogilise mitmekesisuse) kaitseks loodud kaitstavate loodusobjektide osatähtsust riigi maismaaterritooriumis. Kaitstav loodusobjekt on looduskaitse seaduse alusel kaitstav ala või üksikobjekt, kus inimtegevus on piiratud või vahel ka keelatud (loodusreservaadid). Eestis on kaitstavad loodusobjektid jaotatud järgmiselt: kaitsealad (rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad), hoiualad, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid.
Asjakohasus	Kaitstavate loodusobjektide ülesanne on säilitada elurikkus, s.t looduslike ökosüsteemide ja liikide mitmekesisus, geneetiline variatsioon ja ökoloogilised protsessid kui elustiku eksistentsi alused maakeral. Seetõttu on loodusobjektide kaitse oluline vahend, millega vähendada inimkonna negatiivset mõju looduskeskkonnale. Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. Näitaja kajastab Eesti panust elurikkuse ja looduskeskkonna kaitsmisse ning säilitamisse.
Olukord Eestis	2013. aasta lõpuks oli kaitstavate loodusobjektide maismaapindala kokku ligikaudu 790 000 hektarit (18% riigi maismaapinnast). Kaitstavat akvatooriumi oli 754 000 hektarit. 2013. aasta lõpus oli Eestis kokku 3883 kaitstavat loodusobjekti, mille hulgas oli 945 kaitseala (sh 138 looduskaitseala üldpindalaga 260 000 hektarit ja 5 rahvusparki üldpindalaga 197 873 hektarit), 344 hoiuala, 1350 püsielupaika, 1223 kaitstavat looduse üksikobjekti ja 21 kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavat loodusobjekti. Kaitstavate loodusobjektide kogupindala on peaaegu kolm korda suurem kui 2000. aastal ning see kasvas järsult 2004. aastal seoses Natura 2000 võrgustikuga ühinemisega pärast Eesti liitumist EL-iga.
Rahvusvaheline võrdlus	2013. aastal oli elurikkuse säilitamiseks loodud kaitsealade pindala 18% Euroopa Liidu riikide maismaaterritooriumist. Suurim oli kaitsealade pindala osatähtsus Sloveenias ja Horvaatias, kus kaitse all oli peaaegu kolmandik maismaaterritooriumist – vastavalt 38% ja 37%. Väikseim oli kaitstavate alade pindala osatähtsus Taanis ja Suurbritannias, vastavalt 8% ja 9% maismaaterritooriumist. Eestis, aga ka Luksemburgis, oli elurikkuse säilitamiseks loodud kaitstavate alade pindala osatähtsus 2013. aastal 18%.
Meetmed	Kaitstavad loodusobjektid on loodud seadusandlike aktidega ja peavad tagama bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja jätkusuutlikkuse. Selleks on iga loodusobjekti jaoks koostatud kaitse-eeskirjad. Süsteemi haldamiseks ja kontrollimiseks on loodud riigiasutuste võrgustik, mis tegeleb valitsemise ja kaitse korraldamisega, kaitse-eeskirjadest kinnipidamise järelevalvega ning andmete haldamise ja info väljastamisega. Ühtlasi on kõik selle võrgustiku asutused ja loodusobjektid aluseks laiaulatuslikule loodushariduse korraldamisele, millega püütakse suurendada inimeste loodusteadlikkust ja parandada suhtumist looduskeskkonda.

AREA OF PROTECTED NATURAL OBJECTS

Definition	<i>The indicator expresses the share of protected natural objects established for the protection of biodiversity in the land territory of a country. Protected natural objects are areas or individual objects protected according to the Nature Conservation Act where human activity is restricted and sometimes even forbidden (strict nature reserves). In Estonia, the protected natural objects are classified as protected areas (national parks, nature reserves and landscape protection areas), limited-conservation areas, species protection sites, individual protected natural objects and natural objects protected at the local government level.</i>
Relevance	<i>The aim of protected natural objects is to preserve biodiversity, i.e. the diversity, genetic variation and ecological processes of natural eco-systems and species as the bases for the existence of biota on the planet. Therefore, the protection of natural objects is the most important means in order to decrease the negative anthropogenic impact on the environment. One of the main objectives of a sustainable society is maintaining ecological balance. The indicator reflects the contribution of Estonia in the protection and preservation of biodiversity and natural environment.</i>
Situation in Estonia	<i>By the end of 2013, the land area of protected natural objects was about 790,000 hectares (18% of the land territory of the state). Protected water area totalled 754,000 hectares. At the end of 2013, there were a total of 3,883 protected natural objects in Estonia, including 945 protected areas (incl. 138 nature reserves with a total area of 260,000 hectares and five national parks with a total area of 197,873 hectares), 344 limited-conservation areas,</i>

1,350 species protection sites, 1,223 individual protected natural objects and 21 natural objects protected at the local government level. The total area of protected natural objects has increased almost three times compared to 2000 and it grew rapidly in 2004 when Estonia became a member of the European Union and had to join the Natura 2000 network.

International comparison

In 2013, the area of protected areas established for the preservation of biodiversity accounted for 18% of the land area of the European Union countries. The share of protected areas was the biggest in Slovenia (38%) and Croatia (37%), where the protected areas made up almost one-third of the land area. The share of protected areas was the smallest in Denmark and the United Kingdom, respectively 8% and 9% of the land area. In Estonia, but also in Luxembourg, the share of protected areas established for the preservation of biodiversity was 18% in 2013.

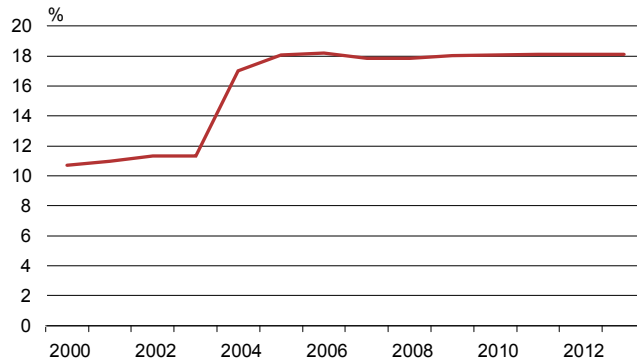
Measures

Protected natural objects have been established by legal acts in order to ensure the protection and sustainability of biodiversity. For this purpose, separate protection rules have been compiled for each protected area. A network of government agencies has been created for the management and organisation of protection activities, for supervision over compliance with protection rules, and for data management and the dissemination of information. At the same time, all the agencies and natural objects in this network serve as a basis for the large-scale organising of environmental education in order to increase environmental awareness and improve attitudes towards the natural environment.

Kaitstavate loodusobjektide pindala osatähtsus on 2009. aastast alates püsinud stabiilsena.

The share of the area of protected natural objects has remained stable since 2009.

Kaitstavate loodusobjektide pindala osatähtsus maismaaterriitoriumis, 2000–2013
Share of the area of protected natural objects in the land territory, 2000–2013

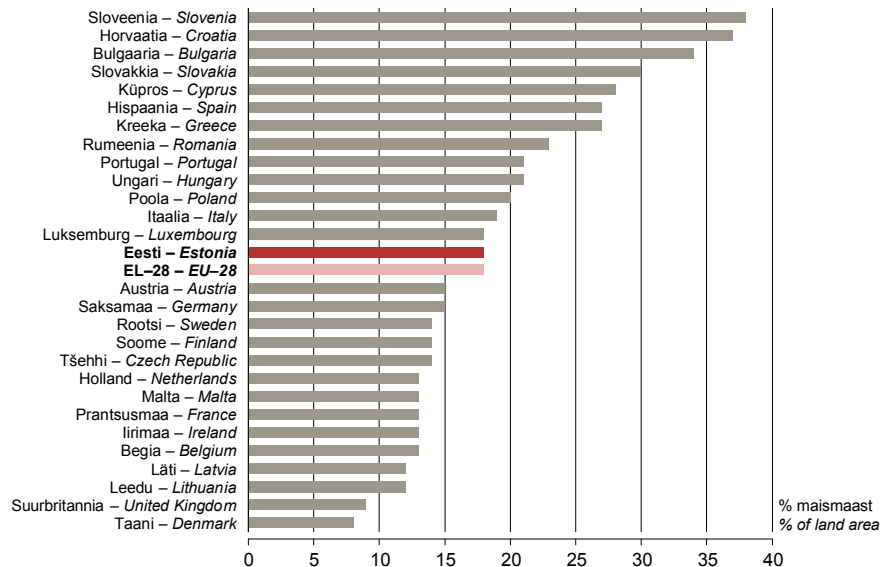

Allikas: Keskkonnaregister
Source: Environmental Register

Eestis on loodusdirektiivi alusel nõutava Natura 2000 võrgustiku alade pindala osatähtsus riigi maismaaterriitoriumis Euroopa Liidu keskmisega samal tasemel.

In Estonia, the share of the area of protected areas within the Natura 2000 network in the land territory of the state is on the same level as the EU average.

Natura 2000 võrgustikus kaitstavad alad^a Euroopa Liidus, 2013
Natura 2000 protected areas^a in the European Union, 2013

^a Loodusdirektiivile (92/43/EMÜ) vastav pindala.
^a The area proposed in the Habitats Directive (92/43/EEC).

Allikas/Source: Eurostat

KAITSTAV METSAMAA

Definitsioon	Näitaja väljendab kaitstava metsamaa pindala osatähtsust kogu metsamaa pindalas.
Asjakohasus	Arengustrateegia „Säästev Eesti 21“ kohaselt on üks jätkusuutliku Eesti neljast strateegilisest eesmärgist ökoloogilise tasakaalu ja liigilise mitmekesisuse hoidmine. Rangelt kaitstava ja kaitstava metsamaa pindala on ökoloogilise tasakaalu ja liigilise mitmekesisuse oluline näitaja, sest kajastab kokkulepitud tasakaalupunkti metsa majandamise huvide ja metsa kui looduskeskkonna kaitse huvide vahel.
Olukord Eestis	<p>Eestis oli rangelt kaitstavat metsa (endine hoiumetsa kategooria ja range kaitse all olevad vääriselupaigad) 2013. aastal 0,23 miljonit hektarit ehk 10,1% metsamaa kogupindalast. Seega on kavandatud 10% sihttase saavutatud, kuid lähiaastatel vajab parandamist range kaitse all oleva metsamaa tüpoloogiline esindatus. Võrreldes 2003. aastaga on rangelt kaitstava metsa pindala suurenenud 61% võrra. Kaitstava metsamaa kogupindala oli 2013. aastal 0,34 miljonit hektarit ehk 15,2% metsamaa kogupindalast. Andmete võrdlemist raskendab asjaolu, et rangelt kaitstava ja kaitstava metsamaa klassifitseerimise põhimõtted on aja jooksul veidi muutunud. Andmeallikana kasutatava statistilise metsainventeerimise kohaselt on ka mõõtmismetoodikast tulenev viga suhteliselt suur.</p> <p>Maakonniti oli 2013. aastal rangelt kaitstavat metsa kõige rohkem Tartu maakonnas (19,1% maakonna metsamaa pindalast) ja kõige vähem Võru maakonnas (4%). Kaitstavaid metsi oli vastavalt enim Harju maakonnas (25,5%) ja kõige vähem Tartu maakonnas (8,5%).</p> <p>Mitmesuguste kaitsepiirangutega metsamaad oli Eesti metsades 2013. aastal kokku 25,2% (hõlmab ka 9500 ha vääriselupaiku) ehk ligikaudu samas suurusjärgus kui 2003. aastal.</p>
Meetmed	Eesti metsanduse arengukavas aastani 2020 on seatud eesmärgiks viia rangelt kaitstavate metsade pindala vähemalt 10%-ni metsamaa pindalast. Eesmärgi täitmiseks on oluline täpsustada rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilist esindatust, hinnata vajakuid ja realiseerida need peamiselt olemasolevate kaitse- ja hoiualade arvelt. Looduskaitse arengukava järgi vajavad tüpoloogilise esinduslikkuse saavutamiseks ranget lisakaitset eelkõige laane-, salu- ja soovikumetsad.

PROTECTED FOREST LAND AREA

Definition	<i>The indicator shows the share of protected forest land area in the total area of forest land.</i>
Relevance	<i>According to the national strategy “Sustainable Estonia 21”, the maintenance of ecological balance and biodiversity is one of the four main strategic objectives. The area of (strictly) protected forest land is an important indicator of ecological balance and biodiversity, as it reflects the balance between the interests of forest management and the interests of environmental protection and conservation.</i>
Situation in Estonia	<p><i>In Estonia, the area of strictly protected forest land (the former category of protected forests, and key biotopes under strict protection) was 0.23 million hectares in 2013, which corresponds to 10.1% of total forest land. Thus, the 10% target has been achieved, but in the coming years the typological representation of the strictly protected forest land needs to be improved. Compared to 2003, the area of strictly protected forest land has increased 61%. In 2013, the total area of protected forests was 0.34 million hectares, i.e. 15.2% of total forest area. Data comparison is complicated by the fact that the classification principles of strictly protected and protected forest land have changed over time. According to the National Forest Inventory (the data source), there is also a relatively significant error arising from the measurement methodology.</i></p> <p><i>Among counties, the share of strictly protected forest land was the highest in Tartu county (19.1% of total forest land area in the county) and the lowest in Võru county (4%) in 2013. The share of protected forest land was the highest in Harju county (25.2%) and the lowest in Tartu county (8.5%).</i></p> <p><i>The total share of forest land in Estonia subject to some type of protective restrictions was 25.2% in 2013 (including 9,500 hectares of key biotopes in commercial forests) – this share is more or less the same as in 2003.</i></p>

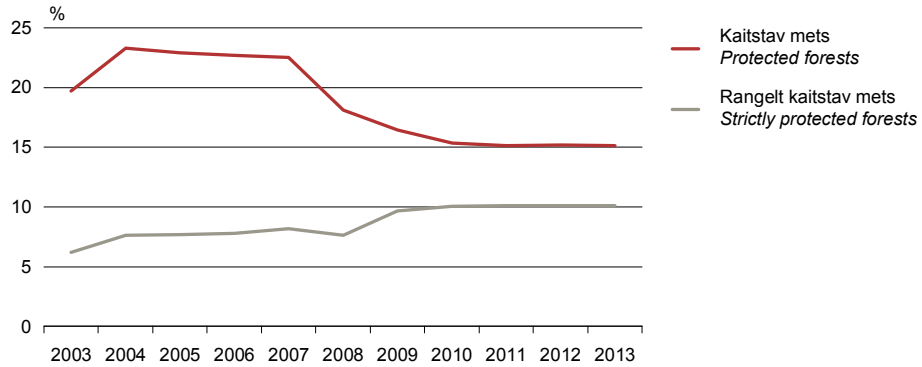
Measures

The Estonian Forestry Development Programme Until 2020 has set the target to increase the share of strictly protected forest land to at least 10% of total forest land. In order to achieve the target, it is important to specify the typological representation of strictly protected forests, to estimate which categories are insufficiently represented and add new areas accordingly, mostly from existing protection and conservation areas. According to the Nature Conservation Development Programme, the following categories require strict protection to ensure typological representation: meso-eutrophic forests, herb-rich forests on clay soil and nemoral forests.

Alates 2010. aastast on rangelt kaitstava metsa osatähtsus püsitud 10% juures.

Since 2010, the share of strictly protected forests has been about 10%.

Kaitstava metsa osatähtsus metsamaa kogupindalas, 2003–2013^a
Share of protected forests in total forest land area, 2003–2013^a

^a 2008. aastani oli termini „rangelt kaitstav mets“ asemel kasutusel termin „hoiumets“ ja termini „kaitstav mets“ asemel „kaitsemets“.

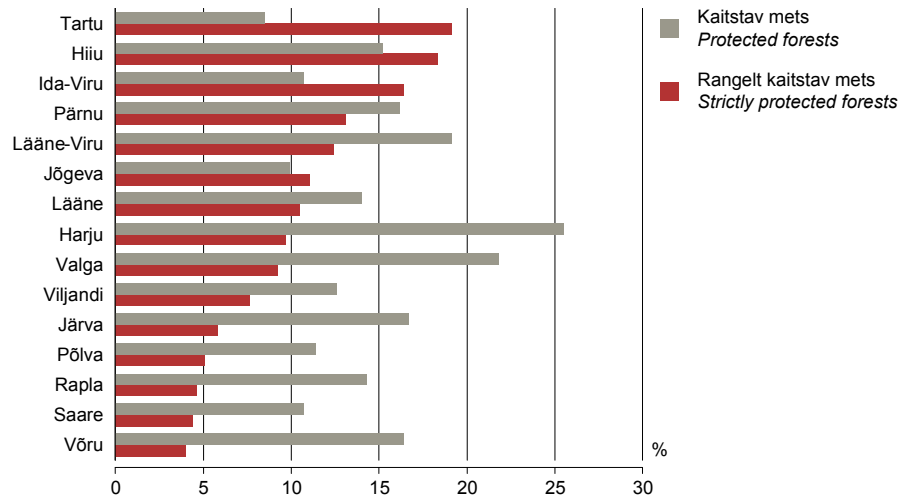
^a Until 2008, “strictly protected forests” were referred to as “protected forests”, and “protected forests” were referred to as “protection forests”.

Allikas: riiklik metsainventeerimine
Source: National Forest Inventory

2012. aastal oli rangelt kaitstava metsa osatähtsus metsamaas suurim Tartu maakonnas.

In 2012, the share of strictly protected forests in total forest land area was the highest in Tartu county.

Kaitstava metsa osatähtsus metsamaa pindalas maakonna järgi, 2012
Share of protected forests in total forest land area by county, 2012

Allikas: riiklik metsainventeerimine
Source: National Forest Inventory

ALLIKAD SOURCES

Air Quality in Europe – 2014 Report. (2014). European Environment Agency. [www] <http://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2014> (18.11.2014).

Alkoholipoliitika roheline raamat. (2014). Sotsiaalministeerium. [www] <http://www.sm.ee/et/tervislik-eluviis> (04.11.2014).

Aruanne Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21“ rakendamise tulemustest. (2008). Vabariigi Valitsus. [www] https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failed/se21_aruanne_20_11_2008.pdf (04.05.2014).

Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020. (2014). Haridus- ja Teadusministeerium. Eesti Koostöö Kogu. Eesti Haridusfoorum. [www] <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf> (18.09.2014).

Eesti Haigekassa arengukava 2012–2015. (2011). Eesti Haigekassa. [www] http://www.haigekassa.ee/uploads/userfiles/Otsus_nr23_arengukava_2012_2015.pdf (27.11.2014).

Eesti keele arengukava 2011–2017. (2011). Eesti Keele Sihtasutus. [www] http://portaal.eki.ee/phocadownload/EKAS_2011_2017.pdf (13.11.2014).

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030. (2007). Riigikogu. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/0000/1279/3848/12793882.pdf> (11.08.2014).

Eesti metsanduse arengukava aastani 2020. (2010). Keskkonnaministeerium. [www] http://www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/mak2020vastuvoetud.pdf (10.09.2014).

Eesti Panga andmebaas [e-andmebaas] <http://www.eestipank.ee/statistika> (08.09.2014).

Eesti riiklik HIV ja AIDSi ennetamise strateegia aastateks 2006–2015. (2005). [www] https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/eesti_riiklik_hiv_ja_aidsi_strateegia.pdf (06.07.2014).

Eesti välisinvesteeringute ja ekspordi tegevuskava aastateks 2014–2017 „Made in Estonia 3.0“. (2014). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. [www] <http://black.velvet.ee/mkm/3.0/html/> (17.09.2014).

Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011–2020. (2010). Keskkonnaministeerium. [www] http://www.envir.ee/sites/default/files/ehitusmaavarade_kasutamise_riiklik_arengukava_2011-2020.pdf (29.09.2014)

Elektrituruseadus. (2003). Riigikogu. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/830279> (12.09.2014).

Ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020. (2013). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. [www] <http://kasvustrateegia.mkm.ee/> (11.09.2014).

Euroopa Keskkonnaagentuuri andmebaas [e-andmebaas] <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps> (03.11.2014)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 443/2009, 23. aprill 2009, millega kehtestatakse uute sõidautode heitenormid väikesõidukite süsinikdioksiidide vähendamist käsitleva ühenduse tervikliku lähenemisviisi raames. Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Nõukogu. [www] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R0443-20140408&rid=1> (15.09.2014).

European Mineral Statistics 2008–2012. (2014). British Geological Survey. [www] <https://www.bgs.ac.uk/mineralsuk/statistics/europeanStatistics.htm> (25.08.2014).

European Waters – Assessment of Status and Pressures. EEA Report No 8/2012. (2012). European Environment Agency. [www] <http://www.eea.europa.eu/publications/european-waters-assessment-2012> (03.11.2014).

- Eurostati andmebaas. [e-andmebaas] <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (07.10.2014).
- Gross External Debt Position. (2014). World Bank. [www] <http://datatopics.worldbank.org/debt/qeds> (20.11.2014).
- Halapuu, V., Valk, A. (2013). Täiskasvanute oskused Eestis ja maailmas. PIAAC uuringu esmased tulemused. Tartu, Haridus- ja Teadusministeerium. [www] https://www.hm.ee/sites/default/files/piaac_esmased_tulemused.pdf (22.09.2014)
- Eesti infoühiskonna arengukava 2020. (2013). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. [www] https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infoühiskonna_arengukava.pdf (18.09.2014).
- ISO Survey 2013. (2013). International Organization for Standardization. [www] <http://www.iso.org/iso/home/standards/certification/iso-survey.htm?certificate=ISO%209001&countrycode=AF> (26.06.2014).
- Keskonnaministeeriumi arengukava aastateks 2015–2018. (2014) Keskonnaministeerium. [www] http://www.envir.ee/sites/default/files/kkm_orgak_2015-18_final.pdf (27.11.2014).
- Keskonnaregister. (2014) Keskonnaagentuur. [www] <http://register.keskonnainfo.ee/envreg/main#HTTP7iYHb7rkYb1bVnMKeavveHb39t5EQp> (11.08.2014).
- Korruptsioonivastane strateegia aastateks 2013–2020. (2013). Justiitsministeerium. [www] http://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioonivastane_strateegia_2013-2020_1.pdf (27.05.2014).
- Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. (2010). Justiitsministeerium. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/13329831> (17.09.2014).
- Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2015–2018. (2014). Kultuuriministeerium. [www] http://www.kul.ee/sites/default/files/kum_arengukava_2015-2018.pdf (18.11.2014)
- Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020. (2014). Kultuuriministeerium. [www] <http://www.kul.ee/sites/default/files/kultuur2020.pdf> (10.10.2014).
- Kuritegevus Eestis 2013. Justiitsministeerium. (2014). [www] http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/18_kuritegevus_eestis_2013.pdf (27.12.2014)
- Kyoto protokoll kliimamuutuste kohta. (2009). EL-i õiguse kokkuvõtted. [www] http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28060_et.htm (06.09.2014).
- Looduskaitse arengukava aastani 2020. (2012). Keskonnaministeerium. [www] http://www.envir.ee/sites/default/files/lak_lop.pdf (13.10.2014).
- Mälestised. (2014). Kultuurimälestiste riiklik register. Muinsuskaitseamet. [www] <http://register.muinas.ee/public.php> (18.08.2014).
- Noortevaldkonna arengukava 2014–2020. (2013). Haridus- ja Teadusministeerium. [www] https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2014-2020.pdf (26.11.2014).
- PISA 2012 Results: What Students Know and Can Do: Student Performance in Reading, Mathematics and Science. (2014). OECD. [www] <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-i.htm> (03.06.2014).
- Poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014–2020. (2013). Keskonnaamet. [www] <http://www.keskonnaamet.ee/keskkonnakaitse/looduskaitse-3/pool-looduslikud-kooslused-2/> (23.09.2014).
- Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2008–2015. (2008). Keskonnaministeerium. [www] http://www.envir.ee/sites/default/files/polevkivi_kasutamise_arengukava_2008_2015.pdf (01.09.2014).

- Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020. (2008). Sotsiaalministeerium. [www] http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmarqid_ja_tegevused/Tervis/2012_rta_pohitekst_ok_5.pdf (16.09.2014).
- Rahvuskaslaste programm 2014–2020. Haridus- ja Teadusministeerium. (2014). [www] https://www.hm.ee/sites/default/files/rahvuskaslaste_programm_2014_2020.pdf (20.11.2014)
- Riigi eelarvestrateegia 2015–2018. (2014). Rahandusministeerium. [www] <http://www.fin.ee/riigi-eelarvestrateegia> (15.09.2014).
- Riigi jäätmekava 2014–2020. (2014). Keskkonnaministeerium. [www] http://www.envir.ee/sites/default/files/riigi_jaاتمekava_2014-2020.pdf (27.11.2014).
- Sutherland, E. H. (1940). White-Collar Criminality. American Sociological Review, Vol. 5, No 1: 2–10.
- Special Eurobarometer 397, Corruption. (2009). European Commission. [www] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_325_en.pdf (26.05.2014).
- Special Eurobarometer 397, Corruption. (2012.) European Commission. [www] http://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/special_eurobarometer_2011.pdf (26.05.2014).
- Special Eurobarometer 397, Corruption. (2014). European Commission. [www] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf (26.05.2014).
- Special Eurobarometer 399. Cultural Access and Participation 2013. European Commission. [www] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_399_en.pdf
- State of Europe's Forests 2011. Status & Trends in Sustainable Forest Management in Europe. (2011). [www] http://www.foresteurope.org/documentos/State_of_Europes_Forests_2011_Report_Revised_November_2011.pdf (29.06.2014).
- Statistikaameti andmebaas [e-andmebaas] <http://www.stat.ee/andmebaas> (02.09.2014)
- Säästev Eesti 21. Eesti säästva arengu riiklik strateegia. (2005). Riigikantselei. [www] https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/saastev_eesti_21.pdf (03.06.2014).
- Sööt, M-L., Vajakas, K. Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring 2010. Justiitsministeerium. Tartu Ülikool. [www] http://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioon_eestis_kolme_sihtruhma_uuring_2010_justiitsministeerium_ja_tartu_ulikool.pdf (03.06.2014).
- Targad vanemad, toredad lapsed, tugev ühiskond. Laste ja perede arengukava 2012–2020. (2011). Sotsiaalministeerium. [www] http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/laste_ja_perede_arengukava_2012_-_2020.pdf (15.09.2014).
- Teadmistepõhine Eesti. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020. (2014). [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/329012014002> (12.09.2014).
- Transpordi valdkonna arengukava 2014–2020. (2013). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. [www] https://www.mkm.ee/sites/default/files/transpordi_arengukava.pdf (18.09.2014).
- Tööhõiveprogramm 2014–2015. (2013). Vabariigi Valitsus. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/117122013006> (18.09.2014).
- UNECE Statistical Database. [www] <http://w3.unece.org/pxweb/?lang=1> (18.12.2014)
- Uuendatud konkurentsivõime kava „Eesti 2020“. (2011). Vabariigi Valitsus. [www] https://riigikantselei.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti2020_08.05.2014_koduleh_ele.pdf (17.06.2014).
- Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2014–2015. (2014). [www] <https://valitsus.ee/et/valitsuse-tegevusprogramm> (10.10.2014).
- World Health Organization. Regional Office for Europe. [e-andmebaas] <http://data.euro.who.int/hfad/> (06.11.2014).